

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

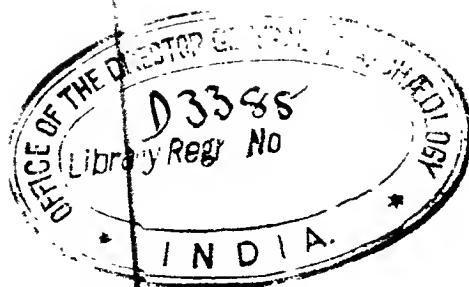
CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 8943

CALL No. Sa8N/Sud/Ste.

D.G.A. 79

D 3134

मृच्छकटिका

Mucchakatika

ID EST

CURRICULUM FIGLINUM

SŪDRAKAE REGIS

FABULA

SANSKRITE EDIDIT

ADOLPHUS FRIDERICUS STENZLER.

3.2.11
Std/Ste

J. 3134

BONNAE

IMPENSIS H. B. KOENIG

1847.

dr fj

CENTRAL MEDICAL
LIBRARY ELHL

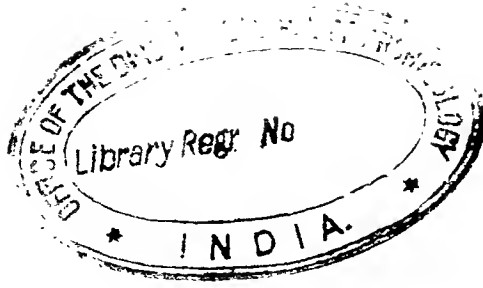
Acc. No. 8943

Date. 22.7.57

Call No. Sa 8 N.

Sind/St

1211 D

P R A E F A T I O.

Satis longum tempus praeterlapsum est, ex quo primum Mric'chakat'ikam edendi consilium animo concepi. factum enim illud est aestate anni 1830, cum Parisiis degens legissem WILSONI huius fabulae interpretationem anglicam. Itaque cum mense Septembri eiusdem anni, relicta urbe post turbas Iulias vix pacata, Londinium appulsem, commendaticiisque ROSENII mei litteris facilem ad bibliothecam Curiae Indicae aditum a WILKINSIO, seu venerabili, assecutus essem, nihil antiquius habui, quam ut uberrimam illam Sanscritorum librorum copiam perquirerem, si forte contingeret, ut deprehenderem fabulae illius exemplum. Incidi vero in duos codices, in MICKELII catalogo numeris 209 et 749 notatos, quibus integer fabulae textus continetur. horum igitur alterum statim describere coepi, alterius vero scripturae discrepantiam accurate adnotare. In hoc labore nondum ad noni actus finem progressus eram, cum eiusdem fabulae editio, Calcuttae anno 1829 impressa, Londinium pervenit. itaque in reliqua dramatis parte molesto describendi negotio liberatus, utriusque codicis scripturae varietatem in margine editionis Calcuttensis enotavi. Annis mox insequentibus tantopere eram aliis studiis occupatus, ut de Mric'chakat'ika mea castiganda et ad editionem praeparanda ne cogitare quidem possem, et cum medio anno 1833 a ROSENIO meo comperirem, exstare in ROBERTI CHAMBERSII Sanscritorum librorum collectione duos codices, alterum dramatis mei textum, alterum commentarium continentem, iam rebus urgentibus coactus eram sarcinas colligere, Britanniaeque solum, quod haud unam ob causam adamaveram, relinquere. Inter varios deinde labores, a studiis meis Sanscritis plerumque alienissimos et haud paullum incommodos, nunquam destiti

optare, ut propositum illud peragere liceret, animo varie fluctuante, cum modo me accingerem ad opus vel deficiente codicum Chambersianorum usu suscipiendum, modo de eo sine illis auxiliis recte ad finem perducendo desperarem. Itaque per complures annos haesitans manum operi admovere non ausus sum, donec initio anni 1842 nuntiatus est, totam copiam librorum Sanscritorum a ROBERTO CHAMBERSIO collectorum, qui singulatim d. 13. m. Aprilis eiusdem anni publica auctione vendendi erant, ante diem statutam FRIDERICI GUILIELMI IV munificentia integram esse redemptam, ut in Bibliothecam Regiam Berolinensem reciperetur. Qui nuntius, omnibus qui in Germania studia Sanscrita tractant laetissimus, laetior venire potuit nemini quam mihi. Ut primum igitur potestas data est, alterum codicem, qui textum dramatis tenet, cum editione Calcuttensi contuli, alterum vero, qui commentarium tenet, integrum descripsi, atque hoc labore finito novam editionem parare coepi, quae nunc tandem, serius quam et exspectaveram et optaveram, prodit in lucem.

Praemittenda haec duxi, ut intelligeretur, quomodo factum sit, ut mea huius dramatis recensio, quam propositam me habere inde ab anno 1830 haud paucis notum erat, nunc demum edatur. In qua instruenda codices a me usurpati sunt hi:

- A. Codex Londinensis, in Bibliotheca Curiae Indicae servatus et in catalogo Mickelii numero 209 notatus.
- B. Codex Londinensis, ibidem numero 749 notatus.
- C. Textus editionis Calcuttensis, quae prodit anno 1829.
- D. Codex Berolinensis, in catalogo collectionis Chambersianae (impresso Londini 1842. 8.) numero 242 notatus. De foliis 55 desunt fol. 1. et folia 34—40. Vide adnotationes ad p. 2, 14. p. 106, 1. et ad p. 132, 7.

Denique siglo *Com.* significavi Codicem Berolinensem, in eodem catalogo numero 443 notatum, qui 37 foliis commentarium continet.

Omnes codices litteris Devanagaricis scripti sunt. singulorum vero ratio haec est.

Codex A textum exhibet optimum, quem recensionis meae tanquam fundamentum substruere haesitare non potui.

Codices B et C cum in aliis multis tum in eo consentiunt, quod p. 177 post lineam 3 habent scenam a Nilakan'tha additam, quam in adnotationibus ad l. l. exhibui.

Codex D descriptus est e codice qui plerumque consentiebat cum B, deinde vero correctus ex alio codice, qui codicis A scripturam habebat. quanquam non

desunt loci, in quibus D prima manu reddit scripturam codicis A. Adnotationes exstant in margine foliorum undecim priorum (usque ad p. 34. l. 24. huius editionis) et deinde in margine foliorum 29—33 (p. 93—106) huius editionis), quibus plerumque loci pracriti sanscrite explicantur. Interdum vero, si quae alia addita sunt, quibus singulorum locorum sensus explicatur, ea fere consentiunt cum verbis commentarii (*Com.*).

Commentarius denique post brevem de diversis pracritis dialectis, quae in dramate reperiuntur, disputationem, quam mox integram exhibebo, id praecipue agit, ut versus pracritos indicet, eosdemque additis metrorum nominibus explicet. haud raro vero adpersae sunt aliorum etiam locorum difficiliorum explicationes. Ex quibus omnibus haud exiguum fructum percipere potuissem, nisi codex descriptus esset a librario linguae Sanscriteae plane ignaro, quo factum est, ut in permultis locis scripturae corruptissimae sensum coniectura assequi omnino non poterim.

His igitur codicibus quomodo usus sim in textu emendando, diligens dramatis lector satis perspiciet ex accuratissima quam addidi discrepantis scripturae adnotatione. Paucos locos, in quibus propter corruptam omnium codicum scripturam textum meis coniecturis restituere conatus sum, aequo sagaciorum criticorum iudicio commendo.

De dialectis pracritis praemittenda sunt quae commentarius Berolinensis habet, emendata cum meis coniecturis, tum e WILSONI codice, cuius initium benigne mecum communicavit vir clarissimus. Sunt vero haec :

नाटकादौ बहुप्रकारप्राकृतप्रपंचेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । शौरसेन्यवन्तिकाप्राच्यामागधीः । अपभ्रंशप्रपंचेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । प्राकृतिचाण्डालीप्राच्यौऽथ ढक्कदेशीयाः । मृच्छकटिके तु प्राच्यप्राञ्चभाषावाच्चावरी नास्ति । प्राकृते । मागध्यवन्तिना प्राच्या शौरसेन्यर्धमागधी । व्याहोका दक्षिणात्या च सप्त भाषाः प्रकीर्तिताः । महाराष्ट्र्यादयः काव्य एव प्रयुज्यन्ते । अपभ्रंशे । प्रकाशभोरचाण्डालप्रवरद्वाविडोऽत्राः । हीना वनेचराणां च विभाषाः सप्त कीर्तिताः । त्रिविधा भाषा विभाषाः । होनपात्रप्रयोगत्वात् । हीना वनेचराणां चेति ढक्कविभाषासंग्रहः । तत्रास्मिन्प्रकरणे प्राकृतपाठकेषु मृत्रधारो नटो रदनिका मदनिका वसन्तसेना तन्माता चेटी कर्णपूरकः चारुदत्तप्राङ्गणो शोधनकः श्रेष्ठो एते एकादश शौरसेनीभाषापाठकाः । सूत्रधारोऽथवा प्राकृती कार्यवशादिति वक्ष्यते । अवन्तिभाषापाठको वीरकचन्दनको । प्राच्यभाषापाठको विट्पकः । संवाहकः प्रकाशवसन्तसेनाचारुदत्तानां चेटत्रितयं भिक्षुग्राहदत्तदारकः एते पञ्च मागधीपाठकाः । अपभ्रंशपाठकेषु प्राकृतिपाठको राष्ट्रियः । चाण्डालीभाषापाठको चाण्डाली । ढक्कभाषापाठको मायुरधूतकरो । तथा शौरसेन्यवन्तिनाप्राच्या एतासु दन्त्यसकारता । तत्रावन्तिना रेफवती लोकोक्तिबहुला । प्राच्या स्वार्थिकककारप्राया । मागधी तालव्यशकारवती । प्राकृतिचाण्डाल्योस्तालव्यप्रकारता

रेफस्य च लकारता । लकारप्राया ह्रस्वविभाषा संस्कृतप्रायत्वे दन्त्यतालव्यप्रसकारयुक्ता च । अपार्थम्यक्रमं व्यर्थं पुनर्हन् हतोपमं । लोकन्यायविरुद्धं च प्रकाशवचनं विदुः । अपार्थक्यं निरर्थकं व्यर्थं विरुद्धार्थं । यद्वा निश्चितान्वयं पदज्ञातं चाद्यज्ञातं च अपार्थक्यं (?) । व्यर्थं निरर्थकमेव । हतोपमं व्याहतोपमं । प्रकाशप्रायभाषित्वाच्छकारो राट्टिया स्मृतः । एकविंशो विटश्चान्यो हास्यकृच्च विटूपकः । स्वार्थिका ककारः सर्वत्र द्विवचनं चतुर्थोऽत्रिभक्तिश्च नास्त्येव । द्वित्वे तु बहुवचनं चतुर्थ्यर्थे षडो । परस्मैपदात्मनेपदत्रिपर्ययः । पूर्वं निपातानियमश्च । बहुलं ह्रस्वां निदर्शनमप्रसिद्धद्वन्द्वोक्तानार्थं । पाठविप्लवनिरासार्थं च ॥

Quae breviter sic potuerunt enarrari:

Dialecti non Sanscritae, quae in dramatis adhibentur, sunt aut *pracritae* aut *apabhraṁsicae*.

I. *Pracritae* dialecti sunt:

1. Saurasenī,
2. Avantī,
3. Prac'ya,
4. Māgadhī.

II. *Apabhraṁsicae* dialecti sunt:

1. Śākāri,
2. Candālī,
3. Śābarī,
4. D'hakkī.

Śābarī in Mric'chakat'ika non occurrit. Deinde addit Commentarius versus ex alio nescio quo grammatico, in quibus dialecti non sanscritae in universum, i. e. eae etiam enumerantur, quae non in dramatis, sed in communi vita adhibentur. Enumerantur vero septem *bhāṣae*, quibus enumeratis additur, dialectum Mahārāshtrīcam et alias (?) काव्य एव i. e. non nisi in versibus adhiberi. deinde septem *vibhāṣae*. — Tum septem illae dialecti, quae in Mric'chakat'ika inveniuntur, (quattuor scilicet *pracritae* et *apabhraṁsicae*) inter singulas dramatis personas sic distribuuntur.

A. *Pracritae* dialecti.

I. *Saurasenica* dialecto loquuntur:

1. Histriomm magister,
2. Mima,
3. Radanikā,
4. Madanikā,
5. Vasantasenā,

6. Vasantasenae mater ,
7. Serva ,
8. Karn'apûrakas ,
9. C'ârudattae uxor ,
10. S'odhanakas ,
11. S'resh'thin.

II. *Arantica* dialecto loquuntur :

1. Virakas ,
2. C'andanakas.

III. *Prâc'ya* dialecto loquitur solus
Vidûshakas.

IV. *Magadhica* dialecto loquuntur :

1. Samvâhakas ,
2. Sthâvarakas, S'akârae servus,
3. Kumbhilakas, Vasantasenae servus,
4. Vardhamânakas, C'ârudattae servus,
5. Mendicus (sed hic idem est qui Samvâhakas),
6. Rohasenas, C'ârudattae filius.

B. Apabhrans'icae dialecti.

I. *S'akârîca* dialecto loquitur :

S'akâras.

II. *C'ân'd'âlîca* dialecto loquuntur :

ambo C'ân'd'âlae.

III. *D'hakkîca* dialecto loquuntur :

1. Mâthuras ,
2. Aleator.

Quae deinde adduntur de singularum dialectorum proprietatibus, ea vides minime sufficere ad plenam accuratamque uniuscuiusque dialecti notionem informandam. Equidem libere fateor, me noudum perspicere, quomodo possit aliquando tolli magna illa discrepantia, quae in inferioribus praecipue dialectis obtinet inter codices dramatum manu scriptos et praecepta grammaticorum, quo quidem statu horum libri nobis traditi sunt. Utrosque scimus saepissime foedatos esse scribarum erroribus, et quanquam LASSENI acumine edocti sumus, haud raro singulos grammaticorum locos corruptos comparatis scholiastis posse emendari, tamen idem vir doctissimus demonstravit etiam, dialectorum inferiorum formam ex praeceptis

grammaticorum non posse ita restitui, ut extra dubitationem posita sit. Itaque siquidem cavendum erat, ne dubia grammaticorum auctoritate nimium confisi librariorum errores aliis augeremus, tutissimum esse statui, a librorum manu scriptorum fide non aliter discedere, quam ut, correctis apertis librariorum erroribus, unamquamque dialectum ita constituerem, finalem eam fuisse accurata omnium dramatis locorum collatio videbatur docere. Miras e. g. litterarum ऋ, ॠ et ॡ conjunctiones e dialecto Magadhica et S'akàrica eiicere non ausus sum, cum praesertim PRINSEPIUS similem litterae sibilantis cum consonanti diversi organi conjunctionem in inscriptione Girnarensi invenerit (*Journal of the Asiatic Society of Bengal*, VII, 278).

In univsum autem quomodo in dialectis praepritis constituendis versatus sim, quid de meo arbitrio, quid de codicum auctoritate scripserim, subiecta adnotatione critica religiose indicavi.

Textus mei margini additi sunt paginarum editionis Calcuttensis numeri, quo facilius dramatis loci in LASSENII Institutionibus linguae praepriticae citati possint reperiri.

पर्यङ्कग्रन्थिवन्धद्विगुणितभुजगाश्लेषसंवीतज्ञाना
 रतःप्राणावरोधव्युपरतसकलज्ञानरुद्धेन्द्रियस्य ।
 आत्मन्यात्मानमेव व्यपगतकर्णं पश्यतस्तत्त्वदृष्ट्या
 शम्भोर्वः पातु शून्येक्षणधटितलयब्रह्मलग्नः समाधिः ॥

अपिच ।

५

पातु वो नीलकण्ठस्य कण्ठः श्यामाम्बुदोपमः ।
 गौरीभुजलता यत्र विगुह्येखेव राजते ॥

नान्यन्ते

सूत्रधारः । अलमनेन परिषत्कुतूहलविमर्दकारिणा परिभ्रमेण ।
 एवमहमार्थमिश्रान्प्रणिपत्य विज्ञापयामि यदिदं वयं मृच्छकटिकं नाम १०
 प्रकरणं प्रयोक्तुं व्यवसिताः । एतत्कविः किल ।

द्विरेन्द्रगतिश्चकोरनेत्रः परिपूर्णन्दुमुखः सुविग्रहश्च ।
 द्विजमुख्यतमः कविर्वभूव प्रथितः शूद्रक इत्यगाधसत्त्वः ॥

अपिच ।

२

ऋग्वेदं सामवेदं गणितमय कलां वैशिकीं हस्तिशिक्षां
 ज्ञात्वा शर्वप्रसादाद्यप्रगततिमिरे चक्षुषी चोपलभ्य ।
 राजानं वीक्ष्य पुत्रं परमसमुदयेनाश्वमेधेन चेष्टा
 लब्ध्वा चायुः शताब्दं दशदिनसहितं शूद्रको ऽग्निं प्रविष्टः ॥

१५

अपिच ।

समर्व्यसनी प्रमादशून्यः ककुदं वेदविदां तपोधनश्च ।

२०

परवारणवाहुयुद्धलुब्धः क्षितिपालः किल शूद्रको बभूव ॥

अस्यां च तत्कृतौ ।

अवलिपुर्या द्विजसार्थवाहो गुवा दरिद्रः किल चारुदत्तः ।

गुणानुरक्ता गणिका च यस्य वसन्तशोभिव वसन्तसेना ॥

५ तयोरिदं सत्सुरतोत्सवाश्रयं नयप्रचारं व्यवहारदृष्टताम् ।

खलस्वभावं भवितव्यतां तथा चकार सर्वं किल शूद्रको नृपः ॥

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अग्रे शून्येयमस्मत्सङ्गीतशाला । क्व नु गताः

कुशीलवा भविष्यन्ति ॥ विचिन्त्य ॥ आं ज्ञातम् ।

शून्यमपुत्रस्य गृहं चिरशून्यं नास्ति यस्य सन्मित्रम् ।

१० मूर्खस्य दिशः शून्याः सर्वं शून्यं दरिद्रस्य ॥

कृतं च सङ्गीतकं मया । अनेन चिरसङ्गीतोपासनेन ग्रीष्मसमये

प्रचण्डदिनकरकिरणोच्छुष्कपुष्करवीजमिव प्रचलिततारके क्षुधा ममा

क्षिणी खटखटायेते । तस्यावद्दक्षिणीमाहूय पृच्छामि अस्ति किमपि

प्रातराशो न वेति । एषो ऽस्मि भोः कार्यवशात्प्रयोगवशाच्च प्रा

५ कृतभाषी संवृत्तः । अविद अविद भोः । चिरसङ्गीतोपासणेण सुख

पोकवरणालादं विअ मे बुभुक्त्वाह मिलाणादं अङ्गादं । ता ज्ञाव

गेहं गदुअ ज्ञाणामि अत्थि किम्पि कुदुम्बिणीह उववादिदं ए वेत्ति । १॥

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं तं अम्हाणं गेहं ता पविसामि । २॥ ॥ प्रविश्याव

लोक्य च ॥ ह्रीमाणाहे । किं ए क्खु अम्हाणं गेहे अवरं विअ संवि

२० द्हाणअं वददि । आअमिताण्डुलोदअप्पवाहा रच्हा लोहकडाहपरि

अत्तणकसणसारा किदविसेसआ विअ जुअदी अहिअदरं सोहदि भूमी

सिणिद्धेण गन्धेण उद्दीवन्ती विअ अधिअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । ता

किं पुव्वविट्ठं णिद्दाणं उप्पणं भवे । आहु अहं ज्जेव्व बुभुक्त्वादो

ओदणमअं जीअलोअं पेक्खामि । एत्थि किल पादरासो अम्हाणं

२५ गेहे । पाणअअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । इध सव्वं एव विअ संविद्दाणं

वट्टदि । एक्का वण्णं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि ।१। ॥ विचिन्त्य ॥
किं षेदं । भोटु कुटुम्बिणिं सदाविअ परमत्थं जाणिस्सं ।२। ॥ नेपथ्या ४
भिमुल्लमवलोक्य ॥ अज्जे इदो दाव ।३।

प्रविश्य

नटी । अज्ज इअं म्हि ।४।

५

सूत्रधारः । अज्जे साअदं दे ।५।

नटी । आणवेडु अज्जो को णिओओ अणुचिट्ठीअटु त्ति ।६।

सूत्रधारः । अज्जे चिरसङ्गीदोवासणेण ॥ इत्यादि पठित्वा ॥ अत्थि ५

किम्पि अम्हाणं गेहे असिदव्वं ण वेत्ति ।७।

नटी । अज्ज सव्वं अत्थि ।८।

१०

सूत्रधारः । किं किं अत्थि ।९।

नटी । तं जथा । गुडोदणं धिअं दह्मिं तण्डुलादं अज्जेण अत्तव्वं
रसाअणं अत्थि त्ति । एअं ते देवा आसासेत्तु ।१०।

सूत्रधारः । किं अम्हाणं गेहे सव्वं अत्थि आटु परिरुससि ।११।

नटी । ॥ स्वगतम् ॥ परिरुसिस्सं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज अत्थि आवणे ।१२। १५

सूत्रधारः । ॥ सक्कोधम् ॥ आ अणज्जे एअं ते आसा हिज्जिस्सदि ।६।

अभावं गमिस्ससि जं दाणिं अरुं वरण्डलम्बुओ विअ दूरमुक्खिविअ
पाडिदो ।१३।

नटी । मरिसेटु मरिसेटु अज्जो परिरुसो क्खु मए कदो ।१४।

सूत्रधारः । ता किं उण इमं णवं विअ संविहाणअं वट्टदि ।२०

एक्का वण्णं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि इअं च पञ्चवण्णकुसु
मोवहारसोहिदा भूमी ।१५।

नटी । अज्ज उववासो गहिदो ।१६।

सूत्रधारः । किणामधेओ अअं उववासो ।१७।

नटी । अहिउववदी णाम ।१८।

७

सूत्रधारः । अज्जे इदलोइओ आदु पारलोइओ ।१।

नटी । अज्ज पारलोइओ ।२।

सूत्रधारः । ॥ सरोपम् ॥ पेक्खन्तु अज्जमिस्सा मम केरकेण भत्तपरि
वृष्टण पारलोइओ भत्ता अणोसीअदि ।३।

५ नटी । अज्ज पसीद पसीद तुमं ज्जेव्व मम जम्मन्तरे वि भत्ता
भविस्ससि त्ति उववसिद म्हि ।४।

सूत्रधारः । अथ अग्रं उववासो केण उवदिट्ठो ।५।

नटी । अज्जस्स ज्जेव्व पिअवअस्सेण चुण्वुट्ठेण ।६।

८ सूत्रधारः । ॥ सकोपम् ॥ आ दासीएउत्ता चुण्वुट्ठा कदा णु रु तुमं
१० कुविदेण रणा पालएण णववड्ढकेसकलावं विअ ससुअन्धं कप्पि
ज्जलं पेक्खिस्सं ।७।

नटी । पसीदु पसीदु अज्जो णं अज्जस्स ज्जेव्व पारलोइओ
अग्रं उववासो अणुचिट्ठीअदि ।८। ॥ इति पादयोः पतति ॥

सूत्रधारः । अज्जे उट्ठेहि उट्ठेहि कथेहि कथेहि इध उववासे
१५ केण कज्जं ।९।

नटी । अम्हारिसज्जणजोग्गेण वम्हणेण उवणिमत्तिदेण ।१०।

सूत्रधारः । तेण हि गच्छु अज्जा । अहं पि अम्हारिसज्जणजोग्गं
वम्हणं उवणिमत्तेमि ।११।

१ नटी । जं अज्जो आणवेदि ।१२। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

२० सूत्रधारः ॥ परिक्रम्य ॥ क्षीमाणहे । ता कथं मए एव्वं सुसमिद्धाए
उज्जएणीए अम्हारिसज्जणजोग्गो वम्हणो अणोसिद्व्वो ॥ विलोक्य ॥
एसो चारुदत्तस्स मित्तं मित्तेओ इदो ज्जेव्व आअच्छदि । भोदु पुच्छिस्सं
दाव । अज्ज मित्तेअ अम्हणं गेहे असिट्ठं अगगणी भोदु अज्जो ।१३।

नेपथ्ये । भो अणं वम्हणं उवणिमत्तेदु भवं । वावडो दाणिं
२५ अहं ।१४।

॥ ग्रामुखम् ॥

॥

सूत्रधारः । अज्ज सम्पणं भोग्गणं णीसवत्तं च । अबि अ दक्खि
णा काबि दे भविस्सदि ।१।

पुनर्नेपथ्ये । भो जधा दाणिं पठुमं ज्जेव्व पच्चादिट्ठो सि ता को १०
दाणिं दे णिव्वन्धो पदे पदे मं अणुसन्धिदुं ।२।

सूत्रधारः । पच्चादिट्ठो म्हि एदिणा । भोट्ट अणं वम्हणं उवणि ५
मत्तेमि ।३।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ग्रामुखम् ॥

प्रविश्य प्रावारहस्तो

मैत्रेयः । अणं वम्हणं ॥ इति पूर्वोक्तं पठित्वा ॥ अध वा मए वि
मित्तेएण परस्स आमत्तणआइं भक्खिदव्वाइं । हा अवत्थे तुली
असि जो दाणिं अहं तत्थभवदो चारुदत्तस्स रिद्धीए अहोएत्तप्प
५ अत्तसिद्धेहिं उग्गारसुरहिगन्धेहिं मोदएहिं ज्जेव्व आसिदो अब्भ
त्तरचडुस्सालअडुआरए उवविट्ठो गल्लक्कसदपरिवुदो चित्तअरो विअ
अङ्गुलीहिं हिविअ हिविअ अवणेमि । एअरचत्तरवुसहो विअ
रोमन्याअमाणो चिट्ठामि । सो दाणिं अहं तस्स दल्लिददाए जहिं
तहिं चरिअ गेहपारावदो विअ आवासणिमित्तं इध आअच्छामि ।
१० एसो अज्जचारुदत्तस्स पिअवअस्सेण चुप्पवुट्ठेण जादीकुसुमवासिदो
११ पावारओ अणुप्पेसिदो सिद्धीकिददेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स उवणे
दव्वो त्ति । ता जाव अज्जाचारुदत्तं पेक्खामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एसो
अज्जचारुदत्तो सिद्धीकिददेवकज्जो गिरुदेवदाणं वलिं करेत्तो इदो
ज्जेव्व आअच्छदि । १॥

१५

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टश्चारुदत्तो रदनिका च ॥

चारुदत्तः । ॥ उर्ध्वमवलोक्य सनिर्वेदं निःशून्यं च ॥

यासां वलिः मयदि मद्गृहेदहलीनां
हंसैश्च सारसगणैश्च विन्नुतपूर्वः ।

१२

तास्वेव सम्प्रति विव्रूतृणाङ्कुरासु

२०

वीजाञ्जलिः पतति कीटमुखावलीढः ॥

॥ इति मन्दं मन्दं परिक्रम्यापविष्टः ॥

विद्रूपकः । एसो अज्जचारुदत्तो । ता जाव सम्पदं उवसप्पामि ॥

उपसृत्य । सोत्थि भवदे वडुडु भवं । २॥

चारुदत्तः । अग्रे सर्वकालमित्रं मैत्रेयः प्रातः । सखे स्वागतमा
स्यताम् ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि ॥ उपविश्य ॥ भो वयस्स एसो दे
पिअवअस्सेण चुअवुडेण जादीकुमुमवासिदो पावारओ अणुप्येसिदो
सिद्धीकिदेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स तुए उवणेदव्वो त्ति । १।५

॥ समर्पयति ॥

चारुदत्तः । गृहीत्वा सचिन्तः स्थितः ॥

विदूषकः । भो इदं किं चिन्तीअदि । २।

चारुदत्तः । वयस्य ।

१३

सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते

१०

धनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।

सुखात्तु यो याति नरो दरिद्रतां

धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

विदूषकः । भो वयस्स मरणादो दालिदादो वा कदरं दे रो
अदि । ३।

१५

चारुदत्तः । वयस्य ।

दारिद्र्यान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्र्यम् ।

अल्पक्लेशं मरणं दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम् ॥

विदूषकः । भो वयस्स अलं सत्तप्पिदेण । पणइणसङ्कामिदवि
रुवस्स सुरअणपीदसेसस्स विअ पडिवाचन्दस्स परिक्खओ वि दे २०
अहिअदरं रमणीओ । ३।

चारुदत्तः । वयस्य न ममार्थान्प्रति दैन्यम् । पश्य ।

एतत्तु मां दहति यद्गृहमस्मदीयं

क्षीणार्थमित्यतिथयः परिवर्जयन्ति ।

संशुष्कसान्द्रमदलेखमिव भ्रमन्तः

१४

कालात्यये मधुकराः करिणः कपोलम् ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स एदे क्वु दासीएउत्ता अत्थकल्लवत्ता
वरडाभीदा विअ गोबल्लदारआ जहिं जहिं ण खज्जन्ति तहिं तहिं
गच्छन्ति । १।

५ चारुदत्तः । वयस्य ।

सत्यं न मे विभवनाशकृतास्ति चित्ता
भाग्यक्रमेण हि धनानि भवन्ति यान्ति ।
एतत्तु मां दहति नष्टधनाश्रयस्य
यत्सौहृदादपि जनाः शिथिलीभवन्ति ॥

१० अपिच ।

दारिद्र्याद्वियमेति तत्परिगतः प्रभ्रश्यते तेजसो
निस्तेजाः परिभूयते परिभवान्निर्वेदमापद्यते ।
निर्विण्णः शुचमेति शोकविहृतो बुद्ध्या परित्यज्यते
निर्बुद्धिः क्षयमेत्यहो निधनता सर्वापदामास्पदम् ॥

१॥ विद्रूपकः । भो वयस्स तं ज्जेव्व अत्थकल्लवत्तं सुमरिअ अलं
सत्तप्पिदेण । २।

चारुदत्तः । वयस्य दारिद्र्यं हि पुरुषस्य ।

निवासश्चिन्तायाः परपरिभवो वैरमपरं
नुगुप्सा मित्राणां स्वजनजनविद्वेषकरणम् ।

२० वनं गतुं बुद्धिर्भवति च कलत्रात्परिभवो
हृदिस्यः शोकाग्निर्न च दहति सत्तापयति च ॥

तद्वयस्य कृतो मया गृहदेवताभ्यो बलिः । त्वमपि गच्छ चतुष्पये
मातृभ्यो बलिमुपहर ।

विद्रूपकः । ण गमिस्सं । ३।

२५ चारुदत्तः । किनर्थम् ।

विदूषकः । जदो एव्वं पूइज्जन्ता देवदा ण पसीदन्ति ता को गुणो देवेसु अच्चिदेसु । १।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । गृहस्थस्य नित्यो ऽयं विधिः । १६

तपसा मनसा वाग्भिः पूजिता बलिकर्मभिः ।

तुष्यन्ति शमिनां नित्यं देवताः किं विचारितैः ॥

तद्गृह मातृभ्यो बलिमुपहृत् ।

विदूषकः । भो ण गमिस्सं । अणो कोवि पउज्जीअडु । मम उण बम्हणस्स सव्वं ज्जेव्व विपरीदं परिणमदि आदंसगदा विअ च्छाआ वामादो दक्खिणा दक्खिणादो वामा । अणं च । एदाए पदो सवेलाए इध राअमग्गे गणिआ विडा चेडा राअवल्लह्हा अ पुरिसा ॥ सञ्चरन्ति । ता मण्डूकलुद्धस्स विअ कालसप्पस्स मूसिओ विअ अहिमुह्हावत्थिदो दाणिं भविस्सं । तुमं इध उवविट्ठो किं करि स्ससि । २।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठ तावत् । अहं समाधिं निर्वर्तयामि । १७

नेपथ्ये । तिष्ठ वसन्तसेने तिष्ठ ।

१५

ततः प्रविशति विटप्रकारचेटैरनुगम्यमाना वसन्तसेना ॥

विटः । वसन्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं त्वं भयेन परिवर्तितसौकुमार्या

नृत्यप्रयोगविशदौ चरणौ क्षिपन्ती ।

उद्विग्नचञ्चलकटान्नविसृष्टदृष्टि

२०

व्याधानुसारचकिता हरिणीव यासि ॥

शकारः । चिष्ट वसन्तसेनि चिष्ट ।

किं याशि धावशि पलाअशि पक्खलत्ती

वाशू पशीद ण मलीहिशि चिष्ट दाव ।

कामेण ढज्जदि ऊ मे हल्लके तवशशी

२५

अङ्गाललाशिपडिदे विअ मंशंखण्डे ॥ ११

१८ चेठः । अज्जुए चिष्ट चिष्ट ।

उत्ताशिता गच्छशि अन्तिका मे
शम्पुणापुच्छां विअ गिम्हमोरी ।

५ श्रीवगदी शामिअभष्टके मे
वणे गडे कुक्कुडशावके व्य ॥ १२

विठः । वसत्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं यासि बालकदलीव विकम्पमाना
रक्तांशुकं पवनलोलदशं वरुन्ती ।

१० रत्नोत्पलप्रकरकुञ्जलमुत्सृजन्ती
दङ्गैर्मनःशिलगुह्येव विदार्यमाणा ॥

शकारः । चिष्ट वशत्तशेणिए चिष्ट ।

मम मअणमणङ्गं वम्महं वड्ढन्ती
णिशि अ शअणके मे णिदअं पक्खवन्ती ।

११ पशलशि भअभीदा पक्खवन्ती खलन्ती
मम वशमणुजादा लावणशेव कुन्ती ॥ १३

विठः । वसत्तसेने ।

किं त्वं पदैर्मम पदानि विशेषयन्ती
व्यालीव यासि पतगेन्द्रभयाभिभृता ।

२० वेगादहं प्रविसृतं पवनं निरुन्ध्यां
तन्निग्रहे तु वर्गात्रि न मे प्रयत्नः ॥

शकारः । भावे भावे ।

एशा णाणकमृशिकामकशिका मच्छाशिका लाशिका
णीशाशा कुलणाशिका अवशिका कामाह मञ्जूशिका ।

२५ एशा वेशवह्नु शुवेशणिल्लआ वेशङ्गआ वेशिआ

एशे शे दशणामके मयि कले अज्जावि मं ऐच्छदि ॥ ११

विठः । प्रसरसि भयविल्लवा किमर्थं
प्रचलितकुण्डलघृटगण्डपार्थी ।
विठजननखधद्वितेव वीणा
जलधरगर्जितभीतसारसीव ॥

शकारः । कसज्जणत्तब्रहुभूशणशदमिश्शं
किं दोव्वदी विअ पलाअशि लामभीद ।
एशे कलामि शरुश त्ति जधा कणूमे
विश्शावशुश्श बहिणिं विअ तं शुभदं ॥ १२

चेठः । लामेहि अ लाअवछदं
तो क्वाहिशि मच्छमंशकं ।
एदेहिं मच्छमंशकेहिं
शुणआ मउअं ए शेवदि ॥ १३

विठः । भवति वसत्तसेने
किं त्वं कटीतटनिवेशितमुद्वहन्ती
ताराविचित्ररुचिरं रशनाकलापम् ।
वक्त्रेण निर्मायितचूर्णमनःशिलेन
व्रस्ता द्रुतं नगरदैवतवत्प्रयासि ॥

शकारः । अम्हेहिं चण्डं अहिशालिअन्ती
वणे शिआली विअ कुक्कुलेहिं ।
पलाशि शिग्वं तुलिदं शवेगं
शवेदूणं मे कलअं कलन्ती ॥ १४

वसत्तसेना । पल्लवआ पल्लवआ । परङ्गदिए परङ्गदिए ॥

शकारः । ॥ सभयम् ॥ भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ॥

विठः । न भेतव्यं न भेतव्यम् ।

- वसन्तसेना । माह्विह माह्विह ।१।
 २२ विठः । ॥ सहासम् ॥ मूर्खं परिज्ञानो ऽन्विष्यते ।
 शकारः । भावे भावे इस्थिग्रं अणेशदि ।२।
 विठः । अथकिम् ।
 ५ शकारः । इस्थिग्रं शब्दं मालेमि । शूले हृग्गे ।३।
 वसन्तसेना । ॥ शून्यमवलोक्य ॥ हृद्धी हृद्धी । कथं परिब्रूयते परि
 अणो । एत्थ मए अप्पा सग्रं ज्जेव्व रक्खिद्ववो ।४।
 विठः । अन्विष्यतामन्विष्यताम् ।
 शकारः । वसन्तशेणिए विलव विलव परुद्धिग्रं वा पल्लवग्रं
 १० वा शब्दं वा वसन्तमाशं । मए अहिशालिग्रन्तीं तुमं के पलित्ता
 इण्णदि ।

किं भीमशेणे जमदग्निपुत्रे
 कुलीशुदे वा दशकन्धले वा ।
 एणे हृग्गे गेण्हिग्रं केशहृग्गे
 १५ दुश्शाशणश्राणुकिदिं कलेमि ॥

२३ णं पेक्ख पेक्ख ।

अशी श्रुतिके वलिदे अ मण्तके
 कप्पेध शाशं उद् मालएध वा ।
 अलं तवेदेण पत्ताइदेण
 २० मुमुक्खु जे होदि ण शे क्खु जीअदि ॥ ॥॥

२४ वसन्तसेना । अन्न अवत्ता खु अहं ।६।

विठः । अत एव ध्रियसे ।

शकारः । अदो ज्जेव्व ण मालीहृशि ।७।

वसन्तसेना । ॥ स्वगतम् ॥ कथं अणुणग्रो वि से भग्रं उप्पादेदि ।

२५ भोटु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न इमादो किम्पि अलङ्करणं तक्कीअदि ।८।

विटः । शान्तं पापं शान्तं पापम् । भवति वसन्तसेने न पुष्पमो
षमर्हत्युद्यानलता । तत्कृतमलङ्करणैः ।

वसन्तसेना । ता किं क्व दणिं । १।

शकारः । रुग्णे देवपुलिशे मणुशे वाशुदेवके कामरुद्वे । २।

वसन्तसेना । ॥ सक्रोधम् ॥ सन्तं पावं । अवेहि अणुं मत्तेसि । ३।

शकारः । ॥ सहस्ततालं विहग्य ॥ भावे भावे पेक्व । अन्तलेण शुशि ५।

णिद्धा दृशा गणिआ जेण मं भणादि एहि शन्ते शि किलित्ते शि
त्ति । रुग्णे अस्सग्गामत्तलं ण गडे णगलत्तलं वा ण गडे । अज्जुके
शवामि भावश्श शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं तव ज्ञेव्व पश्चाणु
पश्चिआए आहिण्डत्ते शन्ते किलित्ते म्हि शंवुत्ते । ४।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ अये कयं शान्तमित्यभिहिते शान्त इत्यवगच्छति

मूर्खः ॥ प्रकाशम् ॥ वसन्तसेने वेशवासविरुद्धमभिहितं भवत्या । पश्य ।

तरुणजनसहायश्चित्यतां वेशवासो

विगणय गणिका त्वं मार्गजाता लतेव ।

वहसि हि धनहार्यं पण्यभूतं शरीरं

सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ॥

अपिच ।

वाप्यां स्नाति विचक्षणो द्विजवरो मूर्खो ऽपि वर्णाधमः

फुल्लां नाम्यति वायसो ऽपि हि लतां या नामिता वर्हिणा ।

ब्रह्मक्षत्रविशस्तरन्ति च यया नावा तथैवेतरे

त्वं वापीव लतेव नौरिव जनं वेश्यासि सर्वं भज ॥

वसन्तसेना । गुणो क्व अणुराअस्स कारणं ण उण वल
क्कारो । ५।

शकारः । भावे भावे दृशा गव्भदशी कामदेवाअदणुन्नाणादो
पडुदि ताह दलिदचालुदत्ताह अणुलत्ता ण मं कामेदि । वामदो २।

तश्श घलं । जथा तव मम कृशतादो दृशा ए पलिब्धंशदि तथा क
लेडु भावे ।१।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ यदेव परिकृर्तव्यं तदेवोदाहरति मूर्खः । कथं
२० वसन्तसेना आर्यचारुदत्तमनुरक्ता । सुदु खल्विदमुच्यते रत्नं रत्नेन
सङ्गच्छत इति । तद्गच्छतु किमनेन मूर्खेण ॥ प्रकाशम् ॥ काणेर्लीमातः ।
वामतस्तस्य सार्थवाहस्य गृहम् ।

शकारः । अधइं वामदो तश्श घलं ।२।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ अम्महे वामदो तस्स गेहं ति जं सच्चं
अबरत्तलेण वि डुङ्गणेण पिअसङ्गमं पाविदा ।३।

१० शकारः । भावे भावे बलिह क्खु अन्धआले । माशलाशिपविष्टा
विअ मशीगुडिआ दीशत्ती दीशत्ती जेव्व पणष्टा वशन्तशेणिआ ।४।

विटः । अहो बलवानन्धकारः । तथाहि ।

आलोकविशाला मे सहसा तिमिरप्रवेशविच्छिन्ना ।

उन्मीलितापि दृष्टिर्निमीलितेवान्धकारेण ॥

१५ अपिच ।

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि वर्पतीवाञ्जनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ॥

२० शकारः । भावे भावे अण्णेशामि वशन्तशेणिअं ।५।

विटः । काणेर्लीमातः । अस्ति किञ्चिच्चिह्नं यदुपलक्षयसि ।

२५ शकारः । भावे भावे किं विअ ।६।

विटः । भूषणशब्दं सौरभ्यानुविद्धं माल्यगन्धं वा ।

शकारः । शुणामि मल्लगन्धं अन्धआलपूलिदाह उण णाशिआह
एण शुव्वत्तं पेक्खामि भूषणशब्दं ।७।

विटः ॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने ।

३५ कामं प्रदोषतिमिरेण न दृश्यसे त्वं

सौदामिनीव जलदोदरसन्धिलीना ।
त्वां सूचयिष्यति तु माल्यसमुद्भवो ऽयं
गन्धश्च भीरु मुखराणि च नूपुराणि ॥

श्रुतं वसन्तसेने ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ सुदं गच्छिदं च ॥ नाट्येन नूपुराण्युत्सार्य माल्यानि ५

चापनीय किञ्चित्परिक्रम्य हस्तेन परामृश्य ॥ अम्मो भित्तिपरामरिससूचिदं पक्खडुआ २१

रअं क्व एदं जाणामि अ सज्जोएण गेहस्स संवुदं पक्खडुआरअं । १॥

चारुदत्तः । वयस्य समाप्तजपो ऽस्मि । तत्साम्प्रतं गच्छ मातृभ्यो
वलिमुपकुर ।

विदूषकः । भो ण गमिस्सं । २।

१०

चारुदत्तः । धिक्कष्टं ।

दारिद्र्यात्पुरुषस्य बान्धवजनो वाको न सन्तिष्ठते
सुस्निग्धा विमुखीभवन्ति सुहृदः स्फारीभवत्यापदः ।
सत्वं द्रासमुपैति शीलशशिनः कान्तिः परिह्रायते
पापं कर्म च यत्परैरपि कृतं तत्तस्य सम्भाव्यते ॥

१५

अपिच ।

सङ्गं नैव हि कश्चिदस्य कुरुते सम्भाष्यते नादरा
त्सम्प्राप्तो गृहमुत्सवेषु धनिनां सावज्ञमालोक्यते ।
द्वारादेव महाजनस्य विहरत्यल्पच्छदो लज्जया
मन्ये निर्धनता प्रकाममपरं षष्ठं महापातकम् ॥

२०

अपिच ।

२०

दारिद्र्यं शोचामि भवन्तमेवमस्मच्छरीरे सुहृदित्युषित्वा ।
विपन्नदेहे मयि मन्दभाग्ये ममेति चित्ता क्व गमिष्यसि त्वम् ॥

विदूषकः ॥ सर्वलक्ष्यम् ॥ भो वअस्स जइ मए गत्तव्वं ता एसा

वि मे सहाइणी रदणिआ भोडु । ३।

२५

चारुदत्तः । रदनिके मैत्रेयमनुगच्छ ।

रदनिका । जं अन्नो आणवेदि ।१।

विदूषकः । भोदि रदणि ए गेण्ह वलिं पदीवं च । अब्रावुदं पक्खडुआरुअं करेमि ।२। ॥ तथा करोति ॥

५ वसतसेना । मम अब्रुववत्तिणिमित्तं विअ अब्रावुदं पक्खडुआरुअं ता जाव पविसामि ॥ दृष्ट्वा ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं पदीवो ॥ पटान्तेन निर्वीण्य प्रविष्टा ।३।

चारुदत्तः । मैत्रेय किमेतत् ।

३१ विदूषकः । अब्रावुदपक्खडुआरुएण पिण्डीकदेण वादेण णिव्वा
१० बिदो पदीवो । भोदि रदणि ए णिक्कम तुमं पक्खडुवारुएण अरुं
पि अब्रन्तरचडुस्सालादो पदीवं पज्जालिअ आअच्छामि ।४। ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । भावे भावे अणेशामि वशत्तशेणिअं ।५।

विठः । अन्विष्यामन्विष्यताम् ।

शकारः ॥ तथा कृत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।६।

५५ विठः । मूर्ख नन्वहम् ।

शकारः । इदो दाव भविअ एअत्ते भावे चिष्टडु ॥ पुनरन्विष्य चेठं
गृहीत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।७।

३२ चेठः । भष्टके चेडे रुग्गे ।८।

शकारः । इदो भावे इदो चेडे । भावे चेडे चेडे भावे । तुम्हे
२० दाव एअत्ते चिष्ट ॥ पुनरन्विष्य रदनिकां केशेषु गृहीत्वा ॥ भावे भावे शम्पदं
गहिदा गहिदा वशत्तशेणिआ ।

अन्धआले पलाअत्ती मल्लगन्धेण शूइदा ।

केशरुशते पलामिष्टा चाणक्केणेव्व दोब्बदी ॥ ।१।

विठः । एपासि वयसो दर्पात्कुलपुत्रानुसारिणी ।

केशेषु कुसुमाद्येषु सेवितव्येषु कर्षिता ॥

शकारः । एशाशि वाशू शिलशि ग्गहीदा
केशेशु बालेशु शिलोलुहेशु ।
अक्कोश विकोश लवाहि चण्डं
शम्भुं शिवं शङ्कलमीशलं वा ॥१॥

रदनिका ॥ समयम् ॥ किं अन्नमिस्तेहिं ववसिदं ।२॥

३३

विटः । काणेलीमातः । अन्य एवैष स्वरसंयोगः ।

शकारः । भावे भावे जधा दहिहृष्टिपलिलुद्धाए मज्जालीए श
लपलिवत्ते होदि तथा दाशीए धीए शलपलिवत्ते कडे ।३॥

विटः । कथं स्वरपरिवर्तः कृतः । अहो चित्रम् । अथवा किमत्र
चित्रम् ।

१०

इयं रङ्गप्रवेशेन कलानां चोपशिक्षया ।

वञ्चनापण्डितत्वेन स्वरनैपुण्यमाश्रिता ॥

प्रविश्य

विदूषकः । ह्रीह्री भो । पदोसमन्दमारुदेण पसुबन्धोबणीदस्स
विअ हागलस्स हिअग्रं फुरफुराअदि पदीवो ॥ उपसृत्य रदनिकां तथा दृष्ट्वा ॥ १५ ॥
भोदि रदणिए ।४॥

शकारः । भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ।५॥

विदूषकः । जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अज्जचारुदत्तस्स दल्लिद्धाए ३४
सम्पदं परपुरिसा गेहं पवेसीअन्ति ।६॥

रदनिका । अज्ज मित्तिअ पेक्ख पेक्ख मे परिह्वं ।७॥

२०

विदूषकः । किं तव परिह्वो आहु अम्हाणं ।८॥

रदनिका । णं तुम्हाणं ज्जेव्व ।९॥

विदूषकः । किं एसो वल्लक्कारो ।१०॥

रदनिका । अधइं ।११॥

विदूषकः । सच्चं ।१२॥

२५

रदनिका । सच्चं । १ ।

३१ विद्रूपकः ॥ सक्तार्थं दण्डकादनुचयम् ॥ मा दाव । भो सके गेहे कुक्कुरो
वि दाव चण्डो भोदि किं उण ग्रहं वम्हणो । ता एदिणा ग्रम्हारि
सत्राणभाग्रधेग्रकुडिलेण दण्डकट्टेण डुठस्स विग्र सुक्खाणवेणुग्रस्स मत्थग्रं
५ दे प्हारेहिं कुट्टस्सं । २ ।

विठः । महाब्राह्मण मर्षय मर्षय ।

विद्रूपकः ॥ विटं दृष्ट्वा ॥ एण एत्थ एसो अवरज्जदि ॥ प्रकारं दृष्ट्वा ॥
एसो क्वु एत्थ अवरज्जदि । ग्रे रे राग्रसालग्र सण्ठाणग्र डुम्मणुस्स
बुत्तं षेदं । जइ वि णाम तत्तभवं अज्जचारुदत्तो दलिदो संवुत्तो ता
१० किं तस्स गुणेहिं णालङ्किद उज्जादणी त्रेण तस्स गेहं पविसिग्र
परिग्रणस्स ईरिसो उवमदो करीग्रदि ।

मा दुग्गदो त्ति परिह्वो णत्थि कदत्तस्स दुग्गदो णाम ।

चारित्तेण विहीणो अट्ठो वि अ दुग्गदो होइ । ३ ।

३६ विठः ॥ गर्वलक्ष्यम् ॥ महाब्राह्मण मर्षय मर्षय । अन्यजनशङ्कया
१५ खल्विदमनुष्ठितं न दर्पात् । पश्य ।

सकामान्विष्यते ऽस्माभिः ।

विद्रूपकः । किं इग्रं । ४ ।

विठः । शान्तं पापं ।

काचित्स्वाधीनयौवना ।

२० सा भटा शङ्कया तस्याः प्राप्तेयं शीलवञ्चना ॥

सर्वथा इदमनुनयसर्वस्वं गृह्यताम् ॥ इति खड्गमुत्सृज्य कृताञ्जलिः पादयोः पतति ॥

विद्रूपकः । सप्पुरिस उट्ठेहि उट्ठेहि । अग्रान्तेण मए तुमं उवा
लदो सम्पदं उण जाणत्तो अणुणेमि । ५ ।

विठः । ननु भवानेवात्रानुनेयः । तदुत्तिष्ठामि समयतः ।

२५ विद्रूपकः । भणाटु भवं । ६ ।

विठः । यदि इमं वृत्तात्तमार्यचारुदत्तस्य नाख्यास्यसि ।

विट्प्रपन्नः । ए कथंस्सं । १।

३७

विठः । एष ते प्रणयो विप्र शिरसा धार्यते मया ।

गुणशस्त्रैर्वयं येन शस्त्रवन्तो ऽपि निर्जिताः ॥

शकारः ॥ ताम्रयम् ॥ किष्किमित्तं उण भावे एदश्श दुष्टवदुग्रश्श ॥

किविणं अञ्जलिं कदुग्र पादुशु णिवडिदे । २।

विठः । भीतो ऽस्मि ।

शकारः । कश्श तुमं भदि । ३।

विठः । तस्य चारुदत्तस्य गुणेभ्यः ।

शकारः । के विग्र तश्श गुणा जश्श गेहं पविशिग्र अशिद्वं ॥ ४०

पि णत्थि । ४।

विठः । मा मैवम् ।

सो ऽस्मद्विधानां प्रणयैः कृशकृतो

न तेन कश्चिद्विभवैर्विमानितः ।

निदाघकालेष्विव सोदको ह्रदो

१५

नृणां स तृष्णामपनीय शुष्कवान् ॥

शकारः ॥ ताम्रयम् ॥ के शे गव्भदाशीग्र उत्ते ।

३८

शूले विकृते पण्डवे शेदकेद्र

पुत्ते लाधाए लावणे इन्दउत्ते ।

आहो कुलीए तेण लामेण ज्ञादे

२०

अश्शत्थामे धम्मपुत्ते जडाऊ ॥ १५॥

विठः । मूर्ख चारुदत्तः खल्वसौ ।

दीनानां कल्पवृक्षः स्वगुणफलनतः सज्जनानां कुटुम्बी

आदर्शः शिञ्जितानां सुचरितनिकषः शीलविलासमुद्रः ।

सत्कर्ता नावमता पुरुषगुणनिधिर्दक्षिणोदरसत्त्वो

२५

क्षेकः श्लाघ्यः स जीवत्यधिकगुणतया चोच्छ्रसतीव चान्ये ॥
तदितो गच्छामः ।

शकारः । अगेण्हिअ वशन्तशेणिअं । १।

विठः । नष्टा वसन्तसेना ।

५ शकारः । कथं विअ । २।

३१ विठः । अन्धस्य दृष्टिरिव पुष्टिरिवातुरस्य
मूर्खस्य बुद्धिरिव सिद्धिरिवालसस्य ।
स्वल्पस्मृतेर्व्यसनिनः परमेव विद्या
त्वां प्राप्य सा रतिरिवारिजने प्रनष्टा ॥

१० शकारः । अगेण्हिअ वशन्तशेणिअं ए गमिश्शं । ३।

विठः । एतदपि न श्रुतं त्वया ।

आलाने गृह्यते हस्ती वाज्री वल्गासु गृह्यते ।

हृदये गृह्यते नारी यदीदं नास्ति गम्यताम् ॥

शकारः । जइ गच्छशि गच्छ तुमं । हग्गे ए गमिश्शं । ४।

१५ विठः । एवं गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । गडे क्व भावे अभावं ॥ विद्रूपकमुद्दिश्य ॥ अले काकपद
मशतशीशका दुष्टवदुअका उवविश उवविश । ५।

विद्रूपकः । उववेसिदा जेव्व अम्हे । ६।

शकारः । केण । ७।

४० विद्रूपकः । कअन्तेण । ८।

शकारः । ता उठ्ठेहि उठ्ठेहि । ९।

विद्रूपकः । उठ्ठिस्सामो । १०।

शकारः । कदा । ११।

विद्रूपकः । जदा पुणो वि देव्वं अणुअलं भविस्सदि । १२।

२५ शकारः । अले लोद लोद । १३।

विद्रूपकः । रोदविदा जेव्व अम्हे । १।

शकारः । केण । २।

विद्रूपकः । दुग्गदीए । ३।

शकारः । अले रुण रुण । ४।

विद्रूपकः । रुसिस्सामो । ५।

४१

शकारः । कदा । ६।

विद्रूपकः । पुणो वि रिद्धीए अज्जचारुदत्तस्स । ७।

शकारः । अले ले दुष्पवडुआ भणेशि मम वअणेण तं दलि

इचानुदत्तकं । एशा शशुवणा शकिलणा एवणाउअदंशणुद्धिदा श्रुत्त

धालि व्व वशत्तशेणिया णाम गणिआ दलिया कामदेवाअदणुज्जा १०

णादो पडुदि तुमं अणुलत्ता अम्हेहिं वलक्कालाणुणीअमाणा तुह

गेहं पविष्ठा । ता जद् मम रुशते शअं जेव्व पट्टाविअ एणं शमप्येशि

तदो अधिअलणे ववहालं विणा लडुं णिज्जादमाणाह तव मए

अणुवदा पीदी डुविशदि । आडु अणिज्जादमाणाह आमललान्तिके

वेले डुविशदि । अविअ पेक्व पेक्व ।

१५

कक्कालुका गोहडलित्तवेण्ठा

शाके अ शुक्खे तलिद् डु मंणे ।

भत्ते अ रुमन्तिअन्तिजिदे

लीणे अ वेले ण डु हादि पृदी ॥

शोट्टकं भणेशि लडुकं भणेशि तथा भणेशि तथा रुग्गे अत्तण ४२

केलिकाए पाशादवालगकवोदवालिआए उवविष्टे शुणिशं । तथा

जदि ण भणेशि ता कवालतलप्यविष्टं कवित्यं विअ मशतअं दे म

उमडाइशं । ८।

विद्रूपकः । भणिस्सं । १।

४३

शकारः ॥ अपवार्थ ॥ चेडे गडे शच्चकं जेव्व भावे । १०।

२५

चेष्टः । अधश् ॥ १॥

शकारः । ता शिग्धं अवक्कुमम्ह ॥ २॥

चेष्टः । ता गेण्हुडु भष्टके अशिं ॥ ३॥

शकारः । तव ज्जेव्व क्खते चिष्टटु ॥ ४॥

५ चेष्टः । एणे भष्टालके गेण्हुडु णं भष्टके अशिं ॥ ५॥

शकारः ॥ विपरीतं गृहीत्वा ॥

णिव्वक्कुलं मूलकपेशिवणं

खन्धेण धेत्तूण अ कोशश्रुतं ।

३४

कुक्केहिं कुक्कीहिं अ वुक्कुअत्ते

१०

अथा शिअाले शलणं पलामि ॥ ६॥

॥ पट्टिकम्य निष्क्रान्तौ ॥

विदूषकः । भोदि रदणिए ण ऊ दे अअं अवमाणो तत्थभवदो
चारुदत्तस्स णिवेदइदव्वो । दोग्गच्चपीडिअस्स मणो दिउणदरा पीडा
ऊविस्सदि ॥ ७॥

१५

रदनिका । अज्ज मित्तेअ रदणिआ खु अहं सज्जदमुही ॥ ८॥

विदूषकः । एवं षेदं ॥ ९॥

चारुदत्तः ॥ वसन्तसेनामुद्दिश्य ॥ रदनिके मारुताभिलाषी प्रदोषसमयः ।
शीतार्तो रोहसेनः । ततः प्रवेश्यतामभ्यन्तरमयम् । अनेन प्रावारकेण
हृदयैनम् ॥ इति प्रावारकं प्रयच्छति ॥

३५

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं परिअणो त्ति मं अवगच्छदि ॥ प्रावारकं

गृहीत्वा समायाय च । स्वगतं सम्पृक्षम् ॥ अम्महे जादीकुसुमवासिदो पावारओ
अणुदासीणं से ज्जेव्वणं पडिहासेदि ॥ १०॥

॥ अपवारितकेन प्रावृणोति ॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके रोहसेनं गृहीत्वाभ्यन्तरं प्रविश ।

२५

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ मन्दभाङ्गी खु अहं तुह् अन्तरस्स ॥ ११॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके प्रतिवचनमपि नास्ति । कष्टम् ।
 यदा तु भाग्यक्षयपीडितां दशां
 नरः कृतान्तोपहितान् प्रपद्यते ।
 तदास्य मित्राण्यपि याल्यमित्रतां
 चिरानुरक्तो ऽपि विरज्यते जनः ॥

॥ उपमृत्य रदनिका विद्रूपकश्च ॥

विद्रूपकः । भो इमं सा रग्निग्रा ॥१॥

चारुदत्तः । इयं सा रदनिका । इयमपरा का ।

४६

अविज्ञातावसक्तेन दूषिता मम वाससा ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ एतं भूसिदा ॥२॥

१०

चारुदत्तः ।

हादिता शरद्वेण चन्द्रलेखेव राजते ॥

अथवा न युक्तं परकलत्रदर्शनम् ।

विद्रूपकः । भो अलं परकलत्रदंसणसङ्काष्ट । एसा वसन्तसेणा
 कामदेवाग्रदणुज्जाणादो पङ्कदि भवन्तं अणुरत्ता ॥३॥

१५

चारुदत्तः । अये इयं वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥

यया मे ज्ञानितः कामः क्षीणे विभवविस्तरे ।

क्रोधः कुपुरुषस्येव स्वगात्रेष्वेव सीदति ॥

विद्रूपकः । भो वग्रस्त । एसा क्त्तु राग्रसालो भणादि ॥४॥

चारुदत्तः । किम् ।

२०

विद्रूपकः । एसा समुवणा सहिलणा णवणाडग्रदंसणुद्विदा सु
 तथालि व्य वसन्तसेणा णाम गणिग्रा दलिग्रा कामदेवाग्रदणुज्जा
 णादो पङ्कदि तुमं अणुरत्ता अम्हेहिं बलकाराणुणीग्रमाणा तुह
 गेहं पविट्ठा ॥५॥

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ बलकाराणुणीग्रमाणेति जं सच्चं अलङ्किद् ॥५॥

म्हि एदेहिं अक्वरोहिं । १।

विदूषकः । ता जइ मम कृत्ये सअं ज्जेव्व पट्ठाविअ एणं समप्येसि
ता अधिअरणे वव्हारं विणा लङ्गअं णिज्जादमाणाह तव मए
अणुवद्धा पीदी हुविस्सदि अस्सधा आमरणं वेरं हुविस्सदि । २।

५ चारुदत्तः ॥ सावज्ञम् ॥ अज्ञो ऽसौ ॥ स्वगतम् ॥ अये कथं देवतोपस्था
नयोग्या युवतिरियम् । तेन खलु तस्यां वेलायाम् ।

प्रविश गृहमिति प्रतोद्यमाना
न चलति भाग्यकृतां दशामवेद्य ।
पुरुषपरिचयेन च प्रगल्भं
न वदति यद्यपि भाषते बहूनि ॥

१०

॥ प्रकाशम् ॥ भवति वसन्तसेने अनेनाविज्ञानादपरिज्ञातपरिज्ञानोप
चारेणापराद्धो ऽस्मि । शिरसा भवतीमनुनयामि ।

८ वसन्तसेना । एदिणा अणुचिदभूमिआरोहणेण अबरद्धा अज्जं
सीसेण पणमिअ पसादेमि । ३।

१५ विदूषकः । भो उवे वि तुम्हे सुसम्पणा विअ कलमकेदारा
अणोणं सीसेण सीसं समागदा । अहं पि इमिणा करहजाणुसरिसेण
सीसेण उवे वि तुम्हे पणमिअ पसादेमि उठ्ठे त्ति । ४।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठतु प्रणयः ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ चटुरो मधुरो अ अअं उवप्पासो । ए तुत्तं
२० अज्जं इदिसेण इध आअदाए मए पडिवसिटुं । भोटु एव्वं दाव भणिस्सं
॥ प्रकाशम् ॥ अज्जं जइ एव्वं अहं अज्जस्स अणुगेत्ता ता इच्छे अहं इमं
अलङ्कारअं अज्जस्स गेहे णिक्खविटुं । अलङ्कारस्स णिमित्तं एदे पावा
अणुसरन्ति । ५।

४१ चारुदत्तः । अयोग्यमिदं न्यासस्य गृहम् ।

२५ वसन्तसेना । अज्ज अलिअं पुरिसेसु णासा णिक्खविअन्ति ए

उण गेहेसु । १।

चारुदत्तः । मैत्रेय गृह्यतामयमलङ्कारः ।

वसन्तसेना । अणुगच्छिद म्हि । २। ॥ इत्यलङ्कारानर्पयति ॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि भोदीह । ३।

चारुदत्तः । दिदूर्ख न्यासः खल्वयम् ।

विदूषकः ॥ अपत्राय ॥ जइ एव्वं ता चोरेहिं अवहरीअडु । ४।

चारुदत्तः । अचिरेणैव कालेन ।

विदूषकः । एसो से अम्हाणं विष्णासो । ५।

चारुदत्तः । निर्यातयिष्ये ।

वसन्तसेना । अन्न इच्छे अहं इमिणा अन्नेण अणुगच्छिन्नती ५०

सकं गेहं गतुं । ६।

चारुदत्तः । मैत्रेय अनुगच्छ तत्रभवतीम् ।

विदूषकः । तुमं ज्जेव्व एदं कलहंसगामिणीं अणुगच्छतो राअ
हंसो विअ सोदसि । अहं उण बम्हणो तेहिं जणेहिं चउप्पहोव
णीदो विअ उवहारो कुक्कुरेहिं विअ खज्जमाणो विवज्जिस्सं । ७। ५५

चारुदत्तः । एवं भवतु । स्वयमेवानुगच्छामि भवतीम् । तद्वाज
मार्गविश्वासयोग्याः प्रज्वाल्यन्तां प्रदीपिकाः ।

विदूषकः । वडुमाणआ जालेहि पदीविआओ । ८।

चेटः ॥ जनान्तिकम् ॥ अले तेहोण विणा पदीविआओ पज्जालीअत्ति । ९।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो ताओ कतु अम्हाणं पदीविआओ ५१
अवमाणिदिद्वणकामुआ विअ गणिआ णिस्सिणेहाओ दाणिं संवु
त्ता । १०।

चारुदत्तः । मैत्रेय भवतु कृतं प्रदीपिकाभिः । पश्य ।

उदयति हि शशाङ्कः कामिनीगण्डपाण्डु

ग्रहगणपरिवारो राजमार्गप्रदीपः ।

तिमिरनिकर्मध्ये रश्मयो यस्य गौराः

सुतजल इव पङ्के क्षीरधाराः पतन्ति ॥

॥ उत्थाय सानुरागम् ॥ भवति वसन्तसेने । इदं भवत्या गृहम् । प्रवि
 णतु भवती ।

५ वसन्तसेना ॥ सानुरागमवलोकयन्ती निष्क्रान्ता ॥

चारुदत्तः । वयस्य गता वसन्तसेना । तदेहि गृहमेव गच्छावः ।

राजमार्गो हि शून्यो ऽयं रक्षिणः सञ्चरति च ।

वञ्चना परिरुर्तव्या बहुदोषा हि शर्वरी ॥

॥ परिक्रम्य ॥ इदं च सुवर्णभाण्डं रक्षितव्यं त्वया रात्रौ वर्धमानके
 १० नापि दिवा ।

विद्रूपकः । जथा भवं आणवेदि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ता ॥

इति मृच्छकटिकायाम्

अलङ्कारन्यासो नाम

प्रथमो ऽङ्कः ॥

चेटी । अत्ताए अज्जुआसआसं सन्देसेण पेसिद म्हि । ता ज्ञाव
प्रविसिअ अज्जुआसआसं गच्छामि ॥ पट्ठिम्यावलोक्य च ॥ एसा अज्जुआ
हिअएण किम्पि आलिहत्ती चिट्ठदि । ता ज्ञाव उपसप्पामि । १।

॥ ततः प्रविशति आसनस्था सोत्कण्ठा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । हज्जे तदो तदो । २।

मदनिका । अज्जुए ण किम्पि मत्तेसि । किं तदो तदो । ३।

वसन्तसेना । किं मए भणिदं । ४।

मदनिका । तदो तदो त्ति । ५।

५३

वसन्तसेना ॥ तत्रूत्तपम् ॥ आं एव्वं । ६।

१०

उपसृत्य प्रथमा

चेटी । अज्जुए अत्ता आदिसदि एहाद भविअ देवदाणं पूअं णि
व्वत्तेहि त्ति । ७।

वसन्तसेना । हज्जे विणवेहि अत्तं अज्ज ण एहाइस्सं ता वम्ह
णो ज्ञेव्व पूअं निव्वत्तेडु त्ति । ८।

१५

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । १। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

मदनिका । अज्जुए सिणेहो पुच्छदि ण पुरोभाइदा ता किं षेदं । १०।

वसन्तसेना । मदणिए कीदिसिं मं पेक्खसि । ११।

मदनिका । अज्जुआए सुणहिअअत्तणेण ज्ञाणामि हिअअगदं ॥ ३
कम्पि अज्जुआ अहिलसदि त्ति । १२।

२०

वसन्तसेना । सुट्ठु तुए ज्ञाणिदं । परहिअअगदुणपण्डिआ
मदणिआ तु तुमं । १३।

मदनिका । पिअं मे पिअं । कामो क्वु णाम एसो भअवं अणव
गहिदो मद्दसवो तरुणजणस्स । ता कथेदु अज्जुआ किं राआ राअव
हल्लो वा सेव्वाअदि । १।

वसन्तसेना । रुञ्जे रमिदमिच्छामि ण सेविदुं । २।

५ मदनिका । विज्जाविसेसालङ्किदो किं कोवि वम्हणो नुआ
कामीअदि । ३।

वसन्तसेना । पूअणीओ मे वम्हणो जणो । ४।

५५ मदनिका । किं अणेअणअराभिगमणजणिदविहववित्थारो वा
णिअज्जुआ वा कामीअदि । ५।

१० वसन्तसेना । रुञ्जे उवाव्वसिणेहं पि पणअणं परिच्छअ देस
तरगमणेण वाणिअजणो मरुत्तं विओअडुक्कं उप्पादेदि । ६।

मदनिका । अज्जुए ण राआ ण राअवहल्लो ण वम्हणो ण वा
णिअजणो । ता को दाणिं सो भट्टिदारिआए कामीअदि । ७।

वसन्तसेना । रुञ्जे तुमं मए सक कामदेवाअदणुत्ताणं गदा आसि । ८।

१५ मदनिका । अज्जुए गद म्हि । १।

५६ वसन्तसेना । रुञ्जे तथावि मं उदासीणा विअ पुच्छसि । १०।

मदनिका । जाणिदं अज्जुए । किं सो जेव्व जेण अज्जुआ सरणा
अद अज्जुववणा । ११।

वसन्तसेना । किणामहेओ क्वु सो । १२।

२० मदनिका । सो क्वु सेट्ठिचत्तर पडिवसदि । १३।

वसन्तसेना । अए णामं से पुच्छिदा सि । १४।

मदनिका । सो क्वु अज्जुए सुगहिदणामहेओ अज्जचारुदत्तो
णाम । १५।

वसन्तसेना ॥ सह्यम् ॥ साहु मदणिए साहु । सुदुदु तुए जा
२५ णिदं । १६।

मदनिका ॥ स्वगतम् ॥ एवम् दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जुए दलिदो खु
सो सुणीअदि । १।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व कामीअदि । दलिदुपुरिससङ्कलमणा खु ॥ ७
गणिआ लोए अवअणीआ भोदि । २।

मदनिका । अञ्जुए किं कीणकुसुमं सहआरपादवं महुअरीओ ५
उण सेवन्ति । ३।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व ताओ महुअरीओ वुच्चन्ति । ४।

मदनिका । अञ्जुए जइ सो मणीसिदो ता कीस दाणिं सहसा
णाहिसारीअदि । ५।

वसन्तसेना । रुञ्जे सहसा अहिसारिअन्तो पञ्चअआरडुव्वलदाए १०
मा दाव जणो दुल्लरुदंसणो पुणो भविस्सदि । ६।

मदनिका । अञ्जुए किं अदो ज्ञेव्व सो अलङ्कारओ तस्स रुत्थे ५८
णिक्खित्तो । ७।

वसन्तसेना । रुञ्जे सुठुहु दे जाणिदं । ८।

नेपथ्ये । अरे रे भट्टा दशसुवणाह लुहु नूदिअरु पपलीणु । ता १५
गेण्ह गेण्ह । तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । ९।

प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्भ्रान्तः

संवाहकः । कष्टे एणे नूदिअलभावि । रुमाणह् ।

णववन्धणमुक्काए विअ गइहीए हा ताडिदो म्हि गइहीए ।

अङ्गलाअ मुक्काए विअ शत्तीए घडुकी विअ धादिदो म्हि शत्तीए ॥ २०

लेखअवावडहिअअं शहिअं दश्यूण कत्ति पञ्चमष्टे ।

एण्हं मग्गणिअडिदे कं णु रु शलणं पवन्नामि ॥

ता जाव एदे शहिअनूदिअला अणदो मं अणेशन्ति ताव इदो विअ
डीवेहिं पादेहिं एदं शुण्णदेउलं पविशिअ देवीडुविशं । १०।

माथुरः । अरे रे भद्रा दशसुवणाह लुहु ब्रूदिग्रह पपलीणु ।
गेणह गेणह । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । १ ।

चूतकरः ।

जइ वज्जसि पाआलं इन्दं सलणं च सम्पदं जासि ।

सहिअं वज्जिअ एकं रुदो वि ण रक्खिडं तरइ ॥ १२ ।

६० माथुरः । कहिं कहिं सुसहिअविप्पलम्भआ

पलासि रे भअपलिवेविदइआ ।

पदे पदे शमविशमं खलत्तआ

कुलं जसं सकलुशअं कलेत्तआ ॥ १३ ।

१० चूतकरः ॥ पदं वीक्ष्य ॥ एसो वज्जदि । इअं इअं पणाढा पदवी । ४ ।

माथुरः ॥ आलोक्य सचित्तकम् ॥ अरे विप्पतीपु पाडु पडिमाशुषु देउलु

॥ विचिन्त्य ॥ धुत्तु ब्रूदिग्रह विप्पदीवेहिं पादेहिं देउलं पविइतु ॥ १४ ।

चूतकरः । ता अणुसरिम्ह । ६ ।

माथुरः । एव्वं भोडु । ७ ।

१५ ॥ उभौ देवकुलप्रवेशं निरूपयतः । दृष्ट्वा अन्यान्यं संज्ञाय ॥

६१ चूतकरः । कथं कट्टमयी पडिमा । ८ ।

माथुरः । अले ण डु ण डु शेलप्पडिमा ॥ इति बहुविधं चालयतः संज्ञाय

च ॥ एव्वं भोडु । इहि ब्रूदं कीलिम्ह । ११ ॥ बहुविधं चूतं क्रीडतः ॥

संवादकः ॥ चूतेच्छाविकारमन्वरणं बहुविधं कृत्वा स्वगतम् ॥

२० अले ।

कत्ताशदे णिष्साणअशण कलइ कडकं मणुशशण ।

ठक्काशदे व्व णडाधिवशण पव्वठुलवुशण ॥

जाणामि ण कीलिशणं शुमेलुशिकलपडणशसिहं ब्रूअं ।

तह वि अ कोइलमडुले कत्ताशदे मणं कलदि ॥ १२० ।

२१ चूतकरः । मम पादे मम पादे । १२१ ।

मायुरः । एणं रु मम पाठे मम पाठे । १।

संवाहकः ॥ अन्यतः सहसोपसृत्य ॥ एणं मम पाठे । २।

६२

वृत्तकरः । लहे गोहे । ३।

मायुरः ॥ गृहीत्वा ॥ अले पेदण्डा गृहीतो ऽसि । पयच्छ तं दण
सुवर्णं । ४।

५

संवाहकः । अन्न दश्शं । ५।

मायुरः । अङ्गणा पयच्छ । ६।

संवाहकः । दश्शं पशादं कलेहि । ७।

मायुरः । अले एणं सम्पदं पयच्छ । ८।

संवाहकः । शिलु पडदि । ९।

१०

॥ इति भूमौ पतति । उभौ बहुविधं ताडयतः ॥

मायुरः । एमु तुहं ॥ वृत्तकरमण्डलीं कृत्वा ॥ नूदिअरमण्डलीए वद्धो ६३
सि । १०।

संवाहकः ॥ उल्लाय सविषादम् ॥ कथं नूदिअरमण्डलीए वद्धो म्हि ।

हो एणे अन्दाणं नूदिअलाणं अलङ्गणीए शमए । ता कुदो दश्शं । ११। १५

मायुरः । अले गन्यु कुल्लु कुल्लु । १२।

संवाहकः । एव्वं कलेमि ॥ वृत्तकरमुपसृत्य ॥ अदं ते देमि अदं मे

मुच्चट्ट । १३।

वृत्तकरः । एव्वं भोट्ट । १४।

संवाहकः ॥ सभिकमुपसृत्य ॥ अदश्श गन्यु कलेमि अदं मे अन्नो २०

मुच्चट्ट । १५।

मायुरः । को दोसु । एव्वं भोट्ट । १६।

६४

संवाहकः ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न अदं तुए मुक्के । १७।

मायुरः । मुक्के । १८।

संवाहकः ॥ वृत्तकरं प्रति ॥ अदं तुए वि मुक्के । १९।

२५

मृतकरः । मुक्ते । १ ।

संवाहकः । शम्पदं गमिष्यं । २ ।

मायुरः । पञ्च तं दशसुवर्षं कर्हिं गच्छसि । ३ ।

संवाहकः । पक्वध पक्वध भण्डलध्या । शम्पदं ज्ञेय एक्काह
५ अद्दे गन्धु कडे अवलाह अद्दे मुक्के तथावि मं अवलं शम्पदं ज्ञेय
मग्गदि । ४ ।

६५ मायुरः ॥ गृहीत्वा ॥ धुत्तु मायुरु अहं णिउण्ण एहिं ण अहं धुत्ति
ज्ञामि । ता पञ्च तं पेदण्डा सव्वं सुवर्षं सम्पदं । ५ ।

संवाहकः । कुदो ददृशं । ६ ।

१० मायुरः । पिदरं विक्किणिअ पञ्च । ७ ।

संवाहकः । कुदो मे पिदा । ८ ।

मायुरः । मादरं विक्किणिअ पञ्च । ९ ।

संवाहकः । कुदो मे मादा । १० ।

मायुरः । अप्पाणं विक्किणिअ पञ्च । ११ ।

१५ संवाहकः । कलेध पशादं णध मं लाजमग्गं । १२ ।

६६ मायुरः । पसरु पसरु । १३ ।

संवाहकः । एव्वं भोडु ॥ इति परिक्रामति ॥ अन्ना किणध मं इमण
शदिअण्ण हत्थादो दशेहिं शुवण्णकेहिं ॥ दृष्ट्वा आकाशे ॥ किं भणध
किं कलदृशणि ति । गेहे दे कम्मकले कुविण्णं । कथं अदृश पडि
२० वअणं गदे । भोडु एव्वं इमं अण्णं भणदृशं ॥ पुनस्तदेव पठति ॥ कथं एणे
वि मं अवधील्लिअ गदि । आ अन्नाचारुदत्तण विह्वे विह्विडे एणे
वदामि मन्दभाए । १४ ।

मायुरः । णं देहि । १५ ।

संवाहकः । कुदो ददृशं । १६ । ॥ इति पठति । मायुरः कर्पति ॥

६७ संवाहकः । अन्ना पलित्ताअध पलित्ताअध । १७ ।

॥ द्वितीयो ऽङ्कः ॥

३३

॥ ततः प्रविशति दुर्दुरकः ॥

दुर्दुरकः । भो ब्रूतं हि नाम पुरुषस्यासिंहासनं राज्यम् । कुतः ।
न गणयति पराभवं कुतश्चिद्वरति ददाति च नित्यमर्थज्ञातम् ।
नृपतिरिव निकाममायदर्शी विभववता समुपास्यते जनेन ॥
अपिच ।

५

द्रव्यं लब्धं ब्रूतेनैव दारामित्रं ब्रूतेनैव ।
दत्तं भुक्तं ब्रूतेनैव सर्वं नष्टं ब्रूतेनैव ॥

अपिच ।

त्रेताकृतसर्वस्वः पावरपतनाच्च शोषितशरीरः ।
नर्दितदर्शितमार्गः कटेन विनिपातितो यामि ॥

१०

॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ अयमस्माकं पूर्वसभिको माथुर इत एवाभिवर्तते ।
भवत्प्रक्रमितुं न शक्यते तद्वगुण्ठयाम्यात्मानम् ॥ इति बहुविधं नाट्यं कृत्वा
स्थितः । उत्तरीयं निरोक्ष्य ॥

अयं पठः सूत्रदरिद्रतां गतः
अयं पठश्चिद्रशतैरलङ्कृतः ।
अयं पठः प्रावरितुं न शक्यते
अयं पठः संवृत एव शोभते ॥

१५

अथवा किमयं तपस्वी करिष्यति । यो ऽहं ।

६८

पादेनैकेन गगणे द्वितीयेन च भूतले ।

तिष्ठाम्युल्लम्बितस्तावद्यावत्तिष्ठति भास्करः ॥

२०

माथुरः । दापअ दापअ । १ ।

संवाहकः । कुदो दृश्यं । २ । ॥ माथुरः कर्षति ॥

दुर्दुरकः । अये किमेतद्यतः ॥ आकाशे ॥ किं भवानाह । अयं ब्रूत
करः सभिकेन खलीक्रियते न कश्चिन्मोचयतीति । नन्वयं दुर्दुरो मोच
यति ॥ उपसृत्य ॥ अन्तरमन्तरम् ॥ दृष्ट्वा ॥ अये कथं माथुरो धूर्तः । अयमपि २५

तपस्वी संवाहकः ।

यः स्तब्धं दिवसान्तमानतशिरा नास्ते समुल्लम्बितो

यस्योद्धर्पणलोष्टकैरपि सदा पृष्ठं न ज्ञातः किणः ।

यस्यैतच्च न कुक्कुरैरपि मुहुर्गङ्गान्तरं चर्व्यते

५ तस्यात्यायतकोमलस्य सततं गूतप्रसङ्गेन किं ॥

भवतु माथुरं तावत्सात्वयामि ॥ उपाय ॥ माथुर अभिवाद्ये ।

माथुरः । प्रत्यभिवाद्ये ।

दर्दुरकः । किमेतत् ।

माथुरः । अग्रं दशमुवर्णं धालेदि । १ ।

६१ दर्दुरकः । ननु कल्यवर्तमेतत् ।

माथुरः ॥ दर्दुरस्य कक्षातललुण्ठीकृतं पटमाकृष्य ॥ भद्रा पश्यत पश्यत । जज्ञ

रपटप्रावुदो अग्रं पुलिसो दशमुवर्णं कल्यवर्तं भणादि । २ ।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख नन्वहं दशमुवर्णान्कटकरणेन प्रयच्छामि ।

तत्किं यस्यास्ति धनं स किं क्रौडे कृत्वा प्रदर्शयति । अरे ।

१५ उच्छिन्नो ऽसि विनष्टो ऽसि दशस्वर्णस्य कारणात् ।

पञ्चेन्द्रियसमायुक्तो नरो व्याप्राक्यते व्या ॥

माथुरः । भद्रा तुष्ट दशमुवर्णं कल्यवर्तं मम एषु विह्वु । ३ ।

दर्दुरकः । यद्येवं श्रूयतां तर्हि अन्यास्तावदशमुवर्णानस्यैव प्रय

च्छ । अयमपि गूतं शीलयतु ।

२० माथुरः । तत्किं भोडु । ४ ।

दर्दुरकः । यदि ज्ञेयति तदा दास्यति ।

७० माथुरः । अहं ण जिणादि । ५ ।

दर्दुरकः । तदा न दास्यति ।

माथुरः । अहं ण जुत्तं जम्पिटं । एव्वं अक्खतो तुहं पअच्छ धु

२५ तत्रा । अहं पि णाम माथुरु धुत्तु जूअं मिच्छा आदंसअमि अस्स

वि अहं ण विभेमि । धुत्ता खण्डिअवुत्तो सि तुहं । १।

दर्दुरकः । अरे कः खण्डितवृत्तः ।

माथुरः । तुहं खण्डिदवुत्तो । २।

दर्दुरकः । पिता ते खण्डितवृत्तः ॥ संवाहकस्यापक्रामितुं संज्ञां ददाति ॥

माथुरः । गोसावित्र्यापुत्त ण पडिस्सुदिअ द्ददं मए सेविदं । ३। ॥

दर्दुरकः । मया एवं गूतमासेवितम् ।

माथुरः । अले संवाहक्या पअच्छ तं दशसुवषां । ४।

७१

संवाहकः । अन्न ददशं दाव ददशं । ५। ॥ माथुरः कर्पति ॥

दर्दुरकः । मूर्ख परोत्ते खलीकर्तुं शक्यते न ममाग्रतः खलीकर्तुम् ।

॥ माथुरः संवाहकमाकृत्य घोणायां मुष्टिप्रहारं ददाति । संवाहकः सशोषितं मूर्खं नाटयन्भूमौ पतति । दर्दुरक उपसृत्यान्तरयति । माथुरो दर्दुरे ताडयति । दर्दुरः प्रतोषं ताडयति ॥

माथुरः । अले ले उट्ठ हिणालिआपुत्तअ फलं पि पाविरुसि । ६।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख अहं त्वया मार्गगत एव ताडितः श्यो यदि राजकुले ताडयिष्यसि तदा द्रव्यसि ।

माथुरः । एसु पेक्खिस्सं । ७।

७२

दर्दुरकः । कथं द्रव्यसि ।

माथुरः ॥ प्रनार्य चक्षुषो ॥ एव्वं पेक्खिस्सं । ८।

७३

॥ दर्दुरो माथुरस्य पांशुना चक्षुषीं पूरयित्वा संवाहकस्यापक्रामितुं संज्ञां ददाति । माथुरो अक्षिणी निमृक्ष भूमौ पतति । संवाहको ऽपक्रामति ॥

दर्दुरकः । ॥ स्वगतम् ॥ प्रधानसभिको माथुरो मया विरोधितः । ९।

तत्रात्र युज्यते स्थातुम् । कथितं च मम प्रियवयस्येन शर्विलकेन यथा किल आर्यकनामा गोपालदारकः सिद्धादेशेन समादिष्टो राज्ञा भविष्यतीति । सर्वश्चास्मद्विधो जनस्तमनुसरति । तदहमपि तत्समीपमेव गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

संवाहकः । ॥ मन्त्रासं परिक्रम्य दृष्ट्वा ॥ एणे कण्ठे वि अपलावुदपक्ख २५

जे क्वु शेष्विचत्तले पडिवशदि शलाकृणिन्नणामधेए अन्नचालुदत्ते
णाम । १ ।

७८ वसन्तसेना ॥ सहर्षमामनाद्वर्तोय ॥ अन्नस्स अत्तकेरकं एदं गेहं । कृत्ते
देहि से आसणं । तालवेण्ठअं गेण्ह परिस्समो अन्नस्स वाधेदि । २ ।

५ चेटी ॥ तथा करोति ॥

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ कथं अन्नचालुदत्तश णामशंक्तिणेण
इदिशे मे आदले । शाङ्ग अन्नचालुदत्त शाङ्ग पुहवीए तुमं एक्के जीव
णि शेषे उण जणे शणदि ॥ इति पादगोर्निपत्य ॥ भोटु अज्जुए भोटु । आ
शणे णिशीदु अज्जुआ । ३ ।

१० वसन्तसेना ॥ आसने समुपविश्य ॥ अन्न कुदो सो धणिओ । ४ ।

संवाहकः ।

शकालधणे क्वु शन्नणे काह ण होइ चलाचले धणे ।

जे पूरुडं वि आणादि शे पूआविशेणं वि आणादि ॥ ५ ॥

७९ वसन्तसेना । तदो तदो । ६ ।

१५ संवाहकः । तदो तेण अन्नेण शविती पलिचालके कद् म्हि
चालित्तावशेणे च तण्णिं नूदोवजीवि म्हि शंवुत्ते । तदो भाअधेअवि
शमदाए दणशुवणाअं नूदे क्हालिदं । ७ ।

मायुरः । उच्छादिदो म्हि मृसिदो म्हि । ८ ।

संवाहकः । एद दे शहिअन्नदिअला मं अणुणन्धअन्ति । शम्पदं

२० शुणिअ अज्जुआ पमाणं । ९ ।

वसन्तसेना । मदणिए वासपादवविसण्डुलदाए पक्खिणो वि
इदो तदो आहिण्डति । कृत्ते ता गच्छ एदाणं सहिअन्नदिअराणं अअं
अन्नो न्नेव्व पडिवादिदि ति इमं कृत्याभरणअं तुमं देहि । १० । ॥ इति

हस्ताकिटकनाम्नाय चेत्याः प्रयच्छति ॥

८० चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं अज्जुआ आणवेदि । ११ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

माथुरः । उच्छादिदो म्हि मूसिदो म्हि । १।

चेटी । जथा एदे उडं पेक्वन्ति दीहं णीससन्ति अ विसूरग्रन्ति
अहिलिहन्ति अ दुआरणिहिलोअणा तथा तक्केमि एदे दे सहिअनूदि
अरा डुविस्सन्ति ॥ उपाय्य ॥ अज्जु वन्दामि । २।

माथुरः । सुहं तुह् रुड । ३।

चेटी । अज्जु कदमो तुम्हाणं सहिओ । ४।

माथुरः ।

कस्स तुहं तणुमज्जे अहरेण रसदुडुव्विणीदिण ।

जम्पसि मम्मणवग्रणं आलोअत्ती कडक्खेण ॥

एत्थि मे विह्वो अस्सत्त वज्जु । ५।

१०

चेटी । जइ ईदिसाइं ए मत्तेसि ता ए रुोसि नूदिअरो । अत्थि ८।
कोवि तुम्हाणं धारओ । ६।

माथुरः । अत्थि दशसुवणं धालेदि किं तस्स । ७।

चेटी । तस्स कारणादो अज्जुआ इमं रुत्थाभरणं पडिवादेदि ।

एहि एहि सो ज्ञेव्व पडिवादेदि । ८।

१५

माथुरः ॥ सख्यं गृहीत्वा ॥ अले भणेसि तं कुलपुत्तअं । भूदं तुह् ग
न्यु आअह् पुणो नूदं रमह् । ९। ॥ इति निष्कान्तो ॥

चेटी ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए परितुट्ठा गदा सहिअनूदिअरा । १०।

वसन्तसेना । ता गच्छु अज्जो वन्धुअणं समस्सासिडुं । ११।

संवाहकः । अज्जुए जइ एव्वं ता इअं कला पलिअणरुत्थगदा ८२
कलीअडु । १२।

वसन्तसेना । अज्जु जस्स कारणादो इअं कला सिक्खीअदि सो
ज्ञेव्व अज्जेण सुस्सूसिदपुरुव्वो सुस्सूसिदव्वो । १३।

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जुआए णिडणं पच्चादिष्टे म्हि । ता कथं
पच्चुबकलिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अज्जुए अहं एदिणा नूदिअलावमाणेण २५

शक्कश्शमणके ऊविशं । ता शंवारुके बूदिअले शक्कश्शमणके शंवु
तेत्ति शुमलिदव्वे अज्जुआए एदे अक्खलु । १ ।

वसन्तसेना । अज्जु अलं सारुसेण । २ ।

८३ संवारुकः । अज्जुए कले णिअए ॥ इति पट्ठिम्य ॥

५ बूदेण तं कदं मे जं वीरुहं जणश शव्वश ।

एणिहं पाअडशीणे णलिन्दमग्गेण विरुलिशं ॥ । ३ ।

॥ नेपथ्ये कलकलः ॥

संवारुकः ॥ आकर्ण्य ॥ अले किं षेदं ॥ आकाशे ॥ किं भणाय ।

एणे क्व वशतणेणकेलके खुण्ठमोडके णाम दुष्टदुत्थी विरुलेदि
१० ति । अहो अज्जुआए गन्धगग्रं पेक्खिणं गडुव । अरुवा किं मम
एदिणा जधाववशिदं अणुचिच्छिणं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशत्यपटीक्षेपेण प्रदृष्टो विकटोऽञ्जलक्षेपः कर्णपूरकः ॥

कर्णपूरकः । कट्ठिं कट्ठिं अज्जुआ । ५ ।

८४ चेटी । दुम्मणुस्स किं ते उव्वेअकारणं जं अगगदो वट्ठिदं अज्जुअं
१५ ण पेक्खसि । ६ ।

कर्णपूरकः ॥ दृष्ट्वा ॥ अज्जुए वन्दामि । ७ ।

वसन्तसेना । कणअरुअ परितुट्ठमुहो लक्खीअसि ता किं षेदं । ८ ।

कर्णपूरकः ॥ सविस्मयम् ॥ अज्जुए वच्चिदासि जाए अज्जु कणअरुअ
स्स परक्कमो ण दिट्ठो । ९ ।

२० वसन्तसेना । कणअरुअ किं किं । १० ।

कर्णपूरकः । सुणाडु अज्जुआ । जो सो अज्जुआए खुण्ठमोडयो
णाम दुष्टदुत्थी सो आलाणवम्भं भञ्जिअ मरुमेत्थं वावादिअ मरुतं
सड्ढोहं करेलो राअमग्गं ओदिणो । तदो एत्थत्तरे उग्घुट्ठं जणेण ।

अवणोअ वालअज्जणं तुरिदं आरुहुरु रक्खपासादं ।

२५ किं ण ऊ पेक्खथ पुरदो उट्ठो दुत्थी इदो एदि ॥

अवि अ ।

८५

विअलइ णेउरज्जुअलं हिज्जन्ति अ मेहला मणिकवइआ ।

वलआ अ सुन्दरदरा रअणङ्कुरजालपडिवद्धा ॥

तदो तेण डुढुहत्थिणा करचलणरदणेहिं फुल्लणलिणिं विअ णअरिं
उज्जइणिं अवगाहमाणेण समासादिदो परिव्वाजओ । तं च परिब्भ ५
दुदण्डकुण्डिआभाअणं सीहरेहिं सिञ्चिअ दत्तत्तरे खित्तं पेक्खिअ पुणो
वि उग्घुट्ठं जणेण हा परिव्वाजओ वावादीअदि त्ति । १।

वसन्तसेना ॥ ससम्भमम् ॥ अहो पमादो । २।

८६

कर्णपूरकः । अलं सम्भमेण सुणाडु दाव अज्जुआ । तदो विच्छि
णसङ्गलाकलावअं दत्तत्तरपरिगगहिदं परिव्वाजअं उव्वहत्तं तं पेक्खिअ १०
कसअरएण मए णहि णहि अज्जुआए अणपिणडोवपुट्ठेण दासेण
वामचलणेण जूदलेक्खअं उग्घुसिअ तुरिदं आबणादो लोहदण्डं मे
णिहअ आआरिदो सो डुढुहत्थी । ३।

वसन्तसेना । तदो तदो । ४।

कर्णपूरकः ।

१५

आहणिज्जण सरोसं तं हत्थिं विज्जसैलसिद्धराभं ।

मोआविओ मए सो दत्तत्तरसणिठओ परिव्वाजओ ॥ ५॥

वसन्तसेना । सुट्ठु दे कदं तदो तदो । ६।

८७

कर्णपूरकः । तदो अज्जुए साङ्ग रे कसअरअ साङ्ग त्ति एत्ति
अमेत्तं भणन्ती विसमभरकूत्ता विअ णावा एकदो पल्लहत्था सअला २०
उज्जइणी आसि । तदो अज्जुए एकेण सुणाइं आहरणट्ठाणाइं पराम
सिअ उदं पेक्खिअ दीहं णिसिअ अअं पावारओ ममोचरि क्व
तो । ७।

वसन्तसेना । कसअरअ ज्ञाणाहि दाव किं एसो ज्ञादीकुसुमवा
सिदो पावारओ ण वेत्ति । ८।

२५

कर्णपूरकः । अञ्जु ए मदगन्धेण सुद्रुतु तं गन्धं ण ज्ञाणामि । १।
 ८८ वसन्तसेना । णामं पि दाव पेक्ख । २।
 कर्णपूरकः । इमं णामं अञ्जुया एव्व वाएडु । ३। ॥ इति पावाक्कमु
 पनयति ॥

५ वसन्तसेना । आर्यचारुदत्तस्य । इति वाचयित्वा सस्पृहं गृहीत्वा प्रावृणोति ॥
 चेटी । कण्ठऊरुस्य सोरुइ अञ्जुयाए पावारओ । ४।
 कर्णपूरकः । आं सोरुइ अञ्जुयाए पावारओ । ५।
 वसन्तसेना । कण्ठऊरुस्य इदं दे पारितोसिग्रं । ६। ॥ इत्याभरणं प्रयच्छति ॥
 कर्णपूरकः ॥ शिरसा गृहीत्वा प्रणम्य च ॥ सम्पदं सुद्रुतु सोरुदि अञ्जु
 १० आए पावारओ । ७।

वसन्तसेना । कण्ठऊरुस्य एदाए वेलाए कहिं स अञ्जुचारुदत्तो । ८।
 ८९ कर्णपूरकः । एदेण जेव्व मग्गेण पवुत्तो गेहं । ९।
 वसन्तसेना । रुञ्जे उवरिदणं अलिन्दग्रं आरुहिअ अञ्जुचारुदत्तं
 पेक्खम्ह । १०।

१५

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
 न्यूतकरसंवाहको नाम
 द्वितीयो ऽङ्कः ॥

चेष्टः ।

शुश्रूषो ऋ भिक्षाणुकम्पके शामिष्ट णिद्धणके वि शोहृदि ।

पिश्रुणो उण दव्वगव्विदे डुकुले क्खु पलिणामदालुणे ॥

अबि अ ।

५

शशशपलकबलदे ण शक्कि वालिडुं

असकलत्तपशत्ते ण शक्कि वालिडुं ।

जूदपशत्तमणुशे ण शक्कि वालिडुं

जे वि शहाविअदोशे ण शक्कि वालिडुं ॥

कावि वेला अज्जचालुदत्तश गन्धव्वं शुण्णिदुं गदश अदिकुमदि १०

अदलअणी अज्ज वि णागच्छदि । ता जाव वाहिलडुअलशालाए

गडुअ शुबिश्शं । ११

॥ तथा करोति । ततः प्रविशति चारुदत्तो विद्वपकश्च ॥

११

चारुदत्तः । अहो साधु भावरेभिलकेन गीतम् । वीणा हि नाम

असमुद्रोत्थितं रत्नम् । यतः ।

१५

उत्कण्ठितस्य हृदयानुगुणा वयस्या

सङ्केतके चिरयति प्रवरो विनोदः ।

संस्थापना प्रियतमा विरहातुराणां

रक्तस्य रागपरिवृद्धिकरः प्रमोदः ॥

विद्वपकः । भो एहि गेहं गच्छेम्ह । १२

२०

चारुदत्तः । अहो सुदु भावरेभिलकेन गीतम् ।

१२

विद्रूपकः । मम दाव दुवेहिं जेव्व रुस्सं जाग्रदि । इत्थिआए
सकूदं पळतीए मणुस्सेण अ काग्रलिं गाग्रलेण । इत्थिआ दाव सकूदं
पळती दिणवणस्सा विअ गिट्ठी अग्रिअं सुसुआअदि मणुस्सो बि
काग्रलिं गाग्रतो सुक्खसुमणोदामवेदिदो वुडुपुरोहिदो विअ मतं जव
५ त्तो दिहं मे ण रोअदि । १।

चारुदत्तः । वयस्य सुदु खल्वग्य गीतं भावरेभिलेन । न च भवा
न्यरितुष्टः ।

रत्नं च नाम मधुरं च समं स्फुटं च
भावान्वितं च ललितं च मनोहरं च ।
१० किं वा प्रशस्तवचनैर्वहुभिर्मदुक्तै
रलर्हिता यदि भवेद्वनितेति मन्ये ॥

१३ अपिच ।

तं तस्य स्वरसंक्रमं मृदुगिरः श्लिष्टं च तत्स्त्रीस्वनं
वर्णानामपि मूर्धनान्तरगतं तारं विरामे मृदुम् ।
१५ हेल्लासंयमितं पुनश्च ललितं रागाद्विरुद्धारितं
यत्सत्यं विरते ऽपि गीतसमये गच्छामि शृण्वन्निव ॥

विद्रूपकः । भो वअस्स आवणत्तरवीहीए सुहं कुक्कुरा बि
पमुत्ता ता गेहं गच्छेम्ह ॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ वअस्स पेक्ख पेक्ख एसो बि
अन्धआरस्स विअ अवआसं देत्तो अन्तरिक्खपासादादो ओदरदि भअव
२० चन्दो । २।

चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

असौ हि दया तिमिरावकाशमस्तं व्रजत्युन्नतकोटिरिन्दुः ।

जलावगाढस्य वनद्विपस्य तीक्ष्णं विषाणायमिवावशिष्टम् ॥

विद्रूपकः । भो एदं अम्हाणं गेहं । वडुमाणआ वडुमाणआ देहि
२५ दुआरअं । ३।

चेष्टः । अङ्गमित्तेग्रहं शलशङ्कोरं श्रुणीग्रदि । आगदे अङ्गचालु १४
दत्ते । ता जाव दुग्गालग्रं देमि ॥ तथा कृत्वा ॥ अङ्ग वन्दामि अङ्ग मित्तेग्र
तुमं पि वन्दामि । एत्थ वित्थिस्से आशणे णिशीदित्तु अङ्गा ११ ।

॥ उभौ नाट्येन प्रविश्योपविशतः ॥

विदूषकः । वडुमाणग्रं रग्रणिग्रं सदावेहि पादां धोइदुं १२ ।
चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अलं सुपजनं प्रबोधयितुम् ।
चेष्टः । अङ्ग मित्तेग्र अहं पाणिग्रं गेएहे तुमं पादां धोवेहि १३ ।
विदूषकः । ॥ सन्नोधम् ॥ भो वग्रस्स एसो दाणिं दासीए उत्तो भ
विग्र पाणिग्रं गएहदि मं च बम्हणं पादां धोवावेदि १४ ।
चारुदत्तः । वयस्य मैत्रेय तमुदकं गृहाण वर्धमानश्च पादौ प्रक्षालयतु ।

चेष्टः । अङ्ग मित्तेग्र देहि उदग्रं १५ ।

१५

विदूषकस्तथा करोति चेष्टाचारुदत्तस्य पादौ प्रक्षालयाम्पसृति ॥

चारुदत्तः । दीयतां ब्राह्मणस्य पादोदकम् ।
विदूषकः । किं मम पादोदरहिं । भूमीए जेव्व मए पिहिदि १६
गदहेण विग्र पुणो वि लोहिदव्वं १६ ।
चेष्टः । अङ्ग मित्तेग्र बम्हणे क्खु तुमं १७ ।
विदूषकः । जथा सव्वणागाणां मज्जे उण्डुहो तथा सव्वबम्ह
णाणां मज्जे अहं बम्हणो १८ ।

चेष्टः । अङ्ग मित्तेग्र तथावि धोइणं ॥ तथा कृत्वा ॥ अङ्ग मित्तेग्र २०
एदं तं श्रुवणभण्डग्रं मम दिवा तुह लत्तिं च ता गेएह १९ । ॥ इति
दत्त्वा निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । ॥ गृहीत्वा ॥ अङ्ग वि एदं चिट्ठदि । किं एत्थ उङ्ग २१
णीए चोरो वि एत्थि जो एदं दासीएउत्तो णिदाचोरं णावहरदि ।
भो वग्रस्स अब्भत्तरचतुस्सालग्रं पवेसग्रामि णं २० ।

२५

चारुदत्तः ।

अलं चतुःशालमिमं प्रवेश्य प्रकाशनारीधृत एष यस्मात् ।
तस्मात्स्वयं धार्य विप्र तावद्यावन्न तस्याः खलु भोः समर्प्यते ॥

॥ निद्रां नाटयन् ॥ तं तस्य स्वरसंक्रममिति पुनः पठति ॥

५ विद्रूपकः । अवि णिदाअदि भवं । १ ।

चारुदत्तः । अथ किम् ।

इयं हि निद्रा नयनावलम्बिनी ललाटदेशादुपसर्पतीव माम् ।
अदृश्यरूपा चपला जरेव मनुष्यसत्वं परिभूय वर्धते ॥

विद्रूपकः । ता सुवेम्ह । २ । ॥ नाट्येन खपितः ॥ ततः प्रविशति शर्विलकः ।

१७ शर्विलकः ।

कृत्वा शरीरपरिणारुसुखप्रवेशं
शिन्नावलेन च बलेन च कर्ममार्गम् ।
गच्छामि भूमिपरिसर्पणघट्टपाश्या
निर्मुच्यमान इव जीर्णतनुर्भुजङ्गः ॥

१५ ॥ नभो ऽवलोक्य सहर्षम् ॥ अग्रे कथमस्तमुपगच्छति स भगवान्मृगाङ्कः ।

तथाहि ।

नृपतिपुरुषशङ्कितप्रचारं परगृहद्रूपणनिश्चितैकवीरम् ।
धनपटलतमोनिरुद्धतारा रजनिरियं जननीव संवृणोति ॥

वृक्षवाटिकापरिसरे सन्धिं कृत्वा प्रविष्टो ऽस्मि मध्यमकं तद्यावदिदानीं

२० चतुःशालकमपि द्रूपयामि । भोः ।

कामं नीचमिदं वदन्ति पुरुषाः स्वप्ने च यद्वर्धते
विश्वस्तेषु च वञ्चनापरिभवश्चौर्यं न शौर्यं हि तत ।
स्वाधीना वचनीयतापि हि वरं बद्धो न सेवाञ्जलि
मार्गा ह्येष नरेन्द्रसौप्तिकबधे पूर्वं कृतो द्रौणिना ॥

२५ तत्कस्मिन्नु देशे सन्धिमुत्पादयामि ।

देशः को नु जलावसेकशिथिलो यस्मिन्न शब्दो भवे
द्वितीयां च न दर्शनान्तरगतः सन्धिः करालो भवेत् ।
क्षारक्षीणतया च लोष्टककृशं जीर्णं वा कर्म्यं भवे
त्कस्मिन्स्त्रीजनदर्शनं च न भवेत्स्यादर्थसिद्धिश्च मे ॥

॥ भित्तिं परामृश्य ॥ नित्यादित्यदर्शनोदकसेचनेन दूषितेयं भूमिः क्षा-
रक्षीणा मूषिकोत्करश्चेह । कृत मिदोऽयमर्थः । प्रथममेतत्स्कन्दपुत्रा १८
णां सिद्धिलक्षणम् । अत्र कर्मप्रारम्भे कीदृशमिदानीं सन्धिमुत्पादयामि ।
इह खलु भगवता कनकशक्तिना चतुर्विधः सन्धुपायो दर्शितः ।
तद्यथा पक्वोष्टकानामाकर्षणमामेष्टकानां तु हेदनं पिण्डमयानां सेचनं
काष्ठमयानां पाठनमिति । तदत्र पक्वोष्टके इष्टिकाकर्षणम् । तत्र । १०

पद्मव्याकोशं भास्करं बालचन्द्रं
वापीविस्तीर्णं स्वस्तिकं पूर्णकुम्भम् ।
तत्कस्मिन्देहे दर्शयाम्यात्मशिल्पं
दृष्ट्वा श्रो यं यद्विस्मयं याति पौराः ॥

तदत्र पक्वोष्टके पूर्णकुम्भ एव शोभते । तमुत्पादयामि । १५

अन्यासु भित्तिषु मया निशि पाठितासु
क्षारक्षतासु विषमासु च कल्पनासु ।
दृष्ट्वा प्रभातसमये प्रतिवेशिवर्गा
दोषांश्च मे वदति कर्मणि कौशलं च ॥

नमो वरदाय कुमारकार्तिकेयाय नमः कनकशक्तये ब्रह्मण्याय २०
देवाय देवव्रताय नमो भास्करनन्दिने नमो योगाचार्याय यस्याहं
प्रथमः शिष्यः । तेन च परितुष्टेन योगरोचना मे दत्ता ।

अनया हि समालब्धं न मां द्रव्यन्ति रक्षिणः ।

शस्त्रं च पतितं गात्रे रुजं नोत्पादयिष्यति ॥

॥ तथा करोति ॥ धिक्कृष्टं प्रमाणसूत्रं मे विस्मृतम् ॥ विचिन्त्य ॥ आं २५

११ इदं यज्ञोपवीतं प्रमाणसूत्रं भविष्यति । यज्ञोपवीतं हि नाम ब्राह्मण
स्य मरुदुपकरणं विशेषतो ऽस्मद्विधस्य । कुतः ।

एतेन मापयति भित्तिषु कर्ममार्गं
मेतेन मोचयति भूषणसम्प्रयोगान् ।

५ उद्घाटको भवति यत्नदृढे कपाटे
दृढस्य कीदृभुजगैः परिवेष्टनं च ॥

मापयित्वा कर्म समारम्भे ॥ तथा कृत्वावलोक्य च ॥ एकलोष्टावशेषो
ऽयं सन्धिः । धिकृष्टमहिना दृष्टो ऽस्मि ॥ यज्ञोपवीतेनाङ्गुलीं बद्ध्वा विषवेगं नाट
यति ॥ चिकित्सां कृत्वा स्वस्थो ऽस्मि ॥ पुनः कर्म कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ अग्रे इव
१० लति प्रदीपः । तथाहि ।

शिखा प्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा महीतले सन्धिमुखेन निर्गता ।

विभाति पर्यन्ततमः समावृता सुवर्णरेखेव कपे निवेशिता ॥

॥ पुनः कर्म कृत्वा ॥ समाप्तो ऽयं सन्धिः । भवतु प्रविशामि । अथवा
न तावत्प्रविशामि प्रतिपुरुषं तावत्प्रवेशयामि ॥ तथा कृत्वा ॥ अग्रे न
१५ कश्चित् । नमः कार्तिकेयाय ॥ इति प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ अग्रे पुरुषद्वयं सुप्तम् ।
भवतु आत्मरक्षार्थं कपाटमुद्घाटयामि । कथं ग्रीणावाद्गृहस्य विरौति
कपाटः । तद्यावत्सलिलमन्वेषयामि । क्व नु खलु सलिलं भविष्यति
॥ इतस्ततो दृष्ट्वा गृहीत्वा सलिलं प्रक्षिपत्सङ्क्रम्य ॥ मा तावद्भूमौ पतच्छब्दमुत्पादयेत् ।
भवत्वेवं तावत् ॥ पृष्ठेन प्रतीक्ष्य कपाटमुद्घाटय ॥ भवत्वेवं तावदिदानीं किं
२० लब्धसुप्तमुत परमार्थसुप्तमिदं द्वयम् ॥ त्रासयित्वा प्रतीक्ष्य च ॥ अग्रे परमार्थसु
प्तेनानेन भवितव्यम् । तथाहि ।

१०० निःश्वासो ऽस्य न शङ्कितः सुविशदस्तुल्यान्तरं वर्तते
दृष्टिर्गाढनिमीलिता न विकला नाभ्यन्तरे चञ्चला ।

गात्रं स्रस्तशरीरसन्धिश्चिथिलं शय्याप्रमाणाधिकं
२५ दीपं चापि न मर्षयेदभिमुखं स्याल्लब्धसुप्तं यदि ॥

॥ समन्तादवलोक्य ॥ अये कथं मृदङ्गः । अयं दर्दुरः । अयं पणवः । इय
मपि वीणा । एते वंशाः । अमी पुस्तकाः । कथं नाट्याचार्यगृहमिदम् ।
अथवा भवनप्रत्ययात्प्रविष्टोऽस्मि तत्किं परमार्थदरिद्रोऽयमुत राज्ञ
भयाच्चौरभयाद्वा भूमिष्ठद्रव्यं धारयति । तन्ममापि नाम शर्विलकस्य
भूमिष्ठं द्रव्यम् । भवतु वीजं प्रक्षिपामि ॥ तथा कृत्वा ॥ निक्षिप्तं वीजं न
क्वचित्स्फारीभवति । अये परमार्थदरिद्रोऽयं । भवतु गच्छामि ।

विद्रूपकः ॥ उत्त्वप्रायते ॥ भो वयस्स सन्धी विग्र दिज्जादि चोरं
विग्र पेक्खामि ता गेण्हडु भवं एदं सुवणभण्डअं । १ ।

शर्विलकः । किं नु खल्वयमिह मां प्रविष्टं ज्ञात्वा दरिद्रो
ऽस्मीति उपहसति तत्किं व्यापादयामि । उत लघुत्वादुत्स्वप्रायते १०
॥ दृष्ट्वा ॥ अये जर्जरस्नानशाटीनिबद्धं दीपप्रभयोद्दीपितं सत्यमेवैतदलङ्का
रभाण्डम् । भवतु गृह्णामि । अथवा न युक्तं तुल्यावस्थं कुलपुत्रजनं
पीडयितुं तद्रूढामि ।

विद्रूपकः । भो वयस्स साविदो सि गोत्रम्हणकामाए जइ एदं १०१
सुवणभण्डअं ए गेण्हसि । २ ।

शर्विलकः । अनतिक्रमणीया मम भगवती गोकाम्या ब्राह्मण
काम्या च तद्रूढामि । अथवा ज्वलति प्रदीपः । अस्ति च मया प्रदीप
निर्वापणार्थमाग्नेयः कीटो धार्यते । तस्यायं देशकालः । एष मुक्तो
मया कीटो यावैवास्य दीपस्योपरि मण्डलैर्विचित्रैर्विचरति एष पक्ष
द्वयानिलेन निर्वापितो भद्रपीठेन । धिक्कृतमन्धकारम् । अथवा मयापि २०
अस्मद्ब्राह्मणकुले धिक्कृतमन्धकारम् । अहं हि चतुर्वेदविदोऽप्रतिग्रा
हकस्य पुत्रः शर्विलको नाम ब्राह्मणो गणिकामदनिकार्थमकार्यमनु
तिष्ठामि । इदानीं करोमि ब्राह्मणस्य प्रणयम् ॥ इति निवृत्तति ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स सीदलो दे अग्हत्थो । ३ ।

शर्विलकः । धिक् प्रमादः सलिलसम्पर्काच्छीतलो मे अग्रहस्तः । ४ ।

भवतु कक्षयोर्द्विस्तं प्रतिपामि ॥ इति नाट्येन सव्यहस्तमुष्णीकृत्य गृह्णाति ॥

विदूषकः । गच्छिदं । १ ।

१०२ शर्विलकः । अनतिक्रमणीयो ऽयं ब्राह्मणप्रणयः । तद्गृहीतम् ।
विदूषकः । दाणिं विक्रिणिदपणो विअ वाणिओ सुहं सुवि
५ सं । २ ।

शर्विलकः । महाब्राह्मण वर्षशतं स्वपिदि । कष्टमेवं मद
निकागणिकार्थे ब्राह्मणकुलं तमसि पातितम् । अथवा आत्मा
पातितः ।

धिगस्तु खलु दारिद्र्यमनिर्वेदितपौरुषम् ।

१० यदेतद्गर्हितं कर्म निन्दामि च करोमि च ॥

तद्यावन्मदनिकाया निष्क्रयणार्थं वसन्तसेनागृहं गच्छामि ॥ परि
क्रम्यावलोक्य च ॥ अये पदशब्द इव मा नाम रक्षिणः । भवतु स्तम्भो
भूत्वा तिष्ठामि । अथवा ममापि नाम शर्विलकस्य रक्षिणः । यो
ऽहम् ।

११ मार्जारः क्रमणे मृगः प्रसरणे श्येनो ग्रहालुब्धने
सुतासुतमनुष्यवर्षितुलने आ सर्पणे पन्नगः ।
मायात्रपशरीरवेशरचने वाग्देशभाषाक्षरे
दीपो रात्रिषु सङ्कटेषु दुर्दुमो वाङ्मी स्थले नौर्जले ॥
अपिच ।

२० भुजग इव गतौ गिरिः स्थिरत्वे पतगप्रतेः परिसर्पणे च तुल्यः ।
गश इव भुवनावलोकने ऽहं वृक इव च ग्रहणे बले च सिंहः ॥

१०३ ॥ प्रविश्य रदनिका ॥

रदनिका । हृदी हृदी बाहिरदुग्धार्सान्नाश् पसुतो वदूमाणयो
सो वि एत्य ण दीसदि । भोदु अज्जमित्तेअं सदावेमि । ३ । ॥ इति परि

शर्विलकः ॥ रदनिकां हन्तुमिच्छति निवृण्य ॥ कथं स्त्री भवतु गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

रदनिका ॥ गत्वा सत्रासम् ॥ रुद्धी रुद्धी अम्हाणं गेहे सन्धिं कण्ठिअ
चोरो णिक्कुमदि । भोटु मित्तेअं गटुअ पबोधेमि ॥ विट्ठणकमुपगम्य ॥ अज्ज
मित्तेअ उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे सन्धिं कण्ठिअ चोरो णि
क्कत्तो । १ ।

विट्ठणकः ॥ उत्थाय ॥ आ दासीए धीए किं भणासि चोरो कण्ठि
दो सन्धी णिक्कुत्तो ति । २ ।

रदनिका । रुदास अलं परिहासेण किं ण पेक्खसि एणं । ३ । १०४
विट्ठणकः । आ दासीए धीए किं भणासि डुदिअं वि डुआरअं १०
उग्घाडिदं ति । भो वअस्स चारुदत्त उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे
सन्धिं दइअ चोरो णिक्कुत्तो । ४ ।

चारुदत्तः । भवतु भोः अलं परिहासेन ।

विट्ठणकः । भो ण परिहासो पेक्खडु भवं । ५ ।

चारुदत्तः । कस्मिन्नु देशे ।

१५

विट्ठणकः । भो एसो । ६ ।

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अहो दर्शनीयो ऽयं सन्धिः ।

उपरितलनिपातितेष्टको ऽयं

शिरसि तनुर्विपुलश्च मध्यदेशे ।

असदृशजनसम्प्रयोगभीरो

२०

हृदयमिव स्फुटितं महागृहस्य ॥

कथमस्मिन्नपि कर्मणि कुशलता ।

विट्ठणकः । भो वअस्स अअं सन्धी डुवेहिं ज्ञेव्व दिस्सो भवे १०५

आडु आगत्तुएण सिक्खिडुकामेण वा । अण्णहा इध उज्जुएणीए अम्हा

एणं धरविहवं को ण आणादि । ७ ।

२५

चारुदत्तः ।

वैदेश्येन कृतो भवेन्मम गृहे व्यापारमभ्यस्यता
नासौ वेदितवान्धनैर्विरहितं विश्रब्धसतं जनम् ।

दृष्ट्वा प्राञ्जकृतीं निवासरचनामस्माकमाशान्वितः

५ सन्धिच्छेदनखिन्न एव सुचिरं पश्चान्निराशो गतः ॥

ततः सुहृद्भ्यः किमसौ कथयिष्यति तपस्वी । सार्यवारुमुतस्य गृहं
प्रविश्य न किञ्चिन्मया समासादितमिति ।

विदूषकः । भो कथं तं ज्ञेयं चोरकृदग्रं अणुसोचेसि । तेण चि
त्तिदं मरुतं एदं गेहं इदो रग्रणभण्डग्रं सुवणभण्डग्रं वा णिक्कामइ

१० स्सामि ॥ स्मृत्वा सविषादमात्मगतम् ॥ कर्हिं तं सुवणभण्डग्रं ॥ पुनरनुस्मृत्य प्रकाशम् ॥

भो वग्रस्त तुमं सव्यकालं भण्णसि मुक्खो मित्तेअग्रो अपण्डो मि
त्तेअग्रो त्ति । मुट्ठु क्खु मए कदं तं सुवणभण्डग्रं भवदो कृत्ये सम
प्यअत्तेण अण्णहा दासीएउत्तेण अवकृदं भवे । १ ।

१०६ चारुदत्तः । अलं परिहासेन ।

११ विदूषकः । भो जह वि णाम अहं मुक्खो तह वि परिहा
सस्स वि देसअलं ण आणामि । २ ।

चारुदत्तः । कस्यां वेलायाम् ।

विदूषकः । जहा तुमं मए भण्डो सि सीदलो दे अगकृत्यो । ३ ।

चारुदत्तः । कदाचिदेवमपि स्यात् ॥ सर्वतो निश्चयं सर्वम् ॥ वयस्य

२० दिव्या प्रियं ते निवेदयामि ।

विदूषकः । किं ण अवकृदं । ४ ।

चारुदत्तः । कृतम् ।

विदूषकः । तथापि किं पित्रं । ५ ।

चारुदत्तः । यदसौ कृतार्थो गतः ।

१०७ विदूषकः । णासो क्खु सो । ६ ।

चारुदत्तः । कथं न्यासः ॥ मोहमुपगतः ॥

विदूषकः । समस्तसदु भवं । जइ णासो चोरेण अबहुदो तुमं
किं मोहमुपगदो । १ ।

चारुदत्तः ॥ समाश्रय ॥

कः श्रद्धास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुल्यिष्यति ।

५

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रताया दरिद्रता ॥

भोः कष्टम् ।

यदि तावत्कृतात्नेन प्रणयो ऽर्थेषु मे कृतः ।

किमिदानीं नृशंसेन चारित्र्यमपि दूषितम् ॥

विदूषकः । अरुं क्वु अबलबिस्सं । केण दिषं केण गद्धिदं को १०
वा सक्खि ति । २ ।

चारुदत्तः । अरुमिदानीमनृतमभिधास्ये ।

भैक्ष्येणाप्यर्जयिष्यामि पुनर्न्यासप्रतिक्रियाम् ।

अनृतं नाभिधास्यामि चारित्र्यशंकारणम् ।

रदनिका । ता जाव अन्नाधूदाए गडुअ णिवेदेमि । ३ । ॥ इति नि १०८

एकान्ता ॥

॥ प्रविश्य चेट्या सह चारुदत्तवधूः ॥

वधूः ॥ तसम्भ्रमम् ॥ अइ सच्चं अवरिक्खदसरीरो अन्नउत्तो अन्नमित्ते
एण सह । ४ ।

चेटी । भट्टिणि सच्चं किं तु जो सो वेस्साजणकेरको अलंकारओ २०
सो अबहुदो । ५ ।

॥ वधूमेदं नाटयति ॥

चेटी । समस्तसदु समस्तसदु अन्नाधूदा । ६ ।

वधूः ॥ समाश्रय ॥ दृष्टे किं भणासि अवरिक्खदसरीरो अन्नउत्तो
त्ति । वरं दाणिं सो सरिरेण परिक्खदो ण उण चारित्तेण । संपदं २५

उज्जुणीए जणो एव्वं मत्तस्सदि दत्तिददाए अज्जउत्तेण ज्ञेव्व ईदिसं
अकज्जं अनुचिट्ठिदं ति ॥ उद्धमवलोकय निःश्वस्य च ॥ भय्रवं कयत्त पोक्खर
बत्तपडिज्जलविन्दुचच्चलेहिं कीलसि दत्तिदपुरिसभाअधेएहिं । इअं
१०९ च मे एका माडुधरलद्धा रअणावली चिट्ठिदि । एदं पि अदिसोण्डीर
दाए एसो अज्जउत्तो ए गेण्हस्सदि । रुज्जे अज्जमित्तेअं दाव सदा
वेहि ॥१॥

चेटी । जं अज्जाधूदा आणवेदि ॥ विदूषकमुपगम्य ॥ अज्ज मित्तेअ धूदा
दे सदावेदि ॥२॥

विदूषकः । कहिं सा ॥३॥

१० चेटी । एसा चिट्ठिदि उवसप्प ॥४॥

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए ॥५॥

वधूः । अज्ज वन्दामि अज्ज पुरत्थिअमुहो होहि ॥६॥

११० विदूषकः । एस भोदि पुरत्थिअमुहो संवुत्तो म्हि ॥७॥

वधूः । अज्ज पडिच्छ इमं ॥८॥

१५ विदूषकः । भोदि किं षेदं ॥९॥

वधूः । अहं क्खु रअणह्ठि उववसिदा आसि तहिं जथाविह
वाणुसारेण वम्हणो पडिग्गाहिद्वो सो अ ए पडिग्गाहिदो ता
तस्स कदे पडिच्छ इमं रअणावलिअं ॥१०॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि गमिस्सं पिअवअस्सस्स णिव
२० देमि ॥११॥

वधूः । अज्ज मित्तेअ मा खु तं लज्जावेहि ॥१२॥ ॥ इति

निष्क्रान्ता ॥

विदूषकः ॥ सविस्मयम् ॥ अहो से मद्वाणुभावदा ॥१३॥

१११ चारुदत्तः । अये चिरयति मैत्रेयः । मा नाम वैल्लव्यादकार्यं कु
२५ र्यात् । मैत्रेय मैत्रेय ।

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ एसो म्हि गेण्ह एदं ।१। ॥ रत्नावलीं
दर्शयति ॥

चारुदत्तः । किमेतत् ।

विदूषकः । भो वयस्स तं दे सरिसदारसङ्गहस्स फलं ।२।

चारुदत्तः । कथं ब्राह्मणी मामनुकम्पते । कष्टमिदानीमस्मि
दरिद्रः ।

आत्मभाग्यक्षतद्रव्यः स्त्रीद्रव्येणानुकम्पितः ।

अर्थतः पुरुषो नारी या नारी सार्थतः पुमान् ॥

अथवा नाहं दरिद्रः । यस्य मम ।

विभवानुगता भार्या सुखदुःखसुहृद्भवान् ।

१०

सत्यं च न परिश्रष्टं यदरिद्रेषु दुर्लभम् ॥

मैत्रेय गच्छ रत्नावलीमादाय वसन्तसेनागृहं वक्तव्या च सा मद्वच
नात् । यत्खल्वस्माभिः सुवर्णभाण्डमस्मदीयमिति कृत्वा विश्रम्भात्
कृते हारितं तस्य कृते गृह्यतामियं रत्नावलीति ।

विदूषकः । मा दाव अक्काइदस्स अभुत्तस्स अप्पमुल्लस्स चो ११२
रेहिं अवहदस्स कारणादो चडस्समुदसारभूदा रत्ताणावली दी
अदि ।३।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तया कृतः ।

तस्यैतन्मदुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

२०

तद्वयस्य अस्मच्छरीरसृष्टिकया शापितो ऽसि नैनामग्राहयित्वात्रागत
व्यम् । वर्धमानक एताभिरिष्टिकाभिः सन्धिः क्रियतां सुसंहृतः शी
घ्रम् । परिवादवहलदोषान्नृपस्य रत्नान्परिहरामि । वयस्य मैत्रेय भव
ताप्यकृपणशीर्णडीर्यमभिधातव्यम् ।

विदूषकः । भो दलितो किं अकिञ्चिणं मत्तेदि ।४।

२५

चारुदत्तः । अदरिद्रो ऽस्मि सखे । यस्य मम ॥ विभवानुगता
 भार्या ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥ तद्गच्छतु भवान् । अहमपि कृतशौचः स
 न्ध्यामुपासे

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

५

इति मृच्छकटिकायां
 सन्धिच्छेदो नाम
 तृतीयो ऽङ्कः ॥

चेटी । आणत्त म्हि अत्ताए अज्जुआए सत्तासं गत्तुं । एसा अज्जु
आ चित्तफलणिसससदिटी मदणिआए सह किम्पि मत्तअत्ती चिट्ठदि ।
ता जाव उवसप्पामि । १ । ॥ इति परिक्रामति ॥

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए अब्बि सुसदिसी इअं चित्ताकिदी
अज्जुचारुदत्तस्स । २ ।

मदनिका । सुसदिसी । ३ ।

वसन्तसेना । कथं तुमं जाणासि । ४ ।

मदनिका । जेण अज्जुआए सुसणिद्धा दिटी अणुलग्गा । ५ । १०

वसन्तसेना । रुञ्जे किं वेसवासदक्खिण्णेण मअणिए एव्वं भणा ११४
सि । ६ ।

मदनिका । अज्जुए किं ज्ञो ज्ञेव्व जणो वेसे पडिवसदि सो ज्ञेव्व
अलिअदक्खिणो भोदि । ७ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे णाणापुरिससङ्गेण वेसाजणो अलिअदक्खिणो १५
भोदि । ८ ।

मदनिका । जदो दाव अज्जुआए दिटी इध अभिरमदि हिअअं
च । तस्स कारणं किं पुच्छीअदि । ९ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे सहीअणादो उवरुसणीअदं रक्खामि । १० ।

मदनिका । अज्जुए एव्वं णेदं । सहीजणचित्ताणुवत्ती अबल्लाज २०
णो भोदि । ११ ।

११५ प्रथमा चेटी ॥ उपसृत्य ॥ अज्जुए अत्ता आणवेदि। गहिदावगुण्ठणं
पक्खडुआए सज्जं पवकणं ता गच्छेत्ति । १।

वसन्तसेना । कृञ्जे किं अज्जुचारुदत्तो मं णस्सदि । २।

चेटी । अज्जुए जेण पवकणोण सह सुवणासदसाहस्सिओ अल
५ ड्कारओ अणुप्पेसिदो । ३।

वसन्तसेना । को उण सो । ४।

चेटी । एसो ज्जुव्व राअसालो संठाणओ । ५।

वसन्तसेना ॥ सक्कोथम् ॥ अबेहि मा पुणो एव्वं भणिस्ससि । ६।

चेटी । पसीदडु पसीदडु अज्जुआ सन्देसेण म्हि पेसिदा । ७।

१० वसन्तसेना । अहं सन्देसस्स ज्जुव्व कुप्पामि । ८।

११६ चेटी । ता किं अत्तअं विणविस्सं । ९।

वसन्तसेना । एव्वं विणइदव्वा जइ मं जीअन्तीं इच्छसि ता
एव्वं पुणो अत्ताए ण आणाअिदव्वं । १०।

चेटी । जथा दे रोअदि । ११।

शर्विलकः ।

दत्वा निशाया वचनायदोषं

निद्रां च जित्वा नृपतेश्च रक्ष्यान् ।

स एष सूर्यादयमन्दरश्मिः

क्षपाक्षयाच्चन्द्र इवास्मि जातः ॥

अपिच ।

यः कश्चित्त्वरितगतिर्निरीक्षते मां

सम्भ्रान्तं द्रुतमुपसर्पति स्थितं वा ।

तं सर्वं तुल्यति दूषितो ऽन्तरात्मा

स्वैर्दोषैर्भवति हि शङ्कितो मनुष्यः ॥

मया खलु मदनिकायाः कृते साहसमनुष्ठितम् ।
 परिजनकथासक्तः कश्चिन्नरः समुपेक्षितः
 क्वचिदपि गृहं नारीनायं निरीक्ष्य विवर्जितम् ।
 नरपतिबले पार्श्वीयाते स्थितं गृहदारुवत्
 व्यवसितशतैरेवंप्रायैर्निशा दिवसीकृता ॥

॥ इति परिक्रामति ॥

वसन्तसेना । दृष्टे इमं चित्तफलग्रं मम सत्रणीष्ट ठाबिश्च ताल ११७
 वेणुग्रं गेणिकृश्च लङ्गं आग्रच्छ ॥ ११ ।
 मदनिका । जं अज्जुआ आणवेदि ॥ १२ ॥ इति फलकं गृहीत्वा निष्क्रान्ता ॥
 शर्विलकः । इदं वसन्तसेनाया गृहं तद्यावत्प्रविशामि ॥ प्रविश्य ॥ १०
 वा नु मयात्र मदनिका द्रष्टव्या ॥

॥ ततः प्रविशति तालवृन्तदस्ता मदनिका ॥

शर्विलकः । दृष्ट्वा ॥ अये इयं मदनिका ।

मदनमपि गुणैर्विशेषयन्ती
 रतिरिव मूर्तिमती विभ्रमति येयम् ।
 मम हृदयमनङ्गवक्त्रिततं
 भृशमिव चन्दनशीतलं करोति ॥

१५

मदनिके मदनिके ।

मदनिका ॥ दृष्ट्वा ॥ अम्मो कथं सञ्चित्तम् । सञ्चित्तम् साग्रदं
 दे कहिं तुमं ॥ १३ ॥

२०

शर्विलकः ॥ कथयिष्यामि ॥ इति सानुरागमन्योन्यं पश्यतः ।

वसन्तसेना । चिरादि मदणिया ता कहिं णु ऊ सा ॥ गवाक्षकेणा
 दृष्ट्वा ॥ कथं एसा केणाबि पुरिसकेण सह मलमन्ती चिट्ठदि । जथा अ
 अदिसिणिङ्गाए णिच्चलदिट्ठोए आपिबन्ती विअ एदं णिज्जाअदि । तथा ११८
 तक्केमि एसो सो जणो एदं इच्छदि अभुजिस्सं काडुं । ता रमडु रमडु २५

मा कस्सवि पीदिच्छेदो भोटु णा ऊ सदावस्सं । १ ।

मदनिका । सव्विलअ कधेदि । २ ।

॥ शर्विलकः साग्रकुं दिशो ऽवलोकयति ॥

मदनिका । सव्विलअ किं णेदं ससङ्को विअ लक्खीअसि । ३ ।

५ शर्विलकः । वदथे तां किञ्चिद्रक्ष्यं तद्विविक्तमिदम् ।

मदनिका । अथं । ४ ।

वसन्तसेना । कथं परमरक्ष्यं ता ण सुणिस्सं । ५ ।

१११ शर्विलकः । मदनिके किं वसन्तसेना मोदयति तां निष्क्रमेण ।

वसन्तसेना । कथं मम संवन्धिणी कथा ता सुणिस्सं । ६ ।

१० मदनिका । सव्विलअ भणिदा मए अज्जुआ तदो भणादि जइ मम सच्छन्दो तदा विणा अत्यं सव्वं परिअणं अभुजिस्सं करस्सं । अथ सव्विलअ कुदो दे एत्तिओ विद्वो जेण मं अज्जुआसआसादो मोआवस्ससि । ७ ।

शर्विलकः ।

१५ दारिद्रेणाभिभूतेन तत्स्नेहानुगतेन च ।

अथ रात्रौ मया भीरु तदर्थे साहसं कृतम् ॥

वसन्तसेना । पसणा से आकिदी साहसकम्मदाए उण उव्वेअ णीआ । ८ ।

मदनिका । सव्विलअ इत्थीकल्लवत्तस्स कारणेण उद्वअं पि संसए

२० विणिक्खित्तं । ९ ।

१२० शर्विलकः । किं किं ।

मदनिका । सरीरं चारित्तं च । १० ।

शर्विलकः । अपण्डिते साहसे श्रीः प्रतिवसति ।

मदनिका । सव्विलअ अण्णिउदचारित्तो सि ता ण ऊ दे मम

२५ कारणादो साहसं करेत्तेण अच्चत्तविरुद्धं आचरिदं । ११ ।

शर्विलकः ।

नो मुष्णाम्यबलां विभूषणवतीं फुल्लामिवाहं लतां
विप्रस्वं न कुरामि काञ्चनमथो यज्ञार्थमभ्युद्धृतम् ।
धात्रुत्सङ्गतं कुरामि न तथा बालं धनार्थो ह्यचि
त्कार्यकार्यविचारिणी मम मतिश्चौर्ये ऽपि नित्यं स्थिता ॥

तद्विज्ञायतां वसन्तसेना ।

अयं तव शरीरस्य प्रमाणादिव निर्मितः ।

अप्रकाश्यो ह्यलङ्कारो मत्स्नेहाद्वर्धतामिति ।

मदनिका । सव्विलस्र अण्पकासो अलङ्कारश्चो अग्रं च जणो ति
उवे बि ण जुज्झदि ता उवणेहि दाव पेक्खामि एदं अलङ्कारग्रं । १ । १०

शर्विलकः । इदमलङ्करणम् ॥ इति साशङ्कं समर्पयति ॥ १२१

मदनिका ॥ निवृण्व ॥ सव्विलस्र दिट्ठपुव्वो विअ अग्रं अलङ्कारश्चो
ता भणेहि कुदो एसो । २ ।

शर्विलकः । मदनिके किं तवानेन गृह्यताम् ।

मदनिकः ॥ सरोषम् ॥ जइ मे पच्चग्रं ण गच्छसि ता किस्सिमित्तं १५
मं णिक्किणसि । ३ ।

शर्विलकः । अयि प्रभाते मया श्रुतं श्रेष्ठिचतरे यथा सार्थवाहस्य
चारुदत्तस्य ॥ इति वसन्तसेना मदनिका च मूर्द्धा नाटयतः ॥

शर्विलकः । मदनिके समाश्रयसिद्धिं समाश्रयसिद्धिं किमिदानीं
वम् ।

२०

विपादस्तसत्सर्वाङ्गी सम्भ्रमभ्रातलोचना ।

नीयमानाभुजिष्या त्वं कम्पसे नानुकम्पसे ॥

मदनिका ॥ समाश्रय ॥ साहसिअ ण ऊ तुए मम कारणादो
इमं अकज्जं करेत्तेण तस्सिं गेहे को बि वाबादिदो परिकवदो
वा । ४ ।

२५

१२२ शर्विलकः । मदनिके भीते सुप्ते न शर्विलकः प्रहरति । तन्म
या न को ऽपि तत्र व्यापादितो नापि परित्ततः ।

मदनिका । सच्च । १ ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

५ वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा ॥ अम्महे पञ्चुबजीविदम्हि । २ ।

मदनिका । पिअं । ३ ।

शर्विलकः ॥ सेर्यम् ॥ मदनिके किं नाम प्रियमिति ।

वत्सेरुबद्धहृदयो हि करोम्यकार्यं

सदृत्तपूर्वपुरुषे ऽपि कुले प्रसूतः ।

१०

रक्षामि मन्मथविपन्नगुणो ऽपि मानं

मित्रं च मां व्यपदिशस्यपरं च यासि ॥

॥ साकृतम् ॥

इह सर्वस्वफलिनः कुलपुत्रमहादुमाः ।

निष्फलत्वमलं यान्ति वेश्याविहगभक्षिताः ॥

१५

अयं च सुरतज्वालः कामाग्निः प्रणयेन्धनः ।

नराणां यत्र हूयन्ते यौवनानि धनानि च ॥

वसन्तसेना ॥ सस्मितम् ॥ अहो मे अत्याणो आवेओ । ४ ।

१२३ शर्विलकः ।

अपण्डितास्ते पुरुषा मता मे ये स्त्रीषु च श्रीषु च विश्वसन्ति ।

२०

श्रियो हि कुर्वन्ति तथैव नार्यो भुजङ्गकन्यापरिसर्पणानि ॥

स्त्रीषु न रागः कार्यो रक्तं पुरुषं स्त्रियः परिभवन्ति ।

रक्तैव हि रत्नव्या विरक्तभावा तु दातव्या ॥

मुष्टु खल्विदमुच्यते ।

एता हसन्ति च रुदन्ति च वित्तहेतो

२५

विश्वासयन्ति पुरुषं न च विश्वसन्ति ।

तस्मान्नरेण कुलशीलसमन्वितेन
वेश्याः श्मशानसुमना इव वर्जनीयाः ॥

अपिच ।

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः सन्ध्याभ्रलेखेव मुहूर्तरागाः ।

स्त्रियो हृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालक्तकवत्त्यजन्ति ॥ ५

स्त्रियो नाम चपलाः ।

अन्यं मनुष्यं हृदयेन कृत्वा अन्यं ततो दृष्टिभिराह्वयन्ति ।

अन्यत्र मुञ्चन्ति मदप्रसेकमन्यं शरीरेण च कामयन्ते ॥

सूक्तं खलु कस्यापि ।

न पर्वताग्रे नलिनी प्ररोहति न गर्दभा वाजिधुरं वहति । १०

यवाः प्रकीर्णा न भवन्ति शालयो न वेशजाताः शुचयस्तथाङ्गनाः ॥

आः दुरात्मन् चारुदत्त हृतक अयं न भवति ॥ इति कतिचित्पदानि ददाति ॥

मदनिका ॥ अञ्जले गृहीत्वा ॥ अइ असंबद्धभासअ असंभावणीए कु १८४
प्यसि । १।

शर्विलकः । कथमसम्भावनीयं नाम । १५

मदनिका । एसो खु अलङ्कारओ अज्जुआकेरओ । २।

शर्विलकः । ततः किम् ।

मदनिका । स च तस्स अज्जस्स हृत्ये विणिक्खित्तो । ३।

शर्विलकः । किमर्थम् ।

मदनिका ॥ कर्णे ॥ एव्वं विअ । ४। २०

शर्विलकः ॥ सवैलच्छम् ॥ भोः कष्टम् ।

ह्यार्थी ग्रीष्मसन्तप्तो यामेवाहं समाश्रितः ।

अज्ञानता मया सैव पत्रैः शाखा वियोजिता ॥

वसन्तसेना । कथं एसो बि सत्तप्पदि ज्ञेव्व । ता अआणत्तेण

एदिणा एव्वमणुचिट्ठिदं । ५। २५

१२५ शर्विलकः । मदनिके किमिदानीं युक्तम् ।

मदनिका । एत्थ तुमं ज्ञेव्व पण्डित्तो । १ ।

शर्विलकः । नैवम् । पश्य ।

स्त्रियो हि नाम खल्वेता निसर्गादेव पण्डिताः ।

५ पुरुषाणां तु पाण्डित्यं शास्त्रेणैवोपदिश्यते ॥

मदनिका । सव्विलअ जइ मम वअणं सुणीअदि ता तस्स ज्ञेव्व
महाणुभावस्स पडिणिज्झादेहि । २ ।

शर्विलकः । मदनिके यद्यसौ राजकुले मां कथयिष्यति ।

मदनिका । ए चन्दादो आदवो होदि । ३ ।

१० वसन्तसेना । साहु मअणिए साहु । ४ ।

शर्विलकः । मदनिके ।

न खलु मम विषादः साहसे ऽस्मिन्भयं वा

कथयसि हि किमर्थं तस्य साधोर्गुणांस्त्वम् ।

जनयति मम चेदं कुत्सितं कर्म लज्जां

१५ नृपतिरिह शठानां मादृशां किं नु कुर्यात् ॥

तथापि नीतिविरुद्धमेतदन्य उपायश्चिल्यताम् ।

१२६ मदनिका । एसो अअं अवरो उवाओ । ५ ।

वसन्तसेना । को क्खु अवरो उवाओ ऊविस्सदि । ६ ।

मदनिका । तस्स ज्ञेव्व अज्जस्स केरको भविअ एदं अलङ्कारअं

२० अज्जुआए उवणेहि । ७ ।

शर्विलकः । एवं कृते किं भवति ।

मदनिका । तुमं दाव अचोरो सो वि अज्जो अरिणो अज्जुआए

सकं अलङ्कारअं उवगदं भोदि । ८ ।

शर्विलकः । नन्वतिसाहसमेतत् ।

२५ मदनिका । अइ उवणेहि अण्णाधा अदिसाहसं । ९ ।

वसन्तसेना । साङ्ग मदणिए साङ्ग । अभुजिस्साए विअ मत्तिदं । ५ ।
शर्विलकः ।

मयाता मरुती बुद्धिर्भवतीमनुगच्छता ।

निशायां नटचन्द्रायां दुर्लभो मार्गदर्शकः ॥

मदनिका । तेण हि तुमं इमस्सिं कामदेवगेहे मुहुत्तअं चिट्ठ १२७
जाव अज्जुआए तुह आगमणं णिवेदेमि । २ ।

शर्विलकः । एवं भवतु ।

मदनिका ॥ उपसृत्य ॥ अज्जुए एसो क्खु अज्जचारुदत्तस्स सआसा
दो वम्हणो आअदो । ३ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे तस्स केरयो त्ति कथं तुमं जाणासि । ४ । १०

मदनिका । अज्जुए अत्तकेरअं पि ण आणामि । ५ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतं मणिरःकल्पं विहस्य ॥ जुञ्जदि ॥ प्रकाशं ॥ पविसदु । ६ ।

मदनिका । जं अज्जुआ आणवेदि ॥ उपगम्य ॥ पविसदु सव्विल
ओ । ७ ।

शर्विलकः ॥ उपसृत्य सर्वलक्ष्यम् ॥ स्वस्ति भवत्यै । १५

वसन्तसेना । अज्ज वन्दामि समाविसदु अज्जो । ८ । १२८

शर्विलकः । सार्यवारुस्त्वां विज्ञापयति । जर्जरत्वाद्गुरुस्य दूरद्व
मिदं भाण्डम् । तद्गृह्यताम् ॥ इति मदनिकायाः समर्थं प्रस्थितः ॥

वसन्तसेना । अज्ज ममावि दाव पडिसन्देसं तद्धि णेदु अज्जो । ९ ।

शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ कस्तत्र यास्यति ॥ प्रकाशम् ॥ कः प्रति २०
मन्देणः ।

वसन्तसेना । पडिच्छदु अज्जो मदणिए । १० ।

शर्विलकः । भवति न खल्ववगच्छामि ।

वसन्तसेना । अरुमवगच्छामि ।

शर्विलकः । कथमिव । २५

वसन्तसेना । अहं अञ्जुचारुदत्तेण भणिदा जो इमं अलङ्कारं
समप्पइस्सदि तस्स तुए मदणिआ दाव्वा । ता सो ज्ञेय्व एदं देदि
त्ति एव्वं अन्नेण अवगच्छिदव्वं । १ ।

१२१ शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ विज्ञातो ऽहमनया ॥ प्रकाशम् ॥ साधार्यं
५ चारुदत्त साधु ।

गुणेष्वेव हि कर्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा ।

गुणयुक्तो दरिद्रो ऽपि नैश्वर्यैरगुणैः समः ॥

अपिच ।

गुणेषु यत्नः पुरुषेण कार्यो न किञ्चिदप्राप्यतमं गुणानाम् ।

१० गुणप्रकर्षादुदुपेन शम्भोरलङ्घ्यमुल्लाङ्घितमुत्तमाङ्गम् ॥

वसन्तसेना । को एत्थ पवरुणिओ । २ ।

प्रविश्रय सप्रवहणाः

चेठः । अञ्जुए शन्नं पवरुणं । ३ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए सुदिदं करेदि मं दिणासि आरुह

१५ पवरुणं सुमरेसि मं । ४ ।

मदनिका ॥ रुदन्ती ॥ परिच्छतम्बिह अञ्जुआए । ५ । ॥ इति पादयोः पतति ॥

१२० वसन्तसेना । सम्पदं तुमं ज्ञेय्व वन्दणीआ संवुत्ता ता गच्छ आ
रुह पवरुणं सुमरेसि मं । ६ ।

शर्विलकः । स्वस्ति भवत्यै मदनिके ।

२० सुदृष्टः क्रियतामेव शिरसा वन्द्यतां जनः ।

यत्र ते दुर्लभं प्राप्तं वधूश्चन्द्रावगुण्ठनम् ॥

॥ इति मदनिकया सह प्रवहणमारुह्य गन्तुं प्रवृत्तः ॥

॥ नेपथ्ये ॥ कः को ऽत्र भोः राष्ट्रियः समाज्ञापयति । एष खल्वा

र्यको गोपालदार्को राजा भविष्यतीति सिद्धादेशप्रत्ययपरित्रस्तेन राज्ञा

२५ पालकेन धौढादानीय धोरे वन्द्यनागारे वद्धः । ततः स्वेषु स्वेषु स्था

नेषु अप्रमत्तैर्भवद्भिर्भवितव्यम् ।

शर्विलकः ॥ आकर्ष्य ॥ कथं राज्ञा पालकेन प्रियसुहृदार्थको मे
बद्धः । कलत्रवांश्चास्मि संवृत्तः । आः कष्टम् । अथवा ।

द्वयमिदमतीव लोके प्रियं नराणां सुहृच्च वनिता च ।

सम्प्रति तु सुन्दरीणां शतादपि सुहृद्विशिष्टतमः ॥

भवत्ववतरामि ॥ इत्यवतरति ॥

मदनिका ॥ सासमञ्जलिं बद्ध्वा ॥ एवञ्च षोडं ता परं णेटु मं अज्जुउत्तो
समीवं गुरुअणाणां । १ ।

शर्विलकः । साधु प्रिये साधु अस्मच्चित्तसदृशमभिहितम् । १३१
॥ चेष्टमुद्दिश्य ॥ अयि ज्ञानीपि रेभिलस्य सार्थवाहस्य गृहम् । १०

चेष्टः । अधश्च । २ ।

शर्विलकः । तत्र प्रापय प्रियतमाम् ।

चेष्टः । जं अज्जो आणवेदि । ३ ।

मदनिका । जथा अज्जुउत्तो भणादि । अप्पमत्तेण दाव अज्जुउत्तेण
होद्वं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥ १५

शर्विलकः । अहमिदानीम् ।

ज्ञातीन्विटान्स्वभुजविक्रमलव्यवर्णा

ब्राजापमानकुपितांश्च नरेन्द्रभृत्यान् ।

उत्तेजयामि सुहृदः परिमोक्षणाय

यौगन्धरायण इवोदयनस्य राज्ञः ॥

२०

अपिच ।

प्रियसुहृदमकारणे गृहीतं

रिपुभिरसाधुभिराहितात्मशङ्कैः ।

सरभसमभिपत्य मोचयामि

स्थितमिव राहुमुखे शशाङ्कविम्बम् ॥ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥ २५

१२२

॥ प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुर् दिदिश्रा वडुसि अञ्जुचारुदत्तस्स सआसादो वम्ह
णो आअदो । १ ।

वसतसेना । अहो रमणीअदा अञ्जुदिवसस्स । ता रुञ्जे सादरं
५ वन्धुलेण समं पवेसेहि णं । २ ।

चेटी । जं अञ्जुआ आणवेदि । ३ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

॥ विदूषको वन्धुलेन सह प्रविष्टः ॥

विदूषकः । ह्रीं ह्रीं भो तवच्चरणकिलेसविणिज्जिदेण रक्खसराआ
रावणो पुप्फकेण विमाणेण गच्छदि अहं उण वम्हणो अकिदत्तव
१० चरणकिलेसो वि णअरणारोजणेण गच्छामि । ४ ।

चेटी । पेक्खडु अञ्जो अम्हकेरकं मेहडुआरअं । ५ ।

१२३ विदूषकः ॥ विलोक्य सविस्मयम् ॥ अहो सलिलसित्तमज्जिदकिदहरिदो
वलेवणास्स विविधकुसुमचित्तलिदभूमिआभाअस्म गअणतलालोअण
कोट्टरुल्लरुष्णामिदसीस्स दोलायमाणावलम्बिदेरावणहृत्यब्भमा
१५ विदमल्लिआदामगुणालङ्किदस्स समुच्छिददत्तिदत्ततोरणवभासिदस्स म
हारथणोवराअसोहिणा पवणवलन्दोलणालतत्तचञ्चलग्गहृत्येण इदो
एहि ति वाहरत्तेण विअ मं सोहग्गपडाआणिवहेणोवसोहिदस्स
तोरणधरणक्खम्भवेदिआणिवित्तसमुल्लसत्तहरिदचूदपल्लवललामफ
लिहमङ्गलकलसाभिरामोहअवासस्स महासुरवक्खत्थलडुब्भेज्जुवज्जुणि
२० रत्तरपडिवद्धकणअक्खाउस्स दुग्गअज्जणमणोरुहाआसअस्स वसतसे
णाभवणडुआरअस्स सस्तिरोअदा । जं सच्चं मज्झत्यस्स वि जणस्स
वला दिदिं आआरेदि । ६ ।

३४ चेटी । इमं पढमं पओढं पविसडु अज्जो । ७ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्य ॥ ह्रीं ह्रीं भो सतिसडुमुणालसच्छाहाओ
२५ विणिहिद्वुष्णमुट्ठिपण्डुराओ विविहरअणपडिवद्धकच्चणसोवाणसोहि

दाग्रो पासादवलीग्रो ओलम्बिदमुत्तादमेहिं फलिरुवादाग्रणमुहग्रन्दे
हिं णिज्जाग्रन्ति विग्र उज्जुण्णिं । सोत्तिग्रो विग्र मुहोवविट्ठो णिदा
अदि दोवारिग्रो । सदहिणा कलमोदणेण पलोहिदा ण भक्त्वन्ति
वाग्रसा बलिं सुधासवण्णदाए । आदेसेट्ट भोदी । १।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं डुदिग्रं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । २। १२॥

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि डुदिए पग्रोट्ठे
पज्जतोवणीदज्जवसवुसकवलसुपुट्ठा तेह्लम्भज्जिदविसाणा बद्धा पवह
णवइल्ला । अग्रं अण्णदरो अवमाणिदो विग्र कुलीणो दीहं णीससदि
सेरिहो । इदो अ अवणीदज्जुज्जस्स मल्लस्स विग्र मदीअदि गीवा मे
सस्स । इदो इदो अवराणं अस्साणं केसकप्पणा करीअदि । अग्रं अवरो १०
पाउच्चरो विग्र द्ढवद्धो मन्दुराए साहामिग्रो ॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो
अ कूरत्थिअतेह्लमिस्सं पिणउं हत्थी पडिच्छावीअदि मेत्थपुरिसेहिं ।
आदेसेट्ट भोदी । ३।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं तइअं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । ४।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि तइए पग्रोट्ठे १३६
इमाइं दाव कुलउत्तज्जणोववेसणणिमित्तं विरइदाइं आसणाइं । अद्ध
वाचिदो पासअपीठे चिट्ठदि पोत्थग्रो । साह्णीणमणिमअसारिआस
हिदो पासअपीठो । इमे अ अवरे मअणसन्धिविग्गहचट्टरा विविह
वणिआविलित्तचित्तफलअग्गहत्थ्या इदो तदो परिब्भमन्ति गणिआ
वुट्ठविटा अ । आदेसेट्ट भोदी । ५।

२०

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं चउट्ठं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । ६।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि चउट्ठे पग्रोट्ठे
जुवदिकरताडिदा जलधरा विग्र गम्भीरं णदन्ति मुरआ कीणपुष्पाग्रो
विग्र गअणादो तारआग्रो णिवडन्ति कंसतालआ महुअरविहअमहुअ
वज्जदि वंसो । इअं अवरा ईसापणअकुविदकामिणी विग्र अङ्कारोविदा १३७

करूरुपरामरिसेण सारिज्जादि वीणा । इमाओ अवराओ कुसुमरसम
त्ताओ विअ महुअरीओ अदिमहुं पगीदाओ गणिआदारिआओ ण
चीअदि णदुअं पठीअदि ससिङ्गारअं । ओवग्गिदा गवक्खेसु वादं गे
एहन्ति सलिलगगरीओ । अदिसेट्ट भोदी । १ ।

५ चेटी । एडु एडु अत्तो इमं पच्चमं पओदं पविसट्ट अत्तो । २ ।

विद्रूपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि पच्चमे पओदं
अअं दत्तिदणलोलोड्डपादणअरो आहुरइ उवचिदो हिंगुतेल्लगन्धो ।
विविहसुरहिधूमगारेहिं णिच्चसत्ताविज्जमाणं णीससदि विअ मद्दा
१३८ णसं डुआरमुहेहिं । अधिअं उआसावेदि मं साहिज्जमाणवडुविहभ
१० क्तभोअणगन्धो । अअं अवरो पडच्चरं विअ पोदं धीअदि व्वपिदारओ ।
वडुविहाहारविआरं उवसाहेदि सूवआरो । वज्जन्ति मोदया पच्चन्ति
पूवआ ॥ आत्मगतम् ॥ अवि दाणिं इह वडिअं भुज्जमु त्ति पादोदअं ल
हिस्सं ॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो गन्धव्वसुरगणेहिं विअ विविहालङ्का
रसोहिदेहिं गणिआजणेहिं वन्धुलेहिं अ जं सच्चं सग्गीअदि एदं
१५ गेहं । भो के तुम्हे वन्धुला णाम । ३ ।

वन्धुलाः । वयं खलु ।

परगृहललिताः परान्नपुष्टाः

परपुरुषैर्जनिताः पराङ्गनासु ।

परधननिर्ता गुणेष्ववाच्या

२०

गजकलभा इव वन्धुला लल्लामः ॥

१३९ विद्रूपकः । अदिसेट्ट भोदी । ४ ।

चेटी । एडु एडु अत्तो इमं हदं पओदं पविसट्ट अत्तो । ५ ।

विद्रूपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि हदं पओदं

अमुं दाव सुवण्णअण्णाणं कम्म तोरण्णं णीलरअणविणिव्वित्ताइं

२५ इन्दउहदुणां विअ दरिसअन्ति । वेरुलिअमोत्तिअपवालपुप्फराअइन्द

णीलकक्रेरपउमराअमरगअपडुदिआइं रअणविसेसाइं अणोणं विआ
रेन्ति सिप्पिणो । बज्जन्ति जादव्वेहिं माणिकाइं घडिन्नन्ति सुवसाल
ङ्कारा रत्तसुत्तेण गन्थीअन्ति मोत्तिआभरणाइं घसीअन्ति धीरं वेडुरि
आइं हेदीअन्ति सङ्गआ साणिन्नन्ति पबालआ सुक्खवीअन्ति ओलविद
कुङ्कुमपत्थरा । सालिन्नदि सेलन्नअं विस्साणीअदि चन्दणरसो सज्जोई ५
अन्ति गन्धनुत्तीओ । दीअदि गणिआकामुआणं सकप्पूरं तम्बोलं अव
लोईअदि सकडक्खअं पअदुदि हासो पिबीअदि अणवरअं ससिकारं
मदिरा । इमे चेडा इमा चेडिआओ इमे अवरे अवधीरिदुत्तदारवि
त्ता मणुस्सा आसवकरआ पीदमदिरेहिं गणिआजणेहिं जे मुक्का ते
पिअन्ति । अदिसेडु भोदी । १।

१०

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं सत्तमं पओदुं पविसडु अज्जो । २। १४०

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि सत्तमे पओदुं

सुसिलिदुविहङ्गवाडीसुरुणिसप्पाइं अणोणचुम्बणपराइं सुहमणुभव
न्ति पारावअमिडुणाइं । दहिभत्तपूरिदोदरो विअ बम्हणो सुत्तं पढि
पज्जरसुओ । इअं अवरा सामिसम्माणालद्वयसरा विअ घरदासी अधिअं १५
कुरुकुराअदि मअणसारिआ अणेअफलरसासादपडुदुक्कण्ठा कुम्भदासी
विअ कूअदि परपुढा आलम्बिदा णागदत्तेसु पज्जरपरम्पराओ जोधीअ १४१
न्ति लावआ आलवीअन्ति पज्जरकविज्जला पेसीअन्ति पज्जरकवोदआ ।
इदो तदो विविहमणिचित्तलिदो विअ अअं सहुरिसं णच्चतो रवि
किरणसत्तत्तं पक्खक्खेवेहिं विधुवेदि विअ पासादं घरमोरो ॥ अन्यतो ऽव २०
लोक्य ॥ इदो पिण्डीकिदा विअ चन्दपादा पदगदिं सिक्खन्ता विअ का
मिणीणं पच्चादो परिब्भमन्ति राअहंसमिडुणा । एदे अवरे वुडुमह
ल्लका विअ इदो तदो सच्चरन्ति घरसारसा । ह्री ह्री भो पसारणअं
किदं गणिआए णाणापक्खिसमूहेहिं । जं सच्चं क्वु णन्दणवणं विअ
मे गणिआअरं पडिभादि । अदिसेडु भोदी । ३।

२५

१४२ चेटी । एडु एडु अन्नो इमं अट्टमं पओट्टं पविसडु अन्नो । १ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ भादि को एसो पट्टपावारअपाउदो
अधिअदरं अच्चब्बुदपुणरुत्तालङ्कारालङ्किदो अङ्गभङ्गेहिं परिक्वलत्तो
इदो तदो परिब्भमदि । २ ।

५ चेटी । अन्न एसो अज्जुआए भादा भोदि । ३ ।

विदूषकः । केत्तिअं तवच्चरणं कटुअ वसत्तसेणाए भादा भोदि ।
अधवा । मा दाव जदि बि एसो उज्जुलो सिणिद्धो अ सुअन्धो अ तरु
वि मसाणवीधीए ज्ञादो विअ चम्पअरुक्खो अण्हिगमणीओ लोअस्स
॥ अन्यतो अवलोक्य ॥ भोदि एसा उण का फुल्लपावारअपाउदा उवाण्हज्जु
१० अलणिक्खित्ततेल्लचिकूणेहिं पादेहिं उच्चासणे उवविट्ठा चिट्ठदि । ४ ।

१४३ चेटी । अन्न एसा खु अम्हाणं अज्जुआए अत्तिआ । ५ ।

विदूषकः । अहो से करट्टहाइणीए पोट्टवित्थारो । ता किं एदं
पवेसिअ मद्दादेवं विअ डुआरसोद्दा इह धरे णिम्मिदा । ६ ।

चेटी । ह्दास मा एव्वं उवक्खिअ अम्हाणं अत्तिकं । एसा खु
१५ चाउत्थिएण पीठीअदि । ७ ।

विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ भअवं चाउत्थिअ एदिणा उवआरेण मं
पि वम्हणं आलोएहि । ८ ।

चेटी । ह्दास मरिस्ससि । ९ ।

१४४ विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ आ दासीए धीए वरं ईदिसो सूणपीणज
२० ढरो मुदो ज्जेव्व ।

सीद्धसुरासवमत्तिआ एआवत्थं गदा हि अत्तिआ ।

जइ मरइ एत्थ अत्तिआ भोदि सिआलसदस्सज्जत्तिआ ॥

भोदि किं तुम्हाणं ज्ञाणवत्ता वदन्ति । १० ।

चेटी । अन्न णहि णहि । ११ ।

१५ विदूषकः । किं वा एत्थ पुच्छीअदि तुम्हाणं क्वु पेम्मज्जले

मग्रणसमुदे त्यणणिग्रन्धजहणा एव ज्ञाणवत्ता मच्छाहुरणा । एवं
वसन्तसेणाए वहुवुत्तत्तं अट्टपग्रोदं भवणं पेक्खिअ जं सच्चं ज्ञाणामि
एकत्थं विअ तिविदुअं दिदं पसंसिदं णत्थि मे वाअविहवो । किं
दाव गणिअहरो आडु कुवेरभवणपडिच्छन्दो त्ति । कहिं तुम्हाणं
अज्जुआ । १ ।

५

चेटी । अज्जु एसा रुक्खवाडिआए चिट्ठदि ता पविसडु अज्जो । १ । १४॥

विदूषकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो । अहो रुक्खवाडिआए
सस्तिरीअदा अच्छरीअकुसुमपत्थारारोविदाणेअपादवा णिरत्तरपादवत
लणिम्मिदा जुअदिजणजरुणपमाणा पट्टदोला सुवणजूहिआसेफालि
आमालईमल्लिआणोमालिआकुरवआदिमोत्तअपडुदिकुसुमेहिं सअं णि १०
वडिदेहिं जं सच्चं लङ्कइं करेदि विअ णन्दणवणस्स सस्तिरीअदं ।
॥ अन्यतोऽवलोक्य ॥ इदो अ उदअत्तसूरसमप्पहेहिं कमलरत्तोप्पलेहिं सं
काअदि विअ दीहिआ ।

एसो असोअवुच्छो णवणिग्गअकुसुमपल्लवो भादि ।

सुकुडो व्व समरमज्जे घणल्लोहिदपड्कचच्चिको ॥

१५

भोदि ता कहिं तुम्हाणं अज्जुआ । ३ ।

चेटी । अज्जु ओणमेहि दिट्ठिं पेक्ख अज्जुअं । ४ ।

१४६

विदूषकः ॥ दृष्ट्वा उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए । ५ ।

वसन्तसेना । अये मैत्रेयः ॥ उत्थाय ॥ स्वगतमिदमासनमत्रोपवि
श्यताम् ।

२०

विदूषकः । उवविसडु भोदी । ६ । ॥ उभावुपविशतः ॥

वसन्तसेना । अपि कुशलं सार्थवाहपुत्रस्य ।

विदूषकः । भोदि कुशलं । ७ ।

वसन्तसेना । आर्य मैत्रेय अपोदानीम् ।

गुणप्रबालं विनयप्रशाखं विश्रम्भमूलं महनीयपुष्पम् ।

२५

तं साधुवृत्तं स्वगुणैः फलायं सुहृद्विरुद्धाः सुखमाश्रयन्ति ॥
विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ सुहृदु उबलक्खिदं उह्वित्तासिणीए

॥ प्रकाशम् ॥ अधश् ॥ ११ ॥

वसन्तसेना । अये किमागमनप्रयोजनम् ।

१४७ विद्रूपकः । सुणाडु भोदी । तत्तभवं चारुदत्तो सीसेण अञ्जलिं
कडुअ भोदिं विणवेदि । १२ ।

वसन्तसेना ॥ अञ्जलिं बद्धा ॥ किमाज्ञापयति ।

विद्रूपकः । मए तं सुवणभण्डग्रं वीसम्भादो अत्तणक्खिरेकेत्ति
कडुअ जूदे हारिदं सो अ सहिओ राअवत्त्यअरी ण आणीअदि
१० कहिं गदो त्ति । १३ ।

चेटी । अञ्जुए दिट्ठिआ वडुसि अञ्जो जूदिअरो संवुत्तो । १४ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं सोणटीरदए चोरेण अवहदं पि
जूदे हारिदो त्ति भणादि । अदो ज्ञेव्व कामाअदि । १५ ।

विद्रूपकः । ता तस्स कारणादो गेएहडु भोदी इमं रअणाव
१५ लिं । १६ ।

१४८ वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ किं दंसेमि तं अलङ्कारयं । अधवा ण
दाव । १७ ।

विद्रूपकः । किं दाव ण गेएहदि भोदी इमं रअणावलिं । १८ ।

वसन्तसेना ॥ विहस्य सखीमुखं पश्यन्ती ॥ मित्तेअ कथं ण गेएहस्सं र
२० अणावलिं ॥ इति गृहीत्वा पार्श्वे स्थापयति स्वगतम् ॥ कथं कीणकुसुमादो वि
सह्यारपादवादो मअरन्दविन्दओ णिवउत्ति ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जु विणवे
हि तं जूदिअरं मम वअणेण अञ्जुचारुदत्तं । अहं पि पदोसे अञ्जु पे
क्खिडुं आअच्छामि त्ति । १९ ।

विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ किं अणं तहिं गडुअ गेएहस्सदि
२५ ॥ प्रकाशम् ॥ भोदिं भणामि ॥ स्वगतम् ॥ णिअत्तीअडु इमादो गणिआपसङ्गा

दो त्ति । १ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । दृञ्जे गेण्ह एदं अलङ्कारं चारुदत्तं अहिरमिडुं १४१
गच्छम्ह । २ ।

चेटी । अज्जुए पेक्ख पेक्ख उल्लमदि अकालडुदिणं । ३ ।

वसन्तसेना ।

उदयत्तु नाम मेघा भवतु निशा वर्षमविरतं पततु ।

गणायामि नैव सर्वं दयिताभिमुखेन हृदयेन ॥

दृञ्जे हारं गेण्हिअ लड्ड लड्ड आअच्छ । ४ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

मदनिकाशर्विलको नाम

चतुर्थो ऽङ्कः ॥

चारुदत्तः ॥ उर्ध्वमवलोक्य ॥ उन्नमत्यकालदुर्दिनम् । यदेतत् ।

आलोकितं गृह्णति खण्डिभिरुत्कलापै

र्हसैर्यियासुभिरपाकृतमुन्मनस्कैः ।

५

आकालिकं सप्रदि दुर्दिनमन्तरिक्ष

मुत्कण्ठितस्य हृदयं च समं रुणादि ॥

अपिच ।

मेघो जलार्द्रमहिषोदरभृङ्गनीलो

विर्युत्प्रभारचितपीतपटोत्तरीयः ।

आभाति संकृतवलाकगृहीतशङ्खः

१०

खं केशवो ऽपर इवाक्रमितुं प्रवृत्तः ॥

अपिच ।

केशवगात्रश्यामः कुटिलवलाकावलीरचितशङ्खः ।

विर्युदुणकौशेयश्चक्रधर इवोन्नतो मेघः ॥

एता निपित्तरजतद्रवसन्निकाशा

१५

धारा जवेन पतिता जलदोदरेभ्यः ।

विर्युत्प्रदीपशिखया क्षणानदृष्टा

श्चिन्ना इवाम्बरपटस्य दशाः पतन्ति ॥

१५१

संसर्तैरिव चक्रवाकमिथुनैर्हंसैः प्रडानैरिव

व्याविदैरिव मीनचक्रमकरैर्हर्म्यैरिव प्रोच्छ्रितैः ।

२०

तैस्तैराकृतिविस्तरैरनुगतैर्मधैः समभ्युन्नतैः

पत्रच्छेद्यमिवेह भाति गगणं विज्ञेयितं वायुना ॥

एतत्तद्वृत्तराष्ट्रचक्रसदृशं मेघान्धकारं नभो
 दृष्टो गर्जति चातिदर्पितबलो दुर्गोधनो वा शिखी ।
 अक्षयूतजितो युधिष्ठिर स्वाधानं गतः कोकिलो
 हंसाः सम्प्रति पाण्डवा इव वनाद्ज्ञातचर्या गताः ॥

॥ विचिन्त्य ॥ चिरः खलु कालो मैत्रेयस्य वसन्तसेनायाः सकाशं ५
 गतस्य नाद्याप्यागच्छति ।

प्रविश्य

विद्रूपकः । अहो गणिआए लोभो अ दक्खिणाद अ जदो अणा
 कथा वि ण कदा अणाअरेण ज्ञेव्व अभणिअ किञ्चि एअमेअ गहिदा
 रअणावली । एत्तिआए रिद्धीए तए एव्वं पि भणिदो जं अज्जु मित्तेअ १०
 वीसमीअडु गल्लक्केण पाणिअं पि पिबीअडु त्ति । ता मा दाव दासीए
 धीआए गणिआए मुहं पि पेक्खिस्सं ॥ सनिवेदम् ॥ सुट्ठु क्खु बुच्चदि
 अकन्दसमुत्थिदा पडमिणी अवञ्चओ बाणिओ अचोरो सुवणआरो अ
 कलहो गामसमागमो अलुद्धा गणिअत्ति डुकूरं एदे सम्भावीअत्ति ।
 ता पिअवअस्सं गडुअ इमादो गणिआपसङ्गादो णिवत्तावेमि ॥ परिक्रम्य १५
 दृष्ट्वा ॥ कथं पिअवअस्सो रुक्खवाडिआए उवविट्ठो चिट्ठदि ता जाव
 उवसप्पामि ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भवदे वड्ठु भवं । १ ।

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अये कथं सुहृन्मैत्रेयः । वयस्य स्वागतमा १॥२
 स्यताम् ।

विद्रूपकः । उवविट्ठो म्हि । २ ।

२०

चारुदत्तः । वयस्य कथय तत्कार्यम् ।

विद्रूपकः । तं क्खु कज्जं विणट्ठं । ३ ।

चारुदत्तः । किं तया न गृहीता रत्नावली ।

विद्रूपकः । कुदो अम्हाणं एत्तिअं भाअथेअं णवणलिणकोमलं
 हत्थं मत्थए कडुअ पडिच्छिआ । ४ ।

२५

चारुदत्तः । तत्किं ब्रवीषि नष्टमिति ।

११३ विदूषकः । भो कथं विण्णं जं अभुत्तस्स अपीदस्स चोरेहिं अब
हदस्स अप्पमुल्लस्स सुवण्णभण्डस्स कारणादो चटुस्समुदसारभूदा रअ
णावली हारिदा । १।

५ चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । पश्य ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तथा कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

विदूषकः । भो वअस्स एदं पि मे डुदिअं सत्तावकारणं जं स
हीअणादिस्ससमाए पडत्तोवारिदं मुहं कडुअ अहं उवहसिदो । ता
१० अहं बम्हणी भविअ दाणिं भवत्तं सीसेण पडिअ विस्सवेमि । णिव
तीअडु अप्पा इमादो बडुपच्चवाअदो गणिआपसङ्गादो । गणिआ णाम
पाडुअत्तरप्पविट्ठा लेट्ठुआ विअ डुक्खेण णिराकरीअदि । अवि अ भो
वअस्स गणिआ हत्थी काअत्थओ भिक्खू चाटो रासहो जहिं एदे
णिवसन्ति तहिं डुट्ठा वि ण जाअन्ति । २।

११४ चारुदत्तः । वयस्य अलमिदानीं सर्वं परिवादमुक्त्वा । अवस्थयै
वास्मि निवारितः । पश्य ।

वेगं करोति तुरगस्त्वरितं प्रयातुं

प्राणव्ययान्न चरणास्तु तथा वरुन्ति ।

सर्वत्र यान्ति पुरुषस्य चलाः स्वभावाः

खिन्नास्ततो हृदयमेव पुनर्विशन्ति ॥

२०

अपिच । वयस्य ।

यस्यार्थास्तस्य सा कान्ता धनहोर्यो ह्यसौ जनः ।

॥ स्वगतम् ॥ न गुणहोर्यो ह्यसौ जनः ॥ प्रकाशम् ॥

वयमर्थैः परित्यक्ता ननु त्यक्तैव सा मया ॥

२५

विदूषकः । ॥ अथा ऽवलोक्य स्वगतम् ॥ जथा एसो उड्ढं पेक्खिअ दीहं

णीससदि तथा तक्केमि मए वि णिवारिअत्तस्स अधिअदरं वडिदा से
उक्कण्ठा । ता मुट्ठु क्खु एव्वं वुच्चदि कामो वामो त्ति ॥ प्रकाशम् ॥
भो वअस्स भणिदं च ताए भणेहि चारुदत्तं अन्न पओसे मए एत्थ ११॥
आगतत्त्वं त्ति । ता तक्केमि रअणावलीए अपरितुट्ठा अपरं मग्गिटुं
आअच्छदि त्ति । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य आगच्छतु परितुष्टा यास्यति ।

प्रविशय

चेष्टः । अवेध माणहे ।

जथा जथा वशशदि अअखण्डे तथा तथा तिम्मदि पुष्टिचम्मे । १०
जथा जथा लग्गदि शीदवादि तथा तथा वेवदि मे कूडक्के ॥ १२ ।

॥ प्रहस्य ॥

वंशं वाए शत्तहिदं शुशदं वीणं वादे शत्ततत्तिं णदत्तिं ।
गोअं गाए गद्धशशाणुलूअं के मे गाणे तुम्बलू णालदे वा ॥
आणत्तम्हि अन्नआए वणत्तशेणाए जं कुम्भीलआ गच्छ तुमं ममा १॥६
गमणं अन्नचालुदत्तश णिवेदेहि त्ति । ता ज्ञाव अन्नचालुदत्तश गेहं
गच्छामि ॥ परिक्रम्य प्रविष्टकेन दृष्ट्वा ॥ एणे चालुदत्ते लुक्खवाडिआए चिष्ट
दि । एणे वि शे दुष्टवडुके ता ज्ञाव उवशयेमि । कथं ठक्किदे ड
आलए लुक्खवाडिआए । भोट्ट एदश दुष्टवडुअश शणं देमि । ३ ।

॥ इति लोहगुटिकां क्षिपति ॥

२०

विदूषकः । अए को दाणिं एसो पाआरवेहिदं विअ कइत्थं मं
लोहकेहिं ताडेदि । ४ ।

चारुदत्तः । आरामप्रासादवेदिकायां क्रीडद्भिः पारावतैः पातितं
भवेत् ।

विदूषकः । आ दासोउत्त दुट्ठपारावअ चिट्ठ चिट्ठ ज्ञाव एदि १॥७
णा दाउकट्टेण सुपक्कं विअ चूअफलं इमादो पासाददो भूमीए २॥

पाउरस्सं । १ । ॥ इति दण्डकाठमुद्यम्य धावति ॥

चारुदत्तः ॥ यत्तोपजीते आकृत्य ॥ वयस्य उपविश किमनेन तिष्ठतु
दयितासहितस्तपस्वी पारावतः ।

चेष्टः । कथं पारावदं पश्यादि एण मं पेक्खदि । भोदु अबलाए
५ लोभ्यगुडिआए पुणो वि ताउरस्सं । २ । ॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ कथं कुम्भीलघ्नो ता ज्ञाव उवसप्पा
मि ॥ उपसृत्य द्वारमुद्घाट्य ॥ अरे कुम्भीलघ्ना पविस साम्भदं दे । ३ ।

चेष्टः । ॥ प्रविश्य ॥ अन्नं वन्दामि । ४ ।

विदूषकः । अरे कहिं तुमं ईदिसे दुदिणे अन्धअरि आअदो । ५ ।

१५८ चेष्टः । अले एशा शा । ६ ।

विदूषकः । का एसा का । ७ ।

चेष्टः । एशा शा । ८ ।

विदूषकः । किं दाणिं दासीएउत्ता दुब्भिक्वकाले वुडुरङ्को विअ
१५ उद्धकं सासाअसि एसा सा सेत्ति । ९ ।

चेष्टः । अले तुमं पि दाणिं इन्दमहकामुको विअ काकाअशि
का केत्ति । १० ।

विदूषकः । ता कहेहि । ११ ।

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ भोदु एच्चं भणिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अले पण्हं
२० दे दस्सं । १२ ।

विदूषकः । अहं ते मुण्डे गोउं दस्सं । १३ ।

१५९ चेष्टः । अले ज्ञाणाहि दाव तेण हि कशिशं काले चूआ मउ
लेत्ति । १४ ।

विदूषकः । अरे दासीएउत्ता गिम्हे । १५ ।

चेष्टः ॥ राहस्यम् ॥ अले एहि एहि । १६ ।

२५ विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं दाणिं एत्थ कहिस्सं ॥ विचिन्त्य ॥

भोडु चारुदत्तं गडुग्र पुच्छिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ अरे मुहुत्तग्रं चिट्ठं ॥ चारुदत्तं
मुपसृत्य ॥ भो वयस्स पुच्छिस्सं दाव कस्सिं काले चूया मउत्तेत्ति । १।

चारुदत्तः । मूर्ख वसन्ते ।

विद्रूपकः ॥ चेष्टमुपाय्य ॥ मुक्ख वसन्ते । २।

चेष्टः । डुदिग्रं दे पण्हं दर्शणं । का शुशमिद्धाणं गामाणं ल ॥
क्खग्रं कलेदि । ३।

विद्रूपकः । अरे रच्छा । ४।

१६०

चेष्टः । ॥ सहासम् ॥ अले णहि णहि । ५।

विद्रूपकः । भोडु संसट् पडिदम्हि ॥ विचिन्त्य ॥ भोडु चारुदत्तं पु
णो वि पुच्छिस्सं । ६। ॥ पुनर्निवृत्य चारुदत्तं तथैवोदाहरति ॥

१०

चारुदत्तः । वयस्य सेना ।

विद्रूपकः ॥ चेष्टमुपाय्य ॥ अरे दासीदुत्ता सेणा । ७।

चेष्टः । डुवे वि एकुणिं कडुग्र शिग्घं भणादि । ८।

विद्रूपकः । सेणावसन्ते । ९।

चेष्टः । एं पलिवत्तिग्र भणादि । १०।

१५

विद्रूपकः ॥ कायेन परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

चेष्टः । अले मुक्ख वडुव्वका पदां पलिवत्तावेदि । ११।

विद्रूपकः ॥ पादौ परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

१६१

चेष्टः । अले मुक्ख अक्खलपदां पलिवत्तावेदि । १२।

विद्रूपकः ॥ विचिन्त्य ॥ वसन्तसेणा । १३।

२०

चेष्टः । एशा शा आग्रदा । १४।

विद्रूपकः । ता ज्ञाव चारुदत्तस्स णिवेदेमि ॥ उपनृत्य ॥ भो चारु
दत्त धणिग्रो दे आग्रदो । १५।

चारुदत्तः । कुतो ऽस्मत्कुले धनिकः ।

विद्रूपकः । जर् कुले णत्थि ता डुग्ररे अत्थि । एसा वसन्तसेणा २५

आश्रदा । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य किं मां प्रतारयसि ।

विदूषकः । जइ मम वश्रणे ण पत्तिआश्रसि ता एदं कुम्भीलश्रं
पुच्छ । अरे दासीएउत्ता कुम्भीलश्रा उवसय्य । २ ।

१६२ चेटः ॥ उपमृत्य ॥ अज्ज वन्दामि । ३ ।

चारुदत्तः । भद्र स्वागतं कथय सत्यं प्राप्ता वसन्तसेना ।

चेटः । एशा शा आश्रदा वशन्तशेणा । ४ ।

चारुदत्तः । भद्र न कदाचित्प्रियवचनं निःफलीकृतं मया तद्
क्ष्यतां पारितोषिकम् ॥ इत्युत्तरीयं प्रयच्छति ॥

१० चेटः ॥ गृहीत्वा प्रणम्य सपारितोषम् ॥ ज्ञाव अज्जुआए णिवेदेमि । ५ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । भो अचि ज्ञाणासि किणिमित्तं ईदिसे डुदिणे आ
अदेत्ति । ६ ।

चारुदत्तः । वयस्य न सम्यगवधारयामि ।

१५ विदूषकः । मए ज्ञाणिदं अय्यमुल्ला रअणावली वड्डमुल्लं सुवणा
भएउअं ति ण पारितुट्ठा अव्वरं मग्गिडुं आश्रदा । ७ ।

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥ पारितुट्ठा यास्यति ।

॥ ततः प्रविशति उज्ज्वलाभिसारिकावेशेन वसन्तसेना सोत्कण्ठा इत्रधारिणी विष्टा ॥

१६३ विष्टः ॥ वसन्तसेनामुद्दिश्य ॥

२०

अपन्ना श्रीरेषा प्रह्वरणमनङ्गस्य ललितं
कुलस्त्रीणां शोको मदनवरवृक्षस्य कुसुमम् ।
सलीलं गच्छन्ती रतिसमयलज्जा प्रणयिनी
रतिनेत्रे रङ्गे प्रियपथिकसार्थैरनुगता ॥

वसन्तसेने पश्य पश्य ।

२५

गज्जन्ति शैलशिखरेषु विलम्बिविम्वा

मेषा विद्युत्तवनिताहृदयानुकाराः ।
 येषां र्वेण सहस्रोत्पतितैर्मयूरैः
 खं वीज्यते मणिमयैरिव तालवृक्षैः ॥

अपिच ।

पङ्कल्लिन्नमुखाः पिवन्ति सलिलं धाराहृता दुर्दुराः ५
 कण्ठं मुञ्चति वर्हिणः समदनो नीपः प्रदीपायते ।
 सन्यासः कुलदूषणैरिव जनैर्मधैर्वृतश्चन्द्रमा
 विद्युन्नीचकुलोद्गतेव युवतिर्नैकत्र विश्राम्यति ॥
 वसन्तसेना । भाव सुदृढु दे भणिदं । १। एषा हि ।
 मूढे निरन्तरपयोधरया मयैव १०
 कालः सहाभिरमते यदि किं तवात्र ।
 मां गर्जितैरिति मुहुर्विनिवारयन्ती
 मार्गं रुणाद्भि कुपितेव निशासपत्नी ॥
 विटः । भवत्वेवं तावदुपालभ्यतां तावदियम् । १६३
 वसन्तसेना । भाव किमनया स्त्रीस्वभावदुर्विदग्धयोपालव्यया । १५
 पश्यतु भावः ।

मेषा वर्षन्तु गर्जन्तु मुञ्चत्वशनिमेव वा ।
 गणयन्ति न शीतोष्णं दयिताभिमुखाः स्त्रियः ॥
 विटः । वसन्तसेने पश्य पश्य । अयमपरः ।
 पवनचपलवेगः स्थूलधाराशरौघः २०
 स्तनितपटहनादः स्पष्टविद्युत्पताकः ।
 कुरति करसमूहं खे शशाङ्कस्य मेषो
 नृप इव पुरमध्ये मन्दवीर्यस्य शत्रोः ॥
 वसन्तसेना । एवं षेदं ता कथं एसो अवरो । २।
 एतैरेव यदा गजेन्द्रमलिनैराः मातलम्बोदरैः २५

गर्जद्भिः सतडित्पताकशवलैर्मैधैः सशल्यं मनः ।

तत्किं प्रोषितभर्तृवध्यपट्टो ह्लाहा कृताशो वक्त्रः

प्रावृद् प्रावृडिति ब्रवीति शठधीः क्षारं क्षते प्रक्षिपन् ॥

विटः । वसन्तसेने एवमेतत् । इदमपरं पश्य ।

५

वलाकापाण्डुरोक्षीपं विद्युदुत्क्षितचामरम् ।

मत्तवारुणसावृण्यं कर्तुकाममिवाम्बरम् ॥

१६५

वसन्तसेना । भाव पेक्व पेक्व । १ ।

एतैरार्द्रतमालपत्रमलिनैरापीतसूर्यं नभो

वल्मीकाः शरताडिता इव गजाः सीदन्ति धाराकृताः ।

१७

विद्युत्काञ्चनदीपिकेव रचिता प्रासादसञ्चारिणी

ज्योत्स्ना दुर्बलभर्तृकेव वनिता प्रोत्सार्य मेघैर्हृता ॥

विटः । वसन्तसेने पश्य पश्य ।

एते हि विद्युदुणवद्वक्त्रा गजा इवान्योन्यमभिद्रवन्तः ।

शक्राज्ञया वारिधराः सरागा गां त्र्यरज्ज्वेव समुद्धरन्ति ॥

१८ अयि च पश्य ।

महावाताध्मातैर्महिषकुलनीलैर्जलधैर

अलैर्विद्युत्पक्षैर्जलधिभिरिवातःप्रचलितैः ।

इयं गन्धोद्दामा नवहरितशष्पाङ्गुरवती

धरा धारापतैर्मणिमयशरैर्भिद्यत इव ॥

२०

वसन्तसेना । भाव एतो अवरो । २ ।

एकैर्हृति शिष्यण्डिनां पटुतरं केकाभिराक्रन्दितः

प्रोत्थयिव वलाकया सरभसं सोत्कण्ठमालिङ्गितः ।

दंसैरुज्जितपङ्कजैरतितरां सोद्विगमुद्विहितः

कुर्वन्नञ्जनमेचका इव दिशो मेघः समुज्जृम्भते ॥

२१

विटः । एवमेतत् । तथाहि पश्य ।

निष्पन्दीकृतपद्मखण्डनयनं नष्टक्षपावासरं १६६
वियुद्धिः क्षणदृष्टनष्टतिमिरं प्रच्छादिताशामुखम् ।
निश्चेष्टं स्वपितीव सम्प्रति पयोधरागृहान्तर्गतं
स्फीताम्भोधरधाम नैकजलदच्छत्रापिधानं जगत् ॥

वसन्तसेना । भाव एव्यं षेदं । ता पेक्ख पेक्ख । १ । ५

गता नाशं तारा उपकृतमसाधाविव जने
वियुक्ताः कालेन स्त्रिय इव न राजन्ति ककुभः ।
प्रकामान्तस्तप्तं त्रिदशपतिशस्त्रस्य शिखिना
द्रवीभूतं मन्ये पतति जलदूषेण गगनम् ॥

अपि च पश्य । १०

उन्नमति नमति वर्षति गर्जति मेघः करोति तिमिरौघम् ।
प्रथमश्रीरिव पुरुषः करोति वृषाण्यनेकानि ॥

विष्टः । एवमेतत् ।

वियुद्धिर्ज्वलतीव संविहसतीवोच्चैर्बलाकाशतै १५
मीहेन्द्रेण विवल्गतीव धनुषा धाराशरोद्गारिणा ।
विस्पष्टाशनिनिस्वनेन रसनीवाघूर्णतीवानिलै
नीलैः सान्द्रमिवाहिभिर्जलधरैर्धूपायतीवाम्बरम् ॥

वसन्तसेना ।

जलधरं निर्लज्जस्वं यन्मां दयितस्य वेश्म गच्छन्तीम् ।
स्तनितेन भीषयित्वा धाराहस्तैः परामृशसि ॥ २०

भाः शक्र ।

किं ते क्लृप्तं पूर्व्वरतिप्रसज्जा यत्वं नदस्यम्बुदसिंहनादैः । १६७
न युक्तमेतत्प्रियकाङ्क्षिताया मार्गं निरोदुं मम वर्षपातैः ॥

अपिच ।

यद्वदहल्याहेतोर्मृषा वदसि शक्र गौतमो ऽस्मीति । २५

तद्वन्ममापि दुःखं निर्वेद्य निवार्यतां जलदः ॥

अपिच ।

गर्ज वा वर्ष वा शक्र मुञ्च वा शतशो ऽशनिम् ।

न शक्या हि स्त्रियो रोदुं प्रस्थिता दयितं प्रति ॥

यदि गर्जति वारिधरो गर्जतु तन्नाम निदुराः पुरुषाः ।

अयि विद्युत्प्रमदानां त्वमपि च दुःखं न जानासि ॥

विटः । भवति अलमुपालम्भेन । उपकारिणी तवेयम् ।

ऐरावतोरसि चलेव सुवर्णरज्जुः

शैलस्य मूर्ध्नि निहितेव सिता पताका ।

१०

आखण्डलस्य भवनोदरदीपिकेय

माख्याति ते प्रियतमस्य हि सन्निवेशम् ॥

वसन्तसेना । भाव तं ज्ञेय एदं गेहं । १ ।

विटः । सकलकलाभिज्ञाया न किञ्चिदिह तवोपदेष्टव्यमस्ति ।

तथापि स्नेहः प्रलापयति । अत्र प्रविश्य कोपो ऽत्यन्तं न कर्तव्यः ।

यदि कुप्यसि नास्ति रतिः कोपेन विनाथवा कुतः कामः ।

कुप्य च कोपय च त्वं प्रसीद च त्वं प्रसादय च कान्तम् ॥

१६८ भवत्वेवं तावत् । भो भो निवेद्यतामार्यचारुदत्ताय ।

एषा फुल्लकदम्बनीपसुरभौ काले धनोद्भासिते

कान्तस्यालयमागता समदना कृष्टा जलार्द्रालका ।

२०

विद्युद्धारिदगर्जितैः सचकिता तदर्शनाकाङ्क्षिणी

पादौ नूपुरलग्नकर्दमधरौ प्रक्षालयती स्थिता ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य ॥ वयस्य ज्ञायतां किमेतदिति ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि ॥ वसन्तगंगामुपगम्य वादरम् ॥ सोन्धि भो

दीष्ट । २ ।

२५

वसन्तसेना । अज्ज वन्दामि साग्रदं अज्जस्स । भाव एसा हत्तथा

द्विधा भावस्स ज्ञेय्व भोदु । १ ।

विदुः ॥ स्वगतम् ॥ अनेनोपायेन निपुणं प्रेषितो ऽस्मि ॥ प्रकाशम् ॥
एवं भवतु । भवति वसन्तसेने ।

साढोपकूटकपटानृतजन्मभूमेः

शाव्यात्मकस्य रतिकेलिकृतालयस्य ।

वेश्यापणस्य सुरतोत्सवसङ्ग्रहस्य

दाक्षिण्यपण्यमुखनिष्क्रयसिद्धिरस्तु ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । अज्ज मित्तेअ कट्ठिं तुम्हाणं बूदिअरो । २ । १६१

विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ ह्री ह्री भो बूदिअरो त्ति भणत्तीए अल १०

झिदो पिअवअस्सो ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि एसो क्खु रुक्खवाडिआए । ३ ।

वसन्तसेना । अज्ज का तुम्हाणं रुक्खवाडिआ वुच्चदि । ४ ।

विदूषकः । भोदि जठ्ठिं णा खाईअदि णा पीईअदि । ५ ।

॥ वसन्तसेना स्मितं करोति ॥

विदूषकः । ता पविसडु भोदी । ६ ।

वसन्तसेना ॥ जनान्तिकम् ॥ एत्थ पविसिअ किं मए भणिद्व्वं । ७ ।

चेटी । बूदिअर अवि सुहो दे पदोसो त्ति । ८ ।

वसन्तसेना । अत्रि पारइस्सं । ९ ।

चेटी । अवसरो ज्ञेय्व पारइस्सदि । १० ।

विदूषकः । पविसडु भोदी । ११ ।

वसन्तसेना ॥ प्रविश्योपसृत्य च पुष्पैस्ताडयन्ती ॥ अइ बूदिअर अवि सुहो

दे पदोसो । १२ ।

चारुदत्तः ॥ अवलोक्य ॥ अये वसन्तसेना प्राप्ता ॥ सहर्षमुत्थाय ॥ अयि प्रिये ।

सद्यः प्रदोषो मम याति जाग्रतः सद्यः च मे निःश्वासतो गता निशा । २५

तया समेतस्य विशाललोचने ममाद्य शोकात्तकरः प्रदोषः ॥
तत्स्वागतं भवत्यै । इदमासनमत्रोपविश्यताम् ।

विदूषकः । इदमासनं उवविसडु भोदी । १ ।

॥ वसन्तसेना नारूयेनासीना सर्वे उपविशन्ति ॥

५ चारुदत्तः । वयस्य पश्य पश्य ।

वर्षादकमुद्गिरता श्रवणात्तविलम्बिना कदम्बेन ।

एकः स्तनो ऽभिषिक्तो नृपसुत इव यौवराज्यस्यः ॥

तद्वयस्य क्लिप्ते वाससी वसन्तसेनायाः । अन्ये प्रधानवाससी समुपनी
येतामिति ।

१७१ विदूषकः । ज्ञं भवं आणवेदि । १ ।

चेटी । अज्ज मित्तेअ चिट्ठं तुमं अहं ज्जेव्व अज्जुअं सुस्सूइस्सं । १ ।

॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ अपवारितकेन ॥ भो वयस्स पुच्छामि दाव तत्थभोदिं
किञ्चि । ४ ।

१५ चारुदत्तः । एवं क्रियताम् ।

विदूषकः ॥ प्रकाशम् ॥ अथ किष्णिमित्तं उण इदिसे पणदुचन्द्रा
लोए दुद्दिणअन्धआरे आअदा भोदी । ५ ।

चेटी । अज्जुए उज्जुओ वम्हणो । ६ ।

वसन्तसेना । णं णिउणो त्ति भण । ७ ।

२० चेटी । एसा खु अज्जुआ एव्वं पुच्छिडं आअदा केत्तिअं ताए
रअणावलीए मुल्लं त्ति । ८ ।

१७२ विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो भणिदं मए जथा अप्पमुल्ला रअणाव
ली बडुमुल्लं सुवण्णभण्डअं ण परितुट्ठा अवरं मग्गिटुं आअदा । १ ।

चेटी । सा खु अज्जुआए अत्तणकेरकेत्ति भणिअ जूदे हारिदि ।

२५ सो अ सहिओ राआवत्त्यआरी ण आणीअदि कदिं गदो त्ति । १० ।

विदूषकः । भोदि मत्तिदं ज्जेव्व मत्तीअदि । १।

चेटी । ज्ञाव सो अण्णोसीअदि ताव एदं ज्जेव्व गेण्ह सुवण्णभ
एउअं । २। ॥ इति दर्शयति ॥ ॥ विदूषको विचारयति ॥

चेटी । अदिमेत्तं अज्जो णिज्जाअदि ता किं दिट्ठपुरुव्वो दे । ३।

विदूषकः । भोदि सिण्णिकुसलदाए ओवन्धेदि दिट्ठं । ४। ॥

चेटी । अज्ज वच्चिदो सि दिट्ठीए तं ज्जेव्व एदं सुवण्णभएउअं । ५। १७३

विदूषकः ॥ सहर्षम् ॥ भो वअस्स तं ज्जेव्व एदं सुवण्णभएउअं जं
अम्हाणं गेहे चोरेहिं अब्हदं । ६।

चारुदत्तः । वयस्य ।

यो ऽस्माभिश्चित्तितो व्याजः कर्तुं न्यासप्रतिक्रियाम् । १०

स एव प्रस्तुतो ऽस्माकं किं तु सत्यं विडम्बना ॥

विदूषकः । भो वअस्स सच्चं सवामि वम्हणोण । ७।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ पुच्छासि णं कुदो एदं समासादिदं
त्ति । ८। १५

चारुदत्तः । को दोषः ।

विदूषकः ॥ चेटीयाः कर्णे ॥ एव्वं विअ । ९।

चेटी ॥ विदूषकस्य कर्णे ॥ एव्वं विअ । १०।

चारुदत्तः । किमिदं कथ्यते । किं वयं वाक्काः ।

विदूषकः ॥ चारुदत्तस्य कर्णे ॥ एव्वं विअ । ११। १७४

चारुदत्तः । भद्रे सत्यं तदेवेदं सुवण्णभाण्डम् ।

चेटी । अज्ज अथदं । १२।

चारुदत्तः । भद्रे न कदापि मया प्रियनिवेदनं निःफलीकृतम् ।

तद्गृह्यतां पारितोषिकमिदमङ्गुलीयकम् ॥ इत्यङ्गुलीयकं हस्तमन्त्रलोच्य लज्जां ना

टयति ॥

२५

वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ अदो ज्ञेय्य कामीअसि । १।

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो कट्टम् ।

धनैर्विमुक्तस्य नरस्य लोके किं जीवितेनादित एव तावत् ।

यस्य प्रतीकारनिर्र्थकत्वात्कोपप्रसादा विफलीभवन्ति ॥

अपिच ।

पक्षविकलश्च पक्षी शुष्कश्च तरुः सरश्च जलहीनम् ।

सर्पश्चोद्धृतदंष्ट्रस्तुल्यं लोके दरिद्रश्च ॥

अपिच । वयस्य ।

शून्यैर्गृहैः खलु समाः पुरुषा दरिद्राः

१०

कूपैश्च तोयरहितैस्तरुभिश्च शीर्णैः ।

यदृष्टपूर्वजनसङ्गमविस्मृताना

मेवं भवन्ति विफलाः परितोषकालाः ॥

१०५ विद्रूपकः । भो अलं अदिमेत्तं सत्तप्पिदेण ॥ प्रकाशं नपरिहानम् ॥

भोदि समप्पीअडु मम केरिआ एहाणसाडिआ । १।

१५ वसन्तसेना । अज्ज चारुदत्त जुत्तं णेदं इमाए रअणावलीए इमं
जणं तुलइडुं । ३।

चारुदत्तः ॥ सविलक्ष्मितम् ॥ वसन्तसेने पश्य पश्य ।

कः अद्वास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रताया दरिद्रता ॥

२० विद्रूपकः । रुञ्जे किं भोदीए इध ज्ञेय्य सुविद्व्वं । ४।

चेटी ॥ विहस्य ॥ अज्ज मित्तेअ अदिमेत्तं दाणिं उजुअं अत्ताणअं दंसे
सि । ५।

विद्रूपकः । भो वअस्स एसो क्खु ओसारअत्तो विअ सुहोवविट्ठं
जणं पुणो वि वित्थारिवारिधारहिं पविट्ठो पत्तण्णो । ६।

२५ चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

अमूर्हि भित्वा जलदातराणि
पङ्कान्तराणीव मृणालसूच्यः ।
पतन्ति चन्द्रव्यसनादिमुक्ता
दिवो ऽश्रुधारा इव वारिधाराः ॥
धाराभिरार्यजनचित्तमुनिर्मलाभि
अण्डाभिरर्जुनशरप्रतिकर्कशाभिः ।
मेघाः स्रवन्ति बलदेवपटप्रकाशाः
शक्रस्य मौक्तिकनिधानमिवोद्गिरतः ॥

१७६

अपिच ।

५

प्रिये । पश्य पश्य ।

एतैः पिष्टतमालवर्णकनिभैरालिप्तमम्भोधरैः
संसक्तेरुपर्वाजितं सुरभिभिः शीतैः प्रदोषानिलैः ।
एषाम्भोदसमागमप्रणयिनी स्वच्छन्दमभ्यागता
रक्ता कान्तमिवाम्बरं प्रियतमा विव्युत्समालिङ्गति ॥

१०

॥ वसन्तसेना शृङ्गारभावं नाटयन्ती चारुदत्तमालिङ्गति ॥

चारुदत्तः ॥ स्पर्शं नाटयन्प्रत्यालिङ्ग्य ॥

१५

भो मेघ गम्भीरतरं नद त्वं तव प्रसादात्स्मरपीडितं मे ।
संस्पर्शरोमाञ्चितजातरागं कदम्बपुष्पवमुपैति गात्रम् ॥
विद्रूपकः । दासीऽउत्त दुद्दिण अणञ्जो दाणिं सि तुमं जं एव्वं
भोदिं विज्जुआए भाआवेसि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य नार्हस्युपालब्धुम् ।

२०

वर्षशतमस्तु दुर्दिनमविरतधारं शतश्रुदा स्फुरतु ।
अस्मद्विधदुर्लभया यदहं प्रियया परिष्वक्तः ॥

अपिच वयस्य ।

१७७

धन्यानि तेषां खलु जीवितानि
ये कामिनीनां गृहमागतानाम् ।

२५

आर्द्राणि मेघोदकशीतलानि
गात्राणि गात्रेषु परिघ्नन्ति ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

स्तम्भेषु प्रचलितवेदिसञ्चयान्तं
शीर्णत्वात्कथमपि धार्यते वितानम् ।
एषा च स्फुटितसुधाद्रवानुलेपा
त्संक्लिन्ना सलिलभरेण चित्रभित्तिः ॥

॥ उर्ध्वं विलोक्य ॥ अये इन्द्रधनुः । प्रिये पश्य पश्य ।

वियुत्तिक्ष्णेनदं महेन्द्रचापौच्छ्रितायतभुजेन ।
जलधरविवृद्धनुना विज्ञम्भितमिवान्तरिक्षेण ॥
तदेक्ष्यभ्यन्तरमेव प्रविशावः ॥ इत्युत्थाय परिक्रामति ॥
प्रिये पश्य ।

तालीषु तारं विटपेषु मन्द्रं
शिलासु वृक्षं सलिलेषु चण्डम ।
सङ्गीतवीणा इव ताड्यमाना
स्तालानुसारेण पतन्ति धाराः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
दुर्दिनो नाम
पञ्चमोऽङ्कः ॥

चेटी । कथं अन्नं वि अज्जुआ ण विवुज्जादि । भोडु पविसिअ
पबोधस्सं । १ ।

॥ इति नार्येन परिक्रामति ॥ ततः प्रविशत्याङ्गादितशरीरा प्रसुप्ता वसन्तसेना ।

चेटी । उत्थेडु उत्थेडु अज्जुआ पभादं संवुत्तं । २ ।

वसन्तसेना ॥ प्रतियुध्य ॥ कथं रत्ति ज्ञेव्व पभादं संवुत्तं । ३ ।

चेटी । अम्हाणं एसो पभादो अज्जुआए उण रत्ति ज्ञेव्व । ४ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं तुम्हाणं जूदिअरो । ५ ।

चेटी । अज्जुए वडुमाणअं समादिसिअ पुप्फकरणउअं जिणुज्जाणं १७९
गदो अज्जुचारुदत्तो । ६ ।

वसन्तसेना । किं समादिसिअ । ७ ।

चेटी । जोएहि रादीए ज्ञेव्व पवरुणं वसन्तसेणा गच्छुडु त्ति । ८ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं मए गत्तव्वं । ९ ।

चेटी । अज्जुए जहिं चारुदत्तो । १० ।

वसन्तसेना ॥ चेटो परिप्लव्य ॥ रुज्जे मुट्ठु ण णिज्जाइदो रादीए १५
ता अज्जु पच्चक्खं पेक्खिस्सं । रुज्जे किं पविट्ठा अहं अब्भत्तरचतुस्सा
लअं । ११ ।

चेटी । ण केवलं अब्भत्तरचतुस्सालअं सव्वज्जाणस्स हिअअं पि
पविट्ठा । १२ ।

वसन्तसेना । अवि सत्तप्पदि चारुदत्तस्स परिअणो । १३ । १८०

चेटी । सत्तप्पिस्सदि । १४ ।

वसन्तसेना । कदा । १ ।

चेटी । जदो अञ्जुआ गमिस्सदि । २ ।

वसन्तसेना । तदो मए पढमं सत्तप्पिदव्वं । रुञ्जे गेण्ह एदं र
अणावलिं । मम बहिण्णिआए अन्नाधूदाए गडुअ समप्पेहि भणिदव्वं
५ च । अहं सिरीचारुदत्तस्स गुणणिज्झिदा दसी तदा तुम्हाणं पि । ता
एसा तुह ज्ञेव्व कण्ठाहरणं होडु रअणावली । ३ ।

चेटी । कुप्पिस्सदि चारुदत्तो अञ्जुआए दाव । ४ ।

वसन्तसेना । गच्छ ण कुप्पिस्सदि । ५ ।

१८१ चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं आणवेसि । ६ ।

१०

॥ इति निष्क्रान्ता पुनः प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए भणादि अन्नाधूदा । अञ्जुउत्तेण तुम्हाणं पसादीक
दा ण जुत्तं मम एदं गेण्हिडुं । अञ्जुउत्तो ज्ञेव्व मम आहरणविसेसो
त्ति जाणाडु भोदी । ७ ।

॥ ततः प्रविशति दारकं गृहीत्वा रदनिका ॥

१५ रदनिका । एहि वच्छ सअडिआए कीलेम्ह । ८ ।

दारकः ॥ सकरुणम् ॥ रदनिए किं मम एदाए मदिआसअडिआए ।
तं ज्ञेव्व सोवणासअडिअं देहि । ९ ।

रदनिका ॥ सनिर्वेदं निःश्रुत्य ॥ जाद कुदो अम्हाणं सुवणाववहारो ।
तादस्स पुणो वि रिद्धीए सुवणासअडिआए कीलिस्ससि । ता जाव
२० विणोदेमि णं अञ्जुआवसन्तसेणाए समीवं उवसप्पिस्सं ॥ उपसृत्य ॥ अञ्जुए
पणमामि । १० ।

१८२ वसन्तसेना । रदणिए साअदं दे । कस्स उण अअं दारओ अण
लङ्किदसरीरो वि चन्दमुद्धो आणन्देदि मम हिअअं । ११ ।

रदनिका । एसो क्खु अज्जचारुदत्तस्स पुत्तो रोहसेणो
२५ णाम । १२ ।

वसन्तसेना ॥ ब्राह्म प्रसार्य ॥ एहि मे पुत्तअ अलिङ्ग ॥ इति अङ्गे उपवेश्य ॥
अणुकिदं अणेण पिडुणो ब्रवं । १।

रदनिका । ए केवलं ब्रवं सीलं पि तक्केमि । एदिणा अज्जुआरु
दत्तो अत्ताणअं विणोदेदि । २।

वसन्तसेना । अथ किष्णिमित्तं एसो रोअदि । ३।

रदनिका । एदिणा पडिवेसिगिरुवइदारअकेरिआए सुवणसअडि १८३
आए कीलिदं तेण अ सा णीदा । तदो उण तं मग्गन्तस्स मए इअं
मट्ठिआसअडिआ कडुअ दिप्पा । तदो भणादि रदणिए किं मम एदाए
मट्ठिआसअडिआए तं ज्ञेव्व सोवणसअडिअं देहि ति । ४।

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी अअं पि णाम परसम्पत्तीए सत्तप्पदि । १०
भअव्रं कअत्त पोक्खएवत्तपडिदज्जलविन्दुसरिसेहिं कीलसि तुमं पुरि
सभाअधेएहिं ॥ इति सासा ॥ जाद मा रोद सुवणसअडिआए कीलिस्स
सि । ११।

दारकः । रदणिए का एसा । ६।

वसन्तसेना । दे पिडुणो गुणणिज्झिदा दासी । ७।

रदनिका । जाद अज्जुआ दे जणणी भोदि । ८।

दारकः । रदणिए अलिअं तुमं भणासि जइ अम्हाणं अज्जुआ
जणणी ता कीस अलङ्किदा । ९।

वसन्तसेना । जाद मुद्धेण मुद्धेण अदिकरुणं मत्तेसि ॥ नारथेनाभ
रणान्यवतार्य रुद्धी ॥ एसा दाणिं दे जणणी संवुत्ता । ता गेएहु एदं २०
अलङ्कारअं सोवणसअडिअं घटावेहि । १०।

दारकः । अवेहि ए गेएहुस्सं रोदसि तुमं । ११।

वसन्तसेना ॥ अश्रूणि प्रमृज्य ॥ जाद न रोदिस्सं गच्छ कील ॥ अल
ङ्कारैर्मृच्छकटिकां पूरयित्वा ॥ जाद करिहि सुवणसअडिअं । १२।

१८५

प्रविश्य प्रवहणाधिष्ठः

चेठः । लदणिर् लदणिर् णिवेदेहि अञ्जुआर् वशन्तगेणार्
ओद्दालिअं पक्खडुआलर् शज्जं पवरुणं चिष्टदि । १ ।

प्रविश्य

५ रदनिका । अञ्जुर् एसो वडुमाणओ विणवेदि पक्खडुआलर्
सज्जं पवरुणं ति । २ ।

वसन्तसेना । चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अहं अत्ताणअं पसा
धेमि । ३ ।

रदनिका ॥ निष्क्रम्य ॥ वडुमाणआ चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अञ्जुआ
१० अत्ताणअं पसाधेदि । ४ ।

चेठः । ह्री ह्री भो मर् वि जाणत्थलके विम्रुमलिदे ता
जाव णं गेण्हिअ आअच्छामि । एदे णशकडुआ बरुद्धा । भोटु
पवरुणेण ज्जेव्व गदागदिं कलिण्णं ॥ इति निष्क्रान्तश्चेठः ॥ । ५ ।

वसन्तसेना । रुज्जे उवणेहि मे पसाहुणं अत्ताणअं पसाहुर्

१५ स्सं । ६ । ॥ इति प्रसाध्यन्तो ल्यता ॥

१८६

प्रविश्य प्रवहणाधिष्ठः

स्थावरकश्चेठः ॥ आणत्तम्हि लाअशालशण्ठाणेण जं थावलअ
पवरुणं गेण्हिअ पुप्फकलण्डअं जिणुज्जाणं तुलिदं आअच्छेहि ति ।
भोटु तहिं ज्जेव्व गच्छामि । वरुद्ध बरुद्धा वरुद्ध ॥ पत्तिकम्यात्रलोका च ॥
२० कथं गामशअडिर्हिं लुद्धे मग्गे किं दाणिं एत्थ कलण्णं ॥ साटापम् ॥
अले ले ओशलथ ओशलथ ॥ आकर्ण्य ॥ किं भणाथ । एण कश्श के
लके पवरुणे ति । एणे लाअशालशण्ठाणकेलके पवरुणेति । ता
शिग्गं ओशलथ ॥ अवलोका ॥ कथं एणे अवले शद्धिअं विअ मं पे
क्खिअ शरुश ज्जेव्व जूदपलार्दे विअ जूदिअले ओद्दालिअ अत्ता
२५ णअं अण्णदो अवक्कले ता के उण एण । अथवा किं मम इदिणा

तुलिदं गमिष्यं । अले ले गामेलुआ ओशलध ओशलध । किं भणाध ।
मुहुत्तग्रं चिष्ट चक्कपलिवत्तिं देहि त्ति । अले ले लाअशाल्शण्ठाण
केलके रुग्गे शूले चक्कपलिवत्तिं दइशं । अधवा एणे एअई तवशशी
ता एव्वं कलेमि । एदं पवहुणं अन्नचालुदत्तश लुक्खवाडिआए
पक्खडुआलके थावेमि ॥ इति प्रवहणं संस्थाप्य ॥ एणे म्हि आअदे । १ । ५

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चेटी । अज्जुए णेमिसदो विअ सुणीअदि । ता आअदो पवहु १८७
णो । २ ।

वसत्तसेना । रुञ्जे गच्छ तुवरदि मे हिअग्रं ता अदिसेहि प
क्खडुआरग्रं । ३ ।

१७

चेटी । एड एड अज्जुआ । ४ ।

वसत्तसेना ॥ परिक्रम्य ॥ रुञ्जे वीसम तुमं । ५ ।

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

वसत्तसेना ॥ दक्षिणाक्षिस्पन्दं मूचयित्वा प्रवहणमधिकृत्य च ॥ किं णेदं फुरदि १८८
दाहिणं णअणं । अधवा चारुदत्तस्स ज्जेव्व दंसणं अणिमित्तं पमज्झि १५
स्सदि । ७ ।

प्रविश्य

स्थावरकश्चेष्टः ॥ ओशालिदा मए शअडा ता जाव गच्छामि ॥ इति
नाट्येनाधिकृत्य चालयित्वा स्वगतम् ॥ भालिके पवहुणे । अधवा चक्कपलिवत्ति
आए पलिश्लश्ल भालिके पवहुणे पडिभाणदि । भोटु गमिष्यं । २०
जाध गोणा जाध । ८ ।

नेपथ्ये । अरे रे दोवारिआ अय्यमत्ता सइसु सइसु गुम्मट्टाणिसु
होथ । एसो अज्ज गोवालदारओ गुत्तिअं भज्जिअ गुत्तिवालअं वावा
दिअ वन्धणं भेदिअ परिब्बट्ठो अवक्कमदि । ता गेएद्ध गेएद्ध । १ ।

॥ प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्प्रान्त एकचरपालानिगडो ऽवगुण्ठित आर्यकः परिक्रानति ॥

१८१

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ मरुते णग्रलीर् शम्भमे उपपप्ते ता तुलिदं तु
लिदं गमिष्णं । ११ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

आर्यकः ।

५ कृत्वाहं नरपतिवन्धनापदेश
व्यापत्तिव्यसनमहार्णवं नराणाम् ।
पादग्रस्थितनिगडैकपाशकर्षी
प्रभ्रष्टो गत इव बन्धनाद्गमामि ॥

भो अहं खलु सिद्धादेशजनितपरित्रासेन राज्ञा पालकेन घोषादानाथ
विशसने गूढगारे बन्धनेन बद्धः । तस्माच्च प्रियसुकृच्छर्विलकप्रसा
१० देन बन्धनाद्गतो ऽस्मि ॥ अश्रूणि विमृश्य ॥

भाग्यानि मे यदि तदा मम को ऽपराधो
यदन्यनाग इव संयमितो ऽस्मि तेन ।
दैवी च सिद्धिरपि लङ्घयितुं न शक्या
गम्यो नृपो बलवता सह को विरोधः ॥

१५ तत्कुत्र गच्छामि मन्दभाग्यः ॥ विलोक्य ॥ इदं कस्यापि साधोरनावृतप
क्षद्वारं गेहम् ।

इदं गृहं भिन्नमनायतार्गलं विशीर्णसन्धिश्च मरुत्कपाटः ।
ध्रुवं कुटुम्बी व्यसनाभिभृतां दशां प्रपन्नो मम तुल्यभाग्यः ॥
११० तदत्र तावत्प्रविशामि ।

२० नेप्रस्थे । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । २ ।

आर्यकः ॥ आकर्ष्य ॥ अये प्रवहणमित एवाभिवर्तते ।

भवेद्गोठायानं न च विषमशीलैरधिगतं
वधूसंयानं वा तदभिगमनोपस्थितमिदम् ।
वह्निर्नेतव्यं वा प्रवर्जनयोग्यं विधिवशा
२५ द्विविक्तावाच्छून्यं मम खलु भवेद्देवविहितम् ॥

॥ ततः प्रवह्णानं प्रविश्य ॥

वर्धमानकश्चेष्टः । ह्री माणहे आणीदे मए जाणत्थलके । लद
णिए लदणिए णिवेदेहि अज्जुआए वशत्तशेणाए अवत्थिदे शज्जे पव
रुणे अहिलुहिअ पुप्फकलण्डअं जिणुज्जाणं गच्छु अज्जुआ । १ ।

आर्यकः ॥ आकर्ण्य ॥ गणिकाप्रवरुणं वहिर्यानं च भववधिरोद्धा ५
मि ॥ इति स्वैरमुपसर्पति ॥

चेष्टः ॥ श्रुत्वा ॥ कथं णेउलशदे ता आअदा खु अज्जुआ । अज्जुए
इमे णशशकडुआ वरुणा । ता पिण्ठदो ज्जेव्व आलुहडु अज्जुआ । २ ।

॥ आर्यकः तथा करोति ॥

१११

चेष्टः । जथा पाडुप्फालचालिदाणं णेउलाणं वीशन्ति शदे भल १०
कूले अ पवरुणे तथा तक्केमि शम्पदं अज्जुआए आलूढाए होद्व्वं
ता गच्छामि । जाध गोणा जाध । ३ । ॥ इति परिक्रामति ॥

प्रविश्य

वीरकः ॥ अरे रे अरे जअजअमाणअचन्दणअमङ्गलफुल्लभदप्प
मुहा ।

११२

किं अच्छध वीसद्धा जो सो गोवालदरओ रुद्धो ।

भेत्तूण समं वच्चइ णरवइहिअअं च वन्धणं च ॥

अरे रे पुरत्थिमे पदोलीडुआरए चिट्ठ तुमं तुमं पि पच्छिमे तुमं पि
दक्खिणे तुमं पि उत्तरे । जो वि एसो पाआरखण्डो एदं अहिरुहिअ
चन्दणेण समं अवलोइमि । एहि चन्दणअ एहि इदो दाव । ४ ।

२०

प्रविश्य गंभ्रान्तः

चन्दनकः । अरे रे वीरअविसल्लभीमङ्गअदण्डकालअदण्डसूरप्प
मुहा ।

आअच्छध वीसत्था तुरिअं जत्तेह लडु करेज्जाह ।

लच्छी जेण ण रणो पद्वइ गोत्तत्तरं गत्तुं ॥ । ५ ।

२५

११२ अवि अ ।

उज्जाणेषु सहासु अ मग्गे णअरीअ आवणे घोसे ।

तं तं जोह्ह तुरिआ सङ्का वा जाअए जत्थ ॥

रे रे वीरअ किं किं दरिंसि भणाहि दाव वीसत्थं ।

५ भेतूण अ वन्धणअं को सो गोवालदारअं हरइ ॥

कस्सट्ठमो दिणअरो कस्स चउत्थो अ वट्ठए चन्दो ।

हट्ठो अ भग्गवगट्ठो भूमिसुओ पच्चमो कस्स ॥

भण कस्स जम्महट्ठो जीवो णवमो तट्ठेअ सूरसुओ ।

जीअत्ते चन्दणए को सो गोवालदारअं हरइ ॥ ११ ।

११३ वीरकः । भउ चन्दणआ ।

अवहरइ को वि तुरिअं चंदणअ सवामि तुज्ज हिअएण ।

जह् अदुअदिणअरे गोवालअदारओ खुडिदो ॥ १२ ।

चेठः । जाध गोणा जाध । ३ ।

चन्दनकः ॥ हट्ठ ॥ अरे रे पेक्ख पेक्ख ।

५ ओहारिओ पवरुणो वज्जइ मज्जेण राअमग्गस्स ।

एदं ताव विअरह कस्स कहिं पवसिओ पवरुणो ॥ १४ ।

वीरकः ॥ अवलोका ॥ अरे रे पवरुणवारुआ मा दाव पवरुणं
वादेहि । कस्स केरकं एदं पवरुणं को वा इध आत्थो कहिं वा
वच्चदि । ५ ।

११४ चेठः । एणे क्खु पवरुणे अन्नचालुदत्ताह केलके पवरुणे इध
अज्जुआ वसत्तसेणा आलूहा पुप्फकलणउअं जिणुज्जाणं कीलिउं चा
लुदत्तश णीअदि । ६ ।

वीरकः ॥ चन्दनकमुपसृत्य ॥ एसो पवरुणवारुओ भणादि अज्जुचारु
दत्तस्स पवरुणं वसत्तसेणा आत्थो पुप्फकरणउअं जिणुज्जाणं णीअदि
२५ त्ति । ७ ।

चन्दनकः । ता गच्छतु । १।

वीरकः । अणवलोद्दो ज्ञेव्व । २।

चन्दनकः । अध इं । ३।

वीरकः । कस्स पच्चएण । ४।

चन्दनकः । अज्जचारुदत्तस्स । ५।

वीरकः । को सो अज्जचारुदत्तो का वा वसत्तसेणा जेण अण ११५
वलोद्दं वच्चदि । ६।

चन्दनकः । अरे अज्जचारुदत्तं ण आणासि ण वा वसत्तसेणिअं ।
जइ अज्जचारुदत्तं वसत्तसेणिअं वा ण आणासि ता गअणे जोण्हस
द्धिदं चन्दं तुमं ण आणासि । १०

को तं गुणारविन्दं सीलमिअङ्कं जणो ण आणादि ।

आवणादुक्खमोक्खं चउसाअरसारअं रअणं ॥

दो ज्ञेव्व पूअणीआ इह णअरीए तिलअभूदा अ ।

अज्जा वसत्तसेणा धम्मणिही चारुदत्तो अ ॥ ७।

वीरकः । अरे चन्दनआ । १५

जाणामि चारुदत्तं वसत्तसेणं च सुदुहु जाणामि । ११६

पत्ते अ राअकज्जे पिदरं पि अहं ण आणामि ॥ ८।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अयं मे पूर्ववैरी अयं मे पूर्वबन्धुः । यतः ।

एककार्यनियोगे ऽपि नानयोस्तुल्यशीलता ।

विवाहे च चितायां च यथा कुतभुजोर्द्वयोः ॥ २५

चन्दनकः । तुमं पि तत्तिहो सेणावई रणो पच्चइदो । एदे धा
रिदा मए वइह्ता अवलोइहि । १।

वीरकः । तुमं पि रणो पच्चइदो बलवई ता तुमं ज्ञेव्व अवलो
इहि । १०।

चन्दनकः । मए अवलोइदं तुए अवलोइदं भोदि । ११। २५

वीरकः । जं तुए अवलोइदं तं रक्षा पालएण अवलोइदं । १।
 ११७ चन्दनकः । अरे पवरुणवारुआ ओणामेहि धुरं । २।

चेठः ॥ तथा करोति ॥

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अपि रक्षिणो मामवलोकयन्ति । अशस्त्रश्चा
 ५ स्मि मन्दभाग्यः । अथवा ।

भीमस्यानुकरिष्यामि बाहुः शस्त्रं भविष्यति ।

वरं व्यापच्छतो मृत्युर्न गृहीतस्य बन्धने ॥

अथवा सारुसस्य तावदनवसरः ।

चन्दनकः ॥ नाट्येन प्रवहणमारुह्यावलोकयति ॥

१० आर्यकः । शरणागतो ऽस्मि ।

चन्दनकः ॥ संस्कृतमाश्रित्य ॥ अभयं शरणागतस्य ।

आर्यकः ।

त्यजति किल तं जयश्रीर्जहति च मित्राणि बन्धुवर्गश्च ।

भवति च सदोपहास्यो यः खलु शरणागतं त्यजति ॥

११ चन्दनकः । कथं अज्जओ गोवालदारओ सेणवित्तासिदो पत्तर
 हो विअ साउणिअस्स कृत्ये णिवडिदो ॥ विचिन्त्य ॥ एसो अणवराधो
 सरणाअदो अज्जचारुदत्तस्स पवरुणं आत्थो पाणप्पदस्स मे अज्जस
 च्चिलअस्स मित्तं अणदो राअणिओओ । ता किं दाणिं एत्थ जुत्तं
 अणुचिट्ठिदुं । अथवा जं भोदि तं भोदि । पढमं ज्ञेय्व अभयं दिणां ।

११८ भीदामअप्पदाणं देतस्स परोवआररसिअस्स ।

जइ होइ होउ णासो तह वि अ लोए गुणो ज्ञेय्व ॥

॥ सभाग्यवतीर्य ॥ दिट्ठो अज्जो ॥ इत्यर्थे ॥ एण अज्जुआ वसन्तसेणा ।

तदो एसा भणादि जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अहं अज्जुचारुदत्तं अहि
 सारिटुं गच्छन्ती राअमग्गे परिभूदा । ३।

२५ वीरकः । चन्दणआ एत्थ महु संमओ समुप्पणो । ४।

चन्दनकः । कथं दे संसयो । १।

वीरकः । सम्भमध्वरकण्ठो तुमं जादो सि जं तुष्ट भणिदं । १११

दिदो मष्ट अज्जो पुणो अज्जुआ वसन्तसेणेत्ति ॥

एत्थ मे अप्पच्चयो । २।

चन्दनकः । अरे को अप्पच्चयो तुष्ट । वअं दक्खिणत्ता अव्वत्त ॥
भासिणो खस खत्तिखडो कउत्थो विलअ कप्पाठ कप्पावराणअ द
विड चोल चीण वत्सर खेर खानमुखमधुघातप्रभृतीनां स्नेहजातीनां
अनेकदेशभाषाभिज्ञा यथेष्टं मन्त्रयामो दिदो दिदा वा अज्जो अज्जुआ
वा किं शब्दविचारः स्त्रीपुत्रपुंसकव्याख्यानमप्रस्तुतम् । ३।

वीरकः । णं अहं पि पलोहमि राअअप्पा एसा अहं रप्पो पच्च १०
इदो । ४।

चन्दनकः । तत्किमहमप्रत्ययः संवृत्तः ।

२००

वीरकः । णं सामिणिअओओ । ५।

चन्दनकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जगोवाल्मीकिअओ अज्जचारुदत्तस्स पवरुणं
अहिहहिअ अवक्कमदि त्ति जइ कहिज्जदि तदो अज्जचारुदत्तो रप्पा १५
सासिज्जइ । ता को एत्थ उअओ ॥ सुविचिन्त्य ॥ कप्पाठकलहप्पअओअं
करेमि ॥ प्रकाशम् ॥ अरे वीरअ मष्ट चन्दणकेण पलोइदं पुणो वि तुमं
पलोहमि को तुमं । ६।

वीरकः । अरे तुमं पि को । ७।

चन्दनकः । पूइज्जन्तो माणिज्जन्तो तुमं अप्पणो जादिं ण सुम २०
रेसि । ८।

वीरकः ॥ सक्कोधम् ॥ अरे का महु जादी । १।

चन्दनकः । को भणउ । १०।

२०१

वीरकः । भणउ । ११।

चन्दनकः । अहुवा ण भणउ । १२।

ज्ञाणतो वि हि ज्ञादिं तुज्ज ण भणामि सीलविकृतेण ।

चिट्ठ महु छिअ मणे किं च कइत्थेण भग्गेण ॥ ११ ।

वीरकः । णं भणउ भणउ । २ ।

चन्दनकः ॥ संज्ञां ददाति ॥

५ वीरकः । अरे किं णेदं । ३ ।

चन्दनकः ।

सिणसिलाअलकृत्यो पुरिसाणं कुच्चगणिसण्ठवणो ।

कत्तरिवावडकृत्यो तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १४ ।

वीरकः । अरे चन्दणआ तुमं पि मानिज्जुत्तो अप्पणो केरिकं

१० ज्ञादिं ण सुमरेसि । ५ ।

२०२ चन्दनकः । अरे का महु चन्दणअस्स चन्दविसुद्धस्स ज्ञादो । ६ ।

वीरकः । भणउ । ७ ।

चन्दनकः । भणउ भणउ । ८ ।

वीरकः ॥ नाट्येन संज्ञां ददाति ॥

१५ चन्दनकः । अरे किं णेदं । १ ।

वीरकः । अरे सुणाहि सुणाहि ।

तुज्ज वि ज्ञादो सुद्धा मादा भेरी पिदा वि दे पड्हो ।

उम्मुक्करउअभादा तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १० ।

चन्दनकः ॥ सक्रोधम् ॥ अहं चन्दणआ चम्मरआ । ता पलोइहि

३० पव्हणं । ११ ।

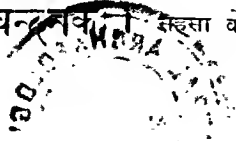
वीरकः । अरे पव्हणवाहआ परिवत्तावेहि पव्हणं पलो

इस्सं । १२ ।

चेठः ॥ तथा करोति ॥

२०३ वीरकः । नाट्येन प्रवक्ष्यामारीकुमिच्छति ॥

२५ चन्दनकः । इहसा केजेषु गृहीत्वा पातयति पादेन ताडयति ॥

वीरकः ॥ सप्तोऽधमुत्थाय ॥ अरे अहं तुष्ट वीरसत्त्वो रात्र्याणन्ति करेत्तो
सहसा केसेसु गेष्टिह्य पादेन ताडिदो । ता सुणु रे अहिग्रणम्
ज्जे जदि दे चउरङ्गं ण कप्पावेमि तदा ण होमि वीरयो । १।

चन्दनकः । अरे राउलं अहिग्रणं वा वच्च किं तष्ट सुणहस
रिसेण । २।

५

वीरकः ॥ तथेति निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ गच्छ रे पवकणवाहया गच्छ । जइ
को वि पुच्छदि तदो भणेसि चन्दणअवीरहं अवलोइदं पवकणं
वच्चदि । अत्ते वसतसेणे इमं च अहिणाणं दे देमि । ३।

॥ इति खड्गं प्रयच्छति ॥

२०४

आर्यकः ॥ खड्गं गृहीत्वा महर्षमात्मगतम् ॥

अयं शस्त्रं मया प्राप्तं स्पन्दते दन्तिणो भुजः ।

अनुकूलं च सकलं कृतं संरक्षितो ऽप्यहम् ॥

चन्दनकः । अज्जुष्ट ।

एत्थ मष्ट विणाविदा पच्चइदा चन्दणं पि सुमरेसि ।

१५

ण भणामि एस लुइदो णेहस्स रसेण वोछामो ॥ । ४।

आर्यकः ।

चन्दनश्चन्द्रशीलायो दैवादय मुहन्मम ।

चन्दनं भो स्मरिष्यामि सिद्धादेशस्तथा यदि ॥

चन्दनकः ।

२०

अभअं तुह देउ हरो विण्ह वम्हा रवी अ चन्दो अ ।

हत्तूण सत्तुवक्कं सुम्भणिसुम्भे जधा देवी ॥ । ५।

चेष्टः ॥ प्रवहणेन निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ नेपथ्याग्निमुखमवलोक्य ॥ णिक्रमन्तस्स मे पित्रवग्रस्तो सव्वि २०५
लथो पिट्ठो ज्जेव्व अणुलग्गो गदो । भोउ पधाणदण्डधारयो वीरयो २५

रात्रपञ्चम्यग्रारो विरोधिदो ता ज्ञाव अहं पि पुत्तभादरेहिं परिवुदो
एदं ज्ञेव्व अणुगच्छामि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
प्रवहणविपर्ययो नाम
षष्ठो ऽङ्कः ॥

विद्रूपकः । भो पेक्व पेक्व पुष्पकरण्डम्रजिष्णुज्वाणस्त सस्तिरो
अदं । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य एवमेतत् । तथा हि ।

वणिज इव भान्ति त्रवः पण्यानीव स्थितानि कुसुमानि । ५

शुल्कमिव साधयन्तो मधुकरपुरुषाः प्रविचरन्ति ॥

विद्रूपकः । भो इमं असक्काररमणीञ्चं सिलाग्रलं उवविसडु
भवं । २ ।

चारुदत्तः ॥ उपविश्य ॥ वयस्य चिरयति वर्धमानकः ।

विद्रूपकः । भणिदो मए वडुमाणओ वसन्तसेणिञ्चं गेण्हिअ १०
लङ्गं लङ्गं आअच्छं ति । ३ ।

चारुदत्तः । तत्किं चिरयति ।

किं यात्यस्य पुरः शनैः प्रवह्णं तस्यान्तरं मार्गते २०७

भग्रे ऽन्ने परिवर्तनं प्रकुरुते हिन्नो ऽथवा प्रग्रहः ।

कर्मात्तोत्थितदारुवारितगतिर्मार्गात्तरं याचते १५

स्वैरं प्रेरितगोयुगः किमथवा स्वच्छन्दमागच्छति ॥

प्रविश्य गुप्तायकप्रवह्णस्यः

चेठः । जाथ गोणा जाथ । ४ ।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥

नरपतिपुरुषाणां दर्शनाद्भीतभीतः २०

सनिगउचरणत्वात्सावणेपापसारः ।

अविदितमधिष्ठो यामि साधोस्तु याने
परभृत इव नीडे रक्षितो वायसीभिः ॥

अहो नगरात्सुदूरमागतो ऽस्मि तत्किमस्मात्प्रवहणादवतीर्य वृक्षवा
टिकागहनं प्रविशामि । उताहो प्रवहणस्वामिनं पश्यामि । अथवा
५ कृतं वृक्षवाटिकागहनेन अभ्युपपन्नवत्सलः खलु तत्रभवानार्यचारुदत्तः
श्रूयते तत्प्रत्यक्षीकृत्य गच्छामि ।

स तावदस्माद्यसनान्नवात्थितं
निरीक्ष्य साधुः समुपैति निर्वृतिम् ।
शरीरमेतद्गतमीदृशीं दशां
१० धृतं मया तस्य महात्मनो गुणैः ॥

चेष्टः । इमं तं उज्जाणं ज्ञाव उवशप्पामि ॥ उपमृत्य ॥ अज्जामि
तेअ ॥ १॥

२०८ विद्रूपकः । भो पिअं दे णिवेदमि वडुमाणओ मत्तेदि आगदाए
वसत्तसेणाए होद्व्वं ॥ १॥

१५ चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।
विद्रूपकः । दासीएउत्ता किं चिरुदां सि ॥ ३॥

चेष्टः । अन्न मित्तेअ मा कुप्प जाणत्थल्लके विश्रुमल्लिदे त्ति कटुअ
गदागदं कल्लेत्ति चिल्लुदे म्हि ॥ ४॥

चारुदत्तः । वर्धमानक परिवर्तय प्रवहणम् । सखे मैत्रेय अव
२० तारय वसत्तसेनाम् ।

विद्रूपकः । किं णिअडेण वद्धा से गोडा नेण सअं णोदरदि
॥ उत्थाय प्रवहणामुदधात्य ॥ भो ण वसत्तसेणा वसत्तसेणो क्वु एसो ॥ ५॥

चारुदत्तः । वयस्य अलं परिहासेन न कालमपेक्षते स्नेहः । अ
थवा स्वयमेवावतारयामि ॥ इत्युच्यते ॥

२५ आर्यकः ॥ वृद्धा ॥ अये अयमेव प्रवहणस्वामी न केवलं श्रुतिर

मणीयो दृष्टिर्मणीयो ऽपि । कृत रत्नितो ऽस्मि ।

चारुदत्तः ॥ प्रवहणमधिरूप दृष्ट्वा च ॥ अये तत्को ऽयम् ।

२०१

करिक्समवाहुः सिंहरूपानोन्नतांसः

पृथुतरसमवक्षास्ताम्रलोलायतान्नः ।

कथमिदमसमानं प्राप्त एवंविधो यो

५

वहति निगडयुग्मं पादलग्नं महात्मा ॥

ततः को भवान् ।

आर्यकः । शरणागतो गोपालप्रकृतिरार्यको ऽस्मि ।

चारुदत्तः । किं घोषादनीय यो ऽसौ राज्ञा पालकेन बद्धः ।

आर्यकः । अथ किम् ।

१०

चारुदत्तः ।

विधिर्नैवोपनीतस्त्वं चतुर्विप्रयमागतः ।

अपि प्राणानहं जह्यां न तु त्वां शरणागतम् ॥

आर्यकः ॥ हर्षं नाटयति ॥

चारुदत्तः । वर्धमानक चरणान्निगडमपनय ।

१५

चेदः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तया कृत्वा ॥ अन्न अवणीदां णिअ

लाइं । १ ।

आर्यकः । स्नेहमयान्यन्यानि दृढतराणि दत्तानि ।

विदूषकः । सङ्गच्छेहि णिअडाइं एसो वि मुक्को अम्हे वज्झि

स्सामो । २ ।

२०

चारुदत्तः । धिक् शातम् ।

२१०

आर्यकः । सखे चारुदत्त अहमपि प्रणयेनेदं प्रवहणमावृढः ।

तत्क्षन्तव्यम् ।

चारुदत्तः । अलंकृतो ऽस्मि स्वयंग्राहप्रणयेन भवता ।

आर्यकः । अभ्यनुज्ञातो भवता गन्तुमिच्छामि ।

२५

चारुदत्तः । गम्यताम् ।

आर्यकः । भवत्ववतरामि ।

चारुदत्तः । सखे नावतरितव्यम् । प्रत्यग्रापनीतसंयमनस्य भवतो
अतिलघुसञ्चारा गतिः । सुलभपुरुषसञ्चारे ऽस्मिन्प्रदेशे प्रवरुणं वि
५ श्वासमुत्पादयति । तत्प्रवरुणेनैव गम्यताम् ।

आर्यकः । यथाह भवान् ।

चारुदत्तः ।

क्षेमेण व्रज बान्धवान् ।

आर्यकः ।

ननु मया लब्धो भवान्बान्धवः ।

१० चारुदत्तः ।

स्मर्तव्यो ऽस्मि कथान्तरेषु भवता ।

आर्यकः ।

आत्मापि विस्मर्यते ।

चारुदत्तः ।

त्वां रक्षतु पथि प्रयात्तममराः ।

१५ आर्यकः ।

संरक्षितो ऽहं त्वया ।

चारुदत्तः ।

स्वैर्भाग्यैः परिरक्षितो ऽसि ।

आर्यकः ।

ननु हे तत्रापि हेतुर्भवान् ।

चारुदत्तः । यन्नोद्यते पालके महती रक्षा वर्तते तच्छीघ्रमपक्रा

२० मनु भवान् ।

२११ आर्यकः । एवं पुनर्दर्शनाय ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चारुदत्तः । कृतैवं मनुजपतेर्महद्वलीकं

स्यातुं हि क्षणमपि न प्रशस्तमस्मिन् ।

॥ वृद्धा ॥

मैत्रेय क्षिप निगडं पुराणकूपे

२५

पश्येयुः क्षितिपतयो हि चारुदृष्ट्या ।

॥ वामाक्षिस्पन्दनं सूचयित्वा ॥ सखे मैत्रेय वसन्तसेनादर्शनोत्सुको ऽयं

जनः । पश्य ।

अपश्यतो ऽद्य तां कान्तां वामं स्फुरति लोचनम् ।

अकारणपरित्रस्तं हृदयं व्यथते मम ॥

तदेहि गच्छावः ॥ परिक्रम्य ॥ कथमभिमुखमनाभ्युदयिकं श्रमणकदर्शनम् ॥

॥ विचार्य ॥ प्रविशत्वयमनेन पथा वयमप्यनेनैव पथा गच्छामः

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

आर्यकापहर्षणं नाम

सप्तमो ऽङ्कः ॥

भिन्नुः । अज्जा कल्लेध धम्मशच्चग्रं ।

शक्कम्मध णिअपोठं णिच्चं जग्गेध काणपडहेण ।

विशमा इन्दिअचोला कल्लन्ति चित्तशच्चिदं धम्मं ॥

५ अविअ । अणिच्चदाए पेक्खिअ णवल दाव धम्माणा शलण म्हि ।

पच्चज्जण जेण मालिदा इत्थिअ मालिअ नाम लक्खिदे ।

अवले अ चण्डाल मालिदे अवणं शे णल शग्ग गाहदि ॥

शिल मुण्डिदे तुण्ड मुण्डिदे चित्त ण मुण्डिदे कीण मुण्डिदे ।

जाह उण अ चित्त मुण्डिदे शाहु शुश्रु शिल ताह मुण्डिदे ॥

२१३ गिह्दिदकशाओदए एण चीवले जाव एदं लप्पिअशालकाह केल्लके
उज्जाणे पविशिअ पोक्खलिणीए पक्खालिअ लहं लहं अवक्कमि
शं । १ ।

॥ परिक्रम्य तथा करोति ॥

नेपथ्ये । चिष्ट ले दुष्ट शमणका चिष्ट चिष्ट । २ ।

२५ भिन्नुः ॥ दृष्ट्वा सभयम् ॥ ह्री अविद् ह्री माणहे । एणे शे लाअशा
लशण्ठाणे आअदे । एकेण भिक्खुणा अवलाहे किदे अमां पि जहिं
जहिं भिक्खुं पेक्खदि तहिं तहिं गोण व्व णाशं भिन्दिअ ओवाहे
दि । ता कहिं अशलणे शलणं गमिअं । अथवा भण्डालके ज्जेव्व
वुद्धे मे शलणे । ३ ।

शकारः । चिष्ट ले दुष्ट शमणका चिष्ट चिष्ट । आवाणअम

ज्ञापविष्टश्च विग्र लतमूलग्रश्च शीशं ते मोडश्च ॥ १॥ ॥ इति
ताडयति ॥

विठः । काणेलीमातः । न युक्तं निर्वेदधृतकपायं भिक्षुं ताडयितुं २१४
तत्किमनेन । इदं तावत्सुखोपगम्यमुद्यानं पश्यतु भवान् ।

अशरणशरणप्रमोद्भूतैर्वनतरुभिः क्रियमाणचारुकर्म । ५

हृदयमिव दुरात्मनामगुप्तं नवमिव राज्यमनिर्जितोपभोग्यम् ॥

भिक्षुः । शास्त्रदं पर्णादु उवाशके । २।

शकारः । भावे पेक्व पेक्व अक्कोशदि मं । ३।

विठः । किं ब्रवीति ।

शकारः । उवाशके त्ति मं भणादि । किं हृग्गे णाविदे । ४। १०

विठः । वृद्धोपासक इति भवत्तं स्तौति ।

शकारः । शुणु शमणका शुणु । ५।

भिक्षुः । तुमं धणे तुमं पुष्पे । ६।

शकारः । भावे धप्पे पुष्पे त्ति मं भणादि । किं हृग्गे शलावके
कोष्ठके कोम्भकाले वा । ७। १५

विठः । काणेलीमातः । ननु धन्यस्त्वं पुण्यस्त्वमिति भवत्तं स्तौति । २१५

शकारः । भावे ता कीश एणे इध आगदे । ८।

भिक्षुः । चीवलं पक्खालिदुं । ९।

शकारः । अले दुष्ट शमणका एणे मम वहिणीविदिणा शब्बु
ज्जाणाणं पवले पुप्फकलण्डुज्जाणे दिप्पे । जहिं दाव शुणहका शि २०
आला पाणिअं पिअन्ति हृग्गे वि वलपुलिणे मणुण्णके ण एहाआ
मि तहिं तुमं पुक्खलिणीए पुल्लाणकुल्लुत्थनूणशवत्ताइं दुण्णगन्धि
आइं चीवलाइं पक्खालेशि । ता तुमं एक्कपक्खालिअं कल्लेमि । १०।

विठः । काणेलीमातः । तथा तर्कयामि यथानेनाचिरप्रव्रजितेन
भवितव्यम् ।

शकारः । कथं भावे ज्ञाणादि । १।

२१६ विठः । किमत्र ज्ञेयम् । पश्य ।

अद्याप्यस्य तथैव केशविरुद्धादौरी ललाटच्छविः

कालस्याल्पतया च चीवरकृतः स्कन्धे न जातः किणः ।

५ नाभ्यस्ता च कषायवस्त्ररचना दूरं निगूढान्तरं
वस्त्रान्तं च पटोच्छ्रयात्प्रशिथिलं स्कन्धे न सन्निष्ठते ॥

भिन्नुः । उवाशके एव्यं अचिलप्यव्यनिदे अ रुग्मे । २।

शकारः । ता कीश तुमं जादमेत्तक ज्ञेव्य ए पव्यनिदे । ३।

॥ इति ताडयति ॥

१७ भिन्नुः । एमो बुद्धश्च । ४।

विठः । किमनेन ताडितेन तपस्विना । मुच्यतां गच्छतु ।

शकारः । अले चिष्ट दव जाव शम्पधालेमि । ५।

विठः । केन सार्धम् ।

शकारः । अत्तणो रुडकेण । ६।

१५ विठः । रुत न गतः ।

शकारः । पुत्तका रुडका भष्टके पुत्तके एणे शमणके अवि एाम

२१७ किं गच्छुड किं चिष्टुड ॥ न्वगतम् ॥ एावि गच्छुड एावि चिष्टुड । भावे

भावे शम्पधालिदं मरु रुडकेण शरु एण मरु रुडके भणादि । ७।

विठः । किं ब्रवीति ।

२० शकारः । मावि गच्छुड मावि चिष्टुड मावि ऊशशडु मावि
एाशशडु इध ज्ञेव्य तत्ति पडिअ मलेडु । ८।

भिन्नुः । एमो बुद्धश्च शलणागदे म्दि । १।

विठः । गच्छतु ।

शकारः । एं शमएण । १०।

२५ विठः । कीदृशः समयः ।

शकारः । तथा कदमं फेलडु जधा पाणिग्रं काइलं एण ह्योदि ।
अथवा पाणिग्रं पुञ्जीकडुअ कदमं फेलडु । १ ।

विठः । अहो मूर्खता ।

२१८

विपर्यस्तमनश्चेष्टैः शिलाशकलवर्ष्मभिः ।

मांसवृक्षैरियं मूर्खैर्भाराक्रान्ता वसुन्धरा ॥

५

भिन्नुः ॥ नाट्येनाक्रोशति ॥

शकारः । किं भणादि । २ ।

विठः । भवतं स्तौति ।

शकारः । थुणु थुणु पुणो वि थुणु । ३ ।

॥ तथा कृत्वा निष्क्रान्तो भिन्नुः ॥

१०

विठः । काणेलीमातः पश्योग्यानस्य शोभाम् ।

अमी हि वृक्षाः फलपुष्पशोभिताः

कठोरनिष्पन्दलतोपवेष्टिताः ।

नृपाज्ञया रक्षिजनेन पालिता

नराः सदरा इव यान्ति निर्वृतिम् ॥

१५

शकारः । शुश्रु भवे भणादि

बहुकुशुमविचित्तिदा अ भूमी

कुशुमभलेण विणामिदा अ लुक्खा ।

डुमशिरुललदा अ वन्दमाणा

पणशफलाइं व वाणला ललन्ति ॥ । ४ ।

२०

विठः । काणेलीमातः । इदं शिलातलमध्यास्यताम् ।

२११

शशारः । एणे म्हि आशिदे ॥ इति विठेन सह उपविशति ॥ भावे अन्न

वि तं वशन्तशेषिग्रं शुमलामि डुन्नणवअणं विअ रुडक्कादो एण ओ
शलदि । ५ ।

विठः ॥ स्वगतम् ॥ तथा निरस्तो ऽपि स्मरति ताम् ।

२५

अथवा ।

स्त्रीभिर्विमानितानां कायुरूपाणां विवर्धते मदनः ।

सत्पुरुषस्य स एव तु भवति मृदुर्नैव वा भवति ॥

शकारः । भावे कावि वेला यावलकचेटश्श भणिदश्श पवरुणं
५ गेणिरुअ लङ्गं लङ्गं आगच्छेत्ति । अन्न वि णाअच्छदि त्ति चिलं
म्हि वुभुक्खिदे मज्जाणे ण शर्काअदि पादेहिं गत्तुं । ता पेक्ख पेक्ख ।

णरुमज्जगदे शूले दुप्पेक्खे कुविदवाणलशल्लिच्छे ।

भूमी दठशत्तत्ता रुदपुत्तशदेव्व गन्धाली ॥ ११ ।

२२०

विठः । एवमेतत् ।

१०

ह्यायामु प्रतिमुक्तशप्यकवलं निद्रायतोगोकुलं
तृष्णात्तिश्च निषीयते वनमृगैरुणं पयः सारसम् ।
सत्तापादतिशङ्कितैर्न नगरीमार्गी नरैः सेव्यते
ततां भूमिमपास्य च प्रवरुणं मन्ये क्वचित्संस्थितम् ॥

शकारः । भावे ।

१५

शिलशि मम णिल्लाणे भाव शुज्जश्श पादे
शउणिव्वगविरुद्धा लुक्खशाखाशु लीणा ।
णलपुलिशमनुश्शा उअरुदीरुं शशत्ता
घलशल्लणणिशप्पा आदवं णिव्वरुत्ति ॥

भावे अज्ज वि शे चेडे णाअच्छदि । अधवा अत्तणो विणोदणणि
२० मित्तं किं पि गादश्शं ॥ इति गायति ॥ भावे भावे शुदं तुए जं मए गा
इदं । २ ।

विठः । किमुच्यते गन्धर्वी भवान् ।

२२१

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भविशं ।

रुद्धुज्जला जालकभद्रमुत्ते

२५

वचाह गण्ठी शगुडाहगुण्ठी ।

एषे मए शेविद गन्धनुत्ती

कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

भावे भावे पुणो वि दाव गाइशं ॥ इति तथा करोति ॥ भावे भावे शुटं
तुए जं मए गाइदं । १।

विठः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

५

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भवामि ।

हिङ्गुज्जले दिक्षमलीचचुषे

वग्धालिदे तेहधिएण मिशे ।

भुत्ते मए पालङ्गदीअमंगे

कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

१०

भावे अज्ज वि चेडे णाअच्छदि । २।

विठः । स्वस्थो भवतु भवान् । सम्प्रत्येवागमिष्यति ।

॥ ततः प्रविशति प्रवहणाधिष्ठिता वसन्तसेना चेष्टय ॥

चेठः । भीदे क्खु रुग्गे मज्जासिके शुज्जे मा दाव कुविदे लाअ २२
शालशण्ठाणे डुविशशदि । ता तुलिदं वहुमि । जाध गोणा जाध । ३। १५

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी ण डु वडुमाणअस्स अअं सरसज्जोओ ।
किण्णेदं । किं ण डु अन्नचारुदत्तेण वारुणपरिस्समं परिहरत्तेण अ
णो मणुस्सो अअं पवरुणं पेसिदं भविस्सदि । फुरदि दाहिणं लोअ
णं वेवदि मे हिअअं सुप्पाओ दिसाओ सव्वं नेअ्व विसण्णुलं पेक्खा
मि । ४।

२०

शकारः ॥ नेमिबोधमाकर्ण्य ॥ भावे भावे आगद पवरुणे । ५।

विठः । कथं जानासि ।

शकारः । किं ण पेक्खदि भावे । वुडुणूअले विअ धुलधुलाअ
माणे लक्खीअदि । ६।

विठः ॥ इदं ॥ साधु लक्षितमयमागतः ।

२२३

शकारः । पुण्यका थावलका चेडा आगदे शि । १।

चेठः । अधइं । २।

शकारः । पवरुणे वि आगदे । ३।

चेठः । अधइं । ४।

५ शकारः । गोणा वि आगदे । ५।

चेठः । अधइं । ६।

शकारः । तुमं पि आगदे । ७।

चेठः ॥ सहासम् ॥ भष्टके अहं पि आगदे । ८।

शकारः । ता पवेजेहि पवरुणं । ९।

१० चेठः । कदलेण मग्गेण । १०।

२०४ शकारः । एदेण ज्ञेव्व पाआलाखण्डेण । ११।

चेठः । भष्टके गोणा मलेति पवरुणे वि भन्नुदि रुग्गे वि
चेडे मलामि । १२।

शकारः । अले लाअशालके रुग्गे गोणा मले अवले कीणि
१५ णं पवरुणे भग्गे अवलं घडावडणं तुमं मले अवले पवरुणावाहके
हुविण्णदि । १३।

चेठः । शव्वं उववणं हुविण्णदि रुग्गे अत्तणकेलके ण हुवि
ण्णं । १४।

शकारः । अले शव्वं विणण्डु पाआलाखण्डेण ज्ञेव्व पवेजेहि
२० पवरुणं । १५।

चेठः । विभन्नु ले पवरुण शमं शामिणा विभन्नु विभन्नु । अणे
२५ पवरुणे भीडु भष्टके गडुअ णिवेदेमि ॥ प्रविश्य ॥ कथं ण भग्गे भष्टके
उवन्धिदे पवरुणे । १६।

शकारः । ण हिणा गोणा ण मला लन्नु तुमं पि ण मले । १७।

२५ चेठः । अधइं । १८।

शकारः । भाव आगच्छ पवरुणं पेक्वामो । भावे तुमं पि मे
गुलु पलमगुलु पेक्वीअशि शादलके अब्भत्तलके ति पुलकूलणीए
त्ति तुमं दाव पवरुणं अगगदो अहिलुह । १ ।

विटः । एवं भवतु ॥ इत्यारोहति ॥

शकारः । अधवा चिष्ट तुमं तुह वप्पकेलके पवरुणे जेण तुमं
अगगदो अहिलुहसि । रुग्गे पवरुणशामी अगगदो अहिलुहामि । २ ।

विटः । भवानेवं ब्रवीति । २२६

शकारः । जइ वि रुग्गे एवं भणामि तथावि तुह एणे आदले
अहिलुह भष्टक ति भणिऊं । ३ ।

विटः । आरोहतु भवान् । १०

शकारः । एणे शम्पदं अहिलुहामि । पुश्यका थावलका चेडा
पलिवत्ताविहि पवरुणं । ४ ।

चेटः ॥ परावृत्त्य ॥ अहिलुहदु भष्टालके । ५ ।

शकारः ॥ अधिरूपावलोक्य च त्रासं नाटयित्वा त्वरितमवतीर्य त्रिदं कण्ठे अवलम्ब्य ॥
भावे भावे मडे शि मडे शि पवरुणाधिलूढा लक्खशी चोले वा प
लिवशदि । ता जइ लक्खशी तदो उमे वि मूणे अध चोले ता उमे
वि क्वज्जे । ६ ।

विटः । न भेतव्यं न भेतव्यं कुतो ऽत्र वृषभयानि रान्तससच्चा २२७
रः । मा नाम ते मध्याह्नार्कतापच्छिन्नदृष्टेः स्थावरकस्य सकञ्चुकां हा
यां दृष्ट्वा भ्रातृरुत्पन्ना । २०

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा जीविशि । ७ ।

चेटः । अधरं । ८ ।

शकारः । भावे पवरुणाधिलूढा इण्णिया पडिवशदि ता अव
लोहहि । ९ ।

विटः । कयं स्त्री । २५

अवनतशिरसः प्रयामशीघ्रं
 पथि वृषभा इव वर्षताडिताक्षाः ।
 मम हि सदसि गौरवप्रियस्य
 कुलजनदर्शनकातरं हि चक्षुः ॥

५ वसन्तसेना ॥ तवित्स्वयमात्मगतम् ॥ कथं मम णाग्रणाणं आश्रासग्रो
 ज्जेव्व राग्रसालग्रो । ता संसइद म्हि मन्दभाग्रो । एसो दाणिं मम म
 न्दभाइणीए ऊसरक्खेत्तपडिदो विअ वीअमुट्ठी णिप्फलो इध आगम
 णो संवुत्तो । ता किं एत्थ करइस्सं । १।

२२८ शकारः । कादले क्खु एणे वुड्ढोडे पवरुणं णावलोइदि ।
 १० भावे आलोइहि पवरुणं । २।

विटः । को दोषः । भवत्वेवं तावत् ।

शकारः । कथं शिआला उडेत्ति वाअणा वज्जेत्ति ता जाव
 भावे अक्खीहिं भक्खीअदि दत्तेहिं पेक्खीअदि ताव रुग्गे पलाइशं । ३।

विटः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सन्निपादमात्मगतम् ॥ कथमये मृगी व्याघ्रमनुसर
 १५ ति । भोः कटम् ।

शरच्चन्द्रप्रतीकाशं पुलिनात्तरशायिनम् ।

हंसी हंसं परित्यज्य वायसं समुपस्थिता ॥

॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने न युक्तमिदं नापि सदृशमिदम् ।

पूर्वं माददवज्ञाय द्रव्यार्थे जननीवशात् ।

२० वसन्तसेना । ए ॥ इति शिरश्चालयति ॥

२२९ विटः । अशीणडीर्यस्वभावेन वेशभाविन मन्यते ॥

ननूक्तमेव मया भवतीं प्रति ।

सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ।

वसन्तसेना । पवरुणविपज्जासेण आअद सर्णागद म्हि । ४।

२५ विटः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । भवत्वेनं वच्चयामि ॥ शकारमुपगम्य ॥

काणेर्लीमातः सत्यं राक्षस्येवात्र प्रतिवसति ।

शकारः । भावे भावे जइ लक्खणी पडिवशदि ता कीश ण तुमं मूजेदि अध चोले ता कीश ण तुमं खज्जे । १ ।

विठः । किमनेन निवृत्तिपतेन यदि पुनरुद्यानपरम्परया पद्ममेव नगरीमुज्जयिनीं प्रविशावस्तदा को दोषः स्यात् । ५

शकारः । एवं किदे किं भोदि । २ ।

विठः । एवं कृते व्यायामः सेवितो धुर्याणां च परिश्रमः परिहृतो भवति ।

शकारः । एवं भोडु । थावल्लया चेडा णिह पवहुणं अधवा चिष्ट चिष्ट । देवदाणं वम्हणाणं च अग्गदो चलणेण गच्छामि । णहि १० णहि पवहुणं अहिलुहिअ गच्छामि । जेण हूलदो मं पेक्खिअ भ २३० णिण्णत्ति एणे शे लप्पिअशाले भग्गालके गच्छदि । ३ ।

विठः ॥ स्वगतम् ॥ दुष्करं विप्रमौषधीकर्तुम् । भवत्येवं तावत् ॥ प्रकाशम् ॥ काणेर्लीमातः एषा वसन्तसेना भवन्तमभिसारयितुमागता ।

वसन्तसेना । सत्तं पावं सत्तं पावं । ४ । १५

शकारः ॥ सहर्षम् ॥ भावे भावे मं पवल्लपुल्लिशं मणुण्णं वाशुदेवाकं । ५ ।

विठः । अथ किम् ।

शकारः । तेण हि अपुब्बा शिन्नी जमाशादिदा तण्णिं कान्ति मए लोशाइदा जम्पदं पादेणुं पडिअ पणादेमि । ६ । २०

विठः । साध्वभिहितम् ।

शकारः । एणे पादेणुं पडिमि ॥ इति वसन्तसेनामुपगृह्य ॥ अतिके अम्बि २३१ के श्रुणु मम विणत्तिं ।

एणे पडामि चलणेणु विशालणेत्ते

दुश्तञ्जलिं दशणहे तव शुद्धदन्ति । ७ । २५

जं तं मए अवकिदं मअणाउलेण

तं खम्मिदा शि वलगत्ति तव म्हि दणे ॥ ११।

वसन्तसेना । अवेहि अणज्जं मत्तेसि । ११ । ॥ इति पादेन ताउयति ॥

शकारः ॥ सक्रोधम् ॥

५

जे चुम्बिदे अम्बिकमाडुकेहिं

गदे ण देवाण वि जे पणामं ।

शे पाडिदे पादतलेण मुण्डे

वणे शिअलिण जथा मिद्धे ॥

२३२ अले थावलआ चेडा कहिं तुए एशा जमाशादिदा । ३।

१० चेढः । भण्टके गामशअलेहिं लुडे लाअमग्गे तदो चालुदत्तश
लुक्खवाडिआए पवरुणं थाविअ तहिं ओदलिअ ज्ञाव चक्खवट्ठिअं
कलेमि ताव एशा पवरुणविपज्जाशेण इह आलूठेत्ति तक्केमि । ४।

शकारः । कथं पवरुणविपज्जाशेण आगदा ण मं अहिशालिडं
ता ओदल ओदल मम केलिकादो पवरुणादो । तुमं दलिदशत्थवा
१५ द्युत्तके अहिशालेणि मम केलिकां गोणारं वाहेशि ता ओदल
ओदल गअदाशि ओदल । ५।

२३३ वसन्तमिना । तं अज्जचारुदत्तं अहिसारेसि त्ति जं सच्चं अलंकिद
म्हि इमिणा वअणेण । सम्पदं जं भोटु तं भोटु । ६।

शकारः । एदेहिं दे दशणकुप्पलमण्डलेहिं

२०

दुशेहिं चाडुशदताडणलम्पडेहिं ।

वडामि दे वलतणुं णिअजाणकादो

केशेण वालिदइअं वि जहा जडाऊ ॥ ७।

विढः । अग्राह्या मूर्धज्ञेयताः स्त्रियो गुणममन्विताः ।

न लताः पक्षवच्छेदमर्हन्त्युपवनोद्भवाः ॥

२५ तदुत्तिष्ठत्वहमेनामवतारयामि । वसन्तसेने अवतीर्यताम् ।

वसन्तसेना ॥ अवतीर्य एकान्ते स्थिता ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ जे शे मम वचनावमाणेण तदा लोशगी
शन्धुक्खिदे अन्न एदाए पादप्पकालेणाणेण पञ्जलिदे । तं शम्पदं मा
लेमि णं । भोट्ट एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ भावे भावे ।

जदिच्छे लम्बदशाविशालं

२३४

पावालम्रं श्रुतशदेहिं जुतं ।

मंशं च खाडुं तरु तुष्टि काडुं

चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू त्ति ॥ १॥

विठः । ततः किम् ।

शकारः । मम पित्रं कलेहि । २ ।

१०

विठः । वाढं करोमि वर्तयित्वा त्वकार्यम् ।

शकारः । भावे भावे अकज्जाह् गन्धे बि णत्थि लखलिआ बि
णत्थि । ३ ।

विठः । उच्यतां तर्हि ।

शकारः । मालेहि वसन्तशेणिअं । ४ ।

१५

विठः ॥ कर्णे पिधाय ॥

वालां स्त्रियं च नगरस्य विभूषणं च

वेश्यामवेशसदृशप्रणयोपचारम् ।

एनामनागसमहं यदि धातयामि

केनोदुपेन परलोकनदीं तरिष्ये ॥

२०

शकारः । अहं ते भेटुकं ददृशं । अस्मां च विवित्ते उज्जाणे इध २३५

मालन्तं को तुमं पेक्खिण्णदि । ५ ।

विठः । पश्यन्ति मां दश दिशो वनदेवताश्च

चन्द्रश्च दीप्तकिरणश्च दिवाकरोऽयम् ।

धर्मानिलौ च गगनं च तथात्तरात्मा

२५

भूमिस्तथा सुकृतदुष्कृतसान्निभृता ॥

शकारः । तेण हि पडतोवालिदं कटुअ मालेहि । १।

चिटः । मूर्ख अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अधम्मभीलू एणे वुडुकोले । भोटु थावलकं चेउं अ
णुणेमि । पुश्यका थावलका चेडा शोवणखडुआरं दे दरणं । २।

चिटः । अहं पि पहिलिणं । ३।

शकारः । शोवणं दे पीठं कालरणं । ४।

२३६ चिटः । अहं पि उवविणिणं । ५।

शकारः । शव्वं दे उच्छिष्टअं दरणं । ६।

चिटः । अहं पि खारणं । ७।

शकारः । शव्वचेडाणं महुत्तलअं कलरणं । ८।

चिटः । भण्टके कुविणं । ९।

शकारः । ता मणेहि मम वअणं । १०।

चिटः । भण्टके शव्वं कलरणं वज्जिअ अकल्लं । ११।

१५ शकारः । अकल्लाह गन्धे वि णत्थि । १२।

चिटः । भणादु भण्टके । १३।

शकारः । एणं वशन्तणेणिअं मालेहि । १४।

२३७ चिटः । पर्णादु भण्टके । इअं मए अणल्लेण अज्जा पवहुणपलि
वत्तणेण आणीदि । १५।

२८ शकारः । अले चेडा तवावि ण पद्वामि । १६।

चिटः । पद्वदि भण्टके शलीलाह ण चालित्ताह । ता पर्णा
दु भण्टके भाअमि क्खु अहं । १७।

शकारः । तुमं मम चेडे भविअ कश्श भाआशि । १८।

चिटः । भण्टके पललोअश्श । १९।

२५ शकारः । के णे पललोए । २०।

चेटः । भष्टके शुक्लिदुक्लिदपलिणामि । १ ।

शकारः । कीलिशे शुक्लिदश पलिणामि । २ ।

चेटः । ज्ञादिशे भष्टके वहुशोवणामणिउदे । ३ ।

२२८

शकारः । दुक्लिदश कीलिशे । ४ ।

चेटः । ज्ञादिशे रुग्णे पलपिण्डपुष्टके ज्ञादि । ता अकज्जं ए कल ५
इणं । ५ ।

शकारः । अले ए मालिश्शणि ॥ इति बहुविधं ताडयति ॥ । ६ ।

चेटः । पिष्टदु भष्टके मालेदु भष्टके अकज्जं ए कलइणं ।

जेण म्हि गब्भदाणे विणिम्मिदे भाअधेअदोणेहिं ।

अहिअं च ए कीणिणं तेण अकज्जं पलिहलामि ॥ । ७ । १०

वसन्तसेना । भाव सरणागद म्हि । ८ ।

विटः । काणेलीमातः । मर्षय मर्षय । साधु स्यावरक साधु । २३१

अथेप नाम परिभूतदणो दरिद्रः

प्रेष्यः परत्र फलमिच्छति नास्य भर्ता ।

तस्मादमी कथमिवाद्य न यान्ति नाणं

१५

ये वर्धयन्त्यसदृशं सदृशं त्यजन्ति ॥

अपिच ।

रन्थानुसारी विप्रमः कृतान्तो यदस्य दास्यं तव चिश्चरवम् ।

श्रियं तदीयां यदयं न भुङ्क्ते यदतदाज्ञां न भवान्करोति ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ अधम्मभील्लुए वुट्ठोडे पललोअभील्लु एणे २०

गब्भदाणे । रुग्णे लशिअशाले कशश भाआमि वलपुलिशमणुण्णे

॥ प्रकाशम् ॥ अले गब्भदाण चेडे गच्छ तुमं ओवलके पविशिअ वीशत्ते

एअत्ते चिण्ट । ११ ।

चेटः । जं भष्टके आणविदि ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए एत्तिके मे

विद्वे । १० । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२५

२४० शकारः ॥ परिकरं बध्नन् ॥ चिष्ट वशन्तशेणिश्च मालदृशं । १ ।
 विटः । आः ममाग्रतो व्यापादयिष्यति ॥ इति गले गृह्णाति ॥
 शकारः भूसौ पतति ॥ भावे भण्टके मालीअदि इति मोहं ॥ नाटयति ॥
 चेतनां लब्ध्वा ॥

५ शव्वकालं मए पुष्टे मंशेण अ धिण अ ।
 अज्ज कज्जे शमुप्यसो जादे मे वैलिण कथं ॥
 ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु लङ्गे मए उवाए । दिप्पा वुड्डुखोटिण शिलश्चात्तण
 शप्पा । ता एदं पेशिअ वशन्तशेणं मालदृशं । एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
 भावे जं तुमं मए भणिदि तं कथं रुग्गे एव्वंवडुकाहिं गल्लक्कूपमा
 १० णाहिं कुलेहिं जादे अकज्जं कलेमि । एव्वं एदं अङ्गीकलाविडुं मए
 भणिदं । २ ।

२४१ विटः । किं कुलेनोपदिटेन शीलमेवात्र कारणम् ।
 भवन्ति सुतरां स्फीताः सुज्ञेन कण्टकिदुमाः ॥
 शकारः । भावे एशा तव अग्गदो लज्जाअदि ण मं अङ्गीकलेदि ।
 १५ ता गच्छ थावल्लचेडे मए पिशिट्ठे गदे वि एणे पत्ताअ गच्छदि । ता
 तं गेणिरुअ आअच्छटु भावे । ३ ।

विटः ॥ स्वगतम् ॥

अस्मत्समन्तं हि वसन्तसेना शौण्डीर्यभावान्न भजेत मूर्खम् ।
 तस्मात्करोम्येष विविक्तमस्या विविक्तविश्रम्भरसो हि कामः ॥

२० ॥ प्रकाशम् ॥ एवं भवतु गच्छामि ।

वसन्तसेना ॥ पटान्ते गृहीत्वा ॥ णं भणामि सरणागद म्हि । ४ ।

विटः । वसन्तसेने न भेतव्यं न भेतव्यम् । काणेलीमातः वसन्त
 सेना तव रुस्ते न्यासः ।

शकारः । एव्वं मम रुस्ते एशा णाशेण चिष्टटु । ५ ।

२५ विटः । सत्यम् ।

शकारः । शच्च । १ ।

२४२

विटः ॥ किञ्चिद्वत्वा ॥ अथवा मयि गते नृशंसो रुन्धादेनां तदप
वारितशरीरः पश्यामि तावदस्य चिकीर्षितम् ॥ इत्येकान्ते स्थितः ॥

शकारः । भोटु मालिशं । अथवा कबडकाबडिके एणे बम्हणे
वुट्टुखोटे कदावि ओवालिदशलीले गडिअ शिअाले भविअ डुलुभु
लिं कलेदि । ता एदश वञ्चणाणिमित्तं एव्वं दाव कलदशं ॥ कुनु
मावचयं कुर्वन्नात्मानं मणउयति ॥ वाणू वाणू वशन्तशेणिह् वशन्तशेणिह्
एहि । २ ।

विटः । अये कार्मी संवृत्तः । दत्त निर्वृत्तो ऽस्मि गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

१०

शकारः ।

श्रुवणग्रं देमि पिग्रं वदेमि पडेमि शीशेण श्वेष्टणेण ।

तथावि मं णेच्छशि शुद्धदत्ति किं शे वग्रं कष्टमग्रा मणुण्णा ॥ ३ ॥

वसलसेना । को एत्थ सन्देहो ॥ अवनतमुखो खलचरितमित्यादि श्लोकद्वयं पठति ॥ २४३

खलचरितनिकृष्टजातदोषः

१५

कथमिह मां परिलोभसे धनेन ।

सुचरितचरितं विशुद्धदेहं

न हि कमलं मधुपाः परित्यजन्ति ॥

यत्नेन सेवितव्यः पुरुषः कुलशीलवान्दरिद्रो ऽपि ।

गोभा हि पणस्त्रीणां सदृशजनसमाश्रयः कामः ॥

२०

अवि अ । सहआरपादवं सेविअ ण पलासपादवं अङ्गीकरि
स्सं । ४ ।

शकारः । दशीएधीह् दलिदचालुदत्ताके शरुआलपादवे कडे
रुग्गे उण पलाशे भणिदे किंशुके वि ण कडे । एव्वं तुमं मे गालिं
देत्ती अज्ज वि तं ज्जेव्व चालुदत्ताकं शुमलेशि । ५ ।

२५

- वसन्तसेना । ह्यिअग्रदो ज्ञेव्व किं ति ण सुमरीअदि । १ ।
- २४४ शकारः । अज्ज वि दे ह्यिअग्रदं तुमं च शमं ज्ञेव्व मोडेमि ।
ता दलिदशत्थवारुअमणुशकामुकिणि चिष्ट । २ ।
वसन्तसेना । भण भण पुणो वि सत्तारुणीआइं एदाइं अक्ख
५ राइं । ३ ।
शकारः । पलित्ताअट्ट दाणीएउत्ते दलिदचालुदत्ताके तुमं । ४ ।
वसन्तसेना । पलित्ताअदि जदि मं पेक्खदि । ५ ।
शकारः । किं शे शक्के वालिपुत्ते मक्खिन्दे
लम्भापुत्ते कालणेमी शुवन्धू ।
१० लुदे लाआ दाणपुत्ते जडाऊ
चाणक्के वा धुन्धुमाले तिशङ्कु ॥
२४५ अथवा । एदे वि दे ण लक्खन्ति ।
चाणक्केण जधा शीदा मालिदा भालिधे जुगे ।
एव्वं दे मोडइण्णामि जडाऊ विअ दोवदिं ॥ । ६ ।
१५ ॥ इति ताउयितुमुद्यतः ॥
वसन्तसेना । हा अत्ते कहिं सि । हा अज्जचारुदत्त एसो जणो
असम्पुणामणोरथो ज्ञेव्व विवज्जदि । ता उदं कन्दइस्सं । अथवा वस
न्तसेणा उदं कन्ददि ति लज्जणीअं क्खु एदं । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।
शकारः । अज्ज वि गव्वदाशी तण्ण ज्ञेव्व पावण्ण णामं गेएह
२० दि ॥ इति कण्ठे पोउयन् ॥ शुमल गव्वदाशि शुमल । ८ ।
वसन्तसेना । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ९ ।
२४६ शकारः । मल गव्वदाशि मल । १० । ॥ नाह्येन कण्ठे निषोउयन्मारयति ।
वसन्तसेना मूर्छिता पतति निश्चेष्टा ॥

शकारः ॥ सत्सर्पम् ॥

लतं तश्च किलागदश्च लमणे कालागदं आग्रदं ।
 किं एते शमुदाहृतानि णिअग्रं वारूणं शूलत्तणं
 णिशाणे वि मलेइ अम्बश्रुमला शीदा जथा भालदे ॥
 इच्छन्तं मम ऐच्छशि त्ति गणिआ लोशेण मे मालिदा
 श्रुणे पुष्पकलण्डके त्ति शरुशा पाणेण उत्ताशिदा ।
 शे वा वच्चिदभाडुके मम पिदा मदिव शा दोप्पदी
 जे शे पेक्खदि ऐदिशं ववशिदं पुत्ताह शूलत्तणं ॥

भोटु शम्पदं बुडुवोडे आगमिश्शदि त्ति ता ओशल्लिअ चिप्पामि २४७

॥ तथा करोति ॥ ११ ।

प्रविश्य चेटेन नह

१०

विठः । अनुनीतो मया स्थावरकश्चेठः । तद्यावत्काणेल्लीमातरं
 पश्यामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अये मार्ग एव पादयोर्निपतितः । अनेन
 च पतता स्त्री व्यापादिता । भोः पाप किमिदमकार्यमनुष्ठितं त्वया ।
 तत्रापि पापिनः पतनात्स्त्रीवधदर्शनेनातीव पातिता वयम् । अनिमि
 तमेतत् । यत्सत्यं वसन्तसेनां प्रति शङ्कितं मे मनः । सर्वथा देवताः १५
 स्वस्ति करिष्यन्ति ॥ शकारमुपसृत्य ॥ काणेल्लीमातः एवं मया अनुनीतः
 स्थावरकश्चेठः ।

शकारः । भावे शाग्रदं दे पुश्याका थावलका चेडा तवावि शा
 ग्रदं । २ ।

चिठः । अग्रदं । ३ ।

२०

विठः । मदीयं न्यासमुपनय ।

शकारः । कीदिशे णाणे । ४ ।

विठः । वसन्तसेना ।

२४८

शकारः । गदा । ५ ।

विठः । वृ ।

२५

शकारः । भावश्च ज्ञेय्य पिष्टदो । १ ।

विठः ॥ सवितर्कम् ॥ न गता खलु सा तथा दिशा ।

शकारः । तुमं कदमाद् दिशाद् गदे । २ ।

विठः । पूर्वया दिशा ।

५ शकारः । शावि दक्षिणाद् गदा । ३ ।

विठः । अहं दक्षिणया ।

शकारः । शावि उत्तलाद् । ४ ।

विठः । अत्याकुलं कथयसि न शुध्यति मे उत्तरात्मा तत्कथय
सत्यम् ।

१० शकारः । शवामि भावश्च शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं ता
सण्ठावेहिं हिअग्रं दृशा शा मालिदा । ५ ।

३४१ विठः ॥ सविषादम् ॥ सत्यं त्वया व्यापादिता ।

शकारः । जइ मम वयणे ण पत्तिआअणि ता पेक्ख पढमं लप्पि
अणालशण्ठाणआहु पलक्कमं । ६ । ॥ इति दर्शयति ॥

१५ विठः । हा हतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति मूर्छितः पतति ॥

शकारः । ही ही उवलदे भावे । ७ ।

चेठः । शमण्णशटु शमण्णशटु भावे । अविआलिअं आणत्तेण
मद् ज्ञेय्य पढमं मालिदा । ८ ।

विठः ॥ समाश्रुत्य नक्रूरणम् ॥ हा वसन्तसेने ।

२० दक्षिणोदक्वाहिनी विगलिता याता स्वदेशं रति

हीहलंकृतभूषणे सुवदने क्रीडारसोद्भासिनि ।

हा सौजन्यनदि प्रह्लासपुलिने हा मादृशामाश्रये

हा हा नश्यति मन्मथस्य विप्रणिः सौभाग्यपाण्याकरः ॥

॥ शासम् ॥ कटं भोः कटम् ।

३५ किं नु नाम भवेत्कार्यमिदं येन त्वया कृतम् ।

अपापा पापकल्पेन नगरात्रीर्निपातिता ॥

॥ स्वगतम् ॥ अये कदाचिद्यं पाप इदमकार्यं मयि संक्रामयेत् । भव २१०

वितो गच्छामि ॥ इति परिक्रामति ॥

शकारः ॥ उपगम्य धारयति ॥

विठः । पाप मां मा स्प्राप्तीः । अलं त्वया गच्छाम्यहम् । ५

शकारः । अले वशतशेणिअं शअं ज्ञेव्व मालिअ मं दूशिअ
कहिं पलाअशि । शम्पदं ईदिशे रुग्गे अणाधे पाविदे । १।

विठः । अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अत्यशदं दे देमि शुवणअं देमि कदावणं देमि शवो
डिअं दे देमि । एणे शण्ठाणपलक्कमे सामणे भोडु मणुशअणां । २। १०

विठः । धिक्क तवैवास्तु ।

चेठः । शतं पात्रं । ३।

शकारः ॥ हसति ॥

विठः । अप्रीतिर्भवतु विमुच्यतां हि दासो
धिक्क प्रीतिं परिभवकारिकामनार्याम् । १५

मा भूच्च त्वयि मम सङ्गतं कदाचि

दाहिन्नं धनुरिव निर्गुणं त्यजामि ॥

शकारः । भावे पशीद पशीद एहि णअलीए पविशिअ की २११
लेम्ह । ४।

विठः । अपतितमयि तावत्सेवमानं भवतं २०

पतितमिव जनां ऽयं मन्यते मामनार्याम् ।

कथमहमनुयायां त्वां हतस्त्रीक्रमेण

पुनरपि नगरस्त्रीशङ्कितार्थान्निदृष्टम् ॥

॥ तत्कृपाम् ॥ वसतसेने ।

अन्यस्यामपि ज्ञातौ मा वेश्या भूत्वं हि सुन्दरि । २१

चारित्रगुणसम्पन्ने ज्ञायेथा विमले कुले ॥

शकारः । मम कैलके पुष्पकलाण्डकजिष्णुज्जाणे वशन्तशेणिग्रं मा
लिग्रं कटिं पलाग्रशि । एहि मम आवुत्तण्ण अगदी ववहालं
देहि । १ । ॥ इति धारयति ॥

५ विठः । आस्तिष्ठ जाल्म ॥ इति खड्गमाकर्षति ॥

शकारः ॥ सभायमपसृत्य ॥ किं ले भीदे शि ता आगह । २ ।

विठः । न युक्तामवस्थातुम् । यत्रार्यशर्विलकचन्दनकप्रभृतयः सन्ति
तत्र गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२५२ शकारः । णिधणं गच्छ । अले थावलका पुण्यका कीलिणे मए
१० कटे । ३ ।

चेठः । भण्टके मद्धते अकट्ठे कटे । ४ ।

शकारः । अले चेठे किं भणाशि अकट्ठे कटे त्ति । भोट्ट एव्वं
दाव ॥ नानाभरणान्यवतार्य ॥ गेण्ह एदं अलङ्कारग्रं मए ताव दिप्पे जेत्तिके
वेले अलङ्कलमि तेत्तिके मम अण्णं तव । ५ ।

२५५ चेठः । भण्टके जेव्व एदे शोद्धति किं मम एदेहिं । ६ ।

शकारः । ता गच्छ एदारं गोणारं गेण्हिअ मम कैलकाए पा
शादवालग्गपदोलिकाए चिष्ट ज्ञाव रुग्गे आग्रच्छामि । ७ ।

२५३ चेठः । जं भण्टके आणविदि । ८ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । अत्तपलित्तणे भावे गदे अदंशणं चेठे वि पाशादवा
२० लग्गपदोलिआए णिअन्नपूत्तिदं कटुअ थावरणं । एव्वं मत्ते लक्खिदे
भोदि । ता गच्छामि अथवा पेक्खामि एदं किं एशा मला आडु
पुणो वि मालरणं ॥ अवलोक्य ॥ कथं शुमला । भोट्ट एदिणा पावा
लेण पच्छदिमि णं । अथवा णामङ्किदे एणे ता के वि अन्नपुलिणे
पच्चहिजाणेदि । भोट्ट एदिणा वादलीपुज्जिदेण शुक्लपणपुडेण पच्छा
२५ देमि ॥ तथा कृत्वा विचिन्त्य ॥ भोट्ट एव्वं दाव । शम्पदं अधिअलणं गच्छिअ

ववहलं लिहवेमि । तथा अत्यश कालणादो शठ्वारुपुत्तचालुद
ताकेण मम केलकं पुष्पकलण्डकं जिणुज्जाणं पवेशिअ वशत्तशेणिआ
वावादिदेत्ति ।

चालुदत्तविणाशाय कलेमि कवउं णवं ।

णअलीए विणुद्वाए पशुघादं व्य दलुणं ॥

५

भोटु गच्छामि ॥ इति निष्क्रम्य दृष्ट्वा तमयम् ॥ अविद मादिके । जेण जेण
गच्छामि मग्गेण तेण जेव्व एणे दुश्चमणके गच्छिदकशाओदकं ची
वलं गेण्हिअ आगच्छदि । एणे मए णशिशअवाहिदे कदवेले कदाबि
मं पेक्खिअ एदेण मालिद त्ति पआशइशदि ता कथं गच्छामि
॥ अवलोच्य ॥ भोटु एदं अद्वपडिदं पाआलखणउं उल्लङ्घिअ गच्छामि । २१७

एणे म्हि तुलिदतुलिदे लङ्काणअलीए गअण गच्छते ।

भूमीए पाआले कणूमणिहले विअ महेन्दे ॥ ११ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥ प्रविश्यापटीत्तेपेण

२१८

भिनुः । पक्खालिदे एणे मए चीवलत्तखण्डे किं णु ऊ शाद्धाए
शुक्खावइशं । इथ वाणला विलुप्पन्ति । किं णु ऊ भूमीए धूली २५
दोशे भोदि । ता कच्चिं पशालिअ शुक्खावइशं ॥ दृष्ट्वा ॥ भोटु इथ
वादलीपुत्तिदे शुक्खवत्तशच्चए एणु पशालइशं ॥ तथा कृत्वा ॥ णमो
बुद्धश ॥ इत्युपविशति ॥ भोटु धम्मक्खलारं उदाहलामि ॥ पञ्चज्जाण ॥ इत्या
दिपूर्वोक्तं पठति ॥ अथवा अलं मम एदेण शग्गेण जाव ताए बुद्धोवाशि
आए पञ्चवकालं ण कलेमि जाए दशाणं शुवणाकाणं किदे नूदिअले २०
हिं णिकीदे तदो पडुदि ताए कीदं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि
॥ दृष्ट्वा ॥ किं णु ऊ पणोदले शमुशशदि । अथवा ।

वादवेण तत्ता चीवलतोएण तिम्मिदा पत्ता ।

एदे विविषपत्ता मप्पे पत्ता विअ फुलन्ति ॥ १२ ।

वसन्तसेना ॥ गन्तां लब्ध्वा हस्तं दर्शयति ॥

२५

२५६ भिन्नुः । हा हा शुद्धालङ्कालभूशिदे इत्थिआरुत्थे णिकुमदि ।
 कथं उदिह वि रुत्थे ॥ बहुविधं निर्वर्ण्य ॥ पच्चभिआणामि विअ एदं
 रुत्थं । अधवा किं विचारेण । शच्चं जे ज्ञेव्व रुत्थे जेण मे अभयं
 दिप्पं । भोटु पेक्खिण्णं ॥ नाट्येनोद्घाट्य दृष्ट्वा प्रत्यभिज्ञाय च ॥ शा ज्ञेव्व बुद्धो
 ५ वाशिआ । १ ।

वसन्तसेना ॥ पानीयमाकाङ्क्षति ॥

२५७ भिन्नुः । कथं उदयं मग्गेदि । हूले च दिग्घिआ । किं दाणिं
 एत्थ कलइण्णं । भोटु एदं चीवलं जे उवल्लि गालइण्णं । २ । ॥ तथा
 करोति ॥

१० वसन्तसेना ॥ संज्ञां लब्ध्वा उत्तिष्ठति ॥

भिन्नुः ॥ पटान्तेन वीजयति ॥

वसन्तसेना । अज्ज को तुमं । ३ ।

भिन्नुः । किं ण मं शुमलेदि बुद्धोवाशिआ दशशुवण्णि
 कीदं । ४ ।

२५ वसन्तसेना । सुमरामि ण उण जथा अज्जो भणादि वरं अरुं
 उवरदा जेव्व । ५ ।

भिन्नुः । बुद्धोवाशिह किं णदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सन्निर्वेदम् ॥ जं सरिसं वेसभावस्स । ७ ।

२५८ भिन्नुः । उट्टेडु उट्टेडु बुद्धोवाशिआ । एदं पादवशमीवजादं
 २० लदं ओलम्बिअ । ८ । ॥ इति लतां नामयति ॥

वसन्तसेना ॥ गृहीत्वा उत्तिष्ठति ॥

भिन्नुः । एदणिं विहल्ले मम धम्मवह्णिणिआ चिच्छदि
 तहिं शमशणदिमणा भविअ उवाशिआ गेहं गमिण्णदि । ता
 जेणं जेणं गच्छुडु बुद्धोवाशिआ ॥ इति परिक्रामतः ॥ दृष्ट्वा ॥ ओशलथ
 २५ अज्जा ओशलथ एणा तनुणी इत्थिआ एजे भिक्खु त्ति । शुद्धे मम

॥ अष्टमो ऽङ्कः ॥

१२५

एणे धम्मे । दृत्यशञ्जदमुदणञ्जदइन्दिअणञ्जदे णे क्वु माणुणे किं
कलेदि तण्ण लाउले पललोअदृत्ये णिअल्ले । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
वसन्तसेनामोदनो नाम
अष्टमो ऽङ्कः ॥

५

शोधनकः । आणत्तम्हि अधिअरणभोएहिं । अरे सोदणआ
 ववहारमण्डवं गडुअ आसणाइं सज्जीकरेहिं त्ति । ता जाव अधिअ
 रणमण्डवं सज्जिइं गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं अधिअरणमण्डवं
 ५ ता पविसामि ॥ प्रविश्य सम्पार्यासनमाधाय ॥ विवित्तं कारिदं मए अधिअर
 णमण्डवं विरइदा मए आसणा ता जाव अधिअरणियाणां उण णिवे
 देमि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ कथं एसो रट्ठिअसालो डुट्ठडुज्जणमनुस्सी
 इदो एव्व आअच्छदि ता दिट्ठिपथं परिहरिअ गमिस्सं । १ । ॥ इत्येका
 न्ते स्थितः ॥

२६० शकारः । एहादे हं शलिलज्जलिहिं पाणिहं
 उज्जाणे उववणकाणणे णिशप्पे ।
 णालीहिं शह जुवदीहिं इशियकाहिं
 गन्धव्वे विअ शुद्धिदेहिं अङ्गकेहिं ॥

१५ खणेण गण्ठी खण जूलके मे खणेण मे चञ्चलकुत्तले वा ।
 खणेण मुक्के खण उद्धचूडे चित्ते विचित्ते हगे लाअशाले ॥
 अविअ । विशगण्ठिगम्भपविश्रेण विअ कीडएण अत्तलं मग
 माणेण पाविदं मए मरुदत्तलं ता कश्श एदं किविणचेष्टिअं पा
 उइणं ॥ स्रुत्वा ॥ आं शुमलिदं मए दलिदचालुदत्तश्श एदं किविण
 २० चेष्टिअं पाउइणं । अस्सं च दलिदे क्खु शे तश्श शव्वं शम्भावी
 अदि । भोटु अधिअलणमण्डवं गडुअ अगदो ववहालं लिहावइणं

नधा अज्जचालुदत्ताकेण वशन्तशेणिआ मोडिअ मालिदा । ता ज्ञाव
अधिअलणमण्डवं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं तं अधिअ
लणमण्डवं एत्थ पविशामि ॥ प्रविश्यात्रलोक्य च ॥ कथं आसणाइं दिप्पाइं
चिश्मन्ति दाव आअशशन्ति अधिअलणमोइआ एदशिं डुव्वचत्तले
मुहुत्तअं उवविशिअ पडिबालदण्णं । १ । ॥ इति स्थितः ॥

शोधनकः ॥ अन्यतः परिक्रम्य पुरो दृष्ट्वा ॥ एदे अधिअरणिआ आअच्छ
न्ति । ता ज्ञाव उवसप्पामि । २ । ॥ द्युष्यसर्पति ॥

॥ ततः प्रविशति अष्टिकायस्यादिभिः परिवृतो ऽधिकरणिकः ॥

अधिकरणिकः । भो भोः अष्टिकायस्थौ ।

उभौ । आणवेडु अज्जो । ३ ।

अधिकरणिकः । अहो व्यवहारपराधीनतया दुष्करं खलु परचि
त्तग्रहणमधिकरणिकैः ।

इन्नं कार्यमुपनिपत्ति पुरुषा न्यायेन दूरीकृतं २६२

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे रागाभिभूताः स्वयम् ।

तैः पक्षापरपक्षवर्धितव्रतैर्दोषैर्नृपः स्पृश्यते १५

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

अपिच ।

इन्नं दोषमुदाहरन्ति कुपिता न्यायेन दूरीकृताः

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे सन्तो ऽपि नटा ध्रुवम् ।

ये पक्षापरपक्षदोषसंहिताः पापानि सङ्कुर्वते २०

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

यतः । अधिकरणिकः खलु ।

शास्त्रज्ञः कपटानुसारकुशलो वक्ता च न क्रोधन

स्तुल्यो मित्रपरस्वकेषु चरिते दृष्टे च दत्तोत्तरः ।

क्लीवान्पालयिता शठान्वययिता धर्म्या न लोभान्विता २५

द्वार्भावे परतत्त्वबद्धद्वयो राज्ञश्च कोपापहः ॥

अष्टिकायस्थौ । अज्जस्स वि णाम दोस त्ति वुच्चदि । जदि एव्वं
ता चन्दल्लोए वि अन्धआरो त्ति वुच्चदि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अधिकरणमण्डपस्य मार्गमदिशय ।
२६३ शोधनकः । एडु एडु अधिअरणभोइओ एडु । २ ।

॥ इति परिक्रामन्ति ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं ता पविसल्लु अधिअरणभोइ
आ ॥ सर्वे उपविशन्ति ॥ । ३ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक वह्निर्निष्क्रम्य ज्ञायतां कः कार्या
१० र्थीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य ॥ अज्जा अधिअर
णिआ भणन्ति को इध कज्जत्थीति । ४ ।

शकारः ॥ महर्षम् ॥ उवत्थिए अधिअलणिए ॥ सादोपं परिक्रम्य ॥ दग्गे
वत्तपुत्तिशे मणुण्णे वासुदेवे लश्रिअशाले लाअशाले कज्जत्थी । ५ ।

१५ शोधनकः ॥ ससम्भ्रमम् ॥ की मादिके पढमं ज्जेव्व रद्धिअशालो क
२६४ ज्जत्थी । भोडु अज्ज मुहुत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणिआणं णिवेदेमि
॥ उपगम्य ॥ अज्जा एसो क्खु रद्धिअशालो कज्जत्थी ववहलं उवत्थिदो । ६ ।

अधिकरणिकः । कथं प्रथममेव राष्ट्रियशालः कार्यार्थी । यथा
सूर्योदये उपरागो महापुरुषनिपातमेव कथयति । शोधनक व्याकुले
२० नाय व्यवहारेण भवितव्यम् । भद्र निष्क्रम्योच्यतां गच्छाय न दृश्यते
तव व्यवहार इति ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि । ॥ इति निष्क्रम्य शकारमुपगम्य ॥ अज्ज
अधिअरणिआ भणन्ति । अज्ज गच्छ ण दोसदि तव ववहारो । ७ ।

शकारः ॥ सक्रोधम् ॥ किं ण दीशदि मम ववहल्ले । जइ ण दी
२५ शदि तदो आउत्तं लाआणं पालअं बहिणीवदिं विणअिअ बहिणिं

अतिकं च विषयविश्र एदं अधिअलणिअं फेलइशं अणं अधिअलणिअं
ठावइशं । ११ ॥ इति गन्तुमिच्छति ॥

शोधनकः । अन्न रट्ठिअसालअ मुहुत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणि २६५
आणं णिवेदेमि ॥ अधिकरणिअमुपगम्य ॥ एसो रट्ठिअसालो कुविदो भणा
दि । १२ ॥ इति तदुक्तं भणति ॥ ५

अधिकरणिकः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तदुच्यतामागच्छ
दृश्यते तव व्यवहारः ।

शोधनकः ॥ शकारमुपगम्य ॥ अन्न अधिअरणिआ भणन्ति आअच्छ दी
सदि तव व्यवहारो ता पविसट्ठ अन्नो । १३ ।

शकारः ॥ सहर्यमात्मगतम् ॥ ह्री पठमं भणादि ण दीशदि शम्पदं १०
दीशदि त्ति ता णाम भीदभीदा अधिअलणभोइआ जेत्तिअं दृग्गे भणि
शं तेत्तिअं पत्तिआवइशं । भोटु पविशामि ॥ प्रविशयोपमृत्य च ॥ शुश्रुहं
अम्हाणं तुम्हाणं पि शुश्रुहं देमि ण देमि च । १४ ।

अधिकरणिकः ॥ स्वगतम् ॥ अहो स्थिरमंस्कारता व्यवहारार्थिनः २६६
॥ प्रकाशम् ॥ उपविश्यताम् । १५

शकारः । आं अत्तणकेलका मे भूमी ता जहिं मे लोअदि तहिं
उवविशामि ॥ अेठिनं प्रति ॥ एश उवविशामि ॥ शोधनकं प्रति ॥ ण एत्थ
उवविशामि ॥ इति अधिकरणिकमस्तके हस्तं दत्त्वा ॥ एत्थ उवविशामि । १५ ।

॥ इति भूमावुपविशति ॥

अधिकरणिकः । भवान्कार्यार्थी ।

२७

शकारः । अधइ । १६ ।

अधिकरणिकः । तत्कार्यं कथय ।

शकारः । कणे कल्लं कथइशं । एअंवट्ठके गल्लकूप्यमाणारु कुले
दृग्गे जादे ।

लाअशशुले मम पिदा लाआ ताइश होइ जामादा ।

२६७

लाग्रशालए दृग्गे ममाग्रि वह्निणीवई लाग्रा ॥ ११ ।

अधिकरणिकः । सर्वं ज्ञायते ।

किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।

भवन्ति नितरां स्फीताः सुन्नेत्रे कण्ठकदुमाः ॥

तदुच्यतां कार्यम् ।

शकारः । एव्यं भणामि । अवलदाह वि ण अ मे किंपि क
लक्षणदि । तदो तेण वह्निणीवदिणा पलितुष्टेण मे कीलिटुं ल
क्खिटुं शब्बुत्ताणाणां पवले पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणे दिप्पे तद्धिं च
पेक्खिटुं अणुदिणं शोशावेडुं गोधावेडुं पोष्टावेडुं लुणावेडुं गच्छामि ।
१० देव्वजोएण पेक्खामि ण पेक्खामि वा दृश्यिआशलीलं णिवडिदं । १२ ।

२६८ अधिकरणिकः । अथ ज्ञायते का स्त्री विपन्नेति ।

शकारः । दृहो अधिअलणभोइआ कित्ति ण आणामि तं ता
दिशिं णअलमण्डणं कच्चणशदभूपणिअं । केणावि कुपुत्तेण अत्थकल्ल
वत्तण्ण कालणादो शुभं पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणां पविशिअ बाहुपा
१५ शवलकुलेण वसत्तणेणिया मालिदा । ण मए । ३१ ॥ इत्यर्थोक्ते सुखमावृ
णांति ॥

अधिकरणिकः । अहो नगररत्तिणां प्रमादः । भो अठिकायस्थो
न मयेति व्यवहारपदं प्रथममभिलिख्यताम् ।

कायस्थः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं लिद्धिदं । ४१ ।

२७ शकारः ॥ स्वगतम् ॥ ह्री मादिके । उत्तलाग्रतेण विअ पाग्रशपि
ण्डलकेण अन्नं मए अत्ता एव्व णिष्साशिदो । भोटु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
अहो अधिअलणभोइआ णं भणामि मए ज्ञेव्व दिष्टा । किं कोलाह
लं कलेध । ११ । ॥ इति पादेन लिखितं प्रोज्झति ॥

२६९ अधिकरणिकः । कथं त्वया ज्ञातं यथा खल्वर्थनिमित्तं बाहुपा
३५ णेन व्याप्रादिता ।

शकारः । रुंहो णूणं शूणशूणगीवालिआए णीशुवण्णकेहिं
आहलणढाणेहिं तक्केमि । १ ।

अठिकायस्थौ । जुज्जादि विअ । २ ।

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ दिष्टिआ पच्चुवजीविद् म्हि अविद् मादिके । ३ ।

अठिकायस्थौ । कं एसो ववहारो अवलम्बदि । ४ ।

अधिकरणिकः । इह हि द्विविधो व्यवहारः ।

अठिकायस्थौ । केरिसो । ५ ।

अधिकरणिकः । वाक्यानुसारेण अर्थानुसारेण च । यस्तावद्वा
क्यानुसारेण स अर्थिप्रत्यर्थिभ्यः । यश्चार्थानुसारेण स अधिकरणिक २७०
बुद्धिनिष्पन्नः ।

अठिकायस्थौ । ता वसलसेणामादरं अवलम्बदि ववहारो । ६ ।

अधिकरणिकः । एवमिदम् । भद्र शोधनक वसलसेनामातरमनु
द्वजयन्नाक्षय ।

शोधनकः ॥ इति निष्क्रम्य गणिकाया मात्रा सह प्रविश्य ॥ एडु एडु अज्जा । ७ ।

वृद्धा । गदा मे दारिआ मित्तरअं अत्तणो जीव्वाणं अणुभविटुं । १५
एसो उण दीहाऊ भणादि आअच्छ अधिअरणिओ सदाविदि ता मो
हपरवसं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि हिअअं मे वरहरेदि । अज्जा
अदिसेहि मे अधिअरणमण्डवस्स मग्गं । ८ ।

शोधनकः । एडु एडु अज्जा । ११ । ॥ उभौ परिक्रामतः ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं । एत्थ पविसडु अज्जा । १० । २७१

॥ इत्युभौ प्रविशतः ॥

वृद्धा ॥ उपसृत्य ॥ सुहं तुम्हाणं भोडु भावमिस्साणं । ११ ।

अधिकरणिकः । भद्रे स्वागतमास्यताम् ।

वृद्धा । तथा । १२ । ॥ इत्युपविष्टा ॥

शकारः ॥ मानेयम् ॥ आगदाशि बुडुकुट्टणि आगदाशि । १३ ।

अधिकरणिकः । अये त्वं किल वसन्तसेनामाता ।

वृद्धा । अधरं । १ ।

अधिकरणिकः । अयेदानीं वसन्तसेना क्व गता ।

वृद्धा । मित्तघरम् । २ ।

५ अधिकरणिकः । किन्नामधेयं तस्या मित्रम् ।

वृद्धा ॥ स्वगतम् ॥ अदिलज्जणीम् क्व एद ॥ प्रकाशम् ॥ जणस्स पु
च्छणीम् अम् अत्थो ए उण अधिअरणिअस्स । ३ ।

२७२ अधिकरणिकः । अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । व्यवहारो पुच्छदि ए एत्थ दोसो कथेहि । ४ ।

१० वृद्धा । कथं व्यवहारो । ता सुणन्तु अज्जमिस्सा । सो क्व सत्थ
वाह्विणअदत्तस्स एत्तिम् सो साअरदत्तस्स तणम् सो सुगहिदणामहेम्
अज्जचारुदत्तो एणम सेट्ठिचत्तरे पडिवसदि तहिं मे दारिअ जोज्जण
मुहं अणुभवदि । ५ ।

शकारः । शुदं अज्जेहिं । लिह्माअन्तु एदे अक्खला चालुदत्तेण

१५ शरु मम विवादि । ६ ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । चारुदत्तो मित्तो त्ति एत्थि दोसो । ७ ।

अधिकरणिकः । व्यवहारो ज्यं चारुदत्तमवलम्बते ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । एव्वं विअ । ८ ।

२७३ अधिकरणिकः । धनदत्त वसन्तसेना आर्यचारुदत्तस्य गृहं गतेति

२० लिख्यतां व्यवहारस्य प्रथमः पादः । कथमार्यचारुदत्तो ज्यस्माभिरा
ह्वयितव्यः । अथवा व्यवहारस्तमाह्वयति । भद्र शोधनक गच्छ आ
र्यचारुदत्तं स्वैरमसम्भ्रान्तमनुद्विग्नं सादरमाह्वय प्रस्तावेनाधिकरणिकस्त्वां
द्रष्टुमिच्छतीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्तश्चारुदत्तेन सह प्रविश्य च ॥

२५ एउ एउ अज्जो । १ ।

चारुदत्तः ॥ विचिन्त्य ॥

परिज्ञातस्य मे राज्ञा शीलेन च कुलेन च ।

यत्सत्यमिदमाह्वानमवस्थामभिशङ्कते ॥

॥ सवितर्कं स्वगतम् ॥

ज्ञातो नु किं स खलु बन्धनविप्रयुक्तो

॥

मार्गागतः प्रवहणेन मयापनीतः ।

चारुदत्तस्य नृपतेः श्रुतिमागतो वा

येनाहमेवमभियुक्त इव प्रयामि ॥

अथवा किं विचारितेन । अधिकरणमण्डपमेव गच्छामि । भद्र शोधनक अधिकरणस्य मार्गमादेशय ।

१०

शोधनकः । एडु एडु अज्जो । १ । ॥ इति परिक्रामतः ॥

चारुदत्तः ॥ राशङ्कम् ॥ तत्किमपरम् ।

२७४

वृक्षस्वरं वासति वायसो ऽयममात्यभृत्या मुहुःराह्वयन्ति ।

सव्यं च नेत्रं स्फुरति प्रसक्त ममानिमित्तानि हि खेदयन्ति ॥

शोधनकः । एडु एडु अज्जो सैरं असम्भन्तं । २ ।

१५

चारुदत्तः ॥ परिक्रम्याग्रतो ऽवलोक्य च ॥

शुष्कवृक्षस्थितो धाङ्क आदित्याभिमुखस्तथा ।

मयि चोदयते वामं चतुर्धोरमसंशयम् ॥

॥ पुनरन्यतो ऽवलोक्य ॥ अये कथमयं सर्पः ।

मयि विनिहितदृष्टिर्भिन्ननीलाञ्जनाभः

२७

स्फुरितविततजिह्वः शुक्लदंष्ट्राचतुष्कः ।

अभिपतति सरोषो जिह्विताध्मातकुक्षि

भुजगपतिरयं मे मार्गमाक्रम्य सुतः ॥

अपि चेदम् ।

स्खलति चरणं भूमौ न्यस्तं न चार्द्रतमा मही

२५

स्फुरति नयनं वामो बाहुर्मुहुश्च विकम्पते ।
 शकुनिरपरश्चायं तावद्विरौति हि नैकशः
 कथयति मरुधोरं मृत्युं न चात्र विचारणा ॥

सर्वथा देवताः स्वस्ति करिष्यन्ति ।

५ शोधनकः । एट्ट एट्ट अज्जो इमं अधिअरणमण्डवं पविसट्ट अज्जो । १ ।

५७१ चारुदत्तः ॥ प्रविश्य समन्तादवलोक्य ॥ अहो अधिकरणमण्डपस्य पराश्रीः । इह हि ।

१० चित्तासक्तानिमग्नमन्त्रिसलिलं दूतोर्मिशङ्काकुलं
 पर्यन्तस्थितचारनक्रमकरं नागाश्चक्षिंस्त्रायम् ।
 नानावाशककङ्कपन्निरुचिरं कायस्यसर्पास्पदं
 नीतिक्षुण्णतटे च राजभवनं क्षिप्तैः समुद्रायते ॥

भवतु ॥ प्रविशन् प्रिराघातमभिनीय सवितर्कम् ॥ अरुह इदमपरम् ।

सव्यं मे स्पन्दते चतुर्विरौति वायसस्तथा ।

१५ पन्थाः सर्पेण रुद्धो ज्यं स्वस्ति चास्मासु दैवतः ॥

तावत्प्रविशामि ॥ इति प्रविशति ॥

अधिकरणिकः । अयमसौ चारुदत्तो य एषः ।

घोणोन्नतं मुखमपाङ्गविशालनेत्रं

नैतद्विभाजनमकारणद्रूपणानाम् ।

२० नागेषु गोषु तुरगेषु तथा नरेषु

न ह्याकृतिः सुसदृशं विजहाति वृत्तम् ॥

चारुदत्तः । भो अधिकृतेभ्यः स्वस्ति । रुद्धो नियुक्ता अपि कुशलं भवताम् ।

अधिकरणिकः ॥ सत्सम्भ्रमम् ॥ स्वागतमार्यस्य । भद्र शोधनक आर्य
 २५ स्यासनमुपनय ।

शोधनकः ॥ आसनमुपनीय ॥ एदं आसनं एत्य उवविसदु अज्जो । १। २७६

चारुदत्तः ॥ उपविशति ॥

शकारः ॥ सप्तोऽधम् ॥ आगदे शि ले इशियआधादआ आगदे शि ।

अहो णाए ववहाले अहो धम्मे ववहाले जं एदाह इशियआधाद
आह आशणे दीअदि ॥ सगर्वम् ॥ भोडु णं दीअडु । २। ५

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त अस्ति भवतो ऽस्या आर्याया डु
हित्रा सह प्रसक्तः प्रणयः प्रीतिर्वा ।

चारुदत्तः । कस्याः ।

अधिकरणिकः । अस्याः ॥ इति वसन्तसेनामातरं दर्शयति ॥

चारुदत्तः ॥ उत्थाय ॥ आर्ये अभिवादये ।

१०

वृद्धा । ज्ञाद चिरं मे जीव ॥ न्वगत्तम् ॥ अग्रं सो चारुदत्तो सुणि
क्वित्तं क्वु दारिआए जीव्वणं । ३।

अधिकरणिकः । आर्य गणिका तव मित्रम् ।

चारुदत्तः ॥ लज्जां नाटयति ॥

शकारः ।

२७७

लज्जाए भीलुदाए वा चालित्तं अलिह णिगूहडु ।

सग्रं मालिअ अत्यकालणा एणिं गेएहदि तं ण भण्टके ॥ । ४।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त भणाहि अलं लज्जाए ववहारो
क्वु एसो । ५।

चारुदत्तः । भो अधिकृता मया कथमीदृशं वक्तव्यं गणिका मम २०
मित्रमिति । अथवा यौवनमत्रापराध्यति न चारित्र्यम् ।

अधिकरणिकः ।

व्यवहारः सविघ्नो ऽयं त्यज लज्जां हृदि स्थिताम् ।

ब्रूहि सत्यमलं धैर्यं हलमत्र न गृह्यते ॥

अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

२५

चारुदत्तः । अधिकृत केन सह मम व्यवहारः ।

शकारः ॥ साढोपम् ॥ अहं मद् शहं ववहल्ले । १।

चारुदत्तः । त्वया सह मम व्यवहारः सुदुःसहः ।

२७८ शकारः । अहं इच्छियग्राधादग्रा लक्षणशदभूषणश्रं वशन्तशेषिणश्रं
मालिश शम्पदं कवडकावडिके भविश्र णिगूहेशि । २।

चारुदत्तः । असम्बद्धः खल्वसि ।

अधिकरणिकः । आर्यं चारुदत्त अलमनेन ब्रूहि सत्यमपि गणि
का तव मित्रम् ।

चारुदत्तः । एवमेवम् ।

१० अधिकरणिकः । आर्यं वसन्तसेना वृ ।

चारुदत्तः । गृहं गता ।

अधिकार्यस्थौ । कथं गदा कदा गदा गच्छन्ती वा केण अणुगदा । ३।

चारुदत्तः । ॥ स्वगतम् ॥ किं प्रच्छन्नं गतेति त्रवीमि ।

अधिकार्यस्थौ । अज्ज्ञ कथेहि । ४।

१५ चारुदत्तः । गृहं गता किमन्यद्ब्रवीमि ।

२७९ शकारः । मम केलिकं पुष्पाकलण्डकजिणुज्जाणं पवेशिश्र अत्य
णिमित्तं वाडुप्राशवलकालेण मालिदा अहं शम्पदं वदशि धनं गदे
ति । ५।

चारुदत्तः । आः असम्बद्धप्रलापिन् ।

२० अभ्युक्षितो ऽसि सलिलैर्न वल्लारुकानां

चापाग्रपक्षसदृशं भृशमन्तरा ते ।

मिथ्यैतदाननमिदं भवतस्तथाहि

हेमतपन्नमिव निष्प्रभतामुपैति ॥

अधिकरणिकः ॥ जनान्तिकम् ॥

ग्रहणं चानिलस्यैव चारुदत्तस्य दूषणम् ॥

॥ प्रकाशम् ॥ आर्यचारुदत्तः स्वल्वसौ कथमकार्यं करिष्यति ॥ घोषे

त्यादि पठति ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृले दीशदि । १ ।

अधिकरणिकः । अपेहि मूर्ख ।

५

वेदार्थान्प्राकृतस्त्वं वदसि न च ते जिह्वा निपतिता

मध्याह्ने वीक्ष्यसे ऽर्कं न तव सकृसा दृष्टिर्विचलिता ।

दीप्ताग्नौ पाणिमन्तः क्षिपसि न च ते तत्क्षणं दृश्यते ऽसौ २८०

चारित्र्याच्चारुदत्तं चलयसि न ते देहं हरति भूः ॥

आर्यचारुदत्तः कथमकार्यं करिष्यति ।

१०

कृत्वा समुद्रमुदकोच्छ्रयमात्रशेषं

दत्तानि येन हि धनान्यनपेक्षितानि ।

स श्रेयसां कथमिवैकनिधिर्महात्मा

पापं करिष्यति धनार्थमवैरिनुष्टम् ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृले दीशदि । २ ।

१५

वृद्धा । हृदास जो दाणिं णासीकदं सुवण्णभण्डग्रं रत्तिं चरेहिं

अवहृदं ति तस्स कारणादो चडुस्समुद्दसारभूदं रअणावलिं देदि सो

दाणिं अत्यकारणादो इमं अकज्जं करेदि । हा जाद एहि मे पुत्ति । ३ ।

॥ इति रोदिति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त किमसौ पद्भ्यां गता उत प्रवहृणेनेति ।

चारुदत्तः । ननु मम प्रत्यक्षं न गता । तत्र जाने किं पद्भ्यां गता उत प्रवहृणेनेति ।

पादप्यहारपरिभवविमाणालङ्घगृह्यवेरस्स ।

अणुसोअत्तस्स इअं कथंपि रत्ती पभाद मे ॥

ता ज्ञाव अधिअरणमण्डवं उवसप्पामि ॥ प्रविष्टकेन ॥ सुद्धं अज्जमि
स्साणं । १ ।

५ अधिकरणिकः । अये नगररक्षाधिकृतो वीरकः । वीरक किमा
गमनप्रयोजनम् ।

वीरकः । ह्री ह्री बन्धणभेअणसम्भमे अज्जकं अणोसत्तो ओद्धा
रिअं पवरुणं वच्चदि त्ति विअरं करेतो अणोसत्तो अरे तुए वि आ
लोइदे मए वि आलोइदव्वो त्ति भणत्तो ज्जेव्व चन्दणमरुत्तरएण

१० पादेण ताडिदो म्हि । एदं सुणिअ अज्जमिस्सा पमाणं । २ ।

२८२ अधिकरणिकः । भद्र जानीये कस्य तत्प्रवरुणमिति ।

वीरकः । इमस्स अज्जचारुदत्तस्स वसत्तसेणा आरूढा पुप्फकर
एडकजिणुज्जाणं कीलिडुं णीअदि त्ति पवरुणवारुएण कहिदं । ३ ।

शकारः । पुणो वि शुद्धं अज्जमिश्शेहिं । ४ ।

१५ अधिकरणिकः ।

एप भो निर्मलज्ज्योत्स्नो राहुणा अस्यते शशी ।

जलं कृत्वावपातेन प्रसन्नं कलुषायते ॥

वीरक पञ्चादिह भवतो न्यायं द्रव्यामः । य एप अधिकरणे द्वार्यश्च
स्तिष्ठति तमेनमारुह्य गत्वा पुष्पकरण्डकोद्यानं दृश्यतामस्ति तत्र

२० काचित्स्त्री विपन्ना न वेति ।

वीरकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्तः प्रविश्य च ॥ गदो म्हि
तहिं दिदुं च मए इत्थिआकलेवरं सावदेहिं विलुप्यत्तं । ५ ।

अठिकायस्यौ । कथं तुए ज्ञाणिदं इत्थिआकलेवरं त्ति । ६ ।

२८३ वीरकः । सावसेसेहिं केसरुत्थपाणिपादेहिं उवलक्खिदं

२५ मए । ७ ।

अधिकरणिकः । अहो धिग्वैषम्यं लोकव्यवहारस्य ।
यथा यथेदं निपुणं विचार्यते तथा तथा सङ्कष्टमेव दृश्यते ।
अहो सुसन्ना व्यवहारनीतयो मतिस्तु गौः पङ्कगतेव सीदति ॥

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥

यथैव पुष्पं प्रथमे विकाशे समेत्य पातुं मधुपाः पतन्ति ।
एवं मनुष्यस्य विपत्तिकाले हिद्रेघनरथा बहुलीभवन्ति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

चारुदत्तः ।

डुष्टात्मा परगुणमत्सरो मनुष्यो
रगान्धः परमिह कृतुकामबुद्धिः ।

१०

किं यो यद्वदति मृषैव ज्ञातिदोषा
तद्वाक्यं भवति न तद्विचारणीयम् ॥

अपिच । यो ऽहं लतां कुसुमितामपि पुष्पहेतो
राकृष्य नैव कुसुमावचयं करोमि ।

सो ऽहं कथं भ्रमरपत्नरुचौ सुदीर्घे
केने विगृह्य रुदतीं प्रमदां निहन्मि ॥

१५

शकारः । हंहो अधिअलणभोश्चा किं तुम्हे पक्खबदिण
ववहलं पेक्खध जेण अत्त वि एणे रुदणचालुदत्ते आणणे धाल्ताअ ५८४
दि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक । एवं क्रियताम् ।

२०

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । विचार्यतां भो अधिकृता विचार्यताम् ॥ इति आसनादव

तीर्य भूमौ उपविशति ॥

शकारः ॥ स्वगतं सहर्षं नर्त्तिव्या ॥ ह्री अणेण मए कडे पावे अमशण
मशतके निवडिदे । ता जहिं चालुदत्ताके उवविशदि तहिं हग्गे ५५

उवविशामि ॥ तथा कृत्वा ॥ चालुदत्ता पेक्ख पेक्ख मं ता भण भण
मए मालिद ति । १।

चारुदत्तः । भो अधिकृताः ॥ दुष्टात्मेति पूर्वोक्तं पठति ॥ सनिश्वासं स्वगतम् ॥

मैत्रेय भोः किमिदमद्य ममोपघातो

५

हा ब्राह्मणि द्विजकुले विमले प्रसृता ।

हा रोहसेन न हि पश्यसि मे विपत्तिं

मिथैव नन्दसि परव्यसनेन नित्यम् ॥

२८५ प्रेषितश्च मया तद्वार्तान्वेषणाय मैत्रेयो वसन्तसेनासकाशं शकटिकानि
मित्तं च तस्य प्रदत्तान्यलङ्करणानि प्रत्यर्पयितुम् । तत्कथं चिरयते ।

१०

॥ ततः प्रविशति गृहीताभरणो विद्रूपकः ॥

विद्रूपकः । पेसिदो म्हि अज्जचारुदत्तेण वसन्तसेणासकाशं तद्धिं

अलङ्करणां गेण्हिअ जथा अज्ज मित्तेअ वसन्तसेणाए वच्छो रोहसे

णो अत्तणो अलङ्कारेण अलङ्करिअ जणणीसकाशं पेसिदो इमस्स आ

हरणं दादव्वं ए उण गेण्हिदव्वं ता समप्येहि ति । ता जाव वस

१५ तसेणासकाशं ज्ञेय्व गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य आकाशे ॥ कथं भावरेभि

लो । भो भाव रेभिल किणिमित्तं तुमं उव्विग्गउव्विग्गो विअ ल

व्हाअसि ॥ आकर्ण्य ॥ किं भणासि । अज्जचारुदत्तो अधिअरणं सदावी

अदि ति ता ए ङु अण्णेण कज्जेण होदव्वं ॥ विचिन्त्य ॥ ता पच्छा वसन्त

सेणागेहं गमिस्सं । अधिअरणमण्डवं दाव गमिस्सं ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥

२० इदं अधिअरणमण्डवं ता जाव पविसामि ॥ प्रविश्य ॥ सुहं अधिअरण

भोअ्याणं कहिं मम पिअवअस्सो । १।

२८६

अधिकरणिकः । नन्वेष तिष्ठति ।

विद्रूपकः । वयस्स सोत्थि भोडु । ३।

चारुदत्तः । भविष्यति ।

२५

विद्रूपकः । अवि केवमं दे । ४।

चारुदत्तः । एतदपि भविष्यति ।

विद्रूपकः । भो वयस्स किष्णिमित्तं उण उव्विग्गडव्विग्गो
विअ लक्खीअसि । कुदो वा सदाइदो । १।

चारुदत्तः । वयस्य ।

मया खलु नृशंसेन परलोकमज्ञानता ।

॥

स्त्रीरतिश्चाविशेषेण शेषमेषो ऽभिधास्यति ॥

विद्रूपकः । किं किं ।

२८७

चारुदत्तः ॥ कर्णे ॥ एवमिति ।

विद्रूपकः । को एव्वं भणादि । २।

चारुदत्तः ॥ सञ्ज्ञया शकारं निर्दिशति ॥ नन्वेष तपस्वी हेतुभूतः कृता १०
तो मां व्याहृति ।

विद्रूपकः । एदं कीस ण भणीअदि गेहं गद त्ति । ३।

चारुदत्तः । उच्यमानमपि अवस्थादोषान्न गृह्यते ।

विद्रूपकः । भो भो अज्जा जेन दाव पुरट्ठावणविहारारामदेउ
लेहिं तडागकूवेहिं अलङ्किदा उज्जअणी सो अत्थकलवत्तकारणादो १५
ईदिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि त्ति ॥ सक्कोथम् ॥ अरे रे काणेलीसुदा राअ
सालसण्ठाणआ उस्सङ्गलआ किदण्णदोसभणउआ वडुसुवणामण्डिद
मक्कुउआ भण भण मम अगगदो जो दाणिं मम पिअवअस्सो कुमुमिदं
माधवीलदं पि आअट्ठिअ कुमुमावचअं ण करेदि कदावि आअट्ठिदाए
पल्लवहेदो भोदि त्ति सो कथं एरिसं अकज्जं उदअलोअविरुद्धं करेदि । २०
चिट्ठ रे कुट्ठणिउत्ता चिट्ठ चिट्ठ नाव एदिणा तव हिअअकुडिलेण
दणउअट्ठेण मत्थअं दे सदाखणउं करेमि । ४।

शकारः ॥ सक्कोथम् ॥ शृणुतु शृणुतु अज्जमिण्णा । चालुदत्ताकेण २८८
शरु मम विवादे ववहाले वा ता कीश एणे काकपदशीशमशतका
मम शिले शदखण्डे कलेशि । मा दाव ले दाशीइउत्ता दुअवडुव्वका ॥ २१

विद्रूपकः ॥ दण्डकादमुद्यम्य पूर्वोक्तं पठति ॥

शकारः ॥ सक्तोऽधमुत्थाय ताडयति ॥

विद्रूपकः ॥ प्रतीपं ताडयति । अन्योन्यं ताडयतः । विद्रूपकस्य कक्षादेशादाभरणानि पतन्ति ॥

२८१ शकारः ॥ तानि गृहीत्वा दृष्ट्वा सप्ताध्वसम् ॥ पेक्वन्तु अज्जा एदे क्खु ताए तवशिशणीए केलका अलङ्कारा ॥ चारुदत्तमुद्दिश्य ॥ इमश्श अत्थकल्लव तश्श कालणा एशा मालिदा वावादिदा अ । १ ।

॥ अधिकरणिकाः सर्वे अधोमुखाः स्थिताः ॥

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥

१०

अयमेवंविधे काले दृष्टो भूषणविस्तरः ।

अस्माकं भाग्यवैषम्यात्पतितः पातयिष्यति ॥

विद्रूपकः । भो कीस भूदत्थं एण णिवेदीअदि । २ ।

चारुदत्तः । वयस्य ।

दुर्वलं नृपतिश्चतुर्नैतत्तत्र निरीक्षते ।

१५

केवलं वदतो दैन्यमज्ञाद्यं मरणं भवेत् ॥

अधिकरणिकः । कटं भोः कटम् ।

अङ्गारकविरुद्धस्य प्रक्षीणस्य वृक्षस्पतेः ।

ग्रहो ऽयमपरः पार्श्वे धूमकेतुरिवोत्थितः ॥

२१० अेठिकायस्यौ ॥ वसन्तसेनामातरमुद्दिश्य ॥ अवह्मिदा दाव अज्जा एदं

२० सुवाणभणउअं अवलोएडु सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ३ ।

वृद्धा ॥ विलोक्य ॥ सरिसो एसो ण उण सो । ४ ।

शकारः । आं वुडूकुट्टणि अक्खीहिं मत्तिदं वाआए मूकिदं । ५ ।

वृद्धा । रुदास अवह्मि । ६ ।

अेठिकायस्यौ । अप्पमतं कथेहि सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ७ ।

२५

वृद्धा । अज्ज सिप्पिकुसलदाए आवन्धेदि दिट्ठिं ण उण सो । ८ ।

अधिकरणिकः । भद्रे अपि ज्ञानास्येतान्याभरणानि ।
वृद्धा । एणं भणामि । एणं ऊणं ऊणं अणभिजाणिदो अरुवा कदा २११
वि सिप्पिणा घडिदो भवे । १ ।

अधिकरणिकः । पश्य श्रेष्ठिन् ।

वस्वन्तराणि सदृशानि भवन्ति नूनं

५

दृपस्य भूषणगुणस्य च कृत्रिमस्य ।

दृष्ट्वा क्रियामनुकरोति हि शिल्पिवर्गः

सादृश्यमेव कृतकस्ततया च दृष्टम् ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्जचारुदत्तस्स केरुकाइं एदाइं । २ ।

चारुदत्तः । न खलु न खलु ।

१०

श्रेष्ठिकायस्थौ । ता कस्स । ३ ।

चारुदत्तः । इहात्रभवत्या दुहितुः ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । कथं एदाइं ताए विओअं गदाइं । ४ ।

चारुदत्तः । एवं गतानि आं इदम् ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त एत्थ सच्चं वत्तव्वं । पेक्ख

पेक्ख ।

सच्चेण सुहं खु लब्भइ सच्चात्तावि एण कोइ पादर्इ ।

२१२

सच्चं त्ति दुवे वि अक्खरा मा सच्चं अलिण्ण गूहेहि ॥ ५ ॥

चारुदत्तः । आभरणान्याभरणानीति न ज्ञाने किं तस्मद्गृहादानो
तानीति ज्ञाने ।

२०

शकारः । उज्जाणं पवेणिअ पढमं मालेशि कवउकावडिआए
शम्पदं णिगूहेशि । ६ ।

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

इदानीं सुकुमारे ऽस्मिन्निःशङ्कं कर्कशाः कशाः ।

तत्र गात्रे पतिष्यन्ति सहास्माकं मनोरथैः ॥

२५

चारुदत्तः । अपापानां कुले ज्ञाते मयि पापं न विद्यते ।

यदि सम्भाव्यते पापमपापेन च किं मया ॥

॥ स्वगतम् ॥ न च मे वसन्तसेनाविरहितस्य जीवितेन कृत्यम् ॥ प्रकाशम् ॥

भोः किं वरुणा ।

५

मया किल नृशंसेन लोकद्वयमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्च विशेषेण शेषमेवो ऽभिधास्यति ॥

२१३

शकारः । वाचादिदा अले तुमं पि भण वाचादिदेत्ति । १ ।

चारुदत्तः । त्वयैवोक्तम् ।

शकारः । शुणध शुणध भ्रष्टालम्ना एदेण मालिदा । एदेण नेव्व

१० शण्ण हिणो एदण्ण दलिदचालुदत्ताद्द शालीले दण्डे ण धालीअडु । २ ।

अधिकरणिकः । शोधनक यथाह राष्ट्रियः । भो राजपुरुषा गृह्य

तामयं चारुदत्तः ॥ राजपुरुषा गृह्णन्ति ॥

वृद्धा । पर्सादत्तु पर्सादत्तु अज्जमिस्सा जो दाणिं चोरेहिं अवह

दस्स ॥ इत्यादि पूर्वोक्तं पठति ॥ ता जदि वाचादिदा मम दारिआ तदावि

१५ जीअडु मे दीहाऊ । अणंच । अत्थिप्पच्चत्थिणं वव्हारो । अहं अत्थि

णी ता मुच्चध एदं । ३ ।

२१४

शकारः । अवेहि गच्चदाणि गच्छ किं तव एदिणा । ४ ।

अधिकरणिकः । आर्ये गम्यताम् । हे राजपुरुषा निष्क्रामयतैनाम् ।

वृद्धा । हा जाद हा पुत्तअ । ५ । ॥ इति हृदती निष्क्रान्ता ॥

२०

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कटं मद् एदण्ण अत्तणो शलिणं शम्पदं ग
च्छामि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त निर्णये वयं प्रमाणं शेषे राजा
तथापि शोधनक विज्ञाप्यतां राजा पालकः ।

अयं हि पातकी विप्रो न वध्यो मनुरव्रवीत् ।

२५

राट्पादस्मात्तु निर्वास्यो विभवैरुन्नतैः सह ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य सात्वम् ॥
अज्जा गद म्हि । तहिं रात्रा पालओ भणादि जेण अत्यकलवत्तस्स
कारणादो वसन्तसेणा वाबादिदा तं तहिं ज्ञेव्व आहरणां गले व
न्धिअ डिण्डिमं ताडिअ दक्खिणमसाणं णइअ मूले भज्जेध त्ति । जो
को वि अवरो हरिं अकज्जं अणुचिट्ठदि सो एदिणा सणिआरदण्डेण
सासीअदि । १ ।

चारुदत्तः । अहो अविमृश्यकारी राजा पालकः । २१५

अथवा । ईदृशे व्यवहाराग्नौ मन्त्रिभिः परिपातिताः ।

स्थाने खलु महीपाला गच्छन्ति कृपणां दशाम् ॥

अपिच । ईदृशैः श्वेतकाकीयै राज्ञः शासनद्वयकैः । १०

अपापानां सहस्राणि हन्यन्ते च कृतानि च ॥

सखे मैत्रेय गच्छ मद्वचनादस्वामपश्चिममभिवादयस्व । पुत्रं च मे रोह
सेनं परिपालयस्व ।

विद्वपकः । मूले हिन्ने कुदो पादवस्स परिपालणं । २ ।

चारुदत्तः । मा मैवम् । १५

नृणां लोकात्तरस्थानां देहप्रतिकृतिः सुतः ।

मयि यो यस्तव स्नेहो रोहसेने स युज्यताम् ॥

विद्वपकः । अहं ते पिअवअस्सो भविअ तुए विरहिदं पाणां
धारेमि । ३ ।

चारुदत्तः । रोहसेनमपि तावद्दर्शय । २१६

विद्वपकः । एव्वं जुत्तादि । ४ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अपसार्यतामयं वदुः ।

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

अधिकरणिकः । कः को ऽत्र भोआण्डालानां दीयतामदिशः ।

शोधनकः । इदो आग्रच्छुडु अङ्गो । १ ।

चारुदत्तः ॥ सकृहणम् ॥ मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति । आकाशे ॥

विपसलिलतुलाग्निप्रार्थिते मे विचारे

क्रकचमिह शरीरे वीक्ष्य दातव्यमद्य ।

५

अथ रिपुवचनाद्वा ब्राह्मणं मां निहंसि

पतसि नरकमध्ये पुत्रपौत्रैः समेतः ॥

अयमागतो ऽस्मि ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

१०

व्यवहारो नाम

नवमो ऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति चाण्डालद्वयेनानुगम्यमानश्चारुदत्तः ॥

२१७

उभौ । तक्षिण कलत्र कालण णववह्वन्धणग्रणे णिउणा ।

अइलेण शीशहेअणशूलालोवेषु कुशल म्ह ॥

ओशलथ अज्जा ओशलथ । एणे अज्जचालुदत्ते ।

दिणकलवीलदामे गहिदे अम्हेहिं वज्जपुलिशेहिं ।

दीवे व्व मन्दणेहे थोअं थोअं खअं जाइ ॥ १ ॥

चारुदत्तः ॥ सविषादम् ॥

नयनसलिलसितं पांशुवल्लीकृताङ्गं

पितृवनसुमनोभिर्वेष्टितं मे शरीरम् ।

विरसमिह रक्तो रक्तगन्धानुल्लिप्तं

बलिमिव परिभोक्तुं वायसास्तर्कयन्ति ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्जा ओशलथ ।

किं पेक्खथ शप्पुलिशं वज्जकलं कालपल्लमुधलइहिं ।

शुअणशउणाधिवाशं शज्जणपुलिशदुमं इदं ॥

आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ ॥ २ ॥

चारुदत्तः । पुरुषभाग्यानामचित्याः खलु व्यापारा यदहमीदृशीं

दशामनुप्राप्तः ।

सर्वगात्रेषु विन्यस्तौ रक्तचन्दनहस्तकैः ।

पिष्टचूर्णावकीर्णश्च पुरुषो ऽहं पशूकृतः ॥

॥ अग्रतो निवृण्व ॥ अहो तारुतम्यं नराणाम् ।

२१८

अमी हि दृष्ट्वा मम देहमेतं मर्त्यं धिगस्त्वित्युपज्ञातखेदाः ।

अशक्नुवन्तः परिरक्षितुं मां स्वर्गं लभस्वेति वदन्ति पौराः ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्ञा ओशलथ । किं पेक्खथ ।

इन्दे पवाहिअत्ते गोप्पशवे शङ्कमं च तालाणं ।

शुपुलिशपाणविपत्ती चत्तालि इमे ण दढुव्वा ॥ ११ ।

२११ एकः । कृणुते आहिता पेक्ख पेक्ख ।

णअलीपधाणभूदे वज्जीअत्ते कदत्तअण्णाए ।

किं लुअदि अत्तलिक्वे आडु अणब्भे पडदि वज्जे ॥ १२ ।

द्वितीयः । अले ले गोह्वा ।

ण अ लुअदि अत्तलिक्वे णेअ अणब्भे पडदि वज्जे ।

१० महिलाशमूहमेहे णिवडइ णअणम्बुधालाहिं ॥

। अविअ ।

वज्जम्मि णीअमाणे जणणश शब्बणश लोदमाणणश ।

णअणणशलिलेहिं शित्ते लच्छादो ण उणमइ लेणू ॥ १३ ।

चारुदत्तः ॥ निवृण्व सकृणाम् ॥

१५ दृताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो मां वातायनार्थिन विनिःसृतास्याः ।

ह्वा चारुदत्तत्वभिभाषमाणा वाप्यं प्रणालीभिरिवोत्सृजन्ति ॥

३०० चाण्डालौ । आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ इमं घोशणट्ठाणं ।

आह्णेध डिण्डिमं घोशेध घोशणं । ४ ।

उभौ । शुणाध अज्ञा शुणाध । एणे शत्यवाह्विणअदत्तण ण

२० त्तिके शाअरदत्तण पुत्तके अज्जुचालुदत्ते णाम । एदिणा किल अक

ज्जुकालिणा गणिआ वणत्तणेणा अत्यकलवत्तण कालणादो शुणं

पुप्फकलण्डअज्जिमुज्जाणं पवेशिअ वाहुपाणवलकालेण मालिद त्ति ।

एणे शलोत्ते गहिदे शअं अ पडिअमे । तदो लणा पालएण अम्हे

आणत्ता एदं मालेडुं । जदि अवले ईदिशं उहअलोअवित्ठुडं अकज्जं

२५ कलेदि तं पि लाआ पालए एव्वं ज्ञेव्व शाशदि । ५ ।

चारुदत्तः ॥ तन्निर्वेदं स्वगतम् ॥

मखशतपरिपूतं गोत्रमुद्भासितं मे
सदसि निविडैत्यब्रह्मघोषैः पुरस्तात् ।
मम मरणदशायां वर्तमानस्य पापै
स्तदसदृशमनुष्यैर्धुष्यते घोषणायाम् ॥

३०१

५

॥ उद्गोच्य कर्णो पिधाय ॥ ह्य वसन्तसेने ।

शशिविमलमयूखशुभ्रदन्ति
सुरुचिरविद्रुमसन्निभाधरौष्टि ।
तव वदनभवामृतं निपीय
कथमवशो ह्यवशोविषं पिबामि ॥

१०

उभौ । ओशलथ अन्ना ओशलथ ।

एषे गुणलअणणिहो शन्नणडुक्काण उत्तलणशिद्र ।
अशुवणां मण्डणअं अवणाअदि अन्न णअलीदो ॥

। अणां च ।

शब्दे क्व होइ लोए लोए शुद्धशपिठदाण तत्तिछा ।
विणिवडिदाण णलाणं पिअअली उच्चहो होदि ॥ १॥

१५

चारुदत्तः ॥ सर्वतो ऽवलोक्य ॥

३०२

अमी हि वस्त्रान्तरुद्धवक्त्राः
प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः ।
परो ऽपि बन्धुः समसंस्थितस्य
मित्रं न कश्चिद्विपमस्थितस्य ॥

२०

चाण्डालौ । ओशालणं कदं विवित्तं लाअमग्गं । ता आणेध
एदं दिणवज्जाचिण्हं । २।

चारुदत्तः । मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति ॥

नेपथ्ये । ह्य ताद ह्य पिअवअस्स । ३।

२५

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सकलणाम् ॥ भोः स्वजातिमहत्तर इच्छाम्यहं
भवतः सकाशात्प्रतिग्रहं कर्तुम् ।

चाण्डालौ । किं श्रमहाणं कृत्यादौ पडिगहं कलेशि । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापं नापरीव्यकारी दुराचारः पालक इव
५ चाण्डालः । तत्परलोकार्थं पुत्रमुखं द्रष्टुमभ्यर्थये ।

चाण्डालौ । एवं करिग्रह । २ ।

३०३ नेपथ्ये । हा ताद हा आवुक । ३ ।

चारुदत्तः ॥ श्रुत्वा सकलणाम् ॥ भोः स्वजातिमहत्तर ॥ इत्यादि पठति ॥

चाण्डालौ । आग्रच्छु ।

१० अपरः । आग्रच्छु । ४ ।

उभौ । अले पडला खणं अतलं देध एणे अन्नचालुदत्ते पुत्तमुहं
पेक्खिडु ॥ नेपथ्याभिमुखम् ॥ अन्न इदो इदो । आग्रच्छु ले दालया आग्रच्छ । ५ ।

॥ ततः प्रविशति दारुकमादाय विद्रूपकः ॥

विद्रूपकः । तुवरडु तुवरडु भदमुहो पिदा दे मारिडुं णीअदि । ६ ।

१५ दारुकः । हा ताद हा आवुक । ७ ।

विद्रूपकः । हा पिअवअस्स कहिं मए तुमं पेक्खिदव्वो । ८ ।

चारुदत्तः ॥ पुत्रं मित्रं च वीक्ष्य ॥ हा पुत्र हा मैत्रेय ॥ सकलणाम् ॥ भोः
कटम् ।

चिरं खलु भविष्यामि परलोके पिपासितः ।

२०

अत्यल्पमिदमस्माकं निवापोदकभोजनम् ॥

३०४ किं पुत्राय प्रयच्छामि ॥ आत्मानं वीक्ष्य यत्तोषवीतं दृष्ट्वा ॥ आं इदं तावदस्ति
मम च ।

अमौक्तिकमसौवर्णं ब्राह्मणानां विभूषणम् ।

देवतानां पितृणां च भागो येन प्रदीयते ॥

२५

॥ इति यत्तोषवीतं ददाति ॥

चाण्डालः । आग्रच्छ ले चालुदत्ता आग्रच्छ । १ ।

द्वितीयः । अले अन्नचालुदत्तं णिलुबबदेण णामेण आलबेशि ।

अले पेक्ख ।

अब्बुदए अवशाणे तहेअ लत्तिन्दिवं अरुदमग्गा ।

उदामेव्व किशोली णिअदी खु पडिच्छिदं जादि ॥

५

। अणं च ।

शुक्खा ववदेशा शे किं पणमिअमत्थएण कादव्वं ।

लाङ्गगहिदे वि चन्दे ण वन्दणीए जणपदश ॥ । २ ।

बालकः । अरे रे चाण्डालआ कहिं आवुक्कं णेध । ३ ।

३०५

चारुदत्तः । वत्स ।

१०

अंसेन विअत्कर्वाणमालां स्कन्धेन शूलं हृदयेन शोकम् ।

आघातमग्राहमनुप्रयामि शामित्रमालब्धुमिवाधरे ऽजः ॥

चाण्डालः ।

णङ्गु अम्हे चाण्डाला चाण्डालउलम्मि जादपुव्वा वि ।

जे अहिभवन्ति शाङ्गं ते पावा ते अ चाण्डाला ॥ । ४ ।

१५

दार्कः । ता कीस मारेध आवुक्कं । ५ ।

चाण्डालः । अत्त लाअणिओओ क्खु अवलज्जदि ण ङ्गु अम्हे । ६ ।

दार्कः । वावादेध मं मुञ्चध आवुक्कं । ७ ।

चाण्डालः । एवं भणत्ते चित्तं मे जीव । ८ ।

३०६

चारुदत्तः ॥ सामं पुत्रं कण्ठे गृहीत्वा ॥

२०

इदं तत्स्नेहसर्वस्वं सममायदरिद्रयोः ।

अचन्दनमनौशीरं हृदयस्यानुलेपनम् ॥

। अंसेन विअत् ॥ इत्यादि पुनः पठति । अवलोक्य स्वगतम् ॥

। अमी हि वस्त्रान्तिरुद्धवक्त्रा ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

विद्रूपकः । भो भदमुक्ता मुञ्चेध पिअवअस्सं चारुदत्तं मं वा २५

वादेध । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापम् ॥ दृष्ट्वा स्वगतम् ॥ अवगच्छामि । समस्थित

॥ इत्यादि पठति । प्रकाशम् ॥

॥ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो माम् ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

५ चाण्डालः । ओशलध अज्जा ओशलध ।

किं प्येक्कध शप्पुलिणं अज्जशवणेण प्पणढ्ढीवाणं ।

कूवम्मि खुडिदपाशं कच्चणकलणं व्व दुब्बत्तं ॥ १२ ।

चारुदत्तः ॥ सकलणम् ॥ शशिविमलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

३०७ अपरः । अले पुणो वि घोणेहि । ३ ।

१० चाण्डालः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । प्राप्नो ऽहं व्यसनकृतां दशामनार्या

यत्रेदं फलमपि जीवितावसानम् ।

एषा च व्यथयति घोषणा मनो मे

श्रोतव्यं यदिदमसौ तया हृतेति ॥

१५

ततः प्रविशति प्राणादन्यां वद्धः

स्थावरकः । घोषणामाकर्ण्य सर्वकृत्यन् ॥ कथं अपावे चालुदत्ते वाचादी
अदि । हग्गे णिअलेण शामिणा वन्धिदे । भोटु अकून्दामि । शुणाध
अज्जा शुणाध । इत्थ दाणिं मए पावेण पवरुणपलिवत्तेण पुप्फकल
एउकजिण्णुज्जणं वशत्तणेणा णीदा । तदो मम शामिणा मं ण कामे
२० शि त्ति कटुअ वाडुपाशवलकालेण मालिदा ण उण इदिणा अज्जेण ।
कथं विट्ठलदए ण को वि शुणादि । ता किं कलेमि । अत्ताणअं
पाडेमि ॥ विचिन्त्य ॥ जदि एव्वं कलेमि तद् अज्जाचलुदत्ते ण वाचादी
अदि । भोटु इमादो पाशादवालगपदोलिकादो इदिणा जिणगवक्खेण
अत्ताणअं णिक्खिवामि । वलं हग्गे उअलदे ण उण एणे कुलउत्त
२५ विट्ठगाणं वाशपादवे अज्जचालुदत्ते । एव्वं जद् विवज्जामि लडे मए

पल्लोए ॥ इत्यात्मानं पातयित्वा ॥ ह्री ह्री ए उए उवलदम्हि भग्गे
मे दएडाणिअले । ता चएडालघोशं शमणेशामि ॥ दृढोपसृत्य ॥ हंको ३०८
चएडाला अत्तलं अत्तलं । १।

चाएडालौ । अले के अत्तलं मग्गेदि । २।

चेठः । प्रएवत्तु ॥ इति पूर्वोक्तं पठति ॥

५

चारुदत्तः । अये ।

को ऽयमेवंविधे काले कालपाशस्थिते मयि ।

अनावृष्टिहृते शस्ये द्रोणमेध इवोत्थितः ॥

भोः श्रुतं भवद्भिः ।

न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।

३०९

विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमो भवेत् ॥

अन्यच्च । तेनास्म्यकृतवैरेण क्षुब्धेणात्यल्पबुद्धिना ।

शरैर्णैव विपाक्तेन दूषितेनापि दूषितः ॥

चाएडालौ । थावलअ अवि शच्चं भणाणि । ३।

चेठः । शच्चं रुग्गे वि मा कण्ण वि कधइशशिति पाशादवा ॥

लग्गपदोत्तिआए दएडाणिअलेण वन्धिअ णिक्खित्ते । ४।

प्रविश्रय

शकारः ॥ सङ्घर्षम् ॥

मंशेण तिक्खाविलकेण भत्ते शाकेण शूरेण शमच्छकेण ।

भुत्तं मए अत्तणअण्ण गेहे शालिण्णकूलेण गुलोदणेण ॥

२०

॥ कर्णं दत्त्वा ॥ भिषकंशखंखणाए चएडालवाआए शलणंजोए जथा

अ एशे उक्खालिदे वज्जडिण्डिमशदि पडहाण अ शुणीअदि तथा त

केमि दलिच्चालुदत्ताके वज्जदृणां णीअदि त्ति । ता पेक्खिण्णं । श

तुविणाणे णाम मरुत्ते हलअण्ण पलिदोशे होदि । शुद्धं च मए जे

वि किल शत्तुं वावादअत्तं पेक्खदि तण्ण अण्णशिशं जम्मन्तले अक्खि ॥ २५

लोमे ण होदि । मए क्खु विशगण्ठिगम्भपविष्टेण विअ कीउएण
 ३१० किं पि अत्तलं मग्गमाणेण उप्पाडिदे ताह दलिच्चालुदत्ताह वि
 णाणे । शम्पदं अत्तणकेलिकाए पाशादवालग्गपदोलिकाए अहिलु
 ह्मिअ अत्तणो पलक्कमं पेक्खामि ॥ तथा कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ ही ही एदाह
 ५ दलिच्चालुदत्ताह वज्जं णीअमाणोह एवडे जणशम्भदे जं वेलं अ
 म्हालिशे पवले वलमणुशे वज्जं णीअदि तं वेलं कीदिशं भवे
 ॥ निरीक्ष्य ॥ कथं एशे शे णववलहके विअ मण्डिदे दक्खिणं दिशं
 णीअदि । अध किष्मिमित्तं मम केलिकाए पाशादवालग्गपदोलिकाए
 शमीवे घोशणा णिवडिदा णिवालिदा अ ॥ विलोक्य ॥ कथं थावलक
 १० चेडे वि एत्थि इध । मा णाम तेण इदो गडुअ मत्तभेदे कडे भवीअ
 दि । ता जाव णं अस्सेशामि । १ । ॥ इति अट्ठतीर्थोपसर्पति ॥

३११ चेठः ॥ दृष्ट्वा ॥ भण्डालका एशे शे आगदे । २ ।
 चाण्डाली ।

ओशलध देध मग्गं दल्लं ठक्केध होध तुण्होआ ।
 ५५ अविणअतिक्खविशाणे उट्ठवइत्ते इदो एदि ॥ ३ ॥

शकारः । अले ले अत्तलमत्तलं देध ॥ उपसृत्य ॥ पुण्यका थावल
 का चेडा एहि गच्छम्ह । ४ ।

३१२ चेठः । ही ही अणज्ज वशत्तणेणिअं मालिअ ण पलितुष्टे
 शि शम्पदं पणइज्जणकप्पपादपं अज्जचालुदत्तं मालइडे ववशिदे शि । ५ ।

२० शकारः । ण हि लअणकुम्भजलिशे हग्गे इणियअं वावादमि । ६ ।
 सर्वे । अहो तुए मारिदा ण अज्जचारुदत्तेण । ७ ।

शकारः । के एव्वं भणादि । ८ ।

सर्वे ॥ चेठमुद्रदिश्य ॥ णं एसो साहू । १ ।

शकारः ॥ अपत्राय सभयम् ॥ अविदमादिके कथं थावलके चेडे शुश्रु
 २५ ण मए शज्जे । एशे क्खु मम अकज्जश शक्खी ॥ विचिन्त्य ॥ एव्वं

दाव कलङ्गणं ॥ प्रकाशम् ॥ अलिग्रं भण्डालका हो एणे चेडे शुवस
चोलिआए मए गहिदे पिष्टिदे मालिदे अ ता किदवेले एणे जं भ
णादि किं शच्चं शच्चं ॥ अपवारितकेन चेदस्य कटकं प्रयच्छति ॥ खैरकम् ॥ पुश्यका ३१३
थावल्का चेडा एदं गेएिहअ अस्मधा भणाहि ॥१॥

चेटः ॥ गृहीत्वा ॥ पेक्खध पेक्खध भण्डालका हो शुवसोण मं प
लोभेदि ॥२॥

शकारः ॥ कटकमाह्विय ॥ एणे शे शुवसके जश कालणादो मए
बदे ॥ सक्कोधम् ॥ हंको चाण्डाला मए क्खु एणे शुवसभण्डाले णिउत्ते
शुवसं चोलिअत्ते मालिदे पिष्टिदे । ता जदि ए पत्तिआअध ता पि
ष्टिं दाव पेक्खध ॥३॥

१०

चाण्डाली ॥ दृष्ट्वा ॥ शोहणं भणादि । विउत्ते चेडे किं ए प्य
उवदि ॥४॥

चेटः । हो मादिके ईदिशे दशभावे जं शच्चं कं पि ए पत्तिआ ३१४
एदि ॥ सक्कणाम् ॥ अज्ज चालुदत्त इत्तिके मे विह्वे ॥५॥

॥ इति पादयोः पतति ॥

१५

चारुदत्तः ।

उत्तिष्ठ भोः पतितसाधुजनानुक्कम्पिन्

निष्कारणोपगतवान्धवधर्मशील ।

यत्नः कृतो ऽपि सुमहान्मम मोक्षणाय

दैवं न संवदति किं न कृतं त्वया ॥

२०

चाण्डाली । भट्टके पिट्ठिअ एदं चेउं णिकूलेहि ॥६॥

शकारः । णिकूम ले ॥ इति निष्क्रामयति ॥ अले चाण्डाला किं वि
लम्बेध मालेध एदं ॥७॥

चाण्डाली । जदि तुवलेशि ता शअं ज्ञेय्य मालेहि ॥८॥

रोहसेनः । अरे चाण्डालआ मारेध मं मुच्चध आबुक्कं ॥९॥

२५

- ३१५ शकारः । शपुत्तं ज्ञेयं एदं मालेध । १ ।
 चारुदत्तः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तद्गच्छ पुत्र मातुः
 समीपम् ।
 रोहसेनः । किं मए गदेण कादव्वं । २ ।
 ५ चारुदत्तः ।
 आश्रमं वत्स गतव्यं गृहीत्वान्वैव मातरम् ।
 मा पुत्र पितृदोषेण तमप्येवं गमिष्यसि ॥
 तद्वयस्य गृहीत्विनं व्रज ।
 विद्रूपकः । भो वअस्स एव्वं तुए जाणिदं तुए विणा अहं पा
 १० णां धारेमि त्ति । ३ ।
 चारुदत्तः । वयस्य स्वार्थीनजीवितस्य तव न युज्यते प्राणपरि
 त्यागः ।
 विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ जुत्तं णेदं । तथावि ए सक्कुणोमि पिअ
 वअस्सविरहिदो पाणां धरेडं त्ति । ता वम्हणीए दारअं समप्पिअ
 १५ प्राणपरिच्छाएण अत्तणो पिअवअस्समणुगमिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ भो वअस्स
 पराणेमि एदं लङ्गं । ४ ।
 ३१६ ॥ इति नक्रण्ठग्रहं पादयोः पतति ॥ दारको ऽपि रुदन्पतति ॥
 शकारः । अले एं भणामि शपुत्ताकं चालुदत्ताकं वावादिध
 त्ति । ५ ।
 २० चारुदत्तः ॥ भयं नाटयति ॥
 चाण्डालौ । एहि अम्हाणं ईदिशी लाअणत्ती जथा शपुत्ताकं
 वावादिध त्ति । ता णिकूम ले दलआ णिकूम । ६ ।
 ॥ इति निष्क्राम्यतः ॥
 चाण्डालौ । इमं तअअं घोशणद्धाणं ताडेध डिण्डिमं । ७ ।
 २५ ॥ पूर्वोक्तं घोषयतः ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कथं शे ए पत्तिआग्रन्ति पौला ॥ प्रकाशम् ॥
हंको चालुदत्ता वडुव्वका ए पत्तिआग्रन्ति एशे पौलजणे । ता अ
त्तणकेलिकाए जीहाए भणेहि मए वशन्तशेणा वावादिदेत्ति । १।

चारुदत्तः ॥ तूष्णीमास्ते ॥

३१७

शकारः । अले चाण्डालाया गोहे ए भणादि चालुदत्तवडुव्वके । ५
ता भणावेध खड्डमिणा जज्जलवंशखण्डेन शङ्खलेण तालिअ तालिअ । १।

चाण्डालः ॥ प्रहारमुख्य ॥ भो अज्ज चालुदत्त भणाहि । ३।

चारुदत्तः ॥ मकहणम् ॥

प्राथित्यसनमहार्णवप्रपातं

न त्रासो न च मनसो ऽस्ति मे विषादः ।

१०

एको मां दहति जनापवादवह्नि

वर्तताव्यं यदिह मया कृता प्रियेति ॥

शकारः ॥ पुनस्तथैव ॥

चारुदत्तः ॥ भो भो पौराः । मया खलु नृशंसेन ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

शकारः । वावादिदा । ४।

१५

चारुदत्तः । एवमस्तु ।

चाण्डालः । अले तव अत्त वज्जवालिआ । ५।

द्वितीयः । अले तव । ६।

३१८

प्रथमः । अले लेक्खअं कलेम्ह । ७।

॥ इति बहुविधं लेखकं कृत्वा ॥

२०

प्रथमः । अले जदि मम केलिका वज्जवालिआ ता चिट्ठु दव
मुहुत्तअं । ८।

द्वितीयः । किण्णिमित्तं । ९।

प्रथमः । अले भणिदो म्हि पिडुणा शग्गं गच्छत्तेण जथा पुत्त
वीरअ जइ तुह वज्जवाली होदि मा शरुशा वावादीअशि वज्जं । १०। २५

द्वितीयः । अले किमिमित्तं । १ ।

३११ प्रथमः । कदावि को वि शाहू अत्थं दइअ वज्जं मोअविदि ।
कदावि लसो पुत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । कदावि
कृत्यो बन्धं खण्डेदि तेण शम्भमेण वज्जे मुक्के भोदि । कदावि लाअ
पलिवत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । २ ।

शकारः । किं किं लाअपलिवत्ते होदि । ३ ।

चाण्डालः । अले ले वज्जवालिआए लेक्खअं कलेम्ह । ४ ।

शकारः । अले शिग्घं मालेध चालुदत्ताकं । ५ ।

॥ इत्युक्त्वा चेष्टं गृहीत्वा एकान्ते स्थितः ॥

१० चाण्डालः । अन्न चालुदत्त लाअणिओओ क्खु अवर्ज्जादि ण
अम्हे चाण्डाला । ता शुमलेहि जं शुमलिदव्वं । ६ ।

३२० चारुदत्तः ।

प्रभवति यदि धर्मो दूषितस्यापि मे ऽद्य

प्रखलपुरुषवाक्यैर्भाग्यदोषान्कथञ्चित् ।

१५

सुरपतिभुवनस्था यत्र तत्र स्थिता वा

व्यपनयतु कलङ्कं स्वस्वभावेन सैव ॥

भोः क्व तावन्मया गन्तव्यम् ।

चाण्डालः ॥ अग्रतो दर्शयित्वा ॥ अले एदं दीशदि दक्खिणमशाणं जं
पेक्खिअ वज्जा कत्ति पाणाइं मुच्चन्ति । पेक्ख पेक्ख ।

२०

अद्वं कलेवलं पलिवत्तं कट्ठन्ति दीहगोमाओ ।

अद्वं पि शूललग्गं वेणं विअ अट्ठहाशण ॥ ७ ।

चारुदत्तः । हा हतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति सावेगमुपविशति ॥

शकारः । ण दाव गमिण्णं चालुदत्ताकं वावादअत्तं दाव पेक्खा

मि ॥ पदिक्ख्य दृढा ॥ कथं उवविशे । ८ ।

२५

चाण्डालः । चालुदत्ता किं भीदे शि । ९ ।

चारुदत्तः ॥ सहस्रोत्थाय ॥ मूर्ख । न भीरुर्मरणादस्मि । ॥ इत्यादि ३२१

पुनः पठति ॥

चाण्डालः । अन्नं चालुदत्त गम्यणदले पडिवशन्ता चन्दशुक्ला वि
विपत्तिं लक्ष्मि किं पुण जणा मलणभीलुआ माणवा वा लोए ।
को वि उठ्ठिदो पडि को वि पडिदो वि उठ्ठिदि । उठ्ठन्तपडन्ताह ॥
वशणपालिआ शवश उण अत्थि । एदाइं हिअए कडुअ शन्धालेहि
अत्ताणअं ॥ चाण्डालं प्रति ॥ एदं चउत्थं धोशणढाणं ता उग्घोशम्ह ॥१॥

॥ पुनस्तथैवोद्घोषयतः ॥

चारुदत्तः । हा प्रिये वसन्तसेने ॥ शशिशकलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

॥ ततः प्रविशति ससम्भ्रमा वसन्तसेना भिक्षुश्च ॥

१०

भिक्षुः । ह्री माणहे अट्ठाणपलिशन्तं शमशशाशिश्र वशन्त
शेणिअं णअत्ते अणुगहिदम्हि पव्वज्जाए । उवाशिके कहिं तुमं ३२२
णइशं ॥२॥

वसन्तसेना । अज्जचारुदत्तस्स ज्जेव्व गेहं । तस्स दंसणेण मय
लज्जणस्स विअ कुमुदिणिं आणन्देहि मं ॥३॥

१५

भिक्षुः ॥ स्वगतम् ॥ कदलेण मग्गेण पविशामि ॥ विचिन्त्य ॥ लाअ
मग्गेण ज्जेव्व गच्छामि । उवाशिके एहि एहि इमं लाअमग्गं ॥ आकपय ॥
किं णु रु एणे लाअमग्गे मदत्ते कलअत्ते शुणीअदि ॥४॥

वसन्तसेना ॥ अग्रतो निव्रज्य ॥ कथं पुरदो मद्वाजणसमूहो । अज्ज
जाणाहि दाव किं णेदं ति । विसमभरक्कता विअ वसुन्धरा एअवा ३०
सोमदा उज्जइणी वट्ठदि ॥५॥

चाण्डालः । इमं अ पच्छिमं धोशणढाणं ता ताउधे डिण्डिमं ३२३
उग्घोशेध धोशणं ॥ तथा कृत्वा ॥ भो चालुदत्त पडिवालेहि मा भाया
हि लङ्गं ज्जेव्व मालीअशि ॥६॥

चारुदत्तः । भगवत्यो देवताः ।

२५

भिन्नुः ॥ श्रुत्वा सप्तम्रमम् ॥ उवाशिके तुमं किल चालुदत्तेण मालि
दाशि त्ति चालुदत्ते मालिङ्गं णीअदि । १।

वसन्तसेना ॥ सप्तम्रमम् ॥ रुद्धी रुद्धी कथं मम मन्दभाङ्गीए कदे
अज्जचारुदत्तो वावादीअदि । भो तुरिदं तुरिदं आदेसेहि मग्गं । २।

५ भिन्नुः । तुवलड तुवलड बुद्धोवाशिआ अज्जचालुदत्तं जीअत्तं
शमशशाशिङ्गं । अज्जा अत्तलमत्तलं देध । ३।

वसन्तसेना । अत्तरमत्तरं । ४।

३२४ चाण्डालः । अज्ज चालुदत्त शामिणिओओ अवरज्जदि ता शुम
लेहि जं शुमलिदव्वं । ५।

१० चारुदत्तः । किं वड्डना । प्रभवति ॥ इत्यादिश्लोकद्वयं पठति ॥

चाण्डालः ॥ खड्गमाकृष्य ॥ अज्ज चालुदत्त उत्ताणे भविअ शमं
चिट्ठं एकूपदालेण मालिअ तुमं शग्गं ऐम्ह । ६।

चारुदत्तः ॥ तथा तिष्ठति ॥

चाण्डालः ॥ प्रहर्तुमीहते खड्गपतनं हस्तादग्निवन् ॥ की कथं ।

१५ आग्रहिदे शलोशं मुट्ठीए मुट्ठीणा गद्धीदे वि ।

धत्तणीए कीश पडिदे दालुणए अणणिणणिदे खग्गे ॥

जथा एदं शंवुत्तं तथा तक्केमि णा विवज्जदि अज्ज चालुदत्ते त्ति । भअव
दि शज्जवाशिणि पशीद् पशीद् अवि णाम चालुदत्तश श मोक्खे भवे
तदो अणुगहिदं तुए चाण्डालउलं भवे । ७।

३२५ अपरः । जथासत्तमणुचिट्ठम्ह । ८।

प्रथमः । भोटु एव्वं कलेम्ह । ९।

॥ इत्युभौ चारुदत्तं शूले समारोपयितुमिच्छतः ॥

चारुदत्तः । प्रभवति ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

भिन्नुः । वसन्तसेना च ॥ रुद्धा ॥ अज्जा मा दाव मा दाव अज्जा

२५ एसा अहं मन्दभाङ्गी जाए कारणादो एसो वावादीअदि । १०।

चाण्डालः ॥ दृष्ट्वा ॥

तुलिदं का उण एशा अंशपउत्तेण चिउलभालेण ।

मा मेत्ति वारुलत्ती उट्ठिदकत्था इदो एदि । १ ।

वसन्तसेना । अञ्ज चारुदत्त किं षेदं ॥ इत्युसि पतति ॥ । २ ।

भिन्नुः । अञ्ज चालुदत्त किं षेदं ॥ इति पादयोः पतति ॥ । ३ । ५

चाण्डालः ॥ सभयमुपसृत्य ॥ कथं वशन्तशेणा णं क्खु अम्हेहिं ३२६

शाहू ण वावादिदि । ४ ।

भिन्नुः ॥ उत्थाय ॥ अले जीवदि अञ्जचालुदत्ते । ५ ।

चाण्डालः । जीवदि वशशदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सहर्षम् ॥ पञ्चुञ्जीविद् म्हि । ७ । १०

चाण्डालः । ता जाव जधाशंवृत्तं लाइणो जषावाउगदश णि वेदेम्ह । ८ ।

॥ इति निष्क्रामतः ॥

शकारः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सत्रासम् ॥ ह्रीमादिके केण गम्भदाशी जी वाविदा । उक्कन्ताइं मे पाणाइं । भोडु पलाइशं । ९ । १५

॥ इति पलायते ॥

चाण्डालः । अले णं अम्हाणं लाआणत्ती जेण शा गणिआ ३२७ वावादिदा तं मालेध ता लद्धिअशालअं जेव्व अणेशम्ह । १० ।

॥ इति निष्क्रान्तौ ॥

चारुदत्तः ॥ सविस्मयम् ॥ २०

केयमभ्युद्यति शस्त्रे मृत्युवक्त्रगते मयि ।

अनावृष्टिर्हते शस्य द्रोणवृष्टिरिवागता ॥

॥ अवलीक्य च ॥

वसन्तसेना किमियं द्वितीया समागता सैव दिवः किमित्यम् ।

आन्तं मनः पश्यति वा ममैनां वसन्तसेना न मृताथ सैव ॥ २१

अथवा ।

किं नु स्वर्गात्युनः प्राप्ता मम जीवातुकाम्यया ।

तस्या त्रूपानुत्रूपेण किमुतान्येयमागता ॥

वसन्तसेना ॥ साखमुल्याय पादयोर्निपत्य ॥ अन्न चारुदत्त सा जेव अरुं

॥ पात्रा ज्ञाए कारणादो इअं तुए असरिसी अवत्था पाविदा । १ ।

नेपथ्ये । अच्चरिअं अच्चरिअं जीवदि वसन्तसेना । २ ।

३२८

॥ इति सर्वे पठन्ति ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सहस्रोत्थाय स्पर्शसुखमभिनीय निमीलिताक्ष एव ॥ प्रिये वसन्तसेना त्वम् ।

१० वसन्तसेना । सा जेव्य अरुं मन्दभाआ । ३ ।

चारुदत्तः ॥ निवृण्य सहर्षम् ॥ कथं वसन्तसेनैव ॥ सानन्दम् ॥

कुतो वाष्पाम्बुधाराभिः स्नपयन्ती पयोधरौ ।

मयि मृत्युवशं प्राप्ते विद्येव समुपागता ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

१५ त्वदर्थमेतद्विनिपात्यमानं देहं त्वयैव प्रतिमोचितं मे ।

अहो प्रभावः प्रियसङ्गमस्य मृतो ऽपि को नाम पुनर्ध्रियेत ॥

अपिच । प्रिये पश्य ।

रक्तं तदेव वरवस्त्रमियं च माला

कान्तागमेन हि वरस्य यथा विभाति ।

२०

एते च वध्यपटरुध्नयस्तथैव

ज्ञाता विवाहरुपटरुध्नयिभिः समानाः ॥

वसन्तसेना । अदिदक्खिणदाए किं षेदं ववसिदं अन्नोण । ४ ।

चारुदत्तः । प्रिये त्वं किल मया कृतेति ।

पूर्वानुवद्वैरेण शत्रुणा प्रभविष्णुना ।

२५

नरके पततानिन मनागस्मि निपातितः ॥

वसन्तसेना ॥ कर्णो पिधाय ॥ सत्तं पात्रं तेण म्हि राअसालेण वा ३२१
वादिदा । १ ।

चारुदत्तः ॥ भित्तुं दृष्ट्वा ॥ अयमपि कः ।

वसन्तसेना । तेण अण्णुण वावादिदा एदिणा अण्णुण जीवाविद
म्हि । २ ।

चारुदत्तः । कस्त्वमकारणबन्धुः ।

भित्तुः । ए पच्चभिआणादि मं अण्णो । अहं शे अण्णुण चलेण
शंवारुचित्ते शंवारुके णाम नूदिअलेहिं गरुदे एदाए उवाशिआए
अण्णुण केलके त्ति अलङ्कालेण णिकीदे म्हि । तेण अ नूदणिअवे
देण शक्कणमणके शंवुत्ते म्हि । एशा वि अण्णो पवरुणविपण्णुण १०
पुष्पकलण्डकजिम्भुणाणं गदा तेण अण्णुण ए मं बडु मणेशि त्ति
वाडुपाशवलकालेण मालिदा । ३ ।

नेपथ्ये ॥ कलकलः ॥

३३०

जयति वृषभकेतुर्दक्षयज्ञस्य कृत्ता

तदनु जयति भेत्ता पणमुखः क्रौञ्चशत्रुः ।

१५

तदनु जयति कृत्स्नां शुभ्रकैलासकेतुं

विनिहृतवर्चसि चार्यको गां विशालाम् ॥

॥ प्रविश्य सहसा शर्विलकः ॥

शर्विलकः । कृत्वा तं कुनृपमहं हि पालकं भो

स्तद्गज्ये द्रुतमभिषिच्य चार्यकं तम् ।

२०

तस्याज्ञां शिरसि निधाय शेषभूतां

मोक्ष्ये ऽहं व्यसनगतं च चारुदत्तम् ॥

कृत्वा रिपुं तं बलमित्रहीनं

पौरान्समाश्वास्य पुनः प्रकर्षात् ।

प्रातं समग्रं वसुधाधिराज्यं

२५

राज्यं सुरारेरिव शत्रुराज्यम् ॥

३३१ ॥ अग्रतो निवृण्य ॥ भवत्वत्र तेन भवितव्यं यत्रायं जनपदसमवायः ।
अपि नामायमारम्भः क्षितिपतेरार्यकस्य चारुदत्तस्य जीवितेन सफलः
स्यात् । त्वरिततरमुपसृत्य ॥ अपयात जाल्माः ॥ दृष्ट्वा सहर्षम् ॥ अपि ध्रियते च
॥ रुदतः सह वसन्तसेनया सम्पूर्णाः खल्वस्मत्स्वामिनो मनोरथाः ।

दिष्ट्या भो व्यवसनमहार्णवादपारा
उत्तीर्णा गुणधृतया सुशीलवत्या ।
नाविव प्रियतमया चिरान्निरीक्षे
ज्योत्स्नायं शशिनमिवोपरागमुक्तम् ॥

१० तत्कृतमहापातकः कथमिवैनमुपसर्गामि । अथवा । सर्वत्रार्जवं शोभते
॥ प्रकाशं उपसृत्य ब्रह्माञ्जलिः ॥ आर्यं चारुदत्त ।

चारुदत्तः । ननु को ऽत्रभवान् ।
शर्विलकः ।

येन ते भवनं भित्वा न्यासापहरणं कृतम् ।

१५ सो ऽहं कृतमहापापस्त्वामिव शरणं गतः ॥

चारुदत्तः । सखे मैवं । त्वयासौ प्रणयः ॥ इति कण्ठे गृह्णाति ॥
शर्विलकः । अन्यच्च ।

आर्यकेणार्यवृत्तेन कुलं मानं च रक्षता ।

पशुवयज्ञवाटस्थो दुरात्मा पालको दृतः ॥

२० चारुदत्तः । किम् ।

शर्विलकः ।

त्वयानं यः समारुह्य गतस्त्वां शरणं पुरा ।

पशुवद्वितते यज्ञे दृतस्तेनाद्य पालकः ॥

३३२ चारुदत्तः । शर्विलक यो ऽसौ पालकेन घोषादानीय निष्कारणं

२५ कूटागारे बद्ध आर्यकनामा त्वया मोचितः ।

शर्विलकः । यथाह तत्रभवान् ।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

शर्विलकः । प्रतिष्ठितमात्रेण तव सुहृदा आर्यकेण उन्नयिन्यां
वेणातटे कुशावत्यां राज्यमतिमृष्टम् । तत्प्रतिमान्यतां प्रथमः सुहृत्प्र
णयः ॥ पत्नित्व ॥ अरे रे आनीयतामयं पापो राष्ट्रियशठः । ॥

नेपथ्ये । यथाज्ञापयति शर्विलकः ।

शर्विलकः । आर्य नन्वयमार्यको राजा विज्ञापयति इदं मया यु
ष्मदुणोपार्जितं राज्यं तदुपयुज्यताम् ।

चारुदत्तः । अस्मदुणोपार्जितं राज्यम् ।

नेपथ्ये । अरे रे राष्ट्रियश्यालक । एक्ष्यहि स्वस्याविनयस्य फल १०
मनुभव ।

॥ ततः प्रविशति पुरुषैरधिष्ठितः पश्चाद्ब्राह्मणः शकारः ॥

शकारः । क्षीमादिके ।

एवं दूतमदिकृते उद्दामे विश्र गदहे ।

आणीदि क्वु हगे वडे कुटे अणे व्व डुकुले । १ । १५

॥ द्विप्रो ऽवलोक्य ॥

जमत्तदो उवाहिदे जे लश्रिअवन्धे । ता कं दाणिं अशलणे श ३३३
लणं पवज्जामि ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु तं ज्ञेव्व अब्भुववणशलणलक्खणं
शलणं गच्छामि ॥ उपसृत्य ॥ अज्ज चालुदत्त पलित्ताहि पलित्ताहि

॥ इति पादयोः पतति ॥ १२ ।

२०

नेपथ्ये । अज्ज चारुदत्त मुच्च मुच्च वावदिम्ह एदं । ३ ।

शकारः । भो अशलणशलणे पलित्ताआहि । ४ ।

चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अहह अभयमभयं शरणागतस्य ।

शर्विलकः ॥ सावेगम् ॥ आ अपनीयतामसौ चारुदत्तपार्श्वीत् ॥ जा

हृदयं प्रति ॥ ननूच्यतां किमस्य पापस्यानुठीयतामिति ।

२५

आकर्षतु सुवद्वैनं श्वभिः सङ्गायतामथ ।

शूले वा तिष्ठतामप पाव्यतां क्रकचेन वा ॥

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

३३४ शकारः । भ्रष्टालाया चानुदत्त शलणागदे म्हि । पलित्ताया

५ हि पलित्तायाहि । जं तुज्ज शलिशं तं कलेहि । पुणो ण दूशइशं । १।

नेपथ्ये पौराः । वाचादेध किमिमित्तं पातकी जीवावीअदि । २।

वसन्तसेना ॥ वध्यमालां चारुदत्तस्य कण्ठादपनीय शकारस्योपरि लिपति ॥

शकारः । गव्भदाणि पशीद पशीद । ण पुणो मालइशं ता

१० पलित्तायाहि । ३।

शर्विलकः । अरे रे अपनयत । आर्य चारुदत्त आज्ञायतां कि

मस्य पापस्यानुठीयताम् ।

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

१५ चारुदत्तः । सत्यम् ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

चारुदत्तः । यद्येवं शीघ्रमयम् ।

शर्विलकः । किं हन्यताम् ।

३३५ चारुदत्तः । न हि न हि मुच्यताम् ।

२० शर्विलकः । किमर्थम् ।

चारुदत्तः । शत्रुः कृतापराधः शरणमुपेत्य पादयोः पतितः श

स्त्रेण न हतव्यः ।

शर्विलकः । एवं तर्हि श्वभिः खायताम् ।

चारुदत्तः । न हि न हि उपकारकतस्तु कर्तव्यः ।

२५ शर्विलकः । अहो आश्चर्यं किं करोमि वदत्यार्यः ।

चारुदत्तः । तन्मुच्यताम् ।

॥ इति मुक्तः ॥

शकारः । ह्रीमादिके पद्यबन्नीविदे म्हि । १ । ॥ इति पुरुषैः सह निष्क्रान्तः ॥

शर्विलकः । आर्ये वसन्तसेने परितुष्टो राजा भवतीं वधूशब्देना
नुगृह्णाति ।

वसन्तसेना । अज्ज कदत्थ म्हि । २ ।

शर्विलकः ॥ वसन्तसेनामवगुण्ठ्य चारुदत्तं प्रति ॥ आर्य किमस्य भिक्षोः
क्रियताम् ।

चारुदत्तः । भिक्षो किं तव बद्धमतम् ।

भिक्षुः । ईदिशं अणिच्चत्तणं पेक्खिअ दिउणे मे पव्वज्जाए बद्ध ३३६
माणे शंवुत्ते । ३ ।

चारुदत्तः । सखे दृढो ऽस्य निश्चयः । तत्पृथिव्यां सर्वविहारेषु
कुलपतिर्यं क्रियताम् ।

शर्विलकः । यथाह आर्यः ।

भिक्षुः । प्रियं नः प्रियम् ।

वसन्तसेना । सम्पदं जीवाविद् म्हि । ४ ।

शर्विलकः । स्थावरकस्य किं क्रियताम् ।

चारुदत्तः । सुवृत्त अदासी भवतु । ते चाण्डालाः सर्वचाण्डाला
नामधिपतयो भवतु । चन्दनकस्य पृथ्वीदण्डपालता भवतु तस्य राष्ट्रि
यश्यालस्य यथैव क्रिया पूर्वं वर्तमाना तथैवास्तु ।

शर्विलकः । एवं यथाह आर्यः । परमेनं मुञ्च मुञ्च व्यापादयामि ।

चारुदत्तः । अभयं शरणागतस्य । शत्रुः कृतापराधः ॥ इति पुनः पठति ॥

शर्विलकः । तदुच्यतां किं ते भूयः प्रियं करोमि ।

चारुदत्तः । अतः परं प्रियमस्ति ।

लब्ध्वा चारित्र्यशुद्धिश्चरणनिपतितः शत्रुरप्येष मुक्तः

१३७ प्रोत्खातारातिमूलः प्रियसुहृदचलामार्यकः शास्ति राजा ।
 प्राप्ता भूयः प्रियेयं प्रियसुहृदि भवान्सङ्गतो मे वयस्यो
 लभ्यं किं चातिरिक्तं यदपरमधुना प्रार्थये ऽहं भवन्तम् ॥
 ५ कांश्चित्तुच्छयति प्रपूरयति वा कांश्चिन्नयत्युन्नतिं
 कांश्चित्पातविधौ करोति च पुनः कांश्चिन्नयत्याकुलान् ।
 ग्रन्थोन्यं प्रतिपन्नसंहृतिमिमां लोकस्थितिं बोधय
 न्नेष क्रीडति कूपयन्लघटिकान्यायप्रसक्तो विधिः ॥

तथापीदमस्तु ।

१० क्षीरिण्यः सन्तु गावो भवतु वसुमती सर्वसम्पन्नशस्या
 पर्जन्यः कालवर्षी सकलजनमनोनन्दिनो वातु वाताः ।
 मोक्षतां जन्मभाजः सततमभिमता ब्राह्मणाः सन्तु सन्तः
 श्रीमन्तः पातु पृथ्वीं प्रशमितरिपवो धर्मनिष्ठाश्च भूपाः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

संहारो नाम

दशमो ऽङ्कः ॥

॥ समाप्ता चेयं मृच्छकटिका ॥

॥ शुभमस्तु ॥

अथ

प्राकृतभाषाव्याख्या ॥

॥ पत्रं २ ॥

। १। कष्टं कष्टं भोः । चिरसङ्गीतोपासनेन शुष्कपुष्करनालानिव मम बुभुक्षया मानान्यङ्गानि ।
तथावद्गृहं गत्वा ज्ञानामि अस्ति किमपि कुरुम्बिन्योपपादितं नवेति ।

। २। एतत्तदस्माकं गृहं तत्प्रविशामि ।

॥ पत्रं ३ ॥

। १। आश्चर्यं किं नु खल्वस्माकं गृहे ऽपरमिव संविधानकं वर्तते । आयामितण्डुलोदकप्रवाहा
रूपा लाङ्कटाहपरिवर्तनकृष्णासारा कृतविशेषकेव युवती अधिकतरं शोभते भूमौ निग्धेन गन्धेन उद्दीप्य
मानेवाधिकं बाधते मां बुभुक्षा । तत्किं पूर्वविहितं निधानमुत्पन्नं भवेत् । अथवा अहमेव बुभुक्षात ओदन
मयं जीवलोकां पश्यामि । नास्ति किल प्रातराशो ऽस्माकं गृहे प्राणान्ययं मां बुभुक्षा बाधते । इह सर्वं
नवमिव संविधानं वर्तते । एका वर्षाकं पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति ।

। २। किं न्विदं भवतु कुटिम्बिनीमाहूय परमार्थं ज्ञास्यामि ।

। ३। आर्ये इतस्तावत् ।

। ४। आर्य इयमस्मि ।

। ५। आर्ये स्वागतं ते ।

। ६। आज्ञापयत्वार्यः को नियोगो ऽनुष्ठेयतामिति ।

। ७। आर्ये चिरसङ्गीतोपासनेन । अस्ति किमप्यस्माकं गृहे ऽज्ञितव्यं नवेति ।

। ८। आर्य सर्वमस्ति ।

। ९। किं किमस्ति ।

। १०। तथया । गुडोदनं घृतं दधि तण्डुला आर्येणा अन्नव्यं रसायनमस्तीति । एवं ते देवा
आशासताम् ।

। ११। किमस्माकं गृहे सर्वमस्ति अथवा परिहससि ।

। १२। परिहसिष्यामि तावत् । आर्य अस्ति आपणो ।

१३। आ अनार्ये एवं तव आशा हेत्यते । अभावं गमिष्यसि यदिदानीमहं वरुणउलम्बुक इव दूरमुत्क्षिप्य पातितः ।

१४। मर्षयतु मर्षयत्वार्थः परिहासः खलु मया कृतः ।

१५। तत्किं पुनरिदं नवमिव संविधानकं वर्तते । एका वर्षाकं पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति ।
इयं च पञ्चवर्षाकुसुमोपहारशोभिता भूमी ।

१६। आर्य उपवासो गृहीतः ।

१७। किन्नामधेयो ऽयमुपवासः ।

१८। अभिन्नपतिर्नाम ।

॥ पत्रं ४ ॥

१। आर्ये ऐहलौकिको ऽथवा पार्लौकिकः ।

२। आर्य पार्लौकिकः ।

३। प्रेक्षन्तां प्रेक्षन्तामार्यमिश्रा मदीयेन भक्तपरिव्रजेन पार्लौकिको भर्तान्विष्यते ।

४। आर्य प्रसीद प्रसीद त्वमेव मम तन्मान्तरे ऽपि भर्ता भविष्यसीत्युपोषितास्मि ।

५। अथायमुपवासः केनोपदिष्टः ।

६। आर्यस्यैव प्रियवयस्येन चूर्णावृद्धेन ।

७। आ दास्याः पुत्र चूर्णावृद्ध कदा नु खलु त्वां कुपितेन राज्ञा पालकेन नववधूकेशकलाप मिव ससुगन्धं द्वेषमानं प्रेक्षिष्ये ।

८। प्रसीदतु प्रसीदत्वार्थो नन्वार्यस्यैव पार्लौकिको ऽयमुपवासो ऽनुष्ठीयते ।

९। आर्ये उन्निष्ठ उन्निष्ठ कथय कथय र्होपवासे केन कार्यम् ।

१०। अस्मादृश्रतनयोगेन ब्राह्मणोनोपनिमन्त्रितेन ।

११। तेन हि गच्छत्वार्था । अहमप्यस्मादृश्रतनयोग्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

१२। यदार्थं आज्ञापयति ।

१३। तत्कथं मयैवं सुसमृद्धायामुत्तयिन्यामस्मादृश्रतनयोग्यो ब्राह्मणो ऽन्वपितव्यः । एष चा रूदत्तस्य मित्रं मैत्रेय इत एवागच्छति । भवतु प्रत्यामि तावत् । आर्य मैत्रेय अस्माकं गृहे ऽश्रितुम यषीर्भवत्वार्थः ।

१४। भो अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयतु भवान् । व्यापृत इदानीमहम् ।

॥ पत्रं ५ ॥

१। आर्य सम्पन्नं भोजनं निःसपत्नं च । अपि च दक्षिणा कापि ते भविष्यति ।

२। भो यथेदानीं प्रथममेव प्रत्यादिष्टो ऽसि तत्क इदानीं ते निर्बन्धो पदे पदे मामनु सन्धातुम् ।

३। प्रत्यादिष्टो ऽस्येतेन भवतु अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

॥ पत्रं ६ ॥

१। अथवा मया मैत्रेयेण परस्य आमन्त्रणकानि भजितव्यानि । हा अवस्ये तुल्यसे । य इदानीमहं तत्रभवतश्चारूदत्तस्य ऋद्ध्याहोरात्रप्रयत्नसिद्धैर्हृत्कारसुर्भिगन्धिभिर्मादकैरेवाश्रितो ऽभ्यन्तरचतुः प्रालकद्वार उपविष्टो गल्बर्कशतपरिवृतश्चित्रकर् इवाङ्गुलीभिः स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वापनयामि । नगरचत्वरवृषभ इव रोमन्थायमानस्तिष्ठामि । स इदानीमहं तस्य दृष्टिगतया यत्र तत्र चरित्वा गृहपारावत इवावासनिमित्तमि हागच्छामि । एष आर्यचारूदत्तस्य प्रियवयस्येन चूर्णावृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेव

कार्यस्यार्थचारुदत्तस्योपनेतव्य इति । तथावदार्थचारुदत्तं पश्यामि । एष चारुदत्तः सिद्धीकृतदेवकार्यो गृहदेव
तानां बलिं कुर्वन्ति एवमच्छति ।

। २ । एष आर्थचारुदत्तः । तथावत्साम्प्रतमुपसर्पामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

॥ पत्रं ७ ॥

। १ । यद्ववानाज्ञापयति । भो वयस्य एष ते प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारकां
ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेवकार्यस्यार्थचारुदत्तस्य त्वयोपनेतव्य इति ।

। २ । भो इदं किं चिन्त्यते ।

। ३ । भो वयस्य । मरणादुदगिरिद्र्याद्वा कतरत्रे रोचते ।

। ४ । भो वयस्य अलं सन्तप्तेन । प्रणयितनसंक्रामितविभवस्य सुरतनपीतशेषस्य प्रतिपन्नन्द्रस्येव
परिक्षयो ऽपि ते ऽधिकतरं रमणीयः ।

॥ पत्रं ८ ॥

। १ । भो वयस्य एते खलु दास्याः पुत्रा अर्थकल्यवर्ता वरुणाभीता इव गोपालदारका यत्र यत्र न
खायन्ते तत्र तत्र गच्छन्ति ।

। २ । भो वयस्य तमेवार्थकल्यवर्तं स्मृत्वालं सन्तप्तेन ।

। ३ । न गमिष्यामि ।

॥ पत्रं ९ ॥

। १ । यत एवं पृथ्यमाना देवता न प्रसीदन्ति तत्को गुणो देवेष्वर्चितेषु ।

। २ । भो न गमिष्यामि । अन्यः को ऽपि प्रयुज्यताम् । मम पुनर्ब्राह्मणस्य सर्वमेव
विपरीतं परिणामति आदर्शगतेव च्छाया वामतां दक्षिणा दक्षिणातो वामा । अन्यच्च एतस्यां प्रदोषवेला
यामिह रात्रिमार्गे गणिका विद्याश्चेष्टा रात्रवल्लभाश्च पुरुषाः सञ्चरन्ति । तस्मान्मण्डूकलुब्धस्येव कालसर्पस्य
मूषिक इवाभिमुखावस्थित इदानीं भविष्यामि । त्वमिहोपबिष्टः किं करिष्यसि ।

॥ पत्रं १० ॥

। १ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

किं यासि धावसि पलायसे प्रस्रवलन्ती
वासु प्रसीद् न मरिष्यसि तिष्ठ तावत् ।
कामेन दक्ष्यते खलु मे हृदयं तपस्वि
अङ्गारराशिपतितमिव मांसखण्डम् ॥

। २ । अङ्गुके तिष्ठ तिष्ठ ।

उन्नासिता गच्छस्यन्तिकान्म
सम्पूर्णपुच्छेव ग्रीष्ममयूरी ।
अपवल्गति स्वामिभट्टारको मे
वने गतः कुक्कुटप्रावक इव ॥

। ३ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

मम मदनमनङ्गं मन्ययं वर्धयन्ती
निशि च शयनके मे निद्रां प्रक्षिपन्ती ।
प्रसृसि भयभीता प्रस्रवलन्ती स्वलन्ती
मम वशमनुयाता रावपास्येव कुन्ती ॥

॥ पत्रं ११ ॥

- ११ । एषा नाणकमोषिकामकशिका मत्स्याशिका लासिका
निर्नासा कुलनाशिकावशिका कामस्य मञ्जूषिका ।
एषा वेशवधूः सुवेपनिलया वेश्याङ्गना वेशिका
एतावत्यस्या दश नामानि मया कृतान्यद्यापि मां नेच्छति ॥
- १२ । कन्नङ्कनद्वयबुभूषणशब्दमिश्रं
किं द्रौपदीव पलायसे रामभीता ।
एष ह्रामि सहसेति यथा हनूमान्
विश्रावसोर्भागिनीमिव तां सुभद्राम् ॥
- १३ । रमय च रात्रवल्लभं
ततः खादिष्यसि मत्स्यमांसकम् ।
एतैर्मत्स्यमांसैः
शुनिका मृतकं न मेवते ॥
- १४ । अस्माभिश्चण्डमभिसार्यमाणा
वने गृगालीव कुक्कुटैः ।
पलायसे शीघ्रं त्वरितं संघमं
सवेष्टनं मम हृदयं हरन्ती ।
- १५ । पल्लवक पल्लवक परभृतिके परभृतिके ।
१६ । भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

॥ पत्रं १२ ॥

- ११ । माधविके माधविके ।
१२ । भाव भाव स्त्रियमन्विच्छति ।
१३ । स्त्रीणां शतं मारयामि । शूरोऽहम् ।
१४ । हायिक् हायिक् । कथं परिभ्रष्टः परित्रनः । अत्र मयात्मा स्वयमेव रक्षितव्यः ।
१५ । वसन्तसेनिके विलप विलप परभृतिकां वा पल्लवकं वा सर्वं वा घगन्तमाहम् । मयाभि
नार्यमाणां त्वां कः परित्रास्यते ।

किं भीमसेनो ब्रह्मदग्निपुत्रः
कुन्तीपुत्रो वा दशकन्धरो वा ।
एषो हं गृहीत्वा केशरम्
दुःशासनस्यानुकृतिं करेमि ॥

ननु पश्य पश्य ।

अग्निः सुतीक्ष्णः पतितं च मस्तकं
छिन्नं शीर्षमुत मारयत वा ।
अलं तत्रैतेन पलायितेन
सुमृर्षुषो भवति न स खलु जीवति ॥

- १६ । आर्य अत्रला खल्वहम् ।

- १७। अत एव न मारिष्यसे ।
 १८। कथमनुनयो ऽप्यस्य भयमुत्पादयति । भवत्वेवं तावत् । आर्य अस्मात्किमप्यलङ्क-
 र्णां तर्क्यते ।

॥ पत्रं १३ ॥

- १। तत्किं खल्विदानीम् ।
 २। अहं देवपुरुषो मनुष्यो वासुदेवः कामयितव्यः ।
 ३। शान्तं पापम् । अपेहि अनार्यं मन्त्रयसे ।
 ४। भाव भाव पश्य । अन्तरेणा सुस्निग्धा एषा गणिका येन मां भणति एहि श्रान्तो ऽस्मि
 क्लान्तो ऽस्मीति । अहमन्यग्रामान्तरं न गतो नगरान्तरं वा न गतः । अङ्गुके श्रपामि भावस्य शीर्षमात्मो
 गाभ्यां पादाभ्यां तथैव पृष्ठानुपृष्ठिकयाहिण्डुङ्कान्तः क्लान्तो ऽस्मि संवृत्तः ।
 ५। गुणाः खल्वनुरागस्य कार्पां न पुनर्बलात्कारः ।

॥ पत्रं १४ ॥

- १। भाव भाव एषा गर्भदासी कामदेवायतनोयानात्प्रभृति तस्य दरिद्रचारुदत्तस्यानुरक्ता न मां
 कामयते । वामतस्तस्य गृहम् । यथा तव मम हस्तादेया न परिभ्रश्यति तथा करोतु भावः ।
 २। अथ किं वामतस्तस्य गृहम् ।
 ३। आचार्यं वामतस्तस्य गृहमिति यस्तस्यमपराध्यतापि दुर्जनेन प्रियसङ्गमं प्रापिता ।
 ४। भाव भाव अलीयान्बल्वन्धकारः । मापराशिप्रविष्टेव मसीगुटिका दृश्यमाना दृश्यमानैव
 प्रनष्टा वसन्तसेनिका ।
 ५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 ६। भाव भाव किमिव ।
 ७। श्रपामि माल्यगन्धं अन्धकारपूरितया पुनर्नास्तिकया न तुव्यक्तं पश्यामि भृषणाश्रद्धम् ।

॥ पत्रं १५ ॥

- १। आचार्यं भिन्निपुर्माश्रसृचितं पक्षद्वार्कं खल्वेतत् ज्ञानामि च संयोगेन गृहस्य संवृतं पक्षद्वार्कम् ।
 २। भो न गमिष्यामि ।
 ३। भो वयस्य यदि मया गन्तव्यं तदैषापि मम सहायिनी रूदनिका भवतु ।

॥ पत्रं १६ ॥

- १। यदर्यं आज्ञापयति ।
 २। भवति रूदनिके गृहाणा वलिं प्रदीपं च । अपावृतं पक्षद्वार्कं करोमि ।
 ३। मम अयुषपत्निनिमित्रमित्रापावृतं पक्षद्वार्कम् । तथावत्प्रविशामि । हा धिक् । कथं प्रदीपः ।
 ४। अपावृतपक्षद्वार्केणा पिण्डकृतेन वातेन निर्वापितः प्रदीपः । भवति रूदनिके निष्क्रम त्वं
 पक्षद्वार्केण अहमप्यन्यन्तरुचतुःशालात्प्रदीपं प्रज्वालयागच्छामि ।
 ५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 ६। भाव भाव गृहीता गृहीता ।
 ७। इतस्तावद्धृत्वैकान्ते भावस्तिष्ठतु । भाव भाव गृहीता गृहीता ।
 ८। भट्टार्कं चेटो ऽहम् ।
 ९। इतो भाव इतश्चेटः । भावश्चेटश्चेटो भावः । युवां तावदेकान्ते तिष्ठतम् । भाव भाव ता
 म्रपतं गृहीता गृहीता वगन्तसेनिका ।

अन्धकारं पलायमाना माल्यगन्धेन सूचिता ।
केशहस्ते परामृष्टा चाणाक्येनेव द्रोपदी ॥

॥ पत्रं १७ ॥

११ । रूपासि वामु शिरसि गृहीता
केशेषु बालेषु शिरोहृदेषु ।
आक्रोश विक्रोश लप चण्डं
ग्रभुं शिवं प्रङ्कुरमोश्रुरं वा ॥

१२ । किमार्गमिष्टैर्यवसितम् ।

१३ । भाव भाव यथा दधिभक्तपरिलुब्धाया मार्तार्याः स्वरपरिवृत्तिर्भवति तथा दास्या दुहित्रा
स्वरपरिवृत्तिः कृता ।

१४ । हो हो भोः । प्रदोषमन्दमाहतेन पशुबन्धोपनीतस्यैव ह्यगलस्य हृदयं पोम्फुर्यते प्रदीपः ।
भवति रदनिके ।

१५ । भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

१६ । युक्तं न्वेतत्सदृशं न्वेतत्पदार्थचारुदत्तस्य दर्शिततया साम्प्रतं परंपुरुषा गृहं प्रवेश्यन्ते ।

१७ । आर्य मंत्रेय पश्य पश्य मे परिभवम् ।

१८ । किं तव परिभवो ऽथवास्माकम् ।

१९ । ननु युष्माकमेव ।

२० । किमेव बलात्कारः ।

२१ । अथ किम् ।

२२ । सत्यम् ।

॥ पत्रं १८ ॥

१ । सत्यम् ।

२ । मा तावत् । भोः स्वके गृहे कुक्कुरो ऽपि चण्डो भवति किं पुनरहं ब्राह्मणः । तदेते
नास्मादृशजनभागधेयकुटिलेन दन्तकाढेन दुष्टस्यैव शृङ्गवेपुलक्य मस्तकं ते प्रहारैः कुट्टयिष्यामि ।

३ । नात्रेपो ऽपराध्यति । एष खल्वत्रापराध्यति । अरे रे राजश्यालक संस्थानक दुर्मनुष्य युक्तं
न्वतत् । यद्यपि नाम तत्रभवानार्यचारुदत्तो दर्शितः संवृत्तस्तत्किं तस्य गुणोर्नालकूतोत्ततिनी येन तस्य
गृहं प्रविश्य परिजनस्येदृश उपमर्दः क्रियते ।

मा दुर्गत इति परिभवो नास्ति कृतान्तस्य दुर्गतो नाम ।

चारिश्रेष्ठा विहीन आहूयो ऽपि च दुर्गतो भवति ॥

४ । किमियम् ।

५ । सत्पुरुष उन्निड उन्निड । अज्ञानता मया त्वमुपालब्धः । साम्प्रतं पुनर्ज्ञानमनुनयामि ।

६ । भणतु भवान् ।

॥ पत्रं १९ ॥

१ । न कथयिष्यामि ।

२ । किन्निमित्तं पुनर्भाव इतस्य दुष्टवदुक्तस्य कृपणमज्जलिं कृत्वा पादयोर्निपतितः ।

३ । कन्माह्वं भीतः ।

४ । के इव नय गुणा यस्य गृहं प्रविश्याशितश्चमपि नास्ति ।

। ५। कः स गर्भदास्याः पुत्रः ।

शूरो विक्रान्तः पाण्डवः श्रुतकेतुः

पुत्रो राधाया रावण इन्द्रदत्तः ।

आहो कुन्त्या तेन रामेण ज्ञातः

अप्रवत्यामा धर्मपुत्रो जटायुः ॥

॥ पत्रं २० ॥

। १। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकाम् ।

। २। कथमिव ।

। ३। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकां न गमिष्यामि ।

। ४। यदि गच्छसि गच्छ त्वम् । अहं न गमिष्यामि ।

। ५। गतः खलु भावो ऽभावम् । अरे काकपद्मस्तशीर्षकं दुष्टवदुक उपविश उपविश ।

। ६। उपवेशिता एव वयं ।

। ७। केन ।

। ८। कृतान्तेन ।

। ९। तदुन्निष्ठोन्निष्ठ ।

। १०। उत्थास्यामः ।

। ११। कदा ।

। १२। यदा पुनरपि देवमनुकूलं भविष्यति ।

। १३। अरे रुदिहि रुदिहि ।

॥ पत्रं २१ ॥

। १। रोदिता एव वयम् ।

। २। केन ।

। ३। दुर्गत्या ।

। ४। अरे हस हस ।

। ५। हसिष्यामः ।

। ६। कदा ।

। ७। पुनरपि ऋक्षार्यचारुदत्तस्य ।

। ८। अरे रे दुष्टवदुक भणिष्यसि मम वचनेन तं दारिद्र्यचारुदत्तम् । एषा मनुवर्षा सदिरपया नवनाटकदर्शनोत्थिता सूत्रधारिव वसन्तसेना नाम गणिका दारिका कामदेवायतनोपानात्मभूति त्वामगुरु तास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा । तद्यदि मम हस्ते स्वयमेव प्रस्थाप्येनां समर्पयसि ततो ऽधिकरणो व्यवहारं विना लघु निर्यातयतस्तव मयानुब्रद्धा प्रीतिर्भविष्यति । अथवानिर्घातयत आमरणा न्तिकं वैरं भविष्यति । अपिच पश्य पश्य ।

कर्कारुका गोमयलिपूवृन्ताः

शाकं च शुष्कं तलितं खलु मांसम् ।

भक्तं च हेमन्तिकरात्रिसिद्धं

ऋणं च वैरं न खलु भवति पूतिः ॥

प्रोभनं भणिष्यसि लघुकं भणिष्यसि तथा भणिष्यसि वयाद्मात्मीयायां प्रासाद्व्यान्नाग्रकपोतपालिकायामुपविष्टः

श्रापयामि । तथा यदि न भविष्यसि तदा कपाटतलप्रविष्टं कपित्थमिव मस्तकं ते स्फोटयिष्यामि ।

११ । भविष्यामि ।

१२ । चेह गतः सत्यमेव भावः ।

॥ पत्रं २२ ॥

१ । अथ किम् ।

२ । तच्छीघ्रमपक्रमावः ।

३ । तद्गृह्णतु भद्रार्को ऽसिम् ।

४ । तवैव हस्ते तिष्ठतु ।

५ । एष भद्रार्कः गृह्णतु ननु भद्रार्को ऽसिम् ।

६ । निर्वल्कलं मूलकत्वगवर्णं
स्कन्धेन गृहीत्वा च कोपमुष्णम् ।
कुक्कुरैः कुक्कुरीभिश्च शब्दायमानो
यथा शृगालः शृणुं प्रयामि ॥

७ । भो रदनिके न खलु ते ऽयमपमानस्तत्रभवतश्चाहृदन्नम्य निवेदयितव्यः । दौर्गत्यपीडितस्य मन्ये द्विगुणतर्पणं भविष्यति ।

८ । आर्य मंत्रं रदनिका खल्वहं नश्यतमुच्यते ।

९ । एवमेतत् ।

१० । कथं परित्राणं रतिं मामवगच्छति । आश्चर्यं ज्ञातुकुमुमवानिति । प्राचार्को ऽनुदासीनमस्य यौवनं प्रतिभासयति ।

११ । मन्दभागिनी खल्वहं तत्राभ्यन्तरम्य ।

॥ पत्रं २३ ॥

१ । भो एयं सा रदनिका ।

२ । ननु भूयिता ।

३ । भो अलं परकलत्रदर्शनजङ्गुया । एषा वनन्तरेणा कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामनुत्का ।

४ । भो वयस्य एष खलु राजश्यालो भषाति ।

५ । एषा मनुवर्णा महिरण्या नयनाटकदर्शनोत्थिता गृत्रधारीव वनन्तरेणा नाम गणिका दारिका कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामनुत्कास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा ।

॥ पत्रं २४ ॥

१ । बलात्कारानुनीयमानेति यत्सत्यमलङ्कृतस्येतैर्चरैः ।

२ । तथाहि मम हस्तं स्वयमेव ग्रन्थार्थेनो मनर्पयसि ततो ऽधिकरणं व्यवहारे विना लघु निर्यातयतस्तत्र नयानुव्रद्धा प्रीतिर्भविष्यति । अन्ययामरुणं वैरं भविष्यति ।

३ । एतेनानुचितभूमिकारोहोनापराधार्थं प्रीयेषा प्रणम्य प्रसादयामि ।

४ । भो द्वावपि युवां मुसम्पन्नाविव कलमकेदारवन्द्योभ्यं प्रीयेषा प्रीये समगतौ । अहमप्यनेन कर्भजानुसदृशेन प्रीयेषा द्वावपि युवां प्रणम्य प्रसादयामि उन्निवृत्तमिति ।

५ । चतुर्गे मधुरश्चावमुपन्यासः । न युक्तमप्येदृशेनेहागतया मया प्रतिवसितुं । भवतु एवं तावदपि शिष्यामि । आर्य यथेवमहमर्थस्यानुग्राह्या तद्विच्छाम्यहमिममलङ्कारकमार्यस्य गृहे निक्षेप्तुम् । अलङ्कारस्य निमित्तमेतं पापं अनुगच्छति ।

॥ पत्रं २५ ॥

- ११। आर्य अलोकं पुरुषेषु न्यासा नित्तिथ्यन्ते न पुनर्गृहेषु ।
- १२। अनुगृहीतास्मि ।
- १३। स्वस्ति भवत्यै ।
- १४। यद्येवं तदा चौरैरपद्वियताम् ।
- १५। एषो ऽस्या अस्माकं विन्यासः ।
- १६। आर्य इच्छाम्यहमेनार्येणानुगम्यमाना स्वकं गृहं गन्तुम् ।
- १७। त्वमेवैतां कलहंसगामिनीमनुगच्छन्ताहं इव शोभसे । अहं पुनर्ब्राह्मणस्तैर्जनैश्चतुष्पयो पनीत इव उपहारः कुक्कुरैरिव खाद्यमानो विपत्ये ।
- १८। वर्धमानक ज्वालय प्रदीपिकाः ।
- १९। अरे तैलेन विना प्रदीपिकाः प्रज्वालयन्ते ।
- १९०। भो ताः खल्वस्माकं प्रदीपिका अवमानितनिर्धनकामुका इव गणिका निःसेहा रदानो संवृताः ।

॥ पत्रं २६ ॥

- ११। यथा भवानाज्ञापयति ।

॥ पत्रं २७ ॥

- ११। अत्रयाज्जुकाराकाशं सन्देष्टेन प्रेषितास्मि । तथावत्प्रविश्याज्जुकाराकाशं गच्छामि । एषाज्जुका हृदयेन किमप्यालिखन्तो तिष्ठति । तथाब्रुवन्पर्यामि ।
- १२। चेष्टि ततस्ततः ।
- १३। अज्जुके न किमपि मन्त्रयसि । किं ततस्ततः ।
- १४। किं मया भषितम् ।
- १५। ततस्तत इति ।
- १६। आं एवम् ।
- १७। अज्जुके अत्रादिशति मृता भूत्वा देवतानां पूतां निर्वर्तयेति ।
- १८। चेष्टि विज्ञापयान्नामयं न मृत्नयामि तद्ब्राह्मण एव पूतां निर्वर्तयत्विति ।
- १९। यदर्याज्ञापयति ।
- १९०। अज्जुके मूहः पृच्छति न पुरोभागिता तत्किं न्विदम् ।
- १९१। मदनिके कीदृशीं मां पश्यसि ।
- १९२। अज्जुकायाः शून्यहृदयत्वेन जानामि हृदयगतं कमप्यज्जुकाभिलषतीति ।
- १९३। सुष्ठु त्वया ज्ञातम् । परहृदयग्रहणपण्डिता मदनिका खलु त्वम् ।

॥ पत्रं २८ ॥

- ११। प्रियं मे प्रियम् । कामः खलु नामैष भगवाननवगृहीतो मधूत्सवस्तरूपजनस्य । तत्कथयत्व ज्जुका किं राज्ञा राजवल्लभो वा सेव्यते ।
- १२। चेष्टि रन्तुमिच्छामि न सेवितुम् ।
- १३। विद्याविशेषालङ्कृतः किं को ऽपि ब्राह्मणो युवा काम्यते ।
- १४। चेष्टि पूतनीयां मे ब्राह्मणां जनः ।
- १५। किमेकजनराभिगमनजनितविभवविस्तरौ वृषिगुध्रा वा काम्यते ।

१६। चेदि उपात्ररुमेहमपि प्रणयित्तनं परित्यज्य देशान्तरगमनेन वणिग्ननो महद्वियोगदुः
खमुत्पादयति ।

१७। अस्तुके न राज्ञा न राजवल्लभो न ब्राह्मणो न वणिग्ननः । तत्क र्दानो स भर्तृदारि
कया काप्यते ।

१८। चेदि त्वं मया सह कामदेवायतनोद्यानं गतासिः ।

१९। अस्तुके गतास्मि ।

१२०। चेदि तथापि मामुदासीनेव पृच्छसि ।

१२१। ज्ञातमस्तुके । किं स एव येनास्तुका शरणागताभ्युपपन्ना ।

१२२। किन्नामधेयः खलु सः ।

१२३। स खलु अद्विचत्वरे प्रतिवसति ।

१२४। अयि नामास्य पृच्छासि ।

१२५। स खलु अस्तुके मुगृहीतनामधेय आर्यचारुदत्तो नाम ।

१२६। साधु मदनिके साधु । सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

॥ पत्रं २९ ॥

११। एवं तावत् । अस्तुके दरिद्रः खलु स श्रूयते ।

१२। अत एव काप्यते । दरिद्रपुरुषसंक्रान्तमनाः खलु गणिका लोके अवचनीया भवति ।

१३। अस्तुके किं क्षोर्पाकुसुमं सहकारपादपं मधुकर्ष्यः पुनः मेवन्तं ।

१४। अत एव ता मधुकर्ष्य उच्यन्ते ।

१५। अस्तुके यदि स मनोपितस्तत्किमर्थमिदानीं महसा नाभिसार्यते ।

१६। चेदि सहसाभिगार्यमाणः प्रत्युपकारदुर्वलतया मा तावन्ननो दुर्लभदर्शनः पुनर्भविष्यति ।

१७। अस्तुके किमत एव सो ऽलङ्कारस्तस्य हन्ते निक्षिप्नः ।

१८। चेदि सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

१९। अरे रे भट्टारक दशमुखर्षास्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । तद्गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ
द्वरात्प्रदृष्टो ऽसि ।

१२०। कट एष घृतकरभावः । आश्चर्यम् ।

नववन्धनमुक्तयेव गर्दभ्या हा ताडितो ऽस्मि गर्दभ्या ।

अङ्गराजमुक्तयेव प्राक्तया घटोत्कच इव घातितो ऽस्मि शक्त्या ॥

लम्बकव्यापृतदृढं सभिकं दृढा कटिति प्रष्टः ।

र्दानो मार्गनिपतितः कं नु खलु प्ररणं प्रपये ॥

तयात्रदेतो सभिकघृतकरावन्यतो मामन्विष्यतस्तावदितो विप्रतोपाभ्यां पादाभ्यामेतच्छून्यं देवकुलं प्रविश्य
देवीभविष्यामि ।

॥ पत्रं ३० ॥

११। अरे भट्टा दशमुखर्षास्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ तिष्ठ द्वरात्प्र
दृष्टो ऽसि ।

१२। यदि व्रतसि पातालमिन्द्रं प्ररणं च साम्प्रतं यासि ।

सभिकं व्रतयित्वैकं रुद्रो ऽपि न रक्षितुं प्रकीर्ति ॥

- १३। कुत्र कुत्र सुसभिकविप्रलम्भक
पलायसे रे भयपरिवेपिताङ्गक ।
पदे पदे समविषमं स्वलन्
कुलं यशः सकलुषं कुर्वन् ॥
- १४। एष व्रजति । द्यमियं प्रनष्टा पदवी ।
- १५। अरे विप्रतीपी पादौ प्रतिमाशून्यं देवकुलम् । धूर्तौ घृतकरो विप्रतीपाभ्यां पादाभ्यां देव
कुलं प्रविष्टः ।
- १६। तदनुसरावः ।
- १७। एवं भवतु ।
- १८। कथं काष्ठमयी प्रतिमा ।
- १९। अरे न खलु न खलु शैलप्रतिमा । एवं भवतु । एहि घृतं क्रीडावः ।
- १९०। अरे । कक्षाशब्दो निर्णानकस्य हरति हृदयं मनुष्यस्य ।
ठक्काशब्द इव नराधिपस्य प्रभ्रष्टराज्यस्य ॥
ज्ञानामि न क्रीडिष्यामि सुमेरुशिखरपतनसन्निभं घृतम् ।
तथापि च कोकिलमधुरः कक्षाशब्दो मनो हरति ॥
- १९१। मम पाठे मम पाठे ।

॥ पत्रं ३१ ॥

- ११। न खलु मम पाठे मम पाठे ।
- १२। ननु मम पाठे ।
- १३। लब्धः पुरुषः ।
- १४। अरे लुपद्पण्डक गृहीतो ऽस्ति । प्रयच्छ तद्दशसुवर्णम् ।
- १५। आर्य दास्यामि ।
- १६। अधुना प्रयच्छ ।
- १७। दास्यामि प्रसादं कुह ।
- १८। अरे ननु साम्प्रतं प्रयच्छ ।
- १९। शिरः पतति ।
- १९०। एष त्वं । घृतकर्मण्डल्या ब्रह्मो ऽस्ति ।
- १९१। कथं घृतकर्मण्डल्या ब्रह्मो ऽस्मि । कटं एषो ऽस्माकं घृतकराणामलङ्कनीयः समयः ।
तत्कुतो दास्यामि ।
- १९२। अरे गण्डः कृतः ।
- १९३। एवं करोमि । अर्थं ते ददामि अर्थं मे मुञ्चतु ।
- १९४। एवं भवतु ।
- १९५। अर्थस्य गण्डं करोमि अर्थं मे अर्थो मुञ्चतु ।
- १९६। को दोषः । एवं भवतु ।
- १९७। आर्य अर्थं त्वया मुक्तम् ।
- १९८। मुक्तम् ।
- १९९। अर्थं त्वयापि मुक्तम् ।

- ११। मुक्तम् ।
 १२। साम्प्रतं गमिष्यामि ।
 १३। प्रयच्छ तद्दशसुवर्णं कुत्र गच्छसि ।
 १४। पश्यत पश्यत भट्टारकाः । साम्प्रतमेवैकस्यार्थे गण्टः कृतः अपरस्यार्थे मुक्तस्तथापि मामपरं साम्प्रतमेव याचते ।

- १५। धूर्तो मायुरो ऽहं निपुणो ऽत्र नाहं धूर्त्ये । तत्प्रयच्छ तल्लुपप्रदण्डक सर्वं सुवर्णं साम्प्रतम् ।
 १६। कुतो दास्यामि ।
 १७। पितरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 १८। कुतो मे पिता ।
 १९। मातरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 ११०। कुतो मे माता ।
 १११। आत्मानं विक्रीय प्रयच्छ ।
 ११२। कुतः प्रसादं नयत मां रात्रमार्गम् ।
 ११३। प्रसर प्रसर ।
 ११४। एवं भवतु । आर्याः क्रीणीत मामस्य सभिक्ष्य हस्ताद्दशभिः सुवर्णैः । किं भणत किं करिष्यसीति । गृहे ते कर्मकर्ता भविष्यामि । कथमदत्त्वा प्रतिवचनं गतः । भवत्वेवमिममन्यं भविष्यामि । कथमेदो ऽपि मामवधीर्य गतः । आ आर्यचारुदत्तस्य विभवं विधत्ते एष वर्तामि मन्दभाग्यः ।

- ११५। ननु देहि ।
 ११६। कुतो दास्यामि ।
 ११७। आर्याः परित्रायत परित्रायत ।

- ११। दापय दापय ।
 १२। कुतो दास्यामि ।

- ११। अयं दशसुवर्णं धारयति ।
 १२। भट्टाः पश्यत पश्यत । तर्जपटप्रावृत्तो ऽयं पुरुषो दशसुवर्णं कल्यवर्तं भणति ।
 १३। भट्ट तव दशसुवर्णं कल्यवर्तो ममैष विभवः ।
 १४। तत्किं भवतु ।
 १५। अयं न ज्ञयति ।

- ११। अयं न युक्तं जल्पितुम् । एवमाख्यानं प्रयच्छ धूर्तक । अहमपि नाम मायुरो धूर्तो धूर्तं निश्चयादर्शयामि अन्यस्याप्यहं न विभेमि धूर्तं खण्डितवृत्तो ऽनि त्वं ।
 १२। त्वं खण्डितवृत्तः ।
 १३। वेश्यापुत्रं न प्रतिश्रुत्य धूर्तं नया नेवितम् ।
 १४। अरं संवाहकं प्रयच्छ तद्दशसुवर्णम् ।
 १५। आर्य दास्यामि तावद्दास्यामि ।

- १६। अरे रे दुष्ट पुंश्चलीपुत्रक कलमपि प्राग्यनि ।
 १७। एष प्रेक्षिये ।
 १८। एवं प्रेक्षिये ।

॥ पत्रं ३६ ॥

- ११। एतत्कस्याप्यप्रावृत्तपक्षद्वारकं गृहम् । तदत्र प्रविशामि । आर्ये शरणागतो ऽस्मि ।
 १२। अभयं शरणागतस्य हे चेति पिथेहि पक्षद्वारकम् ।
 १३। अस्तुके कृतम् ।
 १४। यच्चया कथितम् ।
 १५। कुतस्ते भयम् ।
 १६। आर्ये धनिकात् ।
 १७। चेति साम्प्रतमपावपु पक्षद्वारम् ।

- १८। कथं धनिकानुलितमस्या भयकारणम् । सुदु खल्वेवमुच्यते ।
 य आत्मबलं ज्ञात्वा भारं तुलितं वहति मनुष्यः ।
 तस्य खलनं न ज्ञायते न च कान्तारगतो त्रिपथनं ॥

अत्र लक्षितो ऽस्मि ।

- ११। अरे देहि देहि ।
 १२। भट्ट यावदेव वयं ददुरेण कलहायितान्तावदेव न पुन्यो ऽप्यगन्तः ।
 १३। तस्य घृतकर्मणिप्रहाराणां नानिका भग्नानीत् । तदहि रुधिरपवनानुनदानः ।
 १४। भट्ट वसन्तसेनागृहं प्रविष्टः नः ।
 १५। भूतानि नुवर्णानि ।
 १६। रात्रकुलं गत्वा निवेदयावः ।
 १७। एष धृति इतो निष्क्रम्यान्यत्र गमिष्यति । तस्मादुपरोधेनैव गृह्णीमः ।

॥ पत्रं ३७ ॥

- ११। कुत आर्यः कां वार्यः कस्य वार्यः कां वा वृत्तिवार्य उपस्रोवति कुतो वा भयं ।
 १२। गृणोत्वस्तुका । अस्तुके पाटलिपुत्रं मे जगन्मूर्तिर्गृहपतिर्द्वारको ऽहं गन्धाह्वयं यच्च
 गुपज्ञोऽयामि ।

- १३। सुकुमारा खलु कला शिक्षितारिणा ।
 १४। अस्तुके कलेति शिक्षिता आलोचिकेदानीं मंत्रज्ञा ।
 १५। अतिनिर्विण्णमार्येणा प्रतिवचनं दत्तं ततस्ततः ।
 १६। ततो ऽस्तुके एष निजगृहे आहिषडकारां सुखाच्छुत्वापूर्वदेशदर्शनकुतूहलेनेलागतः । इहापि
 मया प्रविश्यादज्ञयिनीमेक आर्यः शुश्रूषितो यस्तादृशः प्रियदर्शनः प्रियवादी दत्त्वा न कीर्तयत्यपकृतं त्रिम्ब
 र्ति । किं बहुनोक्तेन दक्षिणातया परकीयमिवात्मानमवगच्छति शरणागतत्रलालश्च ।
 १७। क इदानीमार्थाया मनोरथान्तरस्य गुणांशोर्यित्वोज्ञयिनीमलङ्कुरेति ।
 १८। माधु चेति माधु । मयाप्येवमेव हृदयं नन्वितम् ।
 १९। आर्य ततस्ततः ।
 २०। ततो ऽस्तुके न इदानीमनुक्रोशकृतं प्रदाने ।
 २१। किमुपरत्रिभयः मंत्रज्ञः ।

- १२२। अनायातमेव कयमस्तुकया त्रिधातम् ।
 १२३। किमत्र ज्ञायते दुर्लभा गुणा विभवाश्च अप्येषु तडागेषु ब्रह्मरसुरकं भवति ।
 १२४। आर्य किन्नामर्थयः खलु नः ।

॥ पत्रं ३८ ॥

- १२५। क इदानीं तस्य भूतल्लगनाङ्गस्य नाम न ज्ञानाति न खलु श्रेष्ठित्वार् प्रतिवसति प्राथनो
 यनामर्थेय आर्यचार्दत्तौ नाम ।
 १२६। आर्यग्यात्वोपमेतदहम् । चेति देहग्यामानम् । तालवृत्तके गृहणा परिश्रम आर्यस्य बाधते ।
 १२७। कथं आर्यचार्दत्तस्य नामनंकीर्तनेन ईदृशो मे आदर्ः । नाथु आर्यचार्दत्त साधु पृथिव्यां
 त्वमेको ज्ञोषनि शेषः पुनर्जनः पुनिति । भवतु अस्तुके भवतु आग्ने निषेदतु अस्तुका ।
 १२८। आर्य कुतः न धनिकः ।
 १२९। सत्कार्धनः खलु गदगनः कस्य न भवति चलाचलं धनम् ।
 वः पृथितुनपि ज्ञानाति न पृथाविशेषनपि ज्ञानाति ॥
 १३०। ततः ।
 १३१। तत्पत्नेन अर्थेणा गवत्रिः परिचारकः कृतो ऽस्मि चारिश्चावशं च तस्मिन्पूतोपज्ञोव्यस्मि
 गद्वः । ततो भागधेयविषमतया द्वागुवर्षां वृते हारितम् ।
 १३२। उन्मादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३३। एतौ तौ गभिकवृत्तकर्तौ मानुगन्धर्वः । नाम्नयं श्रुत्वास्तुका प्रमाणम् ।
 १३४। गद्विके वामपादपत्रिगंदुलतया पत्तिपातो ऽपीततत आरिपडन्ति । हे चेति तदच्छेतयोः
 गभिकवृत्तकर्तव्योर्वमार्ग एव प्रतिपादयतीतीदं हन्ताभरणकं त्वं देहि ।
 १३५। यदस्तुकात्तापयति ।

॥ पत्रं ३९ ॥

- १३६। उन्मादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३७। यथैतावृथं प्रेक्षते दीर्घ निःश्रुतश्च विद्यते अभिलिखितश्च दार्निहितलोचनो तथा तर्क्यानि
 एतौ तौ गभिकवृत्तकर्तौ भविष्यतः । आर्य वन्दे ।
 १३८। नुबं तत्र भवतु ।
 १३९। आर्य कतरो वृत्रयोः गभिकः ।
 १४०। कस्य त्वं तनुमथ्रे अथरेण रूतिददुर्विषोतेन ।
 तत्पनि नमनयचनमालोकयन्तो कटाक्षेण ॥
 नान्ति नम विभवः श्रवत्र व्रत ।

- १४१। यदोदृजानि न मन्त्रयनि तदा न भवसि वृत्तकर्तः । अन्ति को ऽपि गुप्ताकं धार्कः ।
 १४२। अन्ति द्वागुवर्षां धारयति किं तस्य ।
 १४३। तस्य कारणादस्तुकेदे हन्ताभरणं प्रतिपादयति । नहि नहि स एव प्रतिपादयति ।
 १४४। अर्धे भणानि तं कुलपुत्रम् । भूतस्तत्र गण्ड आगच्छ पुनर्वृते रमस्व ।
 १४५। अस्तुके पदितुदो गतो गभिकवृत्तकर्तौ ।
 १४६। तदच्छेतयोः श्रुतुजनं नमाप्रामयितुम् ।
 १४७। अस्तुके यथेव तदियं कला परिजनरुत्तमता क्रियताम् ।
 १४८। आर्य वस्य कार्णादियं कला शिष्यते न इवार्थेण श्रुतुपितपूर्वः श्रुतुपितव्यः ।

॥ पत्रं ३० ॥

११। अङ्गुकाया निपुणं प्रत्यादिदो ऽस्मि । तत्कथं प्रत्युपकरिष्ये । अङ्गुके अहमेतेन वृत्तकरावना नेन प्राक्वश्रमणको भविष्यामि । तत्संवाहको वृत्तकरः प्राक्वश्रमणकः संवृत्त इति स्मर्तव्यान्वङ्गुकैयता न्यत्तराणि ।

१२। आर्य अलं माहमेन ।

१३। अङ्गुके कृतो निश्चयः ।

वृत्तेन तत्कृतं मे यद्व्याभूतं जनस्य सर्वस्य ।

इदानीं प्रकटश्रीर्षो नरेन्द्रमार्गेण विहरिष्यामि ॥

१३। अरे किं न्वेतत् । किं भणत । एष खलु वरन्तमेनायाः क्षम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती विहरतीति । अहो अङ्गुकाया गन्धगन्धं प्रेक्षित्ये गत्वा । अथवा किं ममेतेन यथाव्यवसितमनुदान्यामि ।

१५। कुत्र कुत्राङ्गुका ।

१६। दुर्मनुष्य किं ते उद्देगकार्णं यदग्रतो ऽवस्थितामङ्गुकां न प्रेक्षते ।

१७। अङ्गुके वन्दे ।

१८। कर्णपूरक परिनुष्टमुखां लक्ष्यते तत्किं न्विदम् ।

१९। अङ्गुके वक्षितासि यथाय कर्णपूरकस्य पराक्रमो न दुष्टः ।

१९०। कर्णपूरक किं किम् ।

॥ पत्रं ३१ ॥

११। शृणोत्वङ्गुका । यः सो ऽङ्गुकायाः क्षम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती न आलानगन्धं भङ्गा महामात्रं व्यापाय महान्तं मन्त्राभं कुर्वन्नाजमार्गमवतीर्षाः । ततो ऽत्रान्तरं उद्बुद्धे जनेन ।

अपनयत बालकजनं त्वरितमारोहत वृक्षप्रानादम् ।

किं न खलु प्रेक्षध्वं पुरतो दुष्टो हन्तोत इति ॥

अपिच ।

विचलति नृपुरुषगलं द्विजन्तं च मेखला मणिसञ्चिताः ।

अलयाश्च सुन्दरतरा रत्नाङ्कुरालप्रतिवद्धाः ॥

ततस्तेन दुष्टहस्तिना कर्चणरुदनेः फुल्लनलिनीमित्र नगरमुज्जयिनीमखगाहमानेन रामादादितः परित्रा जकः । तं च परिश्रद्धपडकुण्डिकाभाजनं शोकरैः त्रिषु दन्तान्तरे क्षिप्यं प्रेक्ष्य पुनरुद्बुद्धे जनेन हा परित्राजको व्यापायत इति ।

१२। अहो प्रवादः ।

१३। अलं सम्भ्रमेण शृणोतु तावदङ्गुका । ततो विच्छिन्नशृङ्गलाकलापं दन्तान्तरपरिगृहीतं परित्राजकमुद्बुद्धं तं प्रेक्ष्य कर्णपूरकेण मया नहि नहि अङ्गुकाया अङ्गुपिण्डोपपुद्गेन हासनेन वामचरणेन वृत्तलेखकमुद्बुद्धोद्बुद्धं त्वरितापणाल्लोदण्डं गृहीत्वाकारितः स दुष्टहस्ती ।

१३। ततस्ततः ।

१५। आहत्य नरापं तं हस्तिनं विन्ध्यशैलशिखराभम् ।

माञ्चितो मया न दन्तान्तरगन्धितः परित्राजकः ॥

१६। मुहुर् त्वया कुलं ततस्ततः ।

१७। ततो ऽङ्गुके साधु रे कर्णपूरक साधु इत्येतावन्मात्रं भणन्ती त्रियमभ्राक्रमन्त्र नोदक

पर्यन्ता नकलोद्गायिन्वासीत् । ततो ऽस्तुके एकं प्रयुज्यान्वाभरणान्यानि परामृश्याध्वं प्रेक्ष्य दीर्घं निःश्रु-
त्यायं प्रावारको नमोपरि क्षिप्तः ।

। ८ । कर्णपूरक जानीहि तावत्किमेष ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको न वेति ।

॥ पत्रं ४२ ॥

- । १ । अस्तुके सदगन्धेन मुहु तं गन्धं न जानामि ।
। २ । नानापि तावत्प्रेक्षस्व ।
। ३ । इदं नाम अस्तुकेव वाचयतु ।
। ४ । कर्णपूरक शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ५ । अं शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ६ । कर्णपूरक इदं ते पार्तिपयिकम् ।
। ७ । साम्प्रतं मुहु शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ८ । कर्णपूरक दृग्यां वेलायां कुत्र स आर्यचारुदत्तः ।
। ९ । एतेनैव मर्मिण प्रवृत्तां गृहम् ।
। १० । चेष्टि उपरितनमस्तिन्दकमारुह्यार्यचारुदत्तं पश्यामः ।

॥ पत्रं ४३ ॥

- । १ । नृपतः खलु भृत्यानुकम्पकः स्वामो निर्धनको ऽपि शोभते ।
पिप्रुनः पुनर्द्रव्यमग्निं तो दूषकरः खलु परिणामदाहृषः ॥
अपि च । प्रत्यलस्पष्टबलीवर्द्धो न प्रकरो वारयितुं
अन्यकलत्रप्रसक्तो न प्रकरो वारयितुम् ।
वृत्तप्रसक्तो मनुष्यो न प्रकरो वारयितुं
यो ऽपि स्वाभाविकदोषो न प्रकरो वारयितुम् ॥

कापि वेला आर्यचारुदत्तस्य गन्धर्व्रं श्रोतुं गतस्य अतिक्रामति अर्धरत्नी अद्यापि नागच्छति । तथाचदृश्य
हिर्द्वाग्नालायां गत्वा स्वप्यानि ।

। २ । भो एहि गृहं गच्छात्रः ।

॥ पत्रं ४४ ॥

। १ । मम तावत् द्वाभ्यामेव हान्यं त्रायते । स्त्रिया न संकृतं पठन्त्या मनुष्येण च काकलीं गायता ।
स्त्री तावत्संकृतं पठन्ती दत्तनयनास्येव गृदिर्धिकं मृगशब्दं करोति मनुष्यो ऽपि काकलीं गायन् शुष्क
गुमनोद्गमयेदितो वृद्धपुरोहित इव मन्त्रं अपन्दृष्टं मे न रोचते ।

। २ । भो वयस्य आपणान्तरलोष्यां मुखं कुक्कुरा अपि प्रनुषान्तदूहं गच्छात्रः । वयस्य पय पश्य
एषा ऽपि अन्धकार्येवावकाशं ददन्तरेक्षप्रानादादवतर्ति भगवांश्चन्द्रः ।

। ३ । भो इदमन्माकं गृहं वर्धमानक वर्धमानक हेहि द्वारम् ।

॥ पत्रं ४५ ॥

। १ । आर्यमैत्रेयस्य स्वरंगयोगः श्रूयते । आगत आर्यचारुदत्तः । तथाचत् द्वारं ददामि । आर्य
वन्द आर्य मैत्रेय त्वामपि वन्दे । अत्र विन्तोषो असने निषिद्धतमयो ।

। २ । वर्धमानक रत्निकां प्रदद्याप्य पार्श्वं धावितुम् ।

। ३ । आर्य मैत्रेय अहं पानीयं गृह्णामि त्वं पार्श्वं धाव ।

- १४। भो वयस्य एष रूदानीं दान्याः पुत्रो भूत्वा पानीयं गृह्णाति मां च ब्राह्मणं पादौ धावयति ।
 १५। आर्य मैत्रेय देहमुत्कम् ॥
 १६। किं मम पादोदकैः । भूम्यामेव मया ताडितगर्भमेव पुनरपि लोटितव्यम् ।
 १७। आर्य मैत्रेय ब्राह्मणः खलु त्वम् ।
 १८। यथा सर्वनामानां मध्ये उपदुभस्तथा सर्वब्राह्मणानां मध्ये ऽहं ब्राह्मणः ।
 १९। आर्य मैत्रेय तथापि धाविष्यामि । आर्य मैत्रेय एतत्तत्सुवर्णभाण्डं मम दिवा तव रात्रौ च तद्गृहाण ।
 १२०। अयाज्येतन्निष्ठति । किमत्रोदितयिन्यां चौराः ऽपि नास्ति य एतं दास्याः पुत्रो निद्राचौरं नाप हर्ति । भो वयस्य अभ्यन्तरचतुःशालकं प्रवेष्टव्यम्येनम् ।

॥ पत्रं ४६ ॥

- १। अपि निद्राति भवान् ।
 २। तत्खपिवः ।

॥ पत्रं ४७ ॥

- १। भो वयस्य नन्धिरिव दृश्यते चौरमिव पश्यामि तद्गृह्णानु भवानिदं सुवर्णभाण्डम् ।
 २। भो वयस्य प्रापितो ऽसि नोब्राह्मणकाव्यया यदि एतत्सुवर्णभाण्डं न गृह्णानि ।
 ३। भो वयस्य शीतलमे अग्रहस्तः ।

॥ पत्रं ५० ॥

- १। गृहीतम् ।
 २। रूदानीं विक्रीतपण्य एव वणिक् सुखं त्वप्स्यामि ।
 ३। हा धिक् हा धिक् ब्राह्मदारशालायां प्रनुप्ते वर्धमानकः सो ऽप्यत्र न दृश्यते । भवतु आर्यमैत्रेयमाहुयामि ।

॥ पत्रं ५१ ॥

- १। हा धिक् हा धिक् अस्माकं गृहं सन्धिं कल्पयित्वा चौरां निष्क्रामति । भवतु मैत्रेयं गत्वा प्रव्याश्रयामि । आर्य मैत्रेय उन्निष्ठ उन्निष्ठ अस्माकं गृहं सन्धिं कल्पयित्वा चौरां निष्क्रान्तः ।
 २। आः दास्याः पुत्रिके किं भणसि चौरः कल्पितः नन्धिरिष्क्रान्त रति ।
 ३। हताग्र अलं परिहानेन किं न प्रेक्षणे एतत् ।
 ४। आः दास्याः पुत्रिके किं भणसि द्वितीयमपि द्वारमुद्वारितमिति । भो वयस्य चारुदत्त उन्निष्ठ उन्निष्ठ अस्माकं गृहं सन्धिं दत्वा चौरां निष्क्रान्तः ।
 ५। भो न परिहताः प्रेक्षतां भवान् ।
 ६। भो एषः ।
 ७। भो वयस्य एष सन्धिर्द्वारमामेव दत्तो भवेत् । अथवागन्तुकेन शिञ्जितुकामेन वा । अन्यथेहो ज्ञयिन्यां को ऽस्माकं गृहविभवं न जानाति ।

॥ पत्रं ५२ ॥

- १। भो कथं तमेव चौररुतकमनुशोचामि । तेन चिन्तितं महदेतद्गृहं इतो रतुभाण्डं सुवर्णभाण्डं वा निष्क्रामयिष्यामि । कुत्र तत्सुवर्णभाण्डकम् । भो वयस्य त्वं सर्वकालं भणसि मूर्खो मैत्रेयो ऽपिउतो

मंत्रेय इति । नुदु खलु मया कृतं तत्पुत्रवर्णभाषणकं भवतो हस्ते समर्पयता अन्यथा दास्याः पुत्रेणा पदृतं भवेत् ।

- । २ । भो यथापि नामाहं मूर्खस्तथापि परिहामस्यापि देशकालं न जानामि ।
- । ३ । यदा त्वं मया भषितो ऽमि प्रीतिलस्ते ऽग्रहन्तः ।
- । ४ । किं नापदृतम् ।
- । ५ । तथापि किं प्रियम् ।
- । ६ । न्यामः खलु नः ।

॥ पत्रं ५३ ॥

- । १ । समाश्रयितुं भवान् । यदि न्यामश्चोरेणापदृतम् किं मोहमुपगतः ।
- । २ । अहं खलु अपलपिष्यामि । केन दत्तं केन गृहीतं को वा साक्षीति ।
- । ३ । तथावदार्थाधृतयै गत्वा निवेदयामि ।
- । ४ । अयि सत्यमपरिज्ञतशरीर आर्यपुत्र आर्यमंत्रवर्ण सत् ।
- । ५ । स्वामिनि सत्यं किं तु यः न त्रेष्यान्नस्यालङ्कारः सो ऽपदृतः ।
- । ६ । नमाश्रयितुं आर्याधृता ।

॥ पत्रं ५४ ॥

। १ । चंति किं भषासि अपरिज्ञतशरीर आर्यपुत्र इति । वरुमिदानो न शरीरेण परिक्षतो न पुनश्चादित्रेण । नाम्प्रतनुद्वयिन्वां न्न एवं मन्तयिष्यति ददितयार्थपुत्रेणैवेदशमकार्यमनुष्ठितमिति । भगवन्कृतान्त पुष्करपत्रपतितरत्नविन्दुचञ्चलैः क्रीडसि ददितपुत्रपभागधैः । एयं च मे एका मातृगृहलब्धा रत्नायली तिष्ठति । इतामप्यतिशोषोदरतयै आर्यपुत्रो न ग्रहीष्यति । चंति आर्यमंत्रेयं तावदाह्वय ।

- । २ । यदार्थाधृताज्ञापयति । आर्य मंत्रेय धृता त्वामाज्ञापयति ।
- । ३ । कुत्र ना ।
- । ४ । एषा तिष्ठति उपनर्ष ।
- । ५ । न्वस्ति भवत्याः ।
- । ६ । आर्य वन्दे । आर्य पुरस्तान्मुखां भव ।
- । ७ । एष भवति पुरस्तान्मुखः मंत्रवृत्तो ऽस्मि ।
- । ८ । आर्य प्रतीच्छन्तान् ।
- । ९ । किं त्विदम् ।

। १० । अहं खलु दत्तपुत्रोपपायितानं तत्र यदात्रिभवानुसारेण ब्राह्मणः प्रतिघ्रास्तिव्यः स च न प्रतिघ्रास्तिव्य इत्येतं कृतं प्रतीच्छन्तां रत्नावलिकान् ।

- । ११ । स्वस्ति गमिष्यामि प्रियत्रयस्यन्य निवेदयामि ।
- । १२ । आर्य मंत्रेय मा खलु नं लज्जितं कुरु ।
- । १३ । अहं अन्या महानुभावता ।

॥ पत्रं ५५ ॥

- । १ । एषा ऽस्मि गलाण्डम् ।
- । २ । भो वयस्य यत्र नदृग्दार्ढ्यग्रहस्य फलम् ।

१३। ना तावद्वत्तादितस्याभुक्तस्याल्पमूल्यस्य चौरैरुपहतस्य कारणाद्यतुःसमुद्रसारभृता रता
यस्मिं दीयते ।

१४। भो द्रुिद्रः किमकृपणं मन्त्रयति ।

॥ पत्रं ५७ ॥

१। अक्षपात्ति मात्रास्तुकायाः सकाशं गन्तुम् । एषास्तुका चित्रफलनिपण्णादृष्टिर्गद्विकया गह
क्लिपि मन्त्रयन्ती तिष्ठति । तथाब्रह्मपक्षपाति ।

२। चेष्टि मदनिके अपि मुग्धश्रीवं चित्राकृतिरार्यचारुदत्तस्य ।

३। मुग्धश्री ।

४। कथं त्वं ज्ञानासि ।

५। येनास्तुकायाः मुस्तिग्धा दृष्टिर्मुल्लग्ना ।

६। चेष्टि किं वेषावासादक्षिणेषा मदनिके एवं भणति ।

७। अस्तुके किं य एव ज्ञानो वेषे प्रतिवसति स एव अलीकदाक्षिण्यो भवति ।

८। चेष्टि नानापुरुषपक्षेन वेषयान्नो ऽलीकदाक्षिण्यो भवति ।

९। यतस्तावदस्तुकाया दृष्टिर्हिाभिर्गते हृदयं च । तस्य कारणं किं पृच्छ्यते ।

१०। चेष्टि सखीज्ञानादुपहसनीयतां रक्षामि ।

११। अस्तुके एवं नेदं सखीज्ञानचित्रानुवर्ती अवलान्नो भवति ।

॥ पत्रं ५८ ॥

१। अस्तुके माताज्ञापयति गृहीतावगुण्ठनं पक्षद्वारे सज्जं प्रवहणं तद्वच्छति ।

२। चेष्टि किमार्यचारुदत्तो मां नेष्यति ।

३। अस्तुके येन प्रवहणेन सह मुत्रर्षाग्रतसाहसिको ऽलङ्कारो ऽनुप्रेषितः ।

४। कः पुनः सः ।

५। एष एव रात्रप्रयालः संन्यासकः ।

६। अपेहि मा पुनरेवं भणिष्यसि ।

७। प्रसीदतु प्रसीदतु अस्तुका सन्देहेनास्मि प्रेषिता ।

८। अहं सन्देहान्येव कुप्यामि ।

९। तत्किं मातरं विज्ञापयिष्यामि ।

१०। एवं विज्ञापयितव्या यदि मां ज्ञेयन्तीमिच्छन्ति तदेवं पुनर्मात्रा माज्ञापयितव्यम् ।

११। यया ते रोजते ।

॥ पत्रं ५९ ॥

१। चेष्टि इमं चित्रफलकं मम प्रायणीये न्यापयित्वा तालवृन्तं गृहीत्वा लघु आगच्छ ।

२। यदस्तुकाज्ञापयति ।

३। कथं प्रार्थितकः । प्रार्थितक स्वामतं ते कुत्र त्वम् ।

॥ पत्रं ६० ॥

१। चिरयति मदनिका तत्कुत्र नेतुं खलु सा । कथमेया केनापि पुरुषकेण सह मन्त्रयन्ती
तिष्ठति । यया चानिनिम्नया निश्चलदृष्ट्यापिब्रन्तीवेतनिर्धायति । तथा तर्कयामि रूपं न ज्ञानं द्यामिच्छ
त्वमुत्तिष्ठयां कर्तुम् । तद्रमतां रमतां मा कन्यापि प्रीतिच्छेदो भवतु न खलु आकारयिष्यामि ।

- ॥ २ ॥ शर्विलक कथय ।
 ॥ ३ ॥ शर्विलक किं न्विदं सप्रङ्क ख लक्षणे ।
 ॥ ४ ॥ अयं किम् ।
 ॥ ५ ॥ कथं परमरहस्यं तन्न ओष्यामि ।
 ॥ ६ ॥ कथं मत्सम्बन्धिनी कथा तच्छ्रोष्यामि ।
 ॥ ७ ॥ शर्विलक भणिता मवाञ्जुका ततो भणति यदि मम स्वच्छन्दस्तदा विनार्यं सर्वं परिज्ञप्तमभुविष्यं कर्हिष्यामि । अयं शर्विलक कुतस्ते एतावान्विभवो येन मामञ्जुकासकाशान्मोचयिष्यसि ।
 ॥ ८ ॥ प्रमत्तास्याकृतिः साहसकर्मतया पुनरुद्देशनीया ।
 ॥ ९ ॥ शर्विलक स्त्रीकल्यवर्तस्य कारणोन्मथयमपि संग्रहं विनित्तिपम् ।
 ॥ १० ॥ शरीरं चारित्र्यं च ।
 ॥ ११ ॥ शर्विलक अखण्डितचारित्र्यो ऽसि तन्न खलु त्वया मम कारणात्साहसं कुर्वतात्यन्तविरुद्धमाचरितम् ।

॥ पत्रं ६१ ॥

- ॥ १ ॥ शर्विलक अप्रकाशो ऽलङ्कारो ऽयं च जन इति द्वयमपि न युज्यते तदुपनय तावत्पश्याम्येतमलङ्कारम् ।
 ॥ २ ॥ शर्विलक दृढपूर्वं इवायमलङ्कारस्तदग्रेण कुत एषः ।
 ॥ ३ ॥ यदि मे प्रत्ययं न गच्छन्ति तत्किन्निमित्तं मां निष्क्रीणानि ।
 ॥ ४ ॥ साहसिक न खलु त्वया मम कारणादिद्वयकार्यं कुर्वता तस्मिन्गृहे को ऽपि व्यापादितः परिहृतो वा ।

॥ पत्रं ६२ ॥

- ॥ १ ॥ गत्यम् ।
 ॥ २ ॥ आश्रयं प्रत्युपजीवितामि ।
 ॥ ३ ॥ प्रियम् ।
 ॥ ४ ॥ ग्रहो अग्न्यास्थाने आश्रयः ।

॥ पत्रं ६३ ॥

- ॥ १ ॥ अयि अगम्यद्वभाषक असम्भाषनीये कुर्यानि ।
 ॥ २ ॥ एष खलु अलङ्कारो ऽञ्जुकासम्बन्धो ।
 ॥ ३ ॥ स च तस्यार्यस्य हस्ते विनित्तिपः ।
 ॥ ४ ॥ एवमिदं ।
 ॥ ५ ॥ कथनेषां ऽपि गन्तव्यते एव । तदज्ञानततेनैवमनुष्ठितम् ।

॥ पत्रं ६४ ॥

- ॥ १ ॥ अत्र त्वमेव पण्डितः ।
 ॥ २ ॥ शर्विलक यदि मम वचनं श्रूयते तत्रस्यैव महानुभावस्य प्रतिनिर्यातम् ।
 ॥ ३ ॥ न चन्द्रादात्मनो भवति ।
 ॥ ४ ॥ नाधु गदनि के नाधु ।
 ॥ ५ ॥ एषो ऽयमपि उपायः ।

- । ६। कः खलु अपर उपायो भविष्यति ।
 । ७। तस्यैवार्थस्य सम्बन्धो भूत्वा रूमलङ्कारमनुकाया उपनय ।
 । ८। त्वं तावदचौरः सो ऽप्यार्यो ऽनृणां ऽनुकया स्वको ऽलङ्कार उपगतो भवति ।
 । ९। अयि उपनय अन्यथातिसाहसम् ।

॥ पत्रं ६५ ॥

- । १। साधु मदनिके सधु अभुजिष्येव मन्तितम् ।
 । २। तेन हि त्वमस्मिन्कामदेवगृहे मुहूर्ते तिष्ठ यावदनुकायै तवागमनं निवेद्यानि ।
 । ३। अनुके एष खलु चारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
 । ४। हे चेष्टि तस्य सम्बन्धीति कथं त्वं जानासि ।
 । ५। अनुके आत्मसम्बन्धिनमपि न जानामि ।
 । ६। युज्यते । प्रविशतु ।
 । ७। यदनुकाज्ञापयति । प्रविशतु शर्विलकः ।
 । ८। आर्य वन्दे समाविशतु आर्यः ।
 । ९। आर्य ममापि तावत्प्रतिसन्देशं तत्र नयत्वार्थः ।
 । १०। प्रतीच्छत्वार्थो मदनिकाम् ।

॥ पत्रं ६६ ॥

- । १। अहमार्थचारुदत्तेन भणितो य रूमलङ्कारं नगर्षयिष्यति तस्य त्वया मदनिका दातव्या ।
 तस्य एवैतां ददातीति एवमार्थेषावगन्तव्यम् ।
 । २। को ऽत्र प्रवहणिकः ।
 । ३। अनुके सज्जं प्रवहणम् ।
 । ४। चेष्टि मदनिके सुदृष्टं कुरु मां दत्तासि आरोह प्रवहणं स्मरन्नि माम् ।
 । ५। परित्यक्तास्मि अनुकया ।
 । ६। साम्प्रतं त्वमेव वन्दनीया संवत्ता तदुच्छ आरोह प्रवहणं स्मरन्नि माम् ।

॥ पत्रं ६७ ॥

- । १। एवमेतत् तत्परं नयतु मामर्थपुत्रः समीपं गुरुजनानाम् ।
 । २। अथ किम् ।
 । ३। यदार्थ आज्ञापयति ।
 । ४। यथार्थपुत्रो भणति अप्रमत्तेन तावदार्थपुत्रेण भवितव्यम् ।

॥ पत्रं ६८ ॥

- । १। आर्ये दिव्या वर्षसे आर्यचारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
 । २। अहो रमणीयता अथ दिवसन्य । तच्चेष्टि नादरं व्यथुत्वेन त्वं प्रवेष्टव्यम् ।
 । ३। यदनुकाज्ञापयति ।
 । ४। ही ही भोः तपश्चरणक्रेषविनिर्जितेन राजसराज्ञो रात्रणः पुष्पकेण विमानेन गच्छति
 अहं पुनर्ब्राह्मणो ऽकृततपश्चरणक्रेणो ऽपि नगरनार्जनेन गच्छामि ।
 । ५। प्रेक्षतामार्गो ऽस्मदीयं गृहद्वारम् ।

। ६। अहो सलिलसिक्तमार्जितकृतहरितोपलेपनस्य विविधकुसुमचित्रितभूमिकाभागस्य गगणातलालो कनकोत्तूलदूरेनूतिप्रोर्षस्य दोलायमानावलम्बितैरावणहस्तभ्रमितमल्लिकादामगुणालङ्कृतस्य समुच्छिन्नदन्तिदन्ततोरणावभासितस्य महार्जनोपरगोपशोभिना पवनबलान्दोलनाललसञ्चलाग्रहस्तन इत एहीति व्याहरतव मां सौभाग्यपताकानिवह्नोपशोभितस्य तोरणाधरूणान्तम्भवेदिकानिजिपुग्मल्लसङ्करितचूतपल्लव ललामसफटिकमङ्गलकलसाभिर्गमोभयपार्श्वस्य महासुरवज्रःस्थलदुर्भयवतृनिर्न्तर प्रतिवद्रकनककवाटस्य दुर्गत जनमनोरयायासकस्य वसन्तसेनाभवनद्वारस्य सञ्चोक्रता । यत्सत्यं मध्यस्थस्यापि जनस्य बलाद् दृढिमाकारयति ।

। ७। एमं प्रथमं प्रकोष्ठं प्रविशतु आर्यः ।

॥ पत्रं ६६ ॥

। १। हो हो भोः शशिप्रङ्गमणालस्वच्छाभा विनिहितचूर्णमुष्टिपाण्डुरा विविधरत्नप्रतिवद्रकाञ्चन सोपानशोभिताः प्रासादपङ्क्तयो ऽवलम्बितमुक्तादामभिः स्फटिकवातायनमुखचन्द्रैर्निधायन्तीवाङ्गत्रयिणीम् । ओत्रिय एव सुबोपविष्टो निद्राति दीवारिकः । सदध्ना कलमौद्नेन प्रलोभिता न भक्षयन्ति वायमा अलिं मुधामवर्षतया । आदिशतु भवती ।

। २। एतु एतु आर्य एमं द्वितीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

। ३। हो हो भो इहापि द्वितीये प्रकोष्ठे पर्यन्तोपनीतयवसत्रुसकवलनुपुष्टा तैलाभ्यक्तविषाणा वद्धाः प्रवहणावलीवर्दाः । अयमन्यतरौ ऽवमानित एव कुलीनो दीर्घ निःश्रुसिति सैरिभः । इतश्चाप नीतयुक्तस्य मल्लस्येव मर्यते ग्रीवा मेयस्य । एत एतो ऽपरेषामप्रधानां केशकल्पना क्रियते । अयमपरः पा टश्चर एव दृढवद्धो मन्दुरायां शाखामृगः । इतश्च कूरान्धिततैलमिश्रं पिण्डं हस्ते प्रतिग्राह्यते हस्तिपक्षैः । आदिशतु भवती ।

। ४। एतु एतु आर्य एमं तृतीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

। ५। हो हो भो इहापि तृतीये प्रकोष्ठे एमानि तावत्कुलपुत्रजनोपवेशननिमित्तं विरचितान्यात नानि । अर्धवाचितं पात्रकपोठं तिष्ठति पुस्तकम् । स्वाधीनमणिमयसारिकामहितः पात्रकपोठः । एमे चापरे मदनमन्थिप्रिग्रहचतुरा विविधवर्णिकात्रिलिपूचित्रफलाग्रहन्ता इतस्ततः परिभ्रमन्ति गणिका वृद्धविटाश्च । आदिशतु भवती ।

। ६। एतु एतु आर्य एमं चतुर्थं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७७ ॥

। १। हो हो भो इहापि चतुर्थे प्रकोष्ठे युवतिश्रुतायिता वलधरा एव गम्भीरं नदन्ति मुरताः क्षीणपुण्या एव गगणावार्का निपतन्ति कांश्यताला मधुकरविरूतमधुरं वायते वंशः । अयमपरा ईर्ष्याप पायकुपितकामिनीव्राङ्कापिता करहृत्परामर्शेन नार्यते वीणा । एता अपराः कुसुमरगमता एव मधुकर्षो ऽतिमधुरं प्रमोता गणिकादारिका नृत्यते नार्यं पश्यते सण्डारम् । अवलम्बिता गवाक्षेषु वातं मूल्लन्ति नल्लिलगर्ग्यः । आदिशतु भवती ।

। २। एतु एतु आर्य एमं पञ्चमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

। ३। हो हो भो इहापि पञ्चमे प्रकोष्ठे अयं दृढिजनलोभोत्पादनकर आहृत्यपचितो हिङ्गुर्नल गन्धः । विविधमुरभिधृमोदार्निर्त्यसन्तप्यमानं निःस्वसितोत्र महानगं द्वारमुबं । अधिकमुपमयति मां साध्यमानबहुविधभक्ष्यभोजनगन्धः । अयमपरा शीर्षावस्त्रमिव हतपश्रुदपेजिं धावन्ति वृषिदारकः । बहुवि धाहृत्विकारमुपमाधयति सृषकारः । वध्यन्ते मोदकाः पच्यन्ते पुष्पाः । अपोदानीमिह वर्धितं भुञ्च्य एति पादोदकं लप्य । इह गन्धर्वनुरगणैरिव विविधालङ्कारशोभिर्गणिकाजनैर्बन्धुलश्च यन्त्यं स्वगोयते इह गृहं । भोः के वृयं बन्धुला नाम ।

१३। आदिशतु भवती ।

१५। एतु एतु आर्य इमं षष्ठं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७१ ॥

११। ही ही भो इहापि षष्ठे प्रकोष्ठे अस्तावत्सुवर्णरत्नानां कर्म तोरणानि नीलरत्नविनिजि पानि इन्द्रायुधस्थानमिव दर्शयन्ते । वैदूर्यमौक्तिकप्रबालपुष्परगेन्द्रनीलकर्केतरकपश्चरामरकतप्रभृतीन् रत्नविशेषानन्योन्यं विचारयन्ति शिल्पिनः । बध्यन्ते ज्ञातव्यैर्माणिक्यानि धर्यन्ते सुवर्णालङ्कारा रत्नमूत्राण्यन्यन्ते मौक्तिकाभरणानि धृष्यन्ते धीर् वैदूर्याश्लिष्यन्ते प्रज्ञाः । शापो धृष्यन्ते प्रबालकाः शोष्यन्ते आर्द्रकुंकुमप्रस्तराः सार्यन्ते कस्तूरिका विशेषेण धृष्यन्ते चन्दनरसः संयोज्यन्ते गन्धयुक्तयः । दीयन्ते गणिकाकामुकयोः सकर्पूरं ताम्बूलमवलोक्यते सकटाक्षं प्रवर्तते हासः पीयते चानवर्तं ससीत्कारं मद्गिरा । इमे चेदास्माच्छेटिका इमे ऽपरे ऽवधीरितपुत्रदारवित्रा मनुष्या आसवकरकाः पीतमदिरैर्गणिकाजनैर्ये मुक्तास्ते पिबन्ति । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं सप्तमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। इहापि सप्तमे प्रकोष्ठे सुश्लिष्टविहङ्गवाटोसुखनिषण्णानि अन्योन्यचुम्बनपराणि सुखमनुभवन्ति पारिव्रतमिश्रुनानि । दधिभक्तपूरितोदवाहणा एव सूक्तं पठन्ति पञ्चरशुकः । इयमपरा स्वामिसंमाननालङ्घ्य प्रसरेव गृहदासी अधिकं कुरकुरायते मदनसारिका । अनेकफलरसास्वादप्रतुष्टकण्ठा कुम्भदासीव कृजति परपुष्टा । आलम्बिता नागदन्तेषु पञ्चरपरम्परा योध्यन्ते लावकाः । आलाप्यन्ते पञ्चरकपिञ्जराः प्रेष्यन्ते पञ्चरकपोताः । इतस्ततो विविधप्रमेषिचित्रित इवायं सहर्षं नृत्यन् रविकिरासन्तपुं पक्षोत्तर्पर्विभुवतीव प्रासादं गृहमयूरः । इतः पिण्डीकृता एव चन्द्रपादाः पद्मगतिं शिञ्जन्त एव कामिनीनां पश्चात्परिभ्रमन्ति रात्रहंसमिश्रुनानि । एतं ऽपरे वृद्धमहल्लका एव इतस्ततः संचरन्ति गृहसारसाः । ही ही भोः प्रसारणं कृतं गणिकाया नानापत्तिसमूहः । यत्सत्यं खलु नन्दनवनमिव मे गणिकागृहं प्रतिभाति । आदिशतु भवती ।

॥ पत्रं ७२ ॥

११। एत्वार्य इममष्टमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१२। भवति क एष पट्टप्रावारकप्रावृत्तो ऽधिकतरं अत्यदुत्तपुनरुत्कालङ्कारालङ्कृतो ऽङ्गभङ्गः परि न्यलन्तिस्ततः परिभ्रमति ।

१३। आर्य एषो ऽङ्गुकाया भ्राता भवति ।

१४। कियत्तपश्चरणां कृत्वा वसन्तसेनाया भ्राता भवति । अथवा मा तावद्यद्यपि एष उद्वलः निग्धश्च नुगन्धश्च तथापि श्रमशानवीर्यां ज्ञात एव चम्पकवृक्षो ऽनभिगमनीयो लोकस्य । भवति एषा पुनः का फुल्लप्रावारकप्रावृत्तोपानयुगलनिक्षिप्तलचिकर्षाः पादैर्हृत्वासनोपविष्टा तिष्ठति ।

१५। आर्य एषा खल्वस्माकमङ्गुकाया माता ।

१६। अहो अस्या अपवित्राकिन्या उद्द्विस्तारः । तत्किमेतां प्रवेश्य महदेवमिव दारुणोर्भेह गृहं निर्मिता ।

१७। हताश मैत्रमुपनिषान्नाकं मानरम् । एषा खलु चातुर्थिकेन पीड्यते ।

१८। भगवन् चातुर्थिक एतेनोपकारेण मामपि ब्राह्मणमालोक्य ।

१९। हताश मद्विषमि ।

२०। आ दाम्या पुत्रि वरमोदप्रः प्रनपीनवदरं मत् एव ।

सोधुगुरानवमन्त्रा एतादृशीनवमन्त्रां गता हि अत्रिका ।

यदि म्रियते अत्र अत्रिका भवति शृगालसहस्रयात्रा ॥

भवति किं युष्माकं यानपात्राणि वहन्ति ।

१११। आर्य नहि नहि ।

॥ पत्रं ७३ ॥

१११। किं वात्र पृच्छ्यते युष्माकं खलु प्रेमत्रले मदनसमुद्रे स्तननितम्बत्रयनान्येव यानपात्राणि मल्यारूपाणि । एवं वसन्तसेनाया वलुवृत्तान्तमटप्रकोष्ठे भवनं प्रेक्ष्य यत्सत्यं ज्ञानामि एकस्थमिव त्रिपि द्रपं दृष्टे प्रशंसितुं नास्ति मे वाग्विभवः । किं तावद्रूपिकागृहमयत्रा कुवेरभवनप्रतिच्छन्द इति । कुत्र युष्माकमस्तुका ।

१२। आर्य एषा वृत्तवाटिकायां तिष्ठति तस्मात् प्रविशित्वाः ।

१३। हे हे भो अहो वृत्तवाटिकायाः सञ्चोक्ता आश्चर्यकुसुमप्रस्तारारोपितानेकपादेषा निर्मलपादपतलनिर्मिता युवतिजननयनप्रमाणा परद्रोहो नुवर्णयूयिकानेपालिकामालतीमल्लिकानवमल्लिकाकुलवकातिमुककप्रभितिकुसुमः स्वयं निपतितिर्यत्सत्यं लघ्वकरोलीव नन्दनवनस्य सञ्चोक्ताम् । इतश्च उदयत्सूर्यसंमर्षः कमलरुक्तापलः सन्ध्यायते एव दीर्घिका ।

एषा ऽशोकवृक्षो नवनिर्मितकुसुमपल्लवो भाति ।

नुभट इव समरमथ्रे धनलोहितपङ्कचर्चिकः ॥

भवति तत्कुत्र युष्माकमार्या ।

१४। आर्य अवनमय दृष्टिं पश्यास्तुकान् ।

१५। स्वन्ति भवत्यं ।

१६। उपविशतु भवती ।

१७। भवति कुशलम् ।

॥ पत्रं ७३ ॥

११। मुहु उपलक्षितं दुष्टविलानिन्या । अथ किम् ।

१२। शृणोतु भवती । तत्रभवांश्चातृद्वजः शिरसाञ्जलिं कृत्वा भवतीं विज्ञापयति ।

१३। मया तल्लघ्वर्णभाण्डे विश्रम्भादालीवमिति कृत्वा सूते हारितं न च गमिको राज्ञापात्रकारी न ज्ञायते कुत्र गत इति ।

१४। अस्तुके दिष्ट्या वर्धसे अयो वृतकरः नंबुजः ।

१५। कथं शोणडोरतया चोरेणापहृतमपि वृते हारितमिति भणति । अत एव काम्यते ।

१६। तत्रत्य कारणाद्गुल्लान् भवतीमां रत्नावलीम् ।

१७। किं दर्शयामि तमलङ्कारम् । अथवा न तावत् ।

१८। किं तावन् गुल्लानि भवतीमां रत्नावलीम् ।

१९। मैत्रेय कथं न ग्रहीष्यामि रत्नावलीम् । कथं जीणकुसुमादपि सत्कारपादपान्मकरन्दविन्दवां निपतन्ति । आर्य विज्ञापय तं वृतकरं नम वचननार्यचातृद्वजम् । अहमपि प्रदोषे आर्यं प्रेक्षितुं आगच्छानि ।

॥ पत्रं ७५ ॥

११। किमन्यत्र गत्वा ब्रूयति । भवन्ति भणामि । निवृत्तयामस्माद्रूपिकाप्रसङ्गादिति ।

- १२। चेदि गृहीतमलङ्कारं चाहृदन्नमभिरन्तुं गच्छामः ।
 १३। अस्तुके पश्य पश्य उन्नमत्यकालदुर्दिनम् ।
 १४। चेदि हारं गृहीत्वा लघु लघु अगच्छ ।

॥ पत्रं ७७ ॥

११। अहो गणिकाया लोभश्च दक्षिणाता च यतो ऽन्या कयापि न कृता अनादरेषौवाभणित्वा किञ्चिदेवमेव गृहीता रत्नावली। एतावत्या ऋद्ध्या तथैवमपि भणितो यदार्य मैत्रेय विश्रम्यतां गत्वर्केण पानीयं पीयतामिति । तन्मा तावद्दुःखायाः पुत्र्या गणिकाया मुखमपि द्रक्ष्यामि । सुष्ठु खलूच्यते अकन्द समुत्थिता पद्मिनी अवञ्चको वषिक अचौरः सुवर्णकारः अकलहो ग्रामसमागमः अलुब्धा गणिकेति दुष्कर्मेते सम्भाव्यन्ते । तत्प्रियवयस्यं गत्वा अस्माद्गणिकाप्रसङ्गान्निवर्तयामि । कथं प्रियवयस्यो वृत्तवाटिका यामुपविष्टस्तिष्ठति तथावदुपसर्पामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

- १२। उपविष्टो ऽस्मि ।
 १३। तत्खलु कार्यं विनष्टम् ।
 १४। कुतो ऽस्माकमेतावद्भागधेयं नवनलिनकोमलं हस्तं मस्तके कृत्वा प्रतीढा ।

॥ पत्रं ७८ ॥

११। भो कथं विनष्टं यदमुकस्यापीतरय चौरैरपहृतस्य अल्पमूल्यस्य सुवर्णभाण्डस्य कारणाच्चतुः गमुद्रसारभूता रत्नावली हारिता ।

१२। भो वयस्य एतदपि मे द्वितीयं सन्तापकारणं यत्सावीजनदत्तसंतया पटान्तापवारितं मुखं कृत्वा अहमुपहसितः । तदहं ब्राह्मणो भूत्वा इदानीं भवन्तं शीर्षेण पतित्वा विज्ञापयामि । निवर्त्यतामात्मा अस्माद्बहुप्रत्यवायाद्गणिकाप्रसङ्गात् । गणिका नाम पादुकान्तरप्रविष्टा लेटुकेव दुःखेन निराक्रियते । अपिच अहो वयस्य गणिका हस्ती कायस्यो भिक्षुश्चाटो रासभो यत्रैतं निवसन्ति तत्र दुष्टा अपि न जायन्ते ।

॥ पत्रं ७९ ॥

११। ययैष ऊर्ध्वं प्रेक्ष्य दीर्यं निःश्वसिति तथा तर्कयामि मयापि निवार्यमाणस्याधिकतरं वर्धिता स्यात्कपठा तल्लुब्धु बल्लवेवमुच्यते कामो वाम इति । भो वयस्य भणितं च तथा भण चारुदत्तं अथ प्रदापे मयात्रागन्तव्यमिति । तत्तर्कयामि रत्नावल्यापरितुष्टापरं मार्गितुमागच्छतीति ।

- १२। अपेत मानवाः ।

यथा यथा वर्पत्यब्रजपठे तथा तथा तिम्यति पृष्ठचर्म ।

यथा यथा लगति शीतव्रतस्तथा तथा वेपते मे हृदयम् ॥

- १३।
 वंशं वामि सप्तद्विदं सुप्रदं
 वीणां वादयामि सप्तमन्त्रो नदन्तीम् ।
 गीतं गायामि गर्दभस्यानुव्रपं
 को मे माने तुम्बुरुर्नारदो वा ।

आज्ञप्तो ऽन्मि अस्तुकया वसन्तसेनया कुम्भीलक गच्छ त्वं मनागमनगार्यचारुदत्तस्य निवेद्येति । तथाय दार्यचारुदत्तस्य गहं गच्छामि । एष चारुदत्तो वृत्तवाटिकायां तिष्ठति । एषो ऽपि स दुष्टवदुक्तवावदुपनर्पामि । कथं पिहितं द्वारं वृत्तवाटिकायाः । भवतु एतस्य दुष्टवदुक्तस्य संज्ञां इदामि ।

- १४। अये क इदानीमेष प्राकार्वेदितमिव कपिलं मां लोटकैस्ताडयति ।

॥ पत्रं ८० ॥

१२। दास्याः पुत्रं दृष्ट्वापरावतं तिष्ठति तिष्ठं यावदेतेन दण्डकाष्ठेन मुपकुमिव चूतफलमस्मात्प्रासादाद्भूमौ पातयिष्यामि ।

- १३। कथं पारावतं पश्यति न मां प्रेक्षते । अपर्या लोढमुटिकया पुनरपि ताडयिष्यामि ।
 १४। कथं कुम्भीलकलायावदुपसर्पामि । अरे कुम्भीलकं प्रविश स्वागतं ते ।
 १५। आर्यं वन्दे ।
 १६। अरे कुत्र त्वमीदृशे दुर्दिने अन्धकारे आगतः ।
 १७। अरे एषा सा ।
 १८। का एषा का ।
 १९। एषा सा ।
 २०। किमिदानीं दास्याः पुत्रं दुर्भिक्षकाले वृद्धरूढं एव ऊर्ध्वकं सासायसे एषा सा वेति ।
 २१। अरे त्वमपीदानीमिन्द्रमखकामुकं एव काकायमे का केति ।
 २२। तत्कथय ।
 २३। भवतु एवं भणिष्यामि । अरे प्रश्नं ते दास्यामि ।
 २४। अहं ते मुपटं पादं दास्यामि ।
 २५। अरे जानीहि तावत्तेन हि कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।
 २६। अरे दास्याः पुत्रं ग्रीष्मे ।
 २७। अरे नहि नहि ।

॥ पत्रं ८१ ॥

२८। किमिदानीमत्र कथयिष्यामि । भवतु चातुर्द्वं गत्वा प्रक्ष्यामि । अरे मूर्तकं तिष्ठ । भो व्यग्न्य प्रक्ष्यामि तावत्कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।

- २९। मूर्खं वसन्ते ।
 ३०। द्वितीयं ते प्रश्नं दास्यामि । का मुगमुद्गानां ग्रामाणां रक्षकं करोति ।
 ३१। अरे रक्षा ।
 ३२। अरे नहि नहि ।
 ३३। भवतु मंग्रायं पतितां ऽन्मि । भवतु चातुर्द्वं पुनरपि प्रक्ष्यामि ।
 ३४। अरे दासोपुत्रं मेना ।
 ३५। द्वे अपि एकस्मिन्कृत्वा शोधं भण ।
 ३६। मेनावगन्ते ।
 ३७। ननु परिवर्त्य भण ।
 ३८। अरे मूर्खं बहुकं पदे परिवर्तय ।
 ३९। अरे मूर्खं अक्षरपदे परिवर्तय ।
 ४०। वगन्तमेना ।
 ४१। एषा सा आगता ।
 ४२। तयात्रचातुर्द्वस्य निबन्ध्यामि । भो चातुर्द्वं अनिकरते आगतः ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- ११। यदि कुलं नास्ति तत् द्वारे ऽस्ति । एषा वसन्तसेना आगता ।
 १२। यदि मम वचने न प्रत्ययसे तदिसं कुम्भीलकं पृच्छ । अरे दास्याः पुत्र कुम्भी
 लक उपसर्प ।
 १३। आर्य वन्दे ।
 १४। एषा सा आगता वसन्तसेना ।
 १५। यावदनुकाया निवेदयामि ।
 १६। भो अपि ज्ञानासि किन्निमित्रमीदृशे दुर्दिने आगतेति ।
 १७। मया ज्ञातं अल्पमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं सुवर्णभाण्डमिति न परितुष्टा अपरं मार्गितुमागता ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- ११। भाव सुखं ते भणितम् ।
 १२। एवमेतत्तत्कयमेषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

- ११। भाव पश्य पश्य ।
 १२। एषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८५ ॥

- ११। भाव एवमेतत्तत्पश्य पश्य ।

॥ पत्रं ८६ ॥

- ११। भाव तदेवैतद्गहम् ।
 १२। यद्वानाज्ञापयति । स्वस्ति भवत्यै ।

॥ पत्रं ८७ ॥

- ११। आर्य वन्दे स्वागतमार्यस्य । भाव एषा द्वजश्रद्धिका भावस्यैव भवतु ।
 १२। आर्य मेत्रय कुत्र गुप्ताकं वृतकरः ।
 १३। ही ही भो वृतकर इति भणन्त्यालङ्कृतः प्रियवयस्यः । भवति एष खलु वृत्तश्रद्धिकायाम् ।
 १४। आर्य का गुप्ताकं वृत्तश्रद्धिकोच्यते ।
 १५। भवति यत्र न खाद्यते न पीयते ।
 १६। तत्प्रविशतु भवती ।
 १७। अत्र प्रविश्य किं मया भणितव्यम् ।
 १८। वृतकर अपि मुखस्ते प्रदोष इति ।
 १९। अपि पार्ष्णिप्यामि ।
 ११०। अवनर एव पार्ष्णिप्यति ।
 १११। प्रविशतु भवती ।
 ११२। अयि वृतकर अपि मुखस्ते प्रदोष ।

॥ पत्रं ८८ ॥

- ११। इदमासनमुपविशतु भवती ।
 १२। यद्भवानाज्ञापयति ।
 १३। आर्य मैत्रेय तिष्ठ त्वमग्नेवाद्भुक्तं शुश्रूषयिष्यामि ।
 १४। भो वयस्य पृच्छामि तावन्नभवती किञ्चिन् ।
 १५। अथ किन्निमित्तं पुनर्दृष्टं प्रनदचन्द्रालोके दुर्दिनान्धकारे आगता भवती ।
 १६। अद्भुक्ते ऋतुको ब्राह्मणः ।
 १७। ननु निपुणा इति भण ।
 १८। एषा खल्वद्भुक्ता एवं प्रदुःखगता क्रियत्रमया रत्नावल्या मूल्यमिति ।
 १९। भो भणितं मयाल्पमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं गुवर्णभाण्डं न परितुष्टापत् वाञ्छितुमागता ।
 ११०। सा खलु अद्भुक्ताया आत्मीयेति भणित्वा यूते हारिता । स च सभिको रत्नापात्रकारी न ज्ञायते कुत्र गत इति ।

॥ पत्रं ८९ ॥

- ११। हे भवति मन्त्रितमेव मन्त्र्यते ।
 १२। यावन्तो ऽन्विष्यते तावदेतदेव गृहाण गुवर्णभाण्डम् ।
 १३। अतिमात्रमर्थो निधायति तत्किं दृढपर्वस्ते ।
 १४। भवति शिल्पिकुशलतयावब्रूयति दृष्टिम् ।
 १५। आर्य वञ्चितो ऽसि दृष्ट्वा तदेवेदं गुवर्णभाण्डम् ।
 १६। भो वयस्य तदेवेदं गुवर्णभाण्डं यदग्माकं गृहं चौरैरपहृतम् ।
 १७। भो वयस्य सत्यं प्रपामि ब्राह्मणेन ।
 १८। भो पृच्छामि ननु कुत्र उदं समानादितमिति ।
 १९। एवमिव ।
 ११०। एवमिव ।
 १११। एवमिव ।
 ११२। आर्य अथ किम् ।

॥ पत्रं ९० ॥

- ११। अत एव काम्यसे ।
 १२। भो अलमतिमात्रसन्तापितेन । हे भवति समर्थतां मम ज्ञानशक्तिः ।
 १३। आर्य चारुदत्त युक्तं नेदमनया रत्नावल्येवं ज्ञानं तुलयितुम् ।
 १४। चेष्टि किं भवत्येव गुणव्यम् ।
 १५। आर्य मैत्रेय अतिमात्रमिदानीमद्भुक्तमात्मानं दर्शयसि ।
 १६। भो वयस्य एष खल्वपसार्यन्निव सुखोपविष्टं ज्ञानं पुनरपि विस्तारिवारिधार्माभिः प्रविष्टः परित्यक्तः ।

॥ पत्रं ९१ ॥

- ११। दान्याः पुत्र दुर्दिन अनार्य इदानीमसि त्वं यद्वदं भवती विमुक्ता भीषयसि ।

॥ पत्रं १३ ॥

- ११। कथमथाप्यस्तुका न विबुध्यते । भवतु प्रविश्य प्रबोधयिष्यामि ।
 १२। उन्निष्ठतु उन्निष्ठतु अस्तुका प्रभातं संवत्तम् ।
 १३। कथं रात्रिरेव प्रभातं संवत्तम् ।
 १४। अस्माकमेतत्प्रभातमस्तुकायाः पुनरात्रिरेव ।
 १५। चेष्टि कु युष्माकं घृतकरः ।
 १६। अस्तुके वर्धमानकं समादिश्य पुष्पकण्डुकं त्रीणोत्थानं गत आर्यचारुदत्तः ।
 १७। किं समादिश्य ।
 १८। योतय रात्राखं प्रवह्णं वसन्तसेना गच्छत्विति ।।
 १९। चेष्टि कु मया गन्तव्यम् ।
 १९०। अस्तुके यत्र चारुदत्तः ।
 १९१। चेष्टि सुष्ठु न निध्यातो रात्रौ तदथ प्रत्यक्षं प्रेक्षिष्ये । चेष्टि किं प्रविष्टाहमन्यतरचतुः

शालकम् ।

- १९२। न केवलमभ्यन्तरचतुःशालकं सर्वजनस्य हृदयमपि प्रविष्टा ।
 १९३। अपि सन्तप्यते चारुदत्तस्य परिजनः ।
 १९४। सन्तप्यते ।

॥ पत्रं १४ ॥

- ११। कदा ।
 १२। यदास्तुका गमिष्यति ।
 १३। तदा मया प्रथमं सन्तप्यम् । चेष्टि गृहाणोमां रत्नावलीं मम भगिन्यै आर्याधृतायै गत्वा समर्पय वक्तव्यं च अहं श्रीचारुदत्तस्य गुणानिर्जिता दासी तदा युष्माकमपि । तदेवा तत्रैव कथामभरणं भवतु रत्नावली ।
 १४। कोपिष्यति चारुदत्त आर्यायै तावत् ।
 १५। गच्छ न कोपिष्यति ।
 १६। यदाज्ञापयसि ।
 १७। अस्तुके भणति आर्याधृता आर्यपुत्रेण युष्माकं प्रसादोक्ता न युक्तं ममैतां ब्रूहीतुम् । आर्यपुत्र एव ममाभरणाविशेष इति ज्ञानात् भवती ।
 १८। एहि वत्स प्राकटिकया क्रीडावः ।
 १९। रदनिके किं ममैतया मृत्तिकाप्राकटिकया । तामेव सुवर्णप्राकटिकां देहि ।
 १९०। तात कुतो ऽस्माकं सुवर्णव्यवहारः । तातस्य पुनरपि ऋद्ध्या सुवर्णप्राकटिकया क्रीडिष्यन्ति । तथावद्विनोदयाम्येनं अस्तुकावसन्तसेनायाः समीपमुपसर्पिष्यामि । अस्तुके प्रणमामि ।
 १९१। रदनिके स्वागतं ते । कस्य पुनर्यं दारको ऽनलङ्कृतशरीरो ऽपि चन्द्रमुख आनन्दयति मम हृदयम् ।
 १९२। एष खलु आर्यचारुदत्तस्य पुत्रो रोहिसेनो नाम ।

॥ पत्रं १५ ॥

- ११। एहि मे पुत्रक आलिङ्ग । अनुकृतमनेन पित्रूद्रपम् ।

- १२। न केवलं इषं प्रीतिमपि तर्कयामि । एतेनार्यचार्द्व आत्मानं विनोदयति ।
 १३। अयं किन्निमित्तमेव रोदिति ।
 १४। एतेन प्रतिवेशिगृहपतिदारुण्यं मुवर्णाशकटिकया क्रोडितं तेन च सा नीता । ततः पुनस्तां वाचतो मयेयं मृत्रिकाशकटिका कृत्वा दत्ता । तदा भणति रूदनिके किं ममैतया मृत्रिकाशकटिकया तमेव मुवर्णाशकटिकां देहेति ।
 १५। हा धिक् हा धिक् अयमपि नाम परसम्पत्त्या गन्तव्यते । भगवन्कृतान्तं पुष्करपत्रपतितलल विन्दुमृदुः क्रोडितं त्वं पुरुषभागधेयः । तात मा रोदिहि मुवर्णाशकटिकया क्रोडिष्यसि ।
 १६। रूदनिके का दृषा ।
 १७। ते पितृगुणानिर्जिता दान्ता ।
 १८। तात अस्तुका ते जननी भवति ।
 १९। रूदनिके अलीकं त्वं भणानि यद्यस्माकमस्तुका जननी तत्किमर्थमलङ्कृता ।
 २०। तात गुप्तेन गुप्तेनातिकरुणं गन्त्रयसि । द्येदानीं ते जननी गन्त्रता । तद्गृहणैतमलङ्कारं मुवर्णाशकटिकां कारय ।
 २१। अरं हि न ग्रहीष्यामि रोदिषि त्वम् ।
 २२। तात न रोदिष्यामि मच्छ क्रोड । तात कारय मुवर्णाशकटिकाम् ।

॥ पत्रं १६ ॥

- १। रूदनिके रूदनिके निवेद्य अस्तुकायै अगन्तमेनायै अपवारितं पक्षद्वारे नरसं प्रवर्णयंति ।
 २। अस्तुके एष वर्धमानको विज्ञापयति पक्षद्वारे नरसं प्रवर्णयामिति ।
 ३। चेति तिष्ठतु मुहूर्ते यावदहमात्मानं प्रमाथयामि ।
 ४। वर्धमानको तिष्ठ मुहूर्ते यावदस्तुकात्मानं प्रमाथयति ।
 ५। हो हो मां नयापि यानाम्तराणां विम्वतं तयावत् गृहीत्वामच्छानि । एतं नाशिकारस्तुकु का द्रव्यीवर्दाः । भवतु प्रवर्णनेन गतागतिं करिष्यामि ।
 ६। चेति उपनय मे प्रमाथनमात्मानं प्रमाथयिष्यामि ।

॥ पत्रं १७ ॥

१। आचार्यो ऽग्निं रात्रिप्रयालकसंस्थानेन यत्स्यावर्कं प्रवर्णयं गृहीत्वा पुष्पकपाठकं जीर्णोद्यानं त्वद्विगतमगच्छति । भवतु तत्रैव गच्छामि । वरत वलीवर्दा वरत । कयं ग्रामप्रकटं रुद्धो मार्गः किमिदा नीमत्र करिष्यामि । अरे रे अपगर्त । किं भणत एतत्कस्य प्रवर्णयामिति एष रात्रिप्रयालकसंस्थानस्य प्रवर्णयामिति तच्छीघ्रमपगर्त । कयमेयो ऽपरः सभिकमित्र मां प्रेक्ष्य सहमेव द्यूतपलायित इव द्यूतकरो ऽपवर्थात्मानमन्यतां ऽपक्रान्तः । तत्क्रः पुनरेव अथवा किं ममैतेन त्वद्विगं गमिष्यामि । अरे रे ग्राम्या अपगर्त अपगर्त । किं भणत मुहूर्ते तिष्ठ चक्रपद्विचित्रं देहेति । अरे रे रात्रिप्रयालकसंस्थानस्याहं मृतश्च कर्पद्विचित्रं दास्यामि । अथवा एष एकाकी तपस्वी तदेवं करोमि । एतत्प्रवर्णयामार्यचार्द्वस्य वृत्तवाटि काया । पक्षद्वारे स्थापयामि । द्यो ऽस्मि आगतः ।

- २। अस्तुके नेमिप्रवृत्त इव श्रूयते तदागतं प्रवर्णयाम् ।
 ३। चेति मच्छ त्वयति मे हृदयं तदादिश पक्षद्वारम् ।
 ४। द्युतु द्युतु अस्तुका ।

। ५। चेति विश्रम त्वम् ।

। ६। यद्वक्तुकाज्ञापयति ।

। ७। किं निवेदं स्फुरति दक्षिणां नयनम् । अथवा चारुदत्तस्यैव दर्शनमनिमित्तं प्रमाज्जिष्यति ।

। ८। अपतारिता मया शकटास्तथावद्दृष्टामि । भारवत्प्रवहणम् । अथवा चक्रपरिवृत्त्या परिश्रान्तस्य भारवत्प्रवहणं प्रतिभासते । भवतु गमिष्यामि । यात वृषभा यात ।

। ९। अरे रे दीवारिका अप्रमत्ताः स्वेषु स्वेषु गुल्मस्थानेषु भवत । एषो ऽयं गोपालदार्को गुप्तिं भङ्क्ता गुप्तिपालकं व्यापाय बन्धनं भिन्वा परिश्रद्धो ऽपक्रामति । तदृक्ल्लोत तदृक्ल्लोत ।

॥ पत्रं १८ ॥

। १। महान्मर्गो संश्रम उत्पन्नस्तत्त्वरितं त्वरितं गमिष्यामि ।

। २। यात वृषभा यात ।

॥ पत्रं १९ ॥

। १। आश्चर्यमानीतं मया यानास्तरणम् । रदनिके रदनिके निवेदयान्तुकार्ये वसन्तसंनार्थे अत्र स्थितं सज्जं प्रवहणमधिहृत्स्व पुष्पकर्षणं शीघ्रोपानं गच्छत्वद्वक्तुका ।

। २। कथं नूपुरशब्दन्तदागता बल्वद्वक्तुका । अद्वक्तुके इमो नासिकारद्वक्तुको अलीवर्द्धो तत्पृष्ठत एवारोहत्वद्वक्तुका ।

। ३। यया पादोत्कालचालितानां नूपुराणां श्रियान्तः शब्दो भारक्रान्तं च प्रवहणं तथा तर्कयामि साम्प्रतमद्वक्तुकयाद्दृष्टया भवितव्यं तदृच्छामि । यात गोषा यात ।

। ४। अरे रे अरे त्रयज्ञयमानकचन्दनकमङ्गलपुष्पभद्रप्रमुखाः ।

किं स्य विश्रद्धा यो ऽसौ गोपालदार्को रुद्धः ।

भिन्वा समं व्रजति नरूपतिर्द्वयं च बन्धनं च ॥

अरे रे पूर्वस्मिन्प्रतोलीद्वारे तिष्ठ त्वं त्वमपि पश्चिमे त्वमपि दक्षिणे त्वमपि उत्तरे । यो ऽपि एष प्राक्ता रूषण्ड इतमगिहृत्स्व चन्दनेन समवलोक्तयामि । एहि चन्दनक एहि इतस्तावत् ।

। ५। अरे रे वीरकविशाल्यभीमाङ्गददण्डकालदण्डशूरप्रमुखाः ।

आगच्छत विश्रस्तास्वरितं यतश्चं लघु कुहूत ।

लक्ष्मीयेन न राज्ञः प्रभवति गोत्रान्तरं गन्तुम् ॥

॥ पत्रं १०० ॥

। १। अपि च । उद्यान्यु नभाम् च मार्गे नगर्गामापणे श्रेष्ठे ।

तं तं रक्त त्वरिताः प्राङ्गा वा जायते यत्र ॥

रे रे वीरक किं किं दर्शयसि भण तावद्विश्रवन्तम् ।

भिन्वा च बन्धनकं कः न गोपालदार्कं हरति ॥

कन्यादमो दिनकरः कस्य चतुर्थश्च वर्तते चन्द्रः ।

पञ्च भार्गवग्रहो भृग्निनुतः पञ्चमः कस्य ॥

भण कस्य तन्मण्डो जीवो नवमस्तयव नृरसुतः ।

जीवति चन्दनके कः न गोपालदार्कं हरति ॥

१२। भट् चन्दनक ।

अपहरति को ऽपि त्वरितं चन्दनकं प्रपामि तव हृदयेन ।

यथाधेदितदिनकरे गोपालकदारकः पलायितः ॥

१३। यात गोष्ठा यात ।

१४। अरे रे पश्य पश्य ।

अपवारितं प्रवहणं व्रतति मध्येन रात्रमार्गस्य ।

एतत्रावदिचार्य कस्य कुत्र प्रवसितं प्रवहणम् ॥

१५। अरे प्रवहणावाहक ना तावत्प्रवहणं वाह्य । कस्यैतत्प्रवहणं को वा द्वात्रिंशः कुत्र वा व्रतति ।

१६। एतत्तत्र प्रवहणमार्थचारुदत्तस्य सम्बन्धि द्वात्रिंशका वसन्तसेनाव्रता पुष्पकर्णउकं त्रीर्णोद्यानं क्रीडितुं चारुदत्तस्य नीयते ।

१७। एष प्रवहणावाहको भणति आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणं वसन्तसेनाव्रता पुष्पकर्णउकत्रीर्णोद्यानं नीयते इति ।

॥ पत्रं १०१ ॥

१। तदुच्छतु ।

२। अनवलोकित एव ।

३। अयं किम् ।

४। कस्य प्रत्ययेन ।

५। आर्यचारुदत्तस्य ।

६। कः स आर्यचारुदत्तः का वा वसन्तसेना येनानवलोकितं व्रतति ।

७। अरे आर्यचारुदत्तं न जानासि न वा वसन्तसेनिकाम् । ययार्यचारुदत्तं वसन्तसेनिकां वा न जानासि तदा गगने श्योत्सासहितं चन्द्रं त्वं न जानासि ।

कस्तं गुणार्विन्दं शीलसृगाङ्गं जनो न जानाति ।

आपन्नदुःखमोक्षं चतुःसागरसारकं रत्नम् ॥

द्वाविंश पृत्तनीयाविहं नगर्यां तिलकभूतो च ।

आर्या वसन्तसेना धर्मनिधिश्चारुदत्तश्च ॥

८। अरे चन्दनक ।

जानामि चारुदत्तं वसन्तसेनां च सुष्ठु जानामि ।

प्रापुं च रात्रिकार्ये पितरमप्यहं न जानामि ॥

९। त्वनपि चिन्तापरः मेनापती राज्ञः प्रत्ययितः । एतौ धारितौ मया वलीर्वीरौ अवलोकय ।

१०। त्वनपि राज्ञः प्रत्ययितो वलपतिः तच्चमेवावलोकय ।

११। नयात्रलोकितं त्वयावलोकितं भवति ।

॥ पत्रं १०२ ॥

१। यच्चयावलोकितं तद्वाजा पालकेनावलोकितम् ।

२। अरे प्रवहणावाहक अवनामय धुरम् ।

।३। कथमार्यको गोपालदारुकः श्येनवित्रासितः पत्रार्थ एव शाकुनिकस्य हस्ते निपतितः । एषोऽनपराधः शरपागमत आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणामावृढः प्राणप्रदस्य मे आर्यप्रविलकस्य मित्रं अन्यतो राज्ञि योगः । तत्किमिदानीमत्र युक्तमनुज्ञातुम् । अथवा यद्वति तद्वति । प्रथममेवाभयं दत्तम् ।

भीताभयप्रदानं ददतः परोपकाररसिकस्य ।

यदि भवति भवतु नाशस्तथापि च लोके गुण एव ॥

दृष्ट आर्यः । न अञ्जुका वसन्तसेना । तत एषा भणति युक्तं नेदं सदृशं नेदं यदहमार्यचारुदत्तमभिसर्तुं गच्छन्ती राजमार्गे परिभूता ।

।४। चन्दनक अत्र मे संप्रायः समुत्पन्नः ।

॥ पत्रं १०३ ॥

।१। कथं ते संप्रायः ।

।२। संश्रमयर्षारुकपठस्त्वं ज्ञातो ऽसि यत्त्वया भणितम् ।

दृष्टो मया आर्यः पुनरञ्जुका वसन्तसेनेति ।

अत्र मे अप्रत्ययः ।

।३। अरे को ऽप्रत्ययस्तव । वयं दाक्षिणात्या अव्यक्तभाषिणः खशेत्यादीनां दृष्टो दृष्टा वा अर्यो अञ्जुका वा ।

।४। ननु अहमपि प्रलोकयामि राजाज्ञा एषा अहं राज्ञः प्रत्ययितः ।

।५। ननु स्वामिनियोगः ।

।६। आर्यगोपालदारुक आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणामधिरूपापक्रामतीति यदि कथ्यते तदार्यचारुदत्तं राज्ञा प्राप्त्यते । तत्को ऽत्रोपायः । कर्णाटकलहप्रयोगं करोमि । अरे वीरक मया चन्दनकेन प्रलोकितं पुनरपि त्वं प्रलोकयसि कस्त्वं ।

।७। अरे त्वमपि कः ।

।८। पृथ्यमानो मान्यमानस्त्वमात्मनो ज्ञातिं न स्मरसि ।

।९। अरे का मम ज्ञातिः ।

।१०। को भणतु ।

।११। भणतु ।

।१२। अथवा न भणतु ।

॥ पत्रं १०४ ॥

।१। ज्ञाननूपि हि ज्ञातिं तव न भणामि शीलविभवेन ।

तिष्ठतु ममैव मनसि किं च कपित्थेन भग्नेन ॥

।२। ननु भणतु भणतु ।

।३। किं न्विदम् ।

।४। शीर्षाशिलातलहस्तः पुरुषाणां कुञ्चितग्रन्थिसंस्थापकः ।

कर्तरीव्यापृतहस्तस्त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

।५। अरे चन्दनक त्वमपि मान्यमान आत्मनो ज्ञातिं न स्मरसि ।

।६। अरे का मम चन्दनकस्य चन्द्रविशुद्धस्य ज्ञातिः ।

।७। भणतु ।

१८। भणतु भणतु ।

१९। अरे किं न्विदम् ।

१००। अरे शृणु शृणु ।

तवापि ज्ञातिः शुद्धा माता भेरी पितापि ते पटहः ।

दुर्मुखकटकभ्राता त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

१०१। अहं चन्दनकश्मकारः । तदा प्रलोकय प्रवहणम् ।

१०२। अरे प्रवहणावाहक परिवर्तय प्रवहणं प्रलोकयिष्यामि ।

॥ पत्रं १०५ ॥

१०३। अरे अहं त्वया विश्वस्तो राजान्नपि कुर्वन्सहसा केशेषु गृहीत्वा पादेन ताडितः । तच्छृणु रे अधिकरणमध्यं यदि ते चतुरङ्गं न कल्पयामि तदा न भवामि वीरकः ।

१०४। अरे राजकुलमधिकरूपां वा व्रत किं त्वया शुनकसदृशेन ।

१०५। गच्छ रे प्रवहणावाहक गच्छ । यदि को ऽपि पृच्छति तदा भण चन्दनकवीरकाभ्यामत्र लोकिन्तं प्रवहणं व्रतति । अर्थे वसन्तसेने इदं चाभिज्ञानं ते ददामि ।

१०६। अस्तुके ।

अत्र मया विज्ञप्ता प्रत्ययिता चन्दनकमपि स्मरति ।

न भणामि एष तुल्यः मुह्यत्य रसेन मूढः ॥

१०७। अभयं तव ददातु हरो विष्णुर्ब्रह्मा रविश्च चन्द्रश्च ।

हत्वा शत्रुपक्षं शुम्भनिशुम्भी यया देवो ॥

॥ पत्रं १०६ ॥

१०८। निष्क्रामतो मम प्रियवयस्यः शर्विलकः पृष्ठत एवानुलग्नो गतः । भवतु प्रधानदण्डधारको वीरको राजप्रत्ययकारको विरोधितः । तथावदहमपि पुत्रभ्रातृभिः परिवृत एतमेवानुगच्छामि ।

॥ पत्रं १०७ ॥

१०९। भोः पश्य पश्य पुष्पकर्पडकज्ञेयोऽयानस्य नश्रीकृतम् ।

११०। भो इदमसंस्कारमणीयं शिलातलमुपविशतु भवान् ।

१११। भणितो मया वर्धमानको वसन्तगंगां गृहीत्वा लघु लघु आगच्छति ।

११२। यात गोपा यात ।

॥ पत्रं १०८ ॥

११३। इदं तदुद्यानं यावदुपसर्पामि । आर्यमंत्रेय ।

११४। प्रियं ते निवेद्यामि वर्धमानको मन्त्रयति आगतया वसन्तसेनया भवितव्यम् ।

११५। दास्याः पुत्र किं चिरयितो ऽसि ।

११६। आर्य मंत्रेय मा कुप्य यानास्तर्षां विस्मृतमिति कृत्वा गतमग्नं कुर्वन् चिरयितो ऽस्मि ।

११७। किं निगडेन वक्रावस्थाः पादौ धेनु स्त्रयं नावतर्ति । भो न वसन्तसेना वसन्तसेनः

खल्वपः ।

॥ पत्रं १०१ ॥

- ११। यदार्य आत्तापयति। आर्य अपनीतानि निगडानि ।
१२। संगच्छ निगडानि एषो ऽपि मुक्तो वयं त्रतिष्ठामः ।

॥ पत्रं ११२ ॥

- ११। अज्ञाः कुरुत धर्मसञ्चयम् ।
संयच्छत निम्नमुदरं नित्यं ज्ञात ध्यानपटहेन ।
विषमा इन्द्रियचोरा हरन्ति चिरसञ्चितं धर्मम् ॥

अपि च । अनित्यतया प्रेक्ष्य केवलं तावद्धर्माणां शरणमस्मि ।

पञ्चतना येन मारिता न्वियं मारयित्वा ग्रामो रक्षितः ।
अवलश्च चाण्डालो मारितो ऽवश्यं स नरः स्वर्गं ग्राहते ॥
शिरो मुण्डितं तुण्डं मुण्डितं चित्रं न मुण्डितं किं मुण्डितम् ।
यस्य पुनश्च चित्रं मुण्डितं साधु सुदु शिस्तस्य मुण्डितम् ॥

गृहीतकशायोदकमिदं चोवरं यावदिदं राष्ट्रियश्यालकस्य उद्याने प्रविश्य पुष्करिण्यां प्रक्षाल्य लघु लघु
अपक्रमिष्यामि ।

- १२। तिष्ठ रे दुष्टश्रमणाक तिष्ठ तिष्ठ ।

१३। भो आश्चर्यम् । एष राजश्यालकनरन्यायक आगतः । एकेन भिक्षुणा अपराधे कृते अन्यमपि
यत्र यत्र भिक्षुं पश्यति तत्र तत्र गामिख नासिकां भिक्ष्वापवाह्यति । तत्कुत्राश्रयः शरणं गमिष्यामि ।
अथवा भूटाक एव बुद्धो न शरणम् ।

॥ पत्रं ११३ ॥

- ११। तिष्ठ रे दुष्ट श्रमणाक तिष्ठ तिष्ठ । आपानकमध्यप्रविष्टस्यैव रक्तमूलकस्य शीर्षे ते भञ्ज्यामि ।
१२। स्वागतं प्रसीदतु उपानकः ।
१३। भाव पश्य पश्य आक्रोशति माम् ।
१४। उपानक इति मां भषाति किमहं नापितः ।
१५। स्तुहि श्रमणाक स्तुहि ।
१६। त्वं धन्यन्त्रं पुण्यः ।
१७। भाव धन्यः पुण्य इति मां भषाति । किमहं श्रावकः कोटकः कुम्भकारी वा ।
१८। भाव तत्किमर्थमेव रहगतः ।
१९। चोवरं प्रक्षालयितुम् ।

१०। अरे दुष्ट श्रमणाक इतन्मम भगिनीपतिना मर्षोद्यानानां प्रवरं पुष्पकण्डोद्यानं दत्तम् । यत्र
तावच्छुनकाः शमालाः पानीयं पिबन्ति अहमपि वरपुत्रो मनुष्यकः न ज्ञामि तत्र त्वं पुष्करिण्यां पुरा
एकुलव्यूषप्रव्रतानि द्रव्यग्रन्थानि चोवराणि प्रक्षालयसि । तत्त्वामेकप्रहारिकं करोमि ।

॥ पत्रं ११४ ॥

- ११। कथं भावो ज्ञानाति ।
१२। उपानक इवमचिरप्रव्रजितश्चाहम् ।

- १३। तत्किमर्थं त्वं ज्ञातमात्र एव न प्रव्रजितः ।
 १४। नमो बृद्धस्य ।
 १५। अरं तिष्ठ तावथावत्सम्प्रधारयामि ।
 १६। आत्मनो हृदयेन ।
 १७। पुत्रक हृदयं भट्टार्कः पुत्रक एष अमणाकः अपि नाम किं गच्छतु किं तिष्ठतु । नापि गच्छतु नापि तिष्ठतु । भाव भाव सम्प्रधारितं मया हृदयेन सह एतन्मम हृदयं भणति ।
 १८। मापि गच्छतु मापि तिष्ठतु मापि उच्छ्वसितु मापि निःश्वसितु इहैव कटिति पतित्वा म्रियताम् ।
 १९। नमो बृद्धस्य शरणमागतो ऽस्मि ।
 १९०। ननु समयेन ।

॥ पत्रं ११५ ॥

- ११। तथा कर्दमं क्षिपतु यथा पानीयं कलुषं न भवति । अथवा पानीयं पुञ्जीकृत्य कर्दमं क्षिपतु ।
 १२। किं भणति ।
 १३। स्तुहि स्तुहि पुनरपि स्तुहि ।
 १४। सुदु भावां भणति ।

बहुकुमुमविचित्रिता च भूमौ
 कुमुमभरेणा विनामिताश्च वृक्षाः ।
 दुमश्लिखरलताश्च वन्दमानाः
 पनसफलानीव वानरा ललन्ति ॥

- १५। एषो ऽस्मि आसीनः । भाव अद्यापि तां वसन्तसेनां स्तरामि दुर्जनवचनमिव हृदयान्ना पसरति ।

॥ पत्रं ११६ ॥

- ११। भाव कापि वेला स्यात्वरकचेटस्य भणितम्य प्रवहणं गृहीत्वा लघु लघु आगच्छेति ।
 अद्यापि नागच्छतीति चिरमस्मि बुभुक्षितो मथ्याङ्गे न शक्यते पादाभ्यां गन्तुम् । तत् पश्य पश्य ।

नभोमध्यगतः गुरो दुष्प्रेक्ष्यः कुपितवानरसदृजः ।

भूमौ दृढसन्तप्ता हतपुत्रप्रान्तव गान्धारी ॥

- १२। भाव । शिरसि मम निलीनो भाव सूर्यस्य पादः
 शकुनिखगविहङ्गा वृक्षप्राखासु लीनाः ।
 नरपुरुषमनुष्या उष्णदीर्घं श्वसन्तो
 गृहशरणानिषण्णा आतपं निर्वहन्ति ॥

- भाव अद्यापि स चेटो नागच्छति । अथवात्मनो विनोदनमिमित्रं किमपि मास्यामि । भाव श्रुतं त्वया यन्मया गीतम् ।

॥ पत्रं ११७ ॥

- ११। कथं गन्धर्वो न भविष्यामि ।

हिम्रज्ज्वला क्षीरकभद्रमुक्तो
 वच्चावा ग्रन्थिः सगुडागुण्ठी ।

एषा मया सेविता गन्धयुक्तिः

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव भाव पुनरपि तावदास्यामि । भाव भाव श्रुतं त्वया यन्मया गीतम् ।

। २ । कथं गन्धर्वो न भवामि ।

हिङ्गुस्खलं दत्तमरीचचूर्णं

व्याघारितं तैलधूतेन मिश्रम् ।

भुक्तं मया पारभृतीयमांसं

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव अद्यापि चेदो नागच्छति ।

। ३ । भीतः खल्वहं माध्याह्निकः सूर्यो मा तावत्कुपितो राजश्यालसंस्थानको भविष्यति । तत्त्वरितं ब्रूहामि । यात वृषभा यात ।

। ४ । हा धिक् हा धिक् न खलु वर्धमानकस्यायं स्वरसंयोगः । किं न्विदं । किं न खलु आर्यचारदत्तेन वाहनपरिश्रमं परिहृता अन्यो मनुष्यः अन्यत्प्रवहणं प्रेषितं भविष्यति । स्फुरति दक्षिणं लोचनं व्रपते मे हृदयं शून्या दिशः सर्वमेव त्रिसंकुलं पश्यामि ।

। ५ । भाव भाव आगतं प्रवहणम् ।

। ६ । किं न पश्यति भावः । ब्रूषूकं द्व द्व धुरधुरायमाणां लक्ष्यते ।

॥ पत्रं ११८ ॥

। १ । पुत्रक स्यावर्क चेट आगतो ऽनि ।

। २ । अथ किम् ।

। ३ । प्रवहणमप्यागतम् ।

। ४ । अथ किम् ।

। ५ । वृषभावाप्यागतौ ।

। ६ । अथ किम् ।

। ७ । त्वमप्यागतः ।

। ८ । भट्टार्क अहमप्यागतः ।

। ९ । तत्प्रव्रजय प्रवहणम् ।

। १० । कतरेण मार्गेण ।

। ११ । एतेनैव प्राकारखण्डेन ।

। १२ । भट्टार्क वृषभा म्रियन्ते प्रवहणमपि भग्यते अहमपि चेदो म्रिये ।

। १३ । अरे राजश्यालको ऽहं वृषभा मृता अपरान्क्रेष्यामि प्रवहणं भग्नमपरे कारविष्यामि त्वं मृतो ऽपरः प्रवहणाव्राहको भविष्यति ।

। १४ । सर्वमुपपन्नं भविष्यति अहनात्मीयो न भविष्यामि ।

। १५ । अरे सर्वे विनश्यतु प्राकारखण्डेनैव प्रव्रजय प्रवहणम् ।

। १६ । विभज्य रे प्रवहणं समं स्वामिना विभज्य । अन्यत्प्रवहणं भवतु भट्टार्कं गत्वा निवर्ष्यामि ।

कथं न भग्नं भट्टार्क उपन्यतं प्रवहणम् ।

। १७ । न हिना वृषभा न मृता रज्जवस्त्रमपि न मृतः ।

। १८ । अथ किम् ।

॥ पत्रं १११ ॥

११। भाव आगच्छ प्रवहणं पश्यामः। भाव त्वमपि मे गुरुः परमगुरुः प्रेक्ष्यसे सादरको ऽभ्यन्त रक इति पुरस्कर्णीय इति त्वं तावत्प्रवहणमग्रतो ऽधिरोह ।

१२। अथवा तिष्ठ त्वं तव पितृसम्बन्धि प्रवहणं येन त्वमग्रतो ऽधिरोहसि। अहं प्रवहणास्वामी अग्रतो ऽधिरोहामि ।

१३। यद्यप्यहमेवं भणामि तथापि तवैव आदरो ऽधिरोह भट्टारक इति भणितुम् ।

१४। एष साम्प्रतमधिरोहामि। पुत्रक स्यावर्क चेद परिवर्तय प्रवहणम् ।

१५। अधिरोह तु भट्टारकः ।

१६। भाव भाव मृतो ऽसि मृतो ऽसि प्रवहणाधिष्ठिता रक्षसो चोरो वा प्रतिवसति। तद्यदि रक्षसो तदा उभावपि मुपितौ अथ चौरस्तदा उभावपि खादितौ ।

१७। पुत्रक स्यावर्क चेद जीवसि ।

१८। अथ किम् ।

१९। प्रवहणाधिष्ठिता स्त्री प्रतिवसति तद्वलांशक्य ।

॥ पत्रं १२० ॥

११। कथं मम नयनयोरायासकर एव रक्षप्रयालः। तत्संप्रयितामि मन्दभाग्या। एतदिदानीं मम मन्दभागिन्या उपरक्षेत्रपतित एव वीरमुष्टिर्निष्फलमिहाममं गन्वृत्तम्। तत्किमत्र करिष्यामि ।

१२। कातरः खल्वेष वृद्धखण्डः प्रवहणं नावलोकयति। भाव आलोकय प्रवहणं ।

१३। कथं प्रयाला उड्डयन्ते वायसा व्रजन्ति तद्यावद्वायो ऽक्षिभ्यां भक्ष्यते दन्तैः प्रेक्ष्यते तावद्दहं पलायिष्ये ।

१४। प्रवहणाविपर्यायिनामता प्ररुषामतामि ।

॥ पत्रं १२१ ॥

११। यदि रक्षसो प्रतिवसति तत्किं न त्वां मुष्माति अथ चौरस्तदा किं न त्वं खादितः ।

१२। एवं कृते किं भवति ।

१३। एवं भवतु। स्यावर्क चेद नय प्रवहणमथवा तिष्ठ तिष्ठ। देवतानां ब्राह्मणानां चाग्रत अर्पणं गच्छामि। नहि नहि प्रवहणमधिकृत्य गच्छामि। येन दूरतो मां प्रेक्ष्य भणित्वन्ति एष न रक्ष द्विप्रयालो भट्टारको गच्छति ।

१४। शान्तं पापं शान्तं पापम् ।

१५। भाव भाव मां प्रचलपुरुषं मनुष्यं वानुदेवाकम् ।

१६। तेन हि अपूर्वा श्रीः समासादिता तस्मिन्काले मया रूपायिता साम्प्रतं पादयोः पतित्वा प्रमादयामि ।

१७। एष पादयोः पतामि। अत्रिकं अत्रिकं शृणु मम व्रित्तप्रिम् ।

एष पतामि चरणयोर्विप्रालम्बेन

लन्ताञ्जलिं दण्डनये तव शुद्धन्ति ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। यन्मयापकृतं मदनातुरेण
तन्नामितसि वरगात्रि तवास्मि दासः ॥
- १२। अपेहि अनार्य मन्त्रयसि ।
- १३। यच्चुम्बितमन्त्रिकामातृकाभिः
गतं न देवानामपि यत्प्रणामम् ।
तत्पातितं पादतलेन मुषं
वने शृगालेन यथा मृताङ्गम् ॥

अरे स्थावरक चेष्ट कुत्र त्वया एषा समासादिता ।

१४। भट्टक ग्रामशकटै रूढो राजमार्गस्ततश्चारुदत्तस्य वृक्षवाटिकायां प्रवह्णं स्थापयित्वा तत्राव
तीर्य यावच्चक्रपरिवृत्तिं करोमि तावदेषा प्रवह्णविपर्ययस्येहावृत्तेति तर्कयामि ।

१५। कथं प्रवह्णविपर्ययस्येनागता न मामभिसर्तुं तद्वतर अवतर मम प्रवह्णात् । त्वं दृष्टिग्रा
ह्यवाहपुत्रकमभिसारयसि मदीयान्वृषभान्वाहयसि तद्वतर अवतर गर्भदासि अवतर ।

१६। तमार्यचारुदत्तमभिसारयसीति यत्सत्यमलङ्कृतास्मि अमुना वचनेन । साम्प्रतं च यद्व्रतं तद्व्रतं ।

१७। प्रताभ्यां ते दधानां तपलमण्डलाभ्यां
हस्ताभ्यां चादृशतताउनलम्पटाभ्याम् ।
कर्षामि तव व्रतं नुं निजयानका
त्येग्रेषु आलिङ्गयित्वागिव यथा जटायुः ॥

॥ पत्रं १२३ ॥

११। यो ऽनो मम वचनावसानेन तदा रोषाग्निः सन्धुक्षितः अथ एतस्याः पादप्रक्षारेणानेन
प्रस्त्रलितः । तत्साम्प्रतं मार्यान्वनाम् । भवतु एवं तावत् । भाव भाव

यदोच्छसि लम्बदप्राविशालं
प्रावारकं सृत्रप्रतैर्युक्तम् ।
मांसं च खादितुं तथा तुष्टिं कर्तुं
चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू इति ॥

- १२। मम प्रियं कुरु ।
- १३। अकार्यस्य ग्रन्थो ऽपि नास्ति रसो ऽपि नास्ति ।
- १४। मार्य वसन्तसंज्ञाम् ।
- १५। अहं ते उडुपं दास्यामि । अन्यच्च विविक्ते उद्याने इह मार्यन्तं कस्त्वां प्रेक्षिष्यते ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। तेन हि पदान्तापवर्तितां कृत्वा मार्य ।
- १२। अधर्मभीहरेष वृद्धकोलः । भवतु स्थावरकं चेष्टमनुनयामि । पुत्रक न्यावरक चेष्ट मुच्यार्कठ
क्रानि ते दास्यामि ।
- १३। अहमपि परिधाल्ये ।
- १४। सौवर्णं ते पोढं कारयिष्यामि ।

- १५। अहमपि उपवेक्ष्यामि ।
 १६। सर्वे ते उच्छिष्टं दास्यामि ।
 १७। अहमपि खादित्यामि ।
 १८। सर्वचेष्टानां महत्तरं करिष्यामि ।
 १९। भट्टको भविष्यामि ।
 १२०। तन्मन्यन्व मम वचनम् ।
 १२१। भट्टक सर्वं करिष्यामि वर्तयित्वाकार्यम् ।
 १२२। अकार्यस्य गन्धो ऽपि नास्ति ।
 १२३। भणतु भट्टकः ।
 १२४। एनां वसन्तमेनां मार्य ।
 १२५। प्रसीदतु भट्टकः । इयं मयानार्येण आर्या प्रवह्णपरिवर्तनेनानीता ।
 १२६। अरे चेष्ट तवापि न प्रभवामि ।
 १२७। प्रभवति भट्टहारकः प्ररिग्न्य न चारिग्न्य । तत्प्रसीदतु भट्टको विभेमि खल्वहम् ।
 १२८। त्वं मम चेष्टो भूत्वा कस्माद्विभेभि ।
 १२९। भट्टहारक परलोकात् ।
 १३०। कः स परलोकः ।

॥ पत्रं १२५ ॥

- १। भट्टक गुकृतदुष्कृतपरिणामः ।
 २। कीदृशः गुकृतस्य परिणामः ।
 ३। यादृशो भट्टको बहुगुणमण्डितः ।
 ४। दुष्कृतस्य कीदृशः ।
 ५। यादृशो ऽहं परपिण्डपुष्टको ज्ञातः । तदकार्यं न करिष्यामि ।
 ६। अरे न मारयिष्यसि ।
 ७। ताडयतु भट्टको मारयतु भट्टकः अकार्यं न करिष्यामि ।
 ८। येनास्मि गर्भदागो विनिर्गितो भामधेयदोषैः ।
 ९। अधिकं च न क्रेष्यामि तेनाकार्यं परिहरामि ॥
 १०। प्ररूपागतान्नि ।
 ११। अथर्मभीरुर्वृद्धयोः परलोकभीरुरूप गर्भदासः । अहं राद्विषयालः कस्य विभेमि वरपुरुषम
 नृप्यः । अरे गर्भदानं चेष्ट गच्छ त्वमपवर्कं प्रविश्य विभ्रान्त एकान्ते तिष्ठ ।
 १२। यद्वर्तात्रापयति । अस्तुके एतावान्ने विभयः ।

॥ पत्रं १२६ ॥

- १। निद्र वसन्तमेने मारयिष्यामि ।
 २। भाव भट्टक मार्यते ।

गर्भकालं मया पुटो मांसेन च शृतेन च ।

अथ कथं नमुत्पन्ने ज्ञातो मे वैरिकः कथम् ॥

भवतु लब्धो गवोपायः । दत्ता वृद्धयोऽनं शिरश्चालनसंज्ञा । तदेतं प्रेष्य वसन्तमेनां मारयिष्यामि । एवं

तावत् । भाव यच्च मया भणितस्तत्कथमहं एवं बृहति गत्त्वैकप्रमाणो कुले जातो ऽकार्यं करोमि ।
एवमेतदङ्गीकारयितुं मया भणितम् ।

१३ । भाव एषा तवाग्रतो लज्जते न मामङ्गीकरोति । तद्वच्छ्रयावरकचेटो मया ताडितो गतो
ऽपि एष प्रपलाय्य गच्छति । तस्मान्नं गृहीत्वा आगच्छतु भावः ।

१४ । ननु भणामि शरणागततास्मि ।

१५ । एवं मम हस्ते एषा न्यासेन तिष्ठतु ।

॥ पत्रं १२७ ॥

११ । सत्यम् ।

१२ । भवतु मारयिष्यामि । अथवा कपटकापटिक एष ब्राह्मणो बृहन्नोऽः कदापि अपवारित
शरीरो गत्वा शुभालो भूत्वा हुलुहुलीं करोति । तदेतस्य वञ्चनानिमित्तमेवं तावत्करिष्यामि । ब्रान्तं
बाले वसन्तमेने एहि ।

१३ । सुवर्णं ददामि प्रियं वदामि पतामि शीर्येण सवेष्टनं ।

तथापि मां नेच्छसि शुक्रदन्ति किं ते वयं काठमया मनुष्याः ॥

१४ । को ऽत्र सन्देहः । अपिच । सहकारपादपं मेखित्वा न पलायपादपमङ्गीकरिष्यामि ।

१५ । दास्याः पुत्रि द्रिद्रचारदत्तकः महकारपादपः कृतः अहं पुनः पलायो भणितः किंशुक्रो
ऽपि न कृतः । एवं त्वं मे गालीं ददतो अद्यापि तमेव चारदत्तकं स्मरति ।

॥ पत्रं १२८ ॥

११ । हृदयगत एव किमिति न स्मर्यते ।

१२ । अद्यापि ते हृदयगतं त्वां च सममेव मोहयामि । तद्द्रिद्रचार्यवाहकमनुष्णकामुक्तिं तिष्ठ ।

१३ । भण भण पुनरपि प्रलायनीयानि अक्षराणि ।

१४ । परित्रायतां दास्याः पुत्रश्चारदत्तकस्त्वाम् ।

१५ । परित्रायते यदि मां प्रेक्षते ।

१६ । किं स शक्रो बालिपुत्रो महेन्द्रो
रम्भापुत्रः कालनेमिः सुबन्धुः ।
रुद्रो राजा द्रोणपुत्रो बटायुः
चाणक्यो वा धुन्युमारः त्रिशकुः ॥

अथवा एतं ऽपि त्वां न रज्जन्ति ।

चाणक्येन यथा सीता मारिता भारते युगे ।

एव त्वां मोहयिष्यामि बटायुरिव द्रौपदीम् ॥

१७ । हा मातः कुत्रासि । हा आर्य चारदत्त एष जनो ऽसम्पूर्णमनोरय एव त्रिषयते । तद्द्रु-
क्रन्दिष्यामि । अथवा वसन्तसेना ऊर्ध्वं क्रन्दतीति लज्जनीयं खल्वेतत् । नम आर्यचारदत्ताय ।

१८ । अद्यापि गर्भदासो तस्यैव पापस्य नाम गृह्णाति स्म गर्भदासि स्म ।

१९ । नम आर्यचारदत्ताय ।

११० । मियस्व गर्भदासि मियस्व ।

॥ पत्रं १२१ ॥

- ११। दृतां द्रौपदरुण्डिकामविनयस्यावासभूतां बलां
रक्तां तस्य क्लिप्तामस्य रमणे कालामतामामताम् ।
किमेव समुदाहरामि निन्नकं बाह्वोः शूरत्वं
निश्चयानेऽपि म्रियते अम्बुम्बरा सीता यथा भारते ॥
रुच्छन्तं मां नेच्छसीति गणिका रूषेण मे मारिता
शून्ये पुष्पकरण्डके इति सहसा पात्रेण उन्नामिता ।
स वा वञ्चितभ्रातृको मम पिता मातैव मा द्रौपदी
योऽस्य पश्यति नेदृशं व्यवसिति पुत्रस्य शूरत्वम् ॥

भवतु माम्प्रतं वङ्गलोड आगमिष्यतीति तदपमृत्य तिष्ठामि ।

- १२। स्वागतं ते पुत्रक स्यावरक तवपि स्वागतम् ।
१३। अयं किम् ।
१४। कीदृशो न्यामः ।
१५। गता ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। भावस्यैव पृष्ठतः ।
१२। त्वं कतमया दिशा गतः ।
१३। नापि दक्षिणया गता ।
१४। नापि उत्तरया ।
१५। शपामि भावस्य शीर्षमात्मीयाभ्यां पादाभ्यां तलमन्यापय हृदयमेवा सा मारिता ।
१६। यदि मम वचने न प्रत्ययने तत्प्रत्यय प्रथमं राद्वियप्रयात्तमंस्यानस्य शूरत्वं ।
१७। हो ही उपरतां भावः ।
१८। समाश्रयितुं नमाश्रयितुं भावः । अविचारितमानयता सर्वेष्वं प्रथमं मारिता ।

॥ पत्रं १२३ ॥

- ११। अहं वसन्तसेनां स्वयमेव मारयित्वा मां दूषयित्वा कुत्र पलायसे । साम्प्रतमोदृशोऽहम्
नायः प्रापुः ।
१२। अर्थज्ञतं ते ददामि मुक्तां ददामि कार्पाषाणं ददामि पुष्टिं ते ददामि । एष संत्यानपराक्रमो
मामान्यो भवतु मनुष्यकाणाम् ।
१३। शान्तं पापम् ।
१४। भाव प्रसीद प्रसीद इहि नगर्यां प्रविश्य क्रीडावः ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। मदीये पुष्पकरण्डकक्षीणस्थाने वसन्तसेनां मारयित्वा कुत्र पलायसे । इहि मम आवुत्रस्या
ग्रन्तां व्यवहारं देहि ।
१२। किं ते गीतोऽसि तदागच्छ ।

- । ३। निधनं गच्छ । अरे स्थावरक पुत्रक कीदृशं मया कृतम् ।
 । ४। भट्टक महदकार्यं कृतम् ।
 । ५। अरे चेद किं भणसि अकार्यं कृतमिति । भवतु एवं तावत् । गृहाणोममलङ्कारं मया ताव
 द्दत्तं यस्यां वेलायां अलं करोमि तस्यां ममान्यस्तव ।
 । ६। भट्टके एवैते शोभन्ते किं ममैतैः ।
 । ७। तद्वच्छ एतान्वृषभान्गृहीत्वा मदीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां तिष्ठ यावद्दहमागच्छामि ।
 । ८। यद्ददृक आचापयति ।

॥ पत्रं १३३ ॥

। १। आत्मपरित्राणे भावो गतो ऽदर्शनं चेदमपि प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां निगडपूरितं कृत्वा
 स्थापयिष्यामि । एवं मन्त्रो रक्षितो भवति । तद्वच्छामि अथवा पश्यामि एनां किमेषा मृता अथवा
 पुनरपि मारयिष्यामि । कथं सुमृता । भवतु एतेन प्रावारकेण प्रच्छादयाम्येनाम् । अथवा नामाङ्कित एष
 तत्को ऽपि अर्यपुरुषः प्रत्यभिज्ञायति । भवतु एतेन वातालीपुञ्जितेन शुष्कपर्णपुटेन प्रच्छादयामि । भवतु
 एवं तावत् । साम्प्रतमधिकर्षणं गत्वा व्यवहारं लेखयामि यथा अर्यस्य कारणात्सार्ववाहपुत्रचारुदत्तकेन
 मदीयं पुष्पकर्णउकं शीर्षोष्ठानं प्रविश्य वसन्तसेना व्यापादितेति ।

चारुदत्तविनाशाय करोमि कण्ठं नवम् ।

नगर्वा विशुद्धायां पशुघातमिव दारुणम् ॥

अत्रिदमादिके । येन येन गच्छामि मागेण तेनेव एष दुद्रथमणाको गृहीतकपायोदकं चीवरं गृहीत्वा आग
 च्छति । एष मया नासाङ्घनवाहितः कृतवर्षः कदापि मां प्रेक्ष्य एतेन मारितेति प्रकाशयिष्यति तत्कथं
 गच्छामि । भवतु एतमर्धपतितं प्राकारखण्डमुल्लङ्घ्य गच्छामि ।

एषो ऽहं त्वरितत्वरितो लङ्कानगर्वा गगने गच्छन् ।

भूम्यां पाताले हनूमच्छिखरे एव महेन्द्रः ॥

। २। प्रक्षालितमन्त्रमया चीवरखण्डं किं नु खलु शाखायां शुष्कं करिष्यामि । इह वानरा
 विलुम्पन्ति । किं नु खलु भूम्यां ध्रुवीदांपो भवति । तत्कुत्र प्रसार्य शुष्कं करिष्यामि । भवतु इह वाता
 लीपुञ्जितः शुष्कपत्रसङ्घय एषु प्रसारयिष्यामि । नमो बुद्धाय । भवतु धर्माक्षराणि उदाहरामि । अथवा
 अलं ममन्तनं स्वर्गेण यावत्तस्या वसन्तसेनाया बुद्धोपासिकायाः प्रत्युपकारं न करोमि यया दशानां मुवर्णा
 कानां कृते घृतकराभ्यां निष्क्रीतः ततः प्रभृति तथा क्रीतमिवात्मानमवगच्छामि । किं नु खलु पर्णोदरे
 समुच्छसिति । अथवा ।

वातातपेन तपानि चीवर्तोयेनार्द्राणि पत्राणि ।

एतानि विस्तीर्णपत्राणि मन्यं पत्राणीव स्फुरन्ति ॥

॥ पत्रं १३४ ॥

। १। हा हा शुक्कलङ्कारभूषितः स्त्रीहस्तो निष्क्रामति । कथं द्वितीयो ऽपि हस्तः । प्रत्यभिज्ञाना
 मोत्रैतं हस्तम् । अथवा किं विचारेण । सत्यं स एव हस्तो येन मे ऽभयं दत्तम् । भवतु पश्यामि ।
 सैव बुद्धोपासिका ।

। २। कथमुदकं याचते । दूरे च दीर्घिका । किमिदानीमत्र करिष्यामि । भवतु एतच्चीवरमस्या
 उपरि क्षालयिष्यामि ।

। ३। आर्यं करस्वम् ।

- १३। किं न मां स्मरति बुद्धोपासिका दण्डमुखर्पानिष्क्रीतम् ।
 १५। स्मरामि न पुनर्यथार्थो भणति वर्महम्पुर्तैव ।
 १६। बुद्धोपासिके किं न्विदम् ।
 १७। यत्सदृशं वेशभावन्य ।
 १८। उन्निद्रतु उन्निद्रतु बुद्धोपासिका । एतां पादपसमोपज्ञातां लतामवलम्ब्य ।

॥ पत्रं १३५ ॥

११। एतस्मिन् विहारे मम धर्मभगिनो तिष्ठति तत्र समाश्रयस्तमना भूत्वा उपासिका गृहं गमि
 यति । तच्छूनैः शर्मगच्छतु बुद्धोपासिका । अपसरत आर्या अपसरत एषा तरुणी स्त्री एष भिन्नुरिति ।
 शुद्धो मम एष धर्मः । हस्तसंयतमुखसंयतेन्द्रियसंयतः न खलु मनुष्यः किं करोति तस्य राजकुलं परलोक
 हन्तो निश्चलः ।

॥ पत्रं १३६ ॥

१५। आज्ञायो ऽस्मि अधिकर्षणभोजः । अरं शोधनक व्यवहारमणउपं गत्वा आसनानि सज्जोक्नु
 रति । तथावदधिकर्षणमणउपं नञ्जितुं गच्छामि । रुदमधिकर्षणमणउपं तत्प्रविशामि । विचित्रं कारितं
 नयाधिकर्षणमणउपं विचित्रानि च मयामनानि तथावदधिकर्षणिकानां निवेद्यामि । कथमेव राद्विषयालो
 दुर्जनमनुष्य एत इवान्छति तददृष्टिपथं परिहृत्य गमिष्यामि ।

॥ पत्रं १३७ ॥

११। ज्ञानां ऽहं सल्लिखन्नलैः पानीयैः
 उद्यानं उपवनकाननं नियमणः ।
 नारीभिः नह युवतीभिः स्त्रीभिः
 गन्धर्वं द्रव सुहितैरङ्गैः ॥
 ज्ञानं ग्रन्थिः ज्ञायां वृद्धो मे ज्ञानं मे चञ्चलकुण्डला वा ॥
 ज्ञानं मुक्ताः ज्ञानमृध्वचूडा चित्रां विचित्रां ऽहं राजश्यालः ॥

अपिच । विप्रग्रन्थिर्गर्भप्रविष्टेनैव कीटकनान्तरं मार्गमाणेन प्राप्तं मया महदन्तरं तत्कस्येदं कृपणचेदितं पा
 तयिष्यामि । आं स्मृतं दरिद्रचारुदत्तस्येदं कृपणचेदितं पातयिष्यामि । अन्यच्च दरिद्रः खलु न तस्य सर्वं
 नम्माव्यते । भवतु अधिकर्षणमणउपं गत्वा अग्रतो व्यवहारं लेखयिष्यामि यथा चारुदत्तेन व्रजन्तमेना मो
 दयित्वा मारिता । तथावदधिकर्षणमणउपमेव गच्छामि । एतच्चदधिकर्षणमणउपमेव प्रविशामि । कथमागनानि
 द्वावि तिष्ठन्ति तावद्गच्छन्ति अधिकर्षणभोजका एतस्मिन्दूरीचत्वरं सुहृत्सुपविष्य प्रतिपालयिष्यामि ।

- १२। एतं अधिकर्षिका आगच्छन्ति तथावदुपसर्पामि ।
 १३। आज्ञापयतु आर्यः ।

॥ पत्रं १३८ ॥

१५। आर्यग्यापि नाम दोष इति उच्यते । यथैवं तदा चन्द्रालोके ऽपि अन्धकार
 इति उच्यते ।

- १२। एतु एतु अधिकरणभोत्रक एतु ।
 १३। एतदधिकरणमण्डपं तत्प्रविशन्तु अधिकरणभोत्रकाः ।
 १४। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति क इह कार्यार्थीति ।
 १५। उपस्थिता अधिकरणिंकाः । अहं वरपुरुषो मनुष्यो वामुदेवो राट्टियश्यालो राजश्यालः कार्यार्थी ।
 १६। हन्त प्रथममेव राजश्यालः कार्यार्थी । भवतु आर्यं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेदयामि । आर्य एष खलु राट्टियश्यालः कार्यार्थी व्यवहारमुपस्थितः ।
 १७। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति । अथ गच्छ न दृश्यते तत्र व्यवहारः ।

॥ पत्रं १३१ ॥

- ११। किं न दृश्यते मम व्यवहारः । यदि न दृश्यते तदा आवुक्तं राज्ञानं पालकं भगिनीपतिं विज्ञाप्य भगिनीमन्त्रिकां च विज्ञाप्य एतमधिकरणिकं दूरीकरिष्याम्यन्यमधिकरणिकं स्थापयिष्यामि ।
 १२। आर्यं राट्टियश्यालं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेदयामि । एष राट्टियश्यालः कुपितो भणति ।
 १३। आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति आगच्छ दृश्यते तत्र व्यवहारस्तत्प्रविशन्तव्यः ।
 १४। हो प्रथमं भणन्ति न दृश्यते साम्प्रतं दृश्यते इति तन्नाम भीतभीता अधिकरणभोत्रका यद्यदहं भणिष्यामि तत्तत्प्रत्याययिष्यामि । भवतु प्रविशामि । ननुब्रह्मसाकं युष्माकमपि सुखं ददामि न ददामि च ।
 १५। आं आत्मीया ममैषा भूमौ यत्र मे रोचते तत्रोपविशामि । एष उपविशामि । ननु अत्रोपविशामि । अत्रोपविशामि ।
 १६। अथ किन् ।

॥ पत्रं १३० ॥

- ११। कर्णे कार्यं कथयिष्यामि । एवं वृत्तिं मल्लवर्कप्रमाणस्य कुले ऽहं ज्ञातः ।
 राजश्वशुरो मम पिता राज्ञा तानस्य भवति ज्ञामाता ।
 राजश्यालो ऽहं ममापि भगिनीपति राज्ञा ॥
 १२। एवं भणामि । अपराङ्मयापि न च मे किमपि करिष्यति । ततस्तेन भगिनीपतिना परिनुदनेन मे क्रीडितुं रञ्जितुं सर्वोद्यानानां प्रवरं पुष्पकण्डकनीषोद्यानं दत्तं तत्र च प्रेक्षितुमनुदिनं श्रुत्वां कारयितुं शोधयितुं पुदं कारयितुं लूनं कारयितुं गच्छामि । देवयोगेन पश्यामि न पश्यामि वा स्त्रीशरीरे निपतितम् ।
 १३। अधिकरणभोत्रकाः किमिति न ज्ञानामि तां तादृशीं नगरमण्डनं काञ्चनप्रतभृणाम् । केनापि कुपुत्रेण अर्थकल्यवर्तस्य कारणाच्छूनं पुष्पकण्डकनीषोद्यानं प्रविश्य ब्राह्मणशत्रुतात्कारेण वगन्तसेना मारिता न मया ।
 १४। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं लिखितम् ।
 १५। त्रिस्मये । उत्तरेव पायसपिण्डकं अथ मयामैव निर्मात्रितः । भवत्वेवं तावत् । अहं अधिकरणभोत्रका ननु भणामि मयैव दृष्टा । किं कोलाहलं कुरुत ।

॥ पत्रं १४१ ॥

- ११। हंहं नूनं ब्रूणून्ग्रीवालिकया निःसुवर्णकैरभरणैस्तर्कयामि ।
 १२। युज्यते र्व ।
 १३। दिदृश प्रत्युपज्ञोचितो ऽस्मि ।
 १४। कमेप व्यवहारो ऽवलम्ब्यते ।
 १५। कीदृशः ।
 १६। तद्वसन्ततोनामातर्मवलम्ब्यते व्यवहारः ।
 १७। एतु एतु आर्या ।
 १८। गता मे दारिका मित्रगृहमात्मनो यौवनमनुभवितुम् । एष पुनर्दोषायुर्भूषाति आगच्छ अधि
 कर्णिक आह्वयति तन्माहपरवशमिवात्मानमवगच्छानि हृदयं मे प्रकम्पते । आर्य आदिश मे ऽधिकर्णाम
 एउपग्य मार्गम् ।

- ११। एतु एतु आर्या ।
 ११०। एषो ऽधिकर्णामण्डपः । अत्र प्रविशत्वार्या ।
 १११। मुखं युनाकं भवतु भावमिश्राणाम् ।
 ११२। आगतासि वृद्धकुटुम्बे आगतासि ।

॥ पत्रं १४२ ॥

- ११। अयं किम् ।
 १२। मित्रगृहम् ।
 १३। अतिलज्जनीयं खलु रदम् । जनस्य प्रच्छनीयो ऽयमर्थो न पुनर्धिकर्णिकस्य ।
 १४। व्यवहारः पृच्छति नात्र दोषः कथय ।
 १५। कथं व्यवहारः । तच्छृण्वन्तु आर्यमिश्राः । स खलु मार्यवाहविनयदत्तस्य नप्ता मामरदत्तस्य
 तनयः मुगृहीतनामधेय आर्यचारुदत्तो नाम अद्रिचत्वरे प्रतिवसति तत्र मे दारिका यौवनसुखमनुभवति ।
 १६। श्रुतमर्थः । निव्यन्तामेताम्यज्जराणि चारुदत्तेन सह मम विवाहः ।
 १७। चारुदत्तो मित्रमिति नान्ति दोषः ।
 १८। इवमिव ।
 १९। यदार्य आशापयति । एतु एतु आर्यः ।

॥ पत्रं १४३ ॥

- ११। एतु एतु आर्यः ।
 १२। एतु एतु आर्यः स्वरसम्भ्रान्तम् ।

॥ पत्रं १४४ ॥

- ११। एतु एतु आर्यो ऽयमधिकर्णामण्डपः प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं १४५ ॥

- ११। रदमासनमत्रोपविशत्वार्यः ।

- १२। आगतो ऽसि रे स्त्रीधातक आगतो ऽसि । अहो न्यायो व्यवहारः अहो धर्मो व्यवहारो यदेतस्मै स्त्रीधातकाय आसनं दीयते । भवतु ननु दीयताम् ।
 १३। तात चिरं मे त्रीव । अयं स चारुदत्तः मुनिक्षिप्तं खलु दारिकया यौवनम् ।
 १४। लज्जया भीरुतया वा चारित्रं अलीको निगूहतु ।
 स्वयं मारयित्वा अर्थकारणात् इदानीं गृह्णाति तं न भट्टकः ॥
 १५। आर्यं चारुदत्त भण अलं लज्जया व्यवहारः खल्वेवः ।

॥ पत्रं १४६ ॥

- ११। अरे मया सह व्यवहारः ।
 १२। अरे स्त्रीधातक रत्नप्रतभूषणां वसन्तसेनां मारयित्वा साम्प्रतं कपटकापठिका भूत्वा निगूहसि ।
 १३। कथं गता कदा गता गच्छन्ती वा केनानुगता ।
 १४। आर्य कथय ।
 १५। मदीयं पुष्पकर्पउकत्रीर्षोषानं प्रवेश्य अर्थनिमित्तं बाहुपाशबलात्कारेण नारिता अये साम्प्रतं वदसि गृहं गतेति ।

॥ पत्रं १४७ ॥

- ११। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।
 १२। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।
 १३। एताश्च य इदानीं न्यासीकृतं सुवर्णभाण्डं राज्ञी चौरैरपहृतमिति तस्य कारणाच्चतुःसमुद्रनाद भूतां रत्नावलीं ददाति स इदानीमर्थकारणादिदमकार्यं करोति । हा तात एहि मे पुत्रि ।

॥ पत्रं १४८ ॥

- ११। पादप्रहारपरिभवविमाननालव्यगुहकवैरस्य ।
 अनुशोचत इयं कथमपि राज्ञिः प्रभाता मे ॥
 तथावदधिकर्षणमपउपमुपसर्पामि । शुभमार्यमिश्राणाम् ।
 १२। हो हो वन्धनभेदनसन्भ्रमे आर्यकमन्वेपयन् अपवारितं प्रवर्णं व्रततेति विचारं कुर्वन् अन्वेपयन् अरे त्वयापि आलोकितं मयाप्यालोकितव्यमिति भणनेन चन्दनमहत्तरकेण पादेन ताडितो ऽस्मि । एतच्छ्रुत्वा आर्यमिश्राः प्रमाणाम् ।
 १३। अस्य चारुदत्तस्य वसन्तसेना आज्ञा पुष्पकर्पउकत्रीर्षोषानं क्रीडितुं नीयते इति प्रवर्णं ब्राह्मेन कथितम् ।
 १४। पुनरपि श्रुतमार्यमिश्रैः ।
 १५। यदार्य आज्ञापयति । गतो ऽस्मि तत्र दृष्टं च मया स्त्रीकलेवरं प्रवापदैर्विलुप्यमानम् ।
 १६। कथं त्वया ज्ञातं स्त्रीकलेवरमिति ।
 १७। सांवशेषैः केशहस्तपाणिपादैरुपलक्षितम् ।

॥ पत्रं १४९ ॥

- ११। इहो अधिकर्षणभोक्तकाः किं यूयं पक्षपातेन व्यवहारं पश्यत वनायामपि द्रुप एताप्रचारुदत्त आसने धार्यते ।

॥ पत्रं १५० ॥

११। ही अनेन मया कृतं पापमन्यस्य मन्तके निषतितम् । तद्यत्र चारुदत्त उपविशति तत्राहमुप
विशामि । चारुदत्त पश्य पश्य मां ततो भण भण मया मारितेति ।

१२। प्रेषितो ऽस्मि आर्यचारुदत्तेन वसन्तसेनासकाशं तत्रालङ्कारानि गृहीत्वा यथा आर्यमैत्रेय
वसन्तसेनया वत्सो रोहसेन आत्मनो ऽलङ्कारालङ्कार्य जननीसकाशं प्रेषित अश्याभरणं दातव्यं न पुनर्य
हीतव्यं तत्समर्पयेति । तथावद्वसन्तसेनासकाशमेव गच्छामि । कथं भाव रेभिलः । भो भाव रेभिल कि
न्निमित्तं त्वमुद्दिग्नोद्दिग्न एव लक्ष्यसे । किं भणसि । आर्यचारुदत्तो ऽधिकरणमाहूयते इति । तन्न खलु
अल्पेन कार्येणा भवितव्यम् । तत्पश्चाद्वसन्तसेनामहं गमिष्यामि । अधिकरणमप्युप तावद्गमिष्यामि । अयमधि
करणमप्युपस्थावत्यविशामि । शुभमधिकरणभोजकानां कुत्र मम प्रियवयस्यः ।

१३। वयस्य स्वस्ति ते ।

१४। अपि ज्ञेमं ते ।

॥ पत्रं १५१ ॥

११। भो वयस्य किन्निमित्तमुद्दिग्नोद्दिग्न एव लक्ष्यसे कुतो वा आहृतः ।

१२। क एवं भणति ।

१३। एतत्किमर्थं न भण्यते गृहं गतेति ।

१४। भो भो आर्या येन तावत्पुरुषस्यापनविहारात्समद्वयकुलस्तडामकूपैर्लङ्कितो उज्जयिनी सो अर्थक
ल्यवर्तकारणादीदृशमकार्यमनुतिष्ठतीति । अरे रे कुलटापुत्र रात्रप्रयालमन्थानक उच्छ्वेल कृतत्रनदोषभाषण
बहुमुखार्णमपिउतमर्कटक भण भण गमाग्रतो य इदानीं मम प्रियवयस्यः कुनुमितां माधवीलतामप्याकृष्य
कुनुमावचयं न करोति कदाप्याकृदायाः पल्लवच्छेदो भवतीति न कथमोदृशमकार्यमुभयलोकाविरुद्धं करोति ।
तिष्ठ रे कुट्टिनीपुत्र तिष्ठ तिष्ठ यावदेतेन तव जडकुटिलेन दण्डकादेन मन्तकं ते प्रतबण्डं करोमि ।

१५। शृण्वन्तु शृण्वन्तु आर्यामिश्राः । चारुदत्तेन सह मम विवाहो व्यवहारो वा किमर्थमेव
काकपदार्णमस्तक मम शिरः प्रतबण्डं करोमि । ना तावत् रे दाम्याः पुत्र दुष्टवरुक ।

॥ पत्रं १५२ ॥

११। पश्यन्तु पश्यन्तु आर्या एते खलु तम्यास्तपस्विन्या अलङ्काराः । अर्थकल्यवर्तस्य कारणादेषा
मारिता व्यापादिता च ।

१२। भोः किमर्थं भूतार्थो न निवेपते ।

१३। अवहिता तावदार्या इदं मुखार्णभाषणमवलोकयन्तु तदेवेदं न वेति ।

१४। मृदुप्रमेतन्न पुनस्तत् ।

१५। वृद्धकुट्टनि अक्षिभ्यां मन्त्रितं वाचा सूक्तिम् ।

१६। हताश अनेहि ।

१७। अप्रमत्तं कथय तदेवैतन्न वेति ।

१८। आर्य शिल्पिकुशलतया अवबध्नाति दृष्टिं न पुनस्तत् ।

॥ पत्रं १५३ ॥

११। ननु भणामि । न खलु न खलु अनभिज्ञातमथवा कदापि शिल्पिना शठितं भवत् ।

- । २। आर्यचाहदत्तस्येतानि ।
 । ३। तदा कस्य ।
 । ४। कथमेतानि तस्या वियोगं गतानि ।
 । ५। आर्य चाहदत्त अत्र सत्यं वक्तव्यम् । पश्य पश्य ।
 सत्येन सुखं खलु लभ्यते सत्यालापी न भवति पातकी ।
 सत्यमिति द्वे अक्षरे मा सत्यमलीकेन गूह्य ॥
 । ६। उद्यानं प्रवेश्य प्रथमं मार्यसि कपटकापटिकतया साम्प्रतं निगूहसि ।

॥ पत्रं १५४ ॥

- । १। व्यापादिता अं त्वमपि भण व्यापादितेति ।
 । २। प्राणुत प्राणुत भट्टारका एतेन मारिता । एतेनैव संशये द्विने एतस्य दरिद्रचाहदत्तस्य
 शारीरो दण्डो न धार्यताम् ।
 । ३। प्रसीदन्तु प्रसीदन्तु आर्यमिश्राः यस्तावत् चौरैरपहृतस्य । तपदि व्यापादिता मम दारिका
 तथापि जीवतु मे दीर्घायुः । अन्यच्च । अर्यप्रत्यर्थिनोर्व्यवहारः । अहमर्थिनी तन्मुञ्चतैनम् ।
 । ४। अपेहि गर्भदासि गच्छ किं तत्रैतेन ।
 । ५। हा तात हा पुत्रक ।
 । ६। कृतं मयैतस्य आत्मनः सदृशं साम्प्रतं गच्छामि ।

॥ पत्रं १५५ ॥

- । १। यदार्थ आज्ञापयति । आर्या गतो ऽस्मि तत्र राज्ञा पालको भणति येनार्थकल्यवर्तस्य कार-
 णाद्वन्तसना व्यापादिता तं तत्रैव आभरणानि गले बद्ध्वा डिण्डिमं ताडयित्वा दक्षिणप्रमथानं नीत्वा
 शृले भञ्जत । इति यः को ऽप्यपर ईदृशमकार्यमनुतिष्ठति स एतेन सनिकारदण्डेन प्रास्यते ।
 । २। मूले द्विने कुतः पादपस्य पालनम् ।
 । ३। अहं ते प्रियवयस्यो भूत्वा त्वयाविरहितान् प्रापान् धारयामि ।
 । ४। एवं युज्यते ।

॥ पत्रं १५६ ॥

- । १। इत आगच्छन्तु आर्यः ।

॥ पत्रं १५७ ॥

- । १। तत्किं न कलयत कार्पां नववधन्नधनगणं निपुणा ।
 अचिरं प्रापिच्छेदन्शूलारूपेषु कुशली ग्वः ॥
 अपसरत आर्या अपसरत । एष आर्यचाहदत्तः ।
 दत्त करवीरदामा गृहीत आवाभ्यां वध्यपुरुषाभ्याम् ।
 दीप एव मन्दस्रेहकः स्तोकं स्तोकं जयं याति ॥
 । २। अपसरत आर्या अपसरत ।
 किं पश्यत सत्पुरुषं वध्यमानं कालपरशुधराभ्याम् ।
 सुजनप्रकुनाधिवासं सुजनपुरुषदुर्ममेतम् ॥
 आगच्छ रे चाहदत्त आगच्छ ।

॥ पत्रं १५८ ॥

- ११। अपसरत आर्या अपसरत । किं पश्यत ।
 इन्द्रः प्रवाह्यमाणो गोप्रसवः संक्रमश्च ताराणाम् ।
 सुपुरुषप्राणविपत्तिश्चत्वार इमे न द्रष्टव्याः ॥
- १२। अरे आहीन्त पश्य पश्य ।
 नगरीप्रधानभूते वध्यमाने कृतान्ताक्षया ।
 किं रोदिति अन्तरिक्षमथवा अनभ्रं पतति वज्रम् ॥
- १३। अरे गोह ।
 न च रोदिति अन्तरिक्षं नैव अनभ्रं पतति वज्रम् ।
 महिलासमूहमेधे निपतति नयनाम्बुधाराभिः ॥
- । अपि च ।
 वध्ये नीयमाने जनस्य सर्वस्य हृदतः ।
 नयनसलिलैः सिक्तो रूष्याया न उन्मति रेणुः ॥

- १४। अगच्छ रे चारुदत्त अगच्छ इदं घोषणास्थानम् । आहत उपिडमं घोषयत घोषणाम् ।
- १५। शृणुत आर्याः शृणुत । एष सार्यवाह्विनयदत्तस्य नृपा सागरदत्तस्य पुत्रक आर्य चारुदत्तं नाम । एतेन किलाकार्यकारिणा गणिका वसन्तसेना अर्थकल्यवर्तस्य कारणात् शून्यं पुष्पकर्षउकतीर्षो यानं प्रवेष्टुं ब्राह्मपाशत्रलात्कारेण मारितेति । एष सलोप्त्रो गृहीतः स्वयं च प्रतिपन्नः । तदा राजा पालकेन वयमाक्ष्णा एतं मारयितुम् । यद्यपर ईदृशमुभयलोकविरुद्धमकार्यं करोति तमपि राजा पालक एवमेव प्राप्ति ।

॥ पत्रं १५९ ॥

- ११। अपसरत आर्या अपसरत ।
 एष गुणरत्ननिधिः सज्जनदुःखानामुत्तरणसेतुः ।
 अनुवर्षा मण्डनकम्पनीयते ऽथ नगर्याः ॥
- । अन्यच्च ।
 सर्वः खलु भवति लोके लोकः सुखसंस्थितानां चिन्तायुक्तः ।
 विनिपतितानां नराणां प्रियकारि दुर्लभो भवति ॥
- १२। अपसारणं कृतं विविक्तो राजमार्गः । तदानयतेनं दत्तव्यचिह्नम् ।
- १३। हा तात हा प्रियवयस्य ।

॥ पत्रं १६० ॥

- ११। किमस्माकं हस्तात्प्रतिग्रहं करोषि ।
- १२। एवं क्रियताम् ।
- १३। हा तात हा पितः ।
- १४। अगच्छतु ।
- १५। हे प्रचुराः । जपामन्तरं दत्त एष आर्यचारुदत्तः पुत्रमुखं पश्यतु । आर्य इत इतः । अगच्छ रं दारक अगच्छ ।
- १६। त्वरतां त्वरतां भद्रमुख पिता ते मारयितुं नीयते ।

- । ७। हा तात हा पितः ।
। ८। हा प्रियवयस्य कुत्र मया त्वं द्रष्टव्यः ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- । १। आगच्छ रे चारुदत्त आगच्छ ।
। २। अरे आर्यचारुदत्तं निरूपपदेन नाम्ना आलपसि । अरे पश्य ।
अभ्युद्ये अवसाने तथैव रात्रिन्दिवमहत्तमार्गा ।
उद्दामेव किशोरी नियतिः खलु प्रतीष्टं याति ॥
। अन्यच्च ।
शुष्का व्यपदेशा अस्य किं प्रणामितमस्तकेन कर्तव्यम् ।
राहुगृहीतो ऽपि चन्द्रो न वन्दनीयो जनपदस्य ॥
। ३। अरे अरे चाण्डालाः कुत्र मम पितरं नयत ।
। ४। न खलु वयं चाण्डालाश्चाण्डालकुले जातपूर्वा अपि ।
ये ऽभिभवन्ति सार्धं ते पापास्ते च चाण्डालाः ॥
। ५। तत्किमर्थं मारयत पितरम् ।
। ६। अत्र राजनियोगः खलु अपराध्यति न खलु वयम् ।
। ७। व्यापादयत मां मुञ्चत पितरम् ।
। ८। एवं भणान् चिरं मे जीव ।

॥ पत्रं १६२ ॥

- । १। भो भद्रमुखा मुञ्चत प्रियवयस्य मां व्यापादयत ।
। २। अपसरत आर्या अपसरत ।
किं पश्यत सत्पुरुषमयज्ञोवशेन प्रनष्टजीवशम् ।
कूपे खण्डितपाशं काञ्चनफलसमिव मत्तन्तम् ॥
। ३। अरे पुनरपि घोषय ।

॥ पत्रं १६३ ॥

। १। कथमपापश्चारुदत्तो व्यापाद्यते अहं निगडेन स्वामिना बद्धः । भवतु आक्रन्दामि । शृणुत आर्याः शृणुत । अत्रेदानीं मया पापेन प्रब्रह्मणपरिवर्तेन पुष्पकरण्डकशीर्षोत्थानं वसन्तसेना नीता ततो मम स्वामिना मां न कामयसे इति कृत्वा ब्राह्मणप्रत्याकारेण मारिता न पुनरेतेनार्येण । कथं विदूष तया न को ऽपि शृणोति । तत्किं करोमि । आत्मानं पातयामि । यथेवं करोमि तदा आर्यचारुदत्तो न व्यापाद्यते । भवतु अस्याः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकाया एतेन शीर्षगवाक्षेणात्मानं निक्षिपामि । वदमहमुपर तो न पुनरेष कुलपुत्रविह्वानां वासपादप आर्यचारुदत्तः । एवं यदि विषये लब्धो मया परलोकः । आश्चर्यं न पुनरुपरतो ऽस्मि भग्नो मे दृष्टनिगडः । तच्चाण्डालघोषं समन्वेपयामि । हंहो चाण्डाला अन्तरमन्तरम् ।

- । २। अरे को ऽन्तरं याचते ।
। ३। स्वावरक अपि सत्यं भणसि ।
। ४। सत्यं अहमपि मा कस्यापि कथयिष्यसीति प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां दृष्टनिगडेन बद्धा निक्षिपः ।

॥ पत्रं १६४ ॥

११।

मांसेन तिराम्नेन भक्तं प्राकेन मूषेन समस्यकेन ।

भुक्तं मया आत्मनो गृहे सादृश्यकूपेण गुडोदनं ॥

भिन्नांस्ववर्त्तव्यायाः चाण्डालवाचायाः स्वरसंयोगः यथा च एष उद्गीतो ब्रथ्यडिण्डिमशब्दः षट्हानां च श्रूयते तथा तर्कयामि दरिद्रचारुदत्तको बध्यस्थानं नीयते इति । तत्पक्षिष्ये । शत्रुविनाशे नाम महान् हृदयस्य परितोषो भवति । श्रुतं च मया यो ऽपि किल शत्रुं व्यापायमानं पश्यति तस्यान्यस्मिन् जन्मान्तरे अक्षिरोगो न भवति । मया खलु विपग्रन्थिगर्भप्रविष्टेनेव कीटकेन किमपि अन्तरं मृग्यमाणेन उत्पादित स्तस्य दरिद्रचारुदत्तस्य विनाशः । साम्प्रतमात्मीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायामधिरूपात्मनः पराक्रमं पश्यामि । ही ही एतस्य दरिद्रचारुदत्तस्य बध्यं नीयमानस्य एतावान् जनसम्मर्दो यस्यां वेलायामस्मादृशः प्रवरो वरमानुषो बध्यं नीयते तस्यां वेलायां कीदृशं भवेत् । कथमेव स नवग्रहीवर्द एव मण्डितो दक्षिणां दिशं नीयते । अथ किन्निमित्तं मदीयायाः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायाः समीपे घोषणा निपतिता निवारिता च । कथं स्यात्वरकश्चेदो ऽपि नास्ति इह । मा नाम तेन इतो गत्वा मन्त्रभेदः कृतो भविष्यति । तथावदेनमन्त्रेपयामि ।

१२। भट्टारक एष स आगतः ।

१३। अपसारत दत्त मार्गं द्वारं पिथन्न भवत तृष्णोकाः ।

अविनयतोत्पाविषाणो दुष्टग्रहीवर्द इत एति ॥

१४। अरे रे अन्तरन्तरं दत्त । पुत्रक स्यात्वरक चेष्ट हहि मच्छावः ।

१५। अनार्य वसन्तसेनां मारयित्वा न परितुष्टो ऽसि नाम्प्रतं प्रणयिन्नकल्पपादपमार्गचारुदत्तं मारयितुं व्यवसितो ऽसि ।

१६। न हि रत्नकुम्भसदृशो ऽहं स्त्रियं व्यापादयामि ।

१७। अहो त्वया मारिता न चारुदत्तेन ।

१८। क एव भणति ।

१९। ननु एष नाधुः ।

॥ पत्रं १६५ ॥

१०। इत ययं न्यावर्कश्चेष्टः सुदु न मया संयतः । एष खलु मम अकार्यस्य साक्षी । एवं तावत्करिष्यामि । अलीकं भट्टारका अहो एष चेष्टः सुवर्णचौरिकायां मया गृहीतस्ताडितो मारितश्च तत्कृत्येन एष यन् भणति किं सर्वं सत्यम् । पुत्रक स्यात्वरक चेष्ट एतद्गृहीत्वा अन्यथा भण ।

१२। पश्यत भट्टारका अहो सुवर्णेन मां प्रलोभयति ।

१३। एतन् तत्सुवर्णकं वन्य कारुणान्नया बद्धः । हंहो चाण्डाला मया खलु एष सुवर्णभाण्डागारे नियुक्तः सुवर्णी चौर्यन् मारितस्ताडितः । तद्यदि न प्रत्ययध्वं तदा पृष्ठं तावत्पश्यत ।

१४। शोभनं भणति । वितपुश्चेष्टः किं न प्रतपति ।

१५। इत ईदृशो दासभावो यत्स्वयं कमपि न प्रत्याययति । आर्यचारुदत्त एतावान्मे विभवः ।

१६। भट्टक ताडयित्वा एनं चेष्टं निष्काशय ।

१७। निष्काम रे । अरे चाण्डालाः किं विलम्बध्वं मारयतेनम् ।

१८। यदि त्वरयो न्वयमेव मारय ।

१९। हे चाण्डाला मारयत मां मुञ्चत पितरम् ।

॥ पत्रं १६६ ॥

- ११। सपुत्रमेव एतं मारयत ।
- १२। किं मया गतेन कर्तव्यम् ।
- १३। भो वयस्य एवं त्वया ज्ञातं त्वया विनाहं प्राणान् धारयामि ।
- १४। युक्तं नेदम् । तथापि न प्राप्नोमि प्रियवयस्यविरहितः प्राणान्धारयितुमिति । तद्ब्राह्मण्यै
दारुकं समर्थं प्राणपरित्यागेन प्रियवयस्यमनुगमिष्यामि । भो वयस्य पराणयामि एतं लघु ।
- १५। अरे ननु भणामि सपुत्रकं चाहदत्तं व्यापादयतेति ।
- १६। न ह्यस्माकमोदृशी राज्ञात्तपिर्यथा सपुत्रं व्यापादयतेति । तन्निष्क्राम रे दारुक निष्क्राम ।
- १७। इदं तृतीयं घोषणास्थानं ताडयत डिण्डिमं ।

॥ पत्रं १६७ ॥

- ११। कथमस्य न प्रत्ययन्ते पौराः । अरे चाहदत्त वटुक न प्रत्ययते एष पौरजनः । तदात्मोयया
त्रिह्वया भया मया वसन्तसेना व्यापादितेति ।
- १२। अरे चाण्डाला मनुष्यो न भणति चाहदत्तवटुकः । तदुपायत कृपाता तर्जर्वंगवपटेन
प्रवृत्तलेन ताडयित्वा ताडयित्वा ।
- १३। भो चाहदत्त भया ।
- १४। व्यापादिता ।
- १५। अरे तवात्र वध्यपर्यायः ।
- १६। अरे तव ।
- १७। अरे लेखं कुर्मः ।
- १८। अरे यदि मम वध्यपर्यायस्तदा तिष्ठतु तावन्मुहूर्तम् ।
- १९। किन्निमित्तम् ।
- १९०। अरे भणितो ऽस्मि पित्रा स्वर्गे गच्छता यथा पुत्र वीरक यदि तव वध्यपर्यायो भवति ना
सहसा व्यापादयति वध्यम् ।

॥ पत्रं १६८ ॥

- ११। अरे किन्निमित्तम् ।
- १२। कदापि को ऽपि साधुरर्थं दत्वा वयं मोचयति । कदापि राज्ञः पुत्रो भवति तेन सर्वव
ध्यानां मोक्षो भवति । कदापि हस्ती वन्यं खण्डयति तेन सम्भ्रमणा वयं मुक्तो भवति । कदापि राजाप
रिवर्तो भवति तेन सर्ववध्यानां मोक्षो भवति ।
- १३। किं किं राजपरिवर्तो भवति ।
- १४। अरे रे वध्यपालिकाया लेखं कुर्मः ।
- १५। अरे शीघ्रं मारयत चाहदत्तम् ।
- १६। आर्य चाहदत्त राजनियोगः खलु अपराध्यति न वयं चाण्डालाः । तन्मर् यत्कर्तव्यम् ।
- १७। अरे इदं दृश्यो दक्षिणाश्रमप्रानं यत्वेद्य वध्या कटिति प्राणान्मुञ्चन्ति । पश्य पश्य ।

अर्थ कलेवरं प्रतिवृत्तं कर्षन्ति दीर्घगोमायवः ।

अर्थमपि प्रूल्लग्नं वेशमिवाद्दृष्टव्यम् ॥

- १८। न तावद्भविष्यामि चाहृदन्नकं व्यापाद्यमानं तावत्पश्यामि । कथमुपविष्टः ।
 १९। चाहृदन्न किं भीतो ऽसि ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- १।१। आर्य चाहृदन्न गगणातले प्रतिवसन्तो चन्द्रसूर्यौ विपत्रिं लभेते किं पुनर्जना मरणभीरूकामानवा वा लोके । को ऽप्युत्थितः पतति को ऽपि पतितो ऽप्युन्निष्ठते । उन्निष्ठत्पततो वसनपर्यायः शवस्य पुनरन्ति । एतानि हृदये कृत्वा संधार्यात्मानम् । एतच्चतुर्थं धोपणास्थानं तदुद्धोषयाम् ।
 १।२। आश्चर्यं अस्थानपरिस्थानां समाश्रवास्य वसन्तसेनिकां नयन् अनुगृहीतो ऽस्मि प्रव्रज्यया । उपानिके कुत्र त्वं नेष्यामि ।
 १।३। आर्यचाहृदन्नस्यैव गृहम् । तस्य दर्शनेन मृगलाज्जनस्यैव कुमुदिनीमानन्दस्य माम् ।
 १।४। कतरण मार्गेण प्रविशामि । रात्रमार्गेणैव गच्छामि । उपासिके एहि एहि अयं रात्रमार्गः । किं नु खलु एष रात्रमार्गो महान् कलकलः श्रूयते ।
 १।५। कथं पुरतो महान् जनसमूहः । आर्य ज्ञानीहि तावत्किं न्विदमिति । विषमभ्रातृक्रान्तेव वसुन्धरा एकवासोन्नता उन्नयिनी वर्तते ।
 १।६। रदं च पश्चिमं धोपणास्थानं तत्राडयत उपिउममुद्धोषयत धोपणाम् । भो चाहृदन्न प्रति पालय मा भैः प्रीद्वमेव मार्यसि ।

॥ पत्रं १७० ॥

- १।१। उपानिके त्वं किल चाहृदन्नेन मारितासीति चाहृदन्नो मारयितुं नीयते ।
 १।२। हा धिक् हा धिक् कथं मम मन्दभागिन्याः कृते आर्यचाहृदन्नो व्यापाद्यते । भो त्वद्वितं त्वद्वितमादिश मार्गम् ।
 १।३। त्वत्तां त्वन्तां युद्धोपासिका आर्यचाहृदन्नं जीवन्तं समाश्रवासयितुम् । आर्या अन्तरमन्तरं दत्त ।
 १।४। अन्तरमन्तरम् ।
 १।५। आर्य चाहृदन्न स्वामिनियोगो ऽपराध्यति तत् स्मर यत्समर्प्यम् ।
 १।६। आर्य चाहृदन्न उन्नानो भूत्वा समं तिष्ठ एकप्रहारेण मारयित्वा त्वं स्वर्गं नयामः ।
 १।७। आकृष्टः सरोपं मुदामुदिता गृहीतो ऽपि ।
 धृष्ट्या किमर्थं पतितो दातृणाको ऽग्रनिशान्निभः खड्गः ।
 यथा दूतमंत्रं तथा तर्कयामि न विपद्यते आर्यचाहृदन्न इति । भगवति सहस्रासिनि प्रसीद प्रसीद अपि नाम चाहृदन्नस्य मोक्षो भवेन्नदानुगृहीतं त्वया चण्डालकुलं भवेत् ।
 १।८। यथाज्ञपमनुतिष्ठतः ।
 १।९। भवतु एवं कुर्वः ।
 १।१०। आर्या मा तावत् मा तावत् आर्या एषाहं मन्दभागिनी यस्याः कारुणादेशं व्यापाद्यते ।

॥ पत्रं १७१ ॥

- १।१। त्वद्वितं का पुनरेषा अंसपतता चिकुरभारेण ।
 मा मेति व्याहरन्तो उत्थितहस्ता इत एति ॥
 १।२। आर्य चाहृदन्न किं न्विदम् ।

- । ३। आर्य चारुदत्त किं न्विदम् ।
 । ४। कथं वसन्तसेना ननु खलु अस्माभिः साधुर्न व्यापादितः ।
 । ५। अरे जीवति चारुदत्तः ।
 । ६। जीवति वर्षशतम् ।
 । ७। प्रत्युज्जीवितास्मि ।
 । ८। तथावययासंवृत्तं राज्ञो यज्ञवाटगतस्य निवेद्यावः ।
 । ९। विस्मयं केन गर्भदासी जीवन् प्रापिता । उत्क्रान्ता मे प्राणाः । भवतु पलायिष्यं ।
 । १०। ननु अस्माकं राज्ञाक्षिप्येन सा गणिका व्यापादिता तं मारयत । तद्वाद्रियश्यालमे
 वान्वेषयावः ।

॥ पत्रं १७२ ॥

- । १। आर्य चारुदत्त सैवाहं पापा यस्याः कारणादियं त्वया असदृशी अवस्था प्राप्ता ।
 । २। आश्चर्यं आश्चर्यं जीवति वसन्तसेना ।
 । ३। सैवाहं मन्दभाग्या ।
 । ४। अतिदक्षिणातया किं न्विदं व्यवसितमार्येण ।

॥ पत्रं १७३ ॥

- । १। प्रान्तं पापं तेनास्मि राजश्यालेन व्यापादिता ।
 । २। तेनानार्येण व्यापादिता एतेनार्येण जीवं प्रापितास्मि ।
 । ३। न प्रत्यभिज्ञानाति ममार्यः । अहं स आर्यन्य चरुपासंवाहचिन्तकः संवाहको नाम घृतकरै
 र्गृहीत एतयोपासिकया आर्यस्य सम्बन्धीत्यलङ्कारेण निष्क्रोतो ऽस्मि । तेन च घृतनिवेदेन शाक्यश्रमणाकः
 संवृत्तो ऽस्मि । एवापि आर्या प्रवहृपाविपर्यसेन पुष्पकरपटकजीर्णोत्थानं गता तेनानार्येण न मां बहु
 मन्यसे इति ब्राह्मणप्रबलात्कारेण मारिता ।

॥ पत्रं १७५ ॥

- । १। विस्मयं । एवं दूर्गमतिक्रान्त उद्धाम एव गर्दभः ।
 आनीतः खल्वहं बद्धः कुक्कुरो अन्य एव दुष्करः ॥
 । २। समन्तत उपस्थितः स राजद्रियग्रन्थः । तत्कमिदानीमग्रपाः श्रृणुं प्रव्रजामि भवतु तमत्रा
 गुपपन्नप्ररुपाक्षणां श्रृणुं गच्छामि । आर्य चारुदत्त परित्रायस्व परित्रायस्व ।
 । ३। आर्य चारुदत्त मुञ्च मुञ्च व्यापादयाम एनम् ।
 । ४। भो अग्रपाग्रपा परित्रायस्व ।

॥ पत्रं १७६ ॥

- । १। भट्टारक चारुदत्त श्रृणुमागतो ऽस्मि । परित्रायस्व परित्रायस्व । यत्रैव सदृशं तत्कुरु ।
 पुनर्न दूषयिष्यामि ।
 । २। व्यापादयत किन्निमित्तं पातकी जीव्यते ।
 । ३। गर्भदासि प्रसीद प्रसीद । न पुनर्मारयिष्यामि तत्परित्रायस्व ।

- (१) आश्चर्यं प्रत्युपगोवितो ऽस्मि ।
 (२) आर्यं कृतार्थास्मि ।
 (३) ईदृशमनित्यत्वं प्रेक्ष्य द्विगुणो मे प्रव्रज्याया बहुमानः संवृत्तः ।
 (४) साम्प्रतं संगोवितास्मि ।

ADNOTATIONES.

Pag. 1.

- l. 3. B om. syll. दृ । —
- l. 9. C परिश्रमेण । —
- l. 10. A आर्यविदग्धमिश्रान् । —
- l. 16. B om. syll. ज्ञा । —

Pag. 2.

- l. 1—3. B om. verba गृह्णको . . . किल । —
- l. 7. A संगीतक । —
- l. 8. AC आः । —
- l. 13. A तथावदृहं गत्वा गृहिणोमाहूय । — BC किञ्चित् । —
- l. 14. Cod. D fol. 2 incipit syllabis राशो न वेति । — A एष भोः का० om. च । —
- l. 15. B अविद् भो २ । C अविद् भोः भोः । D marg. अदृष्टाश्रुतसंप्राप्तावविदाविद् भोः पदम् । Com. अविद् अविदेति निर्वेदे कष्टे कष्टमित्यर्थः । — A संगीतोच्चा० ।
- l. 17. BC किं वि । — C कुटुंबि० । — A उच्चवादिनं । —
- l. 18. C त्रं । —
- l. 19. Vocem लु syllaba longa praecedat oportet, itaque post vocalem brevem sive ancipitem (i. e. ए aut ओ aut vocalem brevem cum Anusvāra) scripsi कलु । post longam vero लु । — Idem valet de ज्ञेय et ज्ञेय । In codicibus cum nulla constantia sit, utriusque vocis scripturae discrepantiam non notabo. —
- l. 20. AB कटाह । — AB परिश्रान्तण । C परिश्रंतण । D परिश्रन्तेण deleta ut videtur diphthongo. D marg. परिवर्तनेन परिमार्जनेन । Com. मार्जनेन । —
- l. 21. pro सार A साण । B सास । —
- l. 22. D उद्ग्रीवन्ती । marg. उद्ग्रीपयन्ती । — A अहिम् । —
- l. 24. A पातरासो वि । —
- l. 25. B पावं सं विम् । — D om. विम् । —

Pag. 3.

1. 1. C नुमणाडे । —
1. 2. C एवेदं । D पोदं । — A कुडुविणीं । D कुडुम्विणीं । —
1. 5. C इय हि । D इय म्हि । —
1. 8. A पठति । —
1. 9. BCD किं वि । — Com. अन्नद्वं = अन्नद्वयं द्वय pro असिद्वं । —
1. 12. Pro यिञं quod D om., C यिञं = मियं । — D दही । —
1. 13. रत्ताग्रणं सव्वं अहिं ति । — A नं pro ते । — BC आसासेदुं et C marg. आग्रंरन्तु । D marg. आग्रंरन्तम् । Nos cum Com. —
1. 14. CD अन्ते किं etc. —
1. 16. BCD दे । — D त्तिस्सिदि । —
1. 17. C et Com. अभावं अ गमि° । — D ज्ञो pro ज्ञं । — D वरुडु । — A लुंयुओ । B et D pr. m. लुंयुओ sed D corr. — CD marg. et Com. वरुणो दीर्घकाष्ठं तस्य लम्बुकः तत्प्रान्तनिवृद्धो मृत्तिकास्थूपाः न हि द्रोण्यां पानीयाङ्गारे द्रुमुत्पाप्याधः पात्यते । —
1. 19. C मरिसेदु semel. in D numerus २ sec. m. additus. —
1. 20. C इदं pro इमं । —
1. 21. D अण्णा कुमुमादं गुम्फेदि । —
1. 22. BC °नोपहार । —
1. 23. A उवातां । D उवआतां । —
1. 25. BC अहिंअवदी । D अहिंअवदी । —

Pag. 4.

1. 3. पेक्कवन्तु cum ABC bis scribendum. — BC भच्च pro भत्त । —
1. 4. A परिचयेणा । B et D pr. m. परिचयेणा । D corr. ut nos. Com. भन्तुपरि चयेणा भक्तपरिव्ययेन ओदनव्ययेनेत्यर्थः । सदा कर्तृपरिव्यागेन । voluit भर्तु° । —
1. 5. D om. पनीद पनीद । —
1. 9. C आः । D om. आः । — BCD पुत्ता । —
1. 10. BCD कलापं । — A रनुअं om. थं । — C कप्पिन्नं तं । Com. वत्तन्तमिति पाठे वध्यमानं । voluit igitur वत्तन्तं । —
1. 13. A अणुचिद्विओअदु ति पाद° । BC °अदि ति पाद° । —
1. 14. D कथंदि semel. — A इह । Com. इत्य । — D उववातके । —
1. 15. AB केण २ । —
1. 17. D तेण हि ता गच्छदु । — D अम्हादिस्सत्तपासोत्तोग्गं । —
1. 19. D आपावेदि ति नि° । —
1. 21. C उक्कट्ठोए । —
1. 22. D भोदु एणं दाव उवणिमन्तिस्सं । Com. भवतु इममुपनिमंत्रयित्वे । —
1. 23. A भवं pro अन्नो । —
1. 24. D om. वम्हणां । — C वावडा । D वात्तवरो । —

Pag. 5.

l. 1. D णीसवणं च। et in marg. निश्रावकं च। धृतादिसहितं तुल्यपूर्णपात्रं निम्नाव इति यस्य प्रसिद्धिः। पिस्सवन्नमिति पाठे निःसपत्नमित्यर्थः। Com. पिंसंवन्नं च पितृणां समुत्सुष्टं धृतादि etc. ut D. —

l. 3. Pro तथा BC तं। D तदा। — C पठमं। D पठमं। —

l. 4. Pro पदे पदे मं C ममोपदेसं। D मं पदे पदे। —

l. 7. A निष्क्रान्ते। D °न्ताः। —

Pag. 6.

l. 1. D प्रावरक। —

l. 2. AB मये। — CD om. चि। Com. मयैवपि। voluit मयैवापि। —

l. 3. A मैत्रेयेण। — A आमन्तणाद्। D आमन्तणाकाद्। Com. आमन्तणाद् आमन्त्रण कानि। — D हा वत्ये। —

l. 4. AD रुक्मीर्। — A पयन्न। D पयन्न। B पेन्न। C अहोर्त्तं पेन्न। —

l. 5. A असिदो। —

l. 6. A चतुस्तालु°। — D तुश्चार्के। — A मलकक। B मल्लकक। Com. et D marg. मल्लकशतपरिवृतः तल्लकः पात्रविशेषः पत्रपुटो वा दोना इति प्रसिद्धः। (Hindust. Li. ७) चित्रकर्पणे वर्णिकापात्रं मल्लकः। अयन्तरचतुःशालाद्वारे उपविष्टश्चित्रकर् द्व द्विविध स्पृष्ट्वा २ अंगुल्यग्रेः अपनयामि न तर्कयामि (D भक्षयामि) अयन्ततृप्त्वादित्यर्थः। चित्रकर्तुः अंगुलीनस्थितलेखनि कया वर्णिकाभाषणं स्पृष्ट्वा २ अपनयति त्रिजिपति। अन्यथा वर्णिकाविन्दुपातः स्यादिति। — D सत्पि परिवुदो। A परिवुदो। —

l. 7. D अगंगुलीहिं। — C द्विविध semel. A द्विविध २। —

l. 8. 9. D तहिं तहिं। —

l. 10. AB एतो अ अज्ञ°। — AB नुण्णवु°। —

l. 11. D पावरओ। —

l. 13. CD om. अज्ञ। — A र्हो २। —

l. 16. BCD om. च। —

l. 21. BC om. इति et मन्दं semel. D om. इति मन्दं मन्दं। —

l. 22. A ता ज्ञाय पवितामि। —

l. 23. BC भोदे। —

Pag. 7.

l. 1. A सार्वकाल। —

l. 4. D पावरओ। —

l. 13. A मृतः शरीरेण धृतः। —

l. 14. A दान्तिदूददादो। B दारिदूददादो। cf. 6, 8, 17, 18. — C कदर om. दे। —

l. 19. C संक्रामिद। —

l. 20. D विभवस्स। — C पडिवचंदस्स। —

l. 21. B om. अहिअदरं। D अहिअदरमणीओ। —

Pag. 8.

1. 2. BCD पुत्रा । —
 1. 3. D अरण्यो गोबाल° । BC गोबाल° अरण्यो । — वरडा Sskr. वरट et वरटे est vespa. Com. वरटा वीरिणी इति ख्याता ततस्त्वस्ताः । वीरिणी est Hindust. *برنی birni* i. e. vespa. —
 1. 11—14. Cf. Hitop. 31, 11—14. —
 1. 11. BCD et Hitop. द्वीपरिगतः । — Hitop. सत्वात्परिभ्रम्यते । sed cod. P. cum nobis. —
 1. 12. Hitop. निःसत्त्वः । Cod. P. cum nobis. —
 1. 13. B विहितो । C पिहितो । D विहितो । Hitop. निहितो । — A परिभ्रम्यते । —
 1. 14. Omnes cum dramatis nostri tum Hitopadesae codices habent निधनता quod vix ferri poterit. Lassenius ex coniectura विधनता । —
 1. 15. A सुमरिअ २ । —
 1. 17. C परूपस्य । —
 1. 19. Com. स्वन्नानां बन्धूनां जनानां अन्येषामुदासीनानां । —
 1. 20. भवति चेति चकारो हेतोः । वनगमने कलत्रपरिभवो हेतुः । —
 1. 22. BCD गच्छ त्वमपि । —

Pag. 9.

1. 1. BC om. देवदा et habent पा दे पसोदन्ति । — D पा दे पसादं देन्ति (देन्ति) । —
 1. 2. C देवेसु अस्मिदेमुं । —
 1. 3. D pr. m. गृहस्थितस्य sed corr. —
 1. 4. A वापि pro वाग्भिः । —
 1. 5. D तुष्यन्ति देवता नित्यं शमिनां । —
 1. 9. D pr. m. वामदो sed corr. — D दक्षिणपा in marg, deinde दक्षिणपादो । —
 1. 10. A रानवल्लहा । —
 1. 11. D मूतमो । —
 1. 12. BCD अहिमुखावलिदो वज्रो (B वज्रो) दाणिं । Com. कालसर्पस्य मुखापतितो मूषक इव वध्यो भविष्यामि । — C marg. अहिमुखापतितः । D marg. अभिमुखा° । —
 1. 14. C निवर्तयामि । —
 1. 15. A तिष्ठ वसन्तसने २ । C ति° वस° ति° ति° । —
 1. 19. Com. विशदो संचरणलाघवगुणान्वितौ पटू इति यावत् । —
 1. 22. Adscribam verba Commentarii ad primum hoc S'akārae sermonis specimen, quanquam corrupta et quorum emendationem certam non habeo: प्रकारभाषायां चवर्गशिरस्थितो अंतस्था यकार लेख्यः वृष्पृडा तालव्य इति वचनात् स च संयोगः प्रयत्नलाघवात् पूर्वस्य गुरुत्वं न (Cod. ग) करोति । D marg. प्रकारभाषायां चवर्गशिरः स्थितो अंतस्थो य (?) कारो लेख्यः । — A च्छिट (sic) वसं° च्छिट । B च्छिट वसं° च्छिव ॥ (sic). C च्छिट वसं° च्छिट । D च्छिट वसं° च्छिट । Com. च्छिट । —

l. 23. D pr. m. याशि धावशि et corr. °सि °सि। —

l. 24. A मलीहशि। Com. न म्रियसे। AB छिड। C चिट्ठ। D चिड। —

l. 25. A उक्कदि et हुके। — Com. तवप्रशी वराकः। —

Pag. 10.

l. 2. C hic et semper अन्नर्। — ABC चिट्ठ। D pr. m. चिट corr. चिट्ठ। —

l. 3. A गच्छसि अन्निका। — Com. अंतिकान्मम यद्वा अंतिका ज्येष्ठा मे भगिनी। अन्निका भगिनी ज्येष्ठेत्यमरः। —

l. 4. D मोरि। Corrigendum erit मोली। —

l. 5. A भट्टके। BCD भटके। Com. शामिअ भट्टके अ स्वामी स्वामिभट्टारकः। —

l. 6. C वणणे। —

l. 7. A वसन्तसेने २ तिड २। —

l. 12. A छिड २ वसन्तश्रेणिर्। B छिड वसन्तश्रेणिर् छिड। C चिट्ठ वसं° छिट्ठ। D pr. m. चिड corr. चिट्ठ। —

l. 13. A मम्महं। B ब्रह्मणं। C ब्रह्मणं। D ब्रम्हं। Cf. Var. II, 38. S'ak. 35,

14. Lassen. Anthol. 69, 17. — ABC ब्रट्ठन्ती। D ब्रट्ठ°। —

l. 14. BC शयणके। — D णिदिद्वं। C marg. निर्दयं। tum मे foret = मां। Cf. L. p. 432. Com. et D marg. निद्रां। —

l. 16. A रवण°। — AB व्व pro व। —

l. 18. Com. विशेषयन्ती अतिशयाना। Est igitur स्वार्थे णिच् sicut p. 59, 14. et M. 14, 107. —

l. 20. BCD प्रविसृतः। Com. प्रविसृतः प्रचलितः et sic D marg. — D निरुध्यां। Com. न निरुपाधि अयि तु रूपाध्येव। नकारः काको। Legisse videtur न रुध्यां। —

l. 23. Com. नापां शिवाकं टंकादि विन्नं तस्य मोदपाशीलः कामो यस्य कशिका चर्मकाष्ठिका। चौराणां किंचित्त्रया चोपकर्पां भवति तद्वन्न कशोक्ता कशाचाश्रवताउना चर्मसडिका (?) उच्यते। — Com. मश्राशिका मत्स्यभक्षिका। मशकं (sic) शुष्कमांसमित्येके। — ABD लासिका। Com. लाशिका नर्तकी। —

l. 24. एतिश्राशा sic Codices. D in interpr. Sanscr. निर्मासा et in marg. नकटी लोके। Cf. Hindust. *نکته noseless*, et Mahratt. नकटा *that has a snub or squab nose*. Com. निषासा निम्ननासा। — कुल° Com. कुलं शस्त्रं नाशयति पातित्यन्ननात्। — A मंत्रुषिका। —

Pag. 11.

l. 4. A विटन्नपरिधातितेव। D °नखलंउतेव। Com. विटनखपरिमृद्वीपातुल्या मनोहरत्वा च्छब्दवत्त्वाद्वा तुल्यत्वं। विटसदृशी कुंडली। —

l. 6. C काषाज्कपन्त। — A भूषण। D भूषण। — AB सदृदमिस्सं। —

l. 7. BCD दोबदी। —

l. 9. AB वसुप्रश। D वप्रशुप्रश। — BC ब्रह्मिं। — A विप्रश तं। B वि तं। — AB सुभद्रं। —

l. 10—13. De metro Com. dicit प्रतिपादं चतुर्दशमन्त्रत्वात् मात्रासमकं इन्द्रः । Sed apud Colebr. singuli Mâtrâsamaki versus sedecim mâtrâs habere dicuntur. —

l. 11. D बाहिणि cf. L. 434. Littera finalis radice बाद् etiam in hodiernis linguis Indicis elisa est; confer Mahratt. बाणे et Hindust. کہانا. — D मंगमच्छकं. —

l. 12. D एदेहि मंगमच्छकेहिं । Scripsi एदेहिं cum ABC, nam Ansvâras necesse non est positionem faciat. Vide adnot. ad 36, 12. —

l. 13. ABC मलञ्चं । — ABC प्रेवन्ति । D सेवन्ति । — D marg. शुनका मृतकं न सेवन्ते अपि तु सेवन्त एवेत्यर्थः । Com. vero haec habet: शुणाम्ना द्वा मृतकं न सेवते । नकारः शिश्नालने । तेनापि तु सेवत एवेत्यर्थः । e quibus apparet, legisse cum singularem, quem cum metrum flagitare videretur, codicum scripturam reliqui. Cf. L. 434. Nescio vero, rectene scripserim शुनिका in interpretatione Sanscrita. —

l. 15. AB विवेक्षितमुद्दहन्ती । —

l. 16. D रसनाः । —

l. 17. Ad वक्त्रेण D in marg. उपलक्षिता । Com. लक्षिता । —

l. 18. A व्रस्तादुतं । BC व्रस्तादुतं । —

l. 19. BC अन्हेहि । — A अमिश्रालिङ्गन्ती । D अहिग्राह्यन्ती । Confer 12, 10 et वृक्कच्छन्ते 22, 9. —

l. 20. CD वण्णे । — A कुक्कुदेहिं । BCD ०डेहिं ।

l. 21. A जिवं । B नथं । —

l. 22. AB सवेठणं । C प्रवेष्टणं । D सवेठणं । Si recte interpretatus sum सवेठनं scribendum est प्रवेष्टणं । Cf. 127, 12. Sed fortasse प्रवेष्टणं = सवृन्तकं scribendum. Cf. Var. 3, 45. „Cor cum caule“ in ore S'akârac non offenderet. Et sic fere Com. legisse videtur. Dicit enim: श्रोत्रं त्वरितं सवेणं सवृन्तकं . . . सवेठनं सवेठनमित्यर्थं इत्येके । — D हलकं । —

l. 23. B पल्लविम्ना । C पल्लविर् । Confer 12, 9. —

l. 25. D न भेतञ्चं semel. —

Pag. 12.

l. 1. A माहविर् २ । कण्णऊर् २ । मद्गिर् २ । —

l. 3. A इत्थिञ्च । B इत्थियामणो ० । C इत्थिञ्चामणो ० । D इत्थियामणो ० । —

l. 5. ABC इत्थिञ्चाणं । D इत्थिञ्चाणं । — BCD मोडेमि । D marg. et Com. मारयामि । —

l. 6. BC परिञ्चणो त्रि परिञ्चणो । D परिञ्चणो त्रि मे परिञ्चणो । —

l. 8. CD अन्विष्यताम् semel. —

l. 9. Codices पर्दुदिञ्चं । scribe पल्लु ० । — D om. वा । — C पल्लविञ्चं । —

- l. 10. A repetit वा post वशन्तमाश्रं। — D अहिप्रालम्बन्ती ut 11, 19. — ABC को। D को तुमं पलिताइस्सदि। —
- l. 12. C तमद्गं। —
- l. 13. D कुन्दी°। —
- l. 14. D हगे। — Codices ह्ये। —
- l. 15. D °किदं। —
- l. 16. C णं पेक्ख णं पेक्ख। ABD णं पेक्ख २। —
- l. 17. D प्र pro अ। — A मप्रवयके। BCD मस्तके। —
- l. 18. B तुम्भ। CD उम्भ। —
- l. 20. A होइ। — B प्र pro गे। —
- l. 21. A अन्नपाला। —
- l. 23. A मालीइप्पि। BC मालीअप्पि। D मालीअदि। —
- l. 24. AD om. स्वगतं। — BCD भम्ममुष्पा°। —
- l. 25. BD भो pro भोदु। — ABD om. प्रकाशं। — D इमादो ज्ञणादो। — Codices किं चि। — D marg. तव्यते ग्रहीतुमिति श्रवः। Com. तद्दीअदि अन्विष्यते। —

Pag. 13.

- l. 1. A वसंत° pro विटः। — BC श्रान्तं semel, om. पापं। D श्रान्तं २। —
- l. 4. BCD हगे। — AB पुरिषे। D देवतपुलिषे et in marg. दैवतपुरुषः। — B मणुषुश्रो। D मणुषुश्रके। — BC कामइद्वो। —
- l. 5. A प्रका° pro वसंत°। — AD श्रान्तं पापं। B श्रान्तं २। C सन्तं सन्तं। — ABC मन्तेप्पि। —
- l. 6. Com. सतालिकं विटस्य हस्ते तालदानं कृत्वेत्यर्थः। — B भावे semel. — A पेय। B पेत्य। D पेक्ख २। C पेक्ख दाव मं अन्तलेप। Com. प्रेक्षत्वा तावत्। मं अन्तरेण मयोत्यर्थः। इत्येके अन्तरेण चित्रेन अन्योन्यं (leg. इत्यन्ये?) — A शुप्रणिदुदा। —
- l. 7. BCD गणिअ दालिअ। — C णं त्रेण। — D pr. m. भणादि deleta vocali longa. —
- l. 8. BCD हगे। — BD अप्पण्णान्तलं ण पागलन्तलं वा गडे। C हगे ण गामन्तलं ण पागलन्तलं वा गडे। Com. अहं न ग्रामान्वर्गगतो न नगरान्वर्गतः। — C अन्नको। —
- l. 9. D शीत्तं। — BC अन्नपाकेहिं। — A पञ्चाणुपञ्चिहिदार्। B पञ्चाणुपत्तिञ्चार्। —
- l. 10. A om. श्रान्तं। —
- l. 11. A कथमये। — D श्रान्त इत्यभि°। A श्रान्तमित्यवगच्छति। —
- l. 12. A om. वरान्तसने। — AB om. पय्य recte fortasse. —
- l. 16. A सुप्रियं वा omissis rell. BC चाप्रियं च। Confer 120, 23. —
- l. 22. D गुणा। —
- l. 24. गर्भदासो। — Com. जन्मप्रभृति चेदो। —
- l. 25. B तस्स pro ताह। — D चारु°। —

Pag. 14.

- l. 1. D मम अ। — ABC हत्यादो। D हस्तादो। — D ण एषा। — D तथा। — B कलेडु। —
- l. 5. कापोलीमातः। D marg. कापोली कन्यका माता यस्य सः। Com. कापोली कन्यका मातेति देशीप्रकाशः। —
- l. 7. B अधिकि। — BC घटं। —
- l. 8. ABC अम्हहे। — C तप्रा। — ABC घलं। — BC ति। — A तं pro जं। — D सेचं। —
- l. 9. D अब्रतन्तेण। — BC दुस्तपोण उबकिदं त्रेण पिअं। D दुस्तपोण उपकिदं त्रेव्व त्रेण पिअं। —
- l. 10. BC माय। — AC पविठ्ठा। D pr. m. पविष्टा corr. ठ्ठा। B °ष्टा। —
- l. 11. BCD मणि। — C दोप्रन्दो semel. — AC पणठ्ठा। B °ष्टा। D pr. m. °ष्टा corr. ठ्ठा। —
- l. 18. B वप्रन्तत्तेनशेषिअं। —
- l. 19. BC किं चिहं। — D om. यत्। — Com. चिहं भूषणशब्दादि उपलक्षणं मा ल्यग्रन्धादि। अस्ति किंचिच्चिहमुपलक्षयतीति पाठान्तर्यो व्यक्त एव। —
- l. 22. पूरिदाए। — A पाणिआए न - - न पेक्खामि भूषणशब्दं। (sic) — B पाणिआए अश्रुवतं उपा या पे° भूषणं। C उपा पाणिआए शुब्बत्तं उपा या पे° भूषणं। D पाणिआए पा (2 syllabae deletae) तं पेक्खामि (deletum aliquid?) भूषणशब्दं। —
- l. 25. D दृश्यते। —

Pag. 15.

- l. 1. D सौदामनीय। — AB संविलीना। —
- l. 2. A च pro तु। —
- l. 4. A श्रुतं वसं° त्वया। D om. haec verba. —
- l. 5. D marg. et Com. गृहेतं अस्य तात्पर्यमप्याकलितं। —
- l. 6. C °मरिणश्रूदं। BD श्रूदं। —
- l. 10. C गमिअं। —
- l. 12. वाक्खे etc. D marg. et Com. वाक्खं न करोतीत्यर्थः। —
- l. 13. A सहना pro सुहृदः। — स्फातो° D marg. et Com. एकोभवन्ति। —
- l. 14. D पर् स्यायते। —
- l. 18. A संप्राप्ति। —
- l. 19. अल्पच्छदः D marg. et Com. वस्त्रहीनः। —
- l. 20. A शटं et sec. m. प्रिष्टं। —
- l. 22. A बोचामि। — C सुहृदि त्वयित्वा। —
- l. 24. 25. C semper अ pro स। — A सहायिणी। — D रअपिआ। —

Pag. 16.

- l. 2. BCD चेटो pro रद?। —

- l. 3. A पदीबं बलिं अ। — C अहं अवाबुदं। D अहं अवाउदं। —
 l. 5. B मम विअ। D ममवि। om. विअ। —
 l. 9. BCD दुआरेण। —
 l. 11. A वि। — A चतुस्ता०। — B आअत्यामि। D आआमि। —
 l. 13. A अन्वितां २। —
 l. 16. AC चिट्ठदु। B ङ। D corr. ट्ठ sed pr. m. ण?। —
 l. 17. B भाव २। — A गृहिदा २। D गहिदा semel. —
 l. 18. AC भट्ठके। BC भटके। — BCD हमे। —
 l. 20. A चिट्ठ। B विअवट्ठ। C चिट्ठ। D चिटं। Com. अमव्युदासाय सुनिश्चयं करोति युवां द्वावपि तावदेकान्ते तिष्ठतः। —
 l. 21. BC गहिदा semel. —
 l. 23. AB हत्ये। C विन्दे। D ह्यते et in marg. हत्ये। Com. केशवन्दे। — A मिश्रा। B मिश्रा। C मिट्ठा। D मिट्टा corr., pr. m. मिश्रा?। — BCD दोबदी। —

Pag. 17.

- l. 1. A शिरसि। BC शिरशि। — D गिहोदा। —
 l. 2. A शिलोह्वेषु। —
 l. 3. AB लवाहि चंडं। C लवा ऽहिचण्डं। D लवा हिचंडं। Com. लप अधिचंडं अत्युच्चैः हिशब्द एव वा चंडं महादेवं। —
 l. 5. A °मिस्सेहि व्यवसिदं। —
 l. 6. BCD स्वरयोगः। — स्वरसंयोगः exstat Sak. 59, 3. MA. 67, 6. —
 l. 7. A om. तथा। — A दहिं इल्लि०। Com. दधिग्र इति पाठे ग्रो दध् उपरिभागः। — A मज्जलिए। — A णउ pro णल। —
 l. 8. D पडिबन्ने in utraque voce. — A तथा। — BC om. धोए। —
 l. 11. A रंगप्रसंगेन। —
 l. 14. A मन्दमाल्लदेण। —
 l. 15. A अहिअं। B हिअहअं pro हिअअं। — A पुहुफुरा०। D फुहुफुरा०। Com. कुरकुरायति अत्यर्थं प्रकंपते। — D पदीअं। —
 l. 16. BC भो pro भोदि। —
 l. 17. CD भावे semel. — A मणुषो। B मणुषो। —
 l. 18. AB चालुद?। —
 l. 19. AB गिहं। —
 l. 20. BCD पेक्ख semel. —
 l. 23. AB om. किं। —

Pag. 18.

- l. 5. A दे पा- उस्सं। —
 l. 7. D णं। —

l. 8. D सल्लिघ्नः । — C संठ्ठाणघ्नः । D संठाणः । — BC दुक्कणं दुम्पणुस्स । D दुट्ठं दुक्कणं दुम्पणुस्स । —

l. 9. A तयि वि । D om. वि । — A पापं तद्व भव्वं । B पापं त्वभव्वं । — ABC चालुद^० । —

l. 10. D पालकिंदा । — A om. त्रेण । —

l. 11. BCD ईदिसो । — Com. उपमर्हो निग्रहः । —

l. 12. A किदंतस्स । B कदथतस्स । C कयतंतस्स । —

l. 13. A चारित्रेण । — B om. अ । —

l. 18. A श्रान्तं पापं २ । —

l. 20. C नट्टा । — D marg. et Com. शीलवंचना दुश्चरितसंभावना । —

l. 21. A om. कृतांतलिः । —

l. 22. A मये । — BC उच्चालहे । —

Pag. 19.

l. 1. BCD om. आर्यः । —

l. 5. Codices दुरूढः । — B वडुकशः । C वडुकशः । D वडुव्वशः । —

l. 6. A किविषाअं अंतलिं । B शविषाअंतलिं । C विषाअंतलिं । —

l. 10. D पविशोअः । — Com. अशितव्यं भोक्तव्यमपि नास्ति । यद्वा अहिअद्वम्मि (द्वं पि?) अहिकद्वयमपि भोक्तव्यमपीत्यर्थः । —

l. 11. A वि । — B णस्ति । —

l. 17. A ग प्र ग्रे । — BC post ग्रे addunt गम्भदाप्पे । Consentit Com. — BC गम्भदाप्पे । — BCD पुत्ते । —

l. 18. Com. प्रलोको वैश्वदेव्यावृत्तेन । —

l. 19. इन्दउत्ते CD et Com. interpretantur इन्द्रतः qui secundum D et Com. in Vrihathathâ occurrit. —

l. 21. C अश्रान्तायाम् । —

l. 22. BCD मूर्ख आर्यचारू^०

l. 23. Com. कुटुम्बो उपजीव्यः । —

Pag. 20.

l. 3. वसन्तसे^० । —

l. 5. D कथं । —

l. 9. A प्रविष्टा । —

l. 10. D वसन्तसे^० । —

l. 13. BC यदिदं । Com. यदि चेदर्थे चेत् नास्ति तदा गम्यतां । —

l. 14. Codices यदि । — D गच्छसि गच्छ । — BCD हगे । —

l. 16. D अले ले । —

l. 17. A मत्ततशीशका । BD मत्तशीशका । C शीशमस्तका । Com. काकपदशीशमस्तका इति

हताथकार्यप्रवृत्तौ काकपदाकारा ये धूर्तास्तेषां शीर्षप्राया ग्रामपयः तेषां मस्तकभूत धूर्तचक्रवर्तिनामपि प्रधा नभूत एतेनाचारकुलयोराक्षेपः कृतः । केचित्काकपदशीर्षः काकपदवत् पंचधा शीर्षं मस्तकं यस्य पंचेत्युप लक्षणां अष्टकपालः तेनालक्षणायुक्तक इत्यर्थं इत्याहुः । अत्र च मते शीर्षमस्तका इति शकार्वाणीत्वेणा पुनरुक्तत्वं न दोषः । D marg. काकपदाकारा ये धूर्तास्तेषां मस्तकप्रायाः श्रेढाः तेषां शीर्षक प्रधान भूत । [यद्वा काकपदं अशुभसूचकं लिंगं तन्मस्तके येषां तथाभूत ।] अत्र पक्षे मस्तकशीर्षका इति पौनरुक्त्यं शकार्वाचनत्वेन ज्ञेयं । — AC दुष्ट^० । BD दुष्ट^० । —

1. 18. D उपवेसिता । —

1. 21. BCD om. ता । — D उद्देहि । BC उट्ठेहि semel. —

1. 24. D यदा । — C देवमणुजलं । —

Pag. 21.

1. 7. Codices ऋद्धीर् । — CD om. अज्ञ । —

1. 8. ABC दुष्ट । D दुष्ट । — B वडवका । C वडुका । D वडुवका । — A भणशि । —

1. 9. ABC चाहदत्तकं । D चाहदत्तकं । — A णवणालम् । —

1. 10. BCD वशन्तशेषा । — A दारिद्र्य । —

1. 11. BC बलक्कारा^० । D बलक्काराणापुणीयाणा । — BC तुम् । —

1. 12. A पवित्राष्टा । B पविटा । C पविट्ठा । D pr. m. डा s. श्वा? corr. दृष्टा । — ABC हत्ये । —

1. 13. A व्यवहारं । — Com. व्यवहारं विना रत्यनेन व्यवहारनाम्नो नवमांसस्य सूचनं । — Com. लघु शीघ्रं । —

1. 14. D अपिज्ञामाणाह । —

1. 15. AB वेले । — A पेक्क semel. D पेक्क २ । —

1. 16. A गोद्वलित्र । D गोद्वड s. गोव्वड? । —

1. 17. A शुस्त्रे व तलिदे अ हु मंशे । D भडिदे हु मंशे । — Com. पलिरं प्रचुरम् लेहं मांसं तलिधं उन्नपुं देशीत्येके । Confer Hindust. قلند to fry. —

1. 18. D सिद्धे । —

1. 19. A ण दु । —

1. 20. A श्रोणुकं । C श्रोष्टिकं । D pr. m. श्रोणुकं? corr. श्रोस्तकं । — A लयुकं । B लटुकं । D लस्तकं deleta syllaba स्त et in marg. add. खु । Com. श्रोस्तकं श्रोभनं लस्तकं सकपटं । et postea लखं श्रोभनं श्रोस्तकं द्वयमपि श्रोभनार्थमिति प्राचीनटीका । — Verba तथा usque ad ण भणोशि (l. 22.) D in marg. — D तथा । — BCD ह्ये । —

1. 21. Codices बाडिआर् । Com. यथाहं स्वाधीनायां प्रास्तादस्य बालाग्रलक्षितायां कपोत पालिकायां विटंके बालाग्रं मन्त्रवार्णां कपोतपालिका उपरिगृह्येणीति दक्षिणापाये लोकोक्तिरियमिति प्राचीनटीका । — A उक्कविश्रे । C द्दे । — BCD शुषामि । Com. शृणोमि । — BCD अणपाधा pro तथा । Com. अन्यथा यदि भणोति (sic). —

1. 22. A तो pro ता । — A पविटं । B पविट । C पविट्ठ । D पविष्टं । — BCD कञ्चित्यगुडिञ्चं विभ्र । Com. कपित्यगुलिकमिव । — AD मस्तकं । B मस्तञ्चं । C मत्यञ्चं । —

1. 25. AB चेड । — B om. गडे । —

Pag. 22.

- l. 3. A गेण्ह सं। BC गेण्ह। Com. गृह्णातु। — A भट्टशे। B भटके। C भट्टके। D भटके? del. इ et add. in marg. इट। —
- l. 4. A हत्ये। BCD हस्ते। — ABD चिट्ठु। C चिट्ठु। —
- l. 5. A भट्टालके। B भट्टाहके। C भट्टाहके। D भट्टाहके। — ABD भट्टके। C भट्टके। —
- l. 7. Com. पंशि त्वक् मूलकत्वग्वर्णमालोहितमित्यर्थः। —
- l. 9. BD हि pro हिं bis. — AB भुक्कन्नते। —
- l. 12. A ण दु। —
- l. 13. D पिवेदयिद्वो। —
- l. 14. D हुविश्रदि। —
- l. 15. A om अत्त। BC रश्मिश्चा। D र्पिश्चा। —
- l. 16. CD णेट्। —
- l. 17. 18. BC प्रदोषसम्यशीतार्ते। — A ततश्च। — A अभ्यन्तर्यम्। — BD प्रावरकेषा। —
- l. 19. BD प्रावरकं। —
- l. 20. BCD परिज्ञप्ते। — B प्राकारकं। D प्रावरं। —
- l. 21. D et Com. अन्हे। — BD पावरश्चो। —
- l. 22. Com. अनुदासीनं साभिलाषं तदनुवृत्तेष्टाद्योगात्। —
- l. 24. D प्रविज्ञा et sec. m. add. म। —
- l. 25. C तुश्च। D pr. m. तुवन्नन्तरस्स। — Com. अभ्यन्तरगमनस्याभागिनी वेश्यात्वात्। —

Pag. 23.

- l. 1. A नुने pro ननु। —
- l. 8. D om. सा। —
- l. 12. BC दृश्यते। D वर्तते। pro राजते। —
- l. 15. A अणुलत्रा। —
- l. 19. A रात्रिसालसंठाणो। D रात्रिशालो। — A भणदि। —
- l. 21. A एसा कलु समुण्ण सहिलाण्ण। — C दंसणुडिदा। —
- l. 23. Codices अणुलत्रा। — A बलककालाणु°। D बलककालाणु°। —
- l. 24. A ने om. हं। — A पविचिश्चा। —
- l. 25. AB om. स्वगतं। — A °माण त्रि। B °माणं त्रि?। ABD अलंकिदं म्हि। —

Pag. 24.

- l. 2. D पश्चाद्विश्च। —
- l. 3. A अधिअल्लो। — AD ववहलं। — D पिज्जादमाणह। —
- l. 4. A सं अणुबद्धा। — AD वेलं। B वेलं। —
- l. 5. D अयं। —

- l. 11. D अवित्तात pro अपरित्तात । —
 l. 12. B अनुयामि । —
 l. 13. A एदिषा कबु । — BD °पोषाब्रङ्का । C °पोषाब्रङ्का । —
 l. 14. ABC प्रोप्रेण । — D पणमामि । —
 l. 15. A सुसंपुष्पा विभ्र । BC सुखं पणमि । —
 l. 16. BC समाभ्रदा । — B कर्हज्ञासर्ि° । C मेरिसेण । —
 l. 17. BC om. पणमि । — B पसादे om. मि । — A उद्देधसु त्रि । D उत्थेध त्रि
 deleta syllaba post ध । —
 l. 18. Com. प्रणय इत्यनेन संभोगप्रार्थना कटाक्षिता । (?) —
 l. 20. A नद् pro अज्ज । — Com. र्दृष्टेन अनुगृहीतसंभोगेय (?) कारणादिना । —
 A मये । — D एवं । — A भणइस्त्तं । —
 l. 21. C अज्जश्र । — A अपुगेद्वाका । BC अपुगेह्ला । — A om. इमं । —
 l. 22. D अलंकारं । — Com. pro पात्रा habet वामाः अकार्यकारिणः । —
 l. 24. Com. भग्नत्वाद्भक्तकाभावाच्चायोग्यता । —
 l. 25. A अलीभ्रं । — BC पुरुसेसु । —

Pag. 25.

- l. 3. A अपुगिहिदं । —
 l. 4. D भवदोर् । —
 l. 6. D एवं । — C अबह्रीभ्रदु त्रि । — Com. चोरेहिं हरिज्जउ त्रि संधिच्छेदनामूत्तु
 तीयांकस्य सूचनं । —
 l. 8. D वि । पातो । A विणातो । —
 l. 10. A अपुगच्छन्ती । —
 l. 12. A om. मैत्रेय । —
 l. 13. BCD °गामिणीमणु° । —
 l. 14. A तहिं जणेहि । B जहिं तहिं om. जणेहिं । C जहिं तहिं जणेहिं । — A
 चउप्पहोपणीदो । B चउपाहोव° । D चउप्पवहोव° । —
 l. 15. D pr. m. विव्रकित्सं । —
 l. 16. C तत्र भवतीं । —
 l. 17. A om. विप्रवास । —
 l. 18. C वहुमापाय । — BC पज्जालेहि । —
 l. 19. C पज्जालीयन्ति । —
 l. 21. D अविमाणिद । — D अ pro विभ्र । — B णिस्सणोहाओ । Com. सेहो ऽनुरा
 गस्तैलं च । — CD संवुत्ता । scribe संवुत्ताओ cum AB. —
 l. 23. A om. भवतु । D भवतु २ । Com. भवत्वित्युपसंहारोक्तिः । —

Pag. 26.

- l. 2. B सुत इव जलपंके । —
 l. 3. C om. उत्थाय । —

1. 5. A सानुरागं पश्यन्ती निष्क्रान्ता वसन्तसेना । —
 1. 13. ABD om. इति । — C मृच्छकटिके । — Com. इति महामहोपध्यायपृथ्वीधरकृत
 मृच्छकटिकाविवृतौ न्यासार्पणो नाम प्रथमांकः । —

Pag. 27.

1. 2. AD चेटी २ । — C semper अन्तर्मा pro अन्तुमा । —
 1. 3. A om. verba परिक्रम्य usque ad finem lineae 4. —
 1. 4. BD कं पि । — D आलीहन्ती । —
 1. 7. BCD चेटी pro मदनिका । —
 1. 8. C भण्डिदे । —
 1. 9. BCD चेटी pro मदनिका । —
 1. 12. AB चेटी २ । — C पाहादा । D pr. m. ह्लादा । L. p. 267 scribendum
 censet पाहा quia एहा initio vocis pronunciari nequeat. At confer linguas
 Hindustanicam, Mahratticam et Vraja Bhasham. —
 1. 14. C पाहादस्मं । — A ताव pro ता । —
 1. 17. B पुत्यादि । C पुह्योअदि । — C om. ता । —
 1. 18. B om. मं । —
 1. 21. A सुदुदु क्खु तुए । — D om. पर । —

Pag. 28.

1. 1. 2. A अपावगाहिदो s. अपावग्गाहिदो । C अनुगहिदो । — महोत्सवः । —
 1. 5. D om. किं । — CD कोपि । — BC तुवा । —
 1. 6. A कामेदि । —
 1. 7. Inserendum est हंते ante पूम्^० cum AD. —
 1. 8. D किं in marg. — A विह्वह्ववित्थारो । —
 1. 9. A om. वा । —
 1. 10. BCD उम्मावठ^० । — A पपात्रपां । — AD परिचम्र । —
 1. 11. B विम्रत्रदुक्खं । C विम्रोअत्रं दुक्खमुप्पा^० । —
 1. 12. C रत्ता । —
 1. 13. D भट्टदा^० । —
 1. 14. A उत्तापां पा गदा । —
 1. 15. BCD चेटी pro मदनिका । —
 1. 16. BC om. हंते । — A अपुदासीपा । —
 1. 17. C om. अन्तुए । — D तेपा pro जेपा । —
 1. 20. B क्खु सुसेदिठ^० । — AD परिवसदि । —
 1. 21. AB पापम संपुच्छिदा सि । —

1. 22. A सुगृहिद°। D सुगृहिषाम°। —

1. 24. A सञ्चयिर्। —

Pag. 29.

1. 3. A om. verba दलिदूद° usque ad finem lineae 4. —

1. 5. A om. अञ्जुर्। — D ज्ञोपणा et in marg. ज्ञोर्ण। C interpretatur हीन quod probare videtur L. p. 199. Posui ज्ञोपण secundum S. S. 129. —

1. 8. A त्रयि। — कोस non est pro किं स (L. p. 226), sed est adverbium significans किमिति s. किमर्थं। —

1. 9. A °सालिघदि। —

1. 10. D °सारीघन्तो। —

1. 12. BC om. अञ्जुर्। —

1. 15. AD अरे २ i. e. अरे रे। BC अरे। — BC शुक्णणाह। — A लुङः। — B जूतकृ। C जूदकृ। D यूतयर् et superscriptum जूद। — BCD पपलीणु bis. —

1. 16. B गेपह्य bis. — A तिदृष्ट। D तिष्ठ २। — D प्रदिष्टो। —

1. 17. ABC अपटाक्षेपेण। Confer 40, 12. et 97, 25. — A om. संभ्रान्तः। —

1. 18. Codices कष्टे। — D हीमाणहे ante कष्टे। —

1. 19. A मुक्त्वाए। —

1. 20. A मुत्ताए। L. p. 241. formam मुक्क a dialecto praecipua esse alienam affirmans, vereor ne nimium tribuerit analogiae linguae. Nam si con-
tuleris locos Sak. (Chézy) 135, 3. Vikr. (Lenz.) 43, 16. 48, 4. MA 70, 4
(codicum scripturam dico), Ratn. 6, 14. 11, 8. UR Char. 56, 9. Mr. 109,
19, videbis in praecipua etiam dialecto semper मुक्क scriptum esse. Equi-
dem nusquam inveni मुत्त pro part. perf. pass. मुक्क, nam unicum locum Sak.
23, 13. corruptum esse vel monstrum vocis तुम्भ्या ostendit. Scribendum
ibi cum aliis libris किं दाणिं पि तुह् आम्भ्र म्भिः। — BC om. prius विम्भ्रः। Pro
altero विम्भ्र D वि। — Metrum Com. appellat चित्रा त्रिविः। — De sensu disti-
chi in universum hoc quidem dici posse videtur, versari illum in duplici
vocabulorum गर्दभी et शक्ति significatione; quae autem sit altera eorum signi-
ficatio, non plane liquet. Adscribam verba Com. quanquam misere cor-
rupta: गदूदहीति गर्दभानामधेया हा कष्टं नादिताति गदहा इति वराठिका नाम गर्दभा शक्तिके
आथी इति प्रसिद्ध यूतके कपर्दकनामधेये। नवबन्धनान्मुक्त्या इव गर्दभ्या पशुविशेषेण ताडितो स्मि
गर्दभ्या ताडनस्वभावासायतः। अंगरातेन कर्णेना विमुक्तयेच शक्त्या अस्त्रविशेषेण घटोत्कचो भीमसुत इव
ताडितो स्मि शक्त्या। —

1. 21. A लेखक। — A om. ग्रहिम्। BCD सहिम्। — Codices ददूष्ण। —
ABC पद्मदूढे। D पडिभदूढे। —

1. 22. BCD णु। — A शरणं। —

1. 23. D एणे pro एदे। — BD विपडोदेहिं। C विपडोदेहिं et in marg. विपरी
ताभ्यां। —

1. 24. BCD भविस्सं । —

1. 25. A om. तथा । —

Pag. 30.

1. 1. AD अले २। BC अले । — BCD शुवण्णाह । — B बूदककह । CD बूदकह । D पपलीण २ । —

1. 2. BC नेणह semel. D om. नेणह नेणह । — A चिट्ठ २ । —

1. 4. A पातअलं । — A इदं । D इदुदं । — D अलणं । — A अ pro च । — D त्राणि । —

1. 5. De verbo praecito तरु = प्रकरोति cf. Var. 8, 67. et Kramad. 2, 8. —

1. 7. BCD ले । —

1. 9. D यसं । — A सकलुसं । BC अदकसणं । Com. अतिकृष्णं । —

1. 10. C इअं semel. D इअं २ deleto numero २ । —

1. 11. Codices अले । — A विपतोप । — A पडिमशुपणा । D पडिमशुपणं । B मंडि मशुपणु । — C देवउलु । D देउलं । Com. देवकुलं recte, neque cogitandum est de देवालय । Confer Bengal. देधान देफल pro देवधान्य देवफल et Prâcr. राउलं pro रातकुलं । —

1. 12. AB धुत्त । — BD बूदिकह । C बुदिकह । — BCD विपदीवपदेहिं । — D देउलं । — A पविट्ठा । D °दूढे । —

1. 15. D नाटयतः pro निवृत्तयतः । —

1. 17. C पा हु semel. —

1. 18. BCD किलेम्ह । Ex A notavi कालेम्ह sed media आ saepius ibi cum media ई confunditur. —

1. 20. A अहेले । voluitue अले ले ? —

1. 21. Codices °पाअस्स । — Pro हलद् D हद् in marg. द et in glossa दहति । Com. दहति पातयति leg. तापयति । — ABD हउक्कं et D मणुअण्ण utrumque contra metrum, si revera Arya est. — Vocem कत्ता D interpretatur कपर्दिका । Com. habet: कत्ता काउ इति प्रसिद्धः । नादिपूर इति प्रसिद्धयूत इत्यन्ये । — Wilsonus: *the rattling of the dice*. Confer L. App. p. 60. Estne Hindust. کتا kittā quantum? —

1. 22. D सद्दे । — Pro पाउ° quod codices habent, scribendum est पाला° । — A पम्भट्ठइलत्तस्स । B पम्भलत्तस्स । —

1. 23. शुमेलु vocis secunda syllaba corripicnda est, nisi forte delendum est शु । — ABC अंपिणहं । D संपिहं । —

1. 24. A तह त्रिं अ । BCD तह त्रि हु । Com. तथापि खलु । —

1. 25. Ad पाठे D in marg. दाउ इति ख्याता वृतकरोक्तिः । Est Pers. دالو Hindust. دانی iactus aleae. Com. मम पाउ इति अर्था वृतकरोक्तिविशेषः । —

Pag. 31.

l. 3. गोह in familiari Mahrattorum sermone usurpatur de viro adolescente, homuncione. —

l. 4. BC प्रेदण्डा। D marg. et Com. गोहे प्रेदण्डा उमे देशी। (Mahr. पेण्डारी?) — B गृहीदो। C गहीदो। — A दस। —

l. 6. C vocem अज्ज interpretatur अयं quod minus placet. Scripsi cum D आर्य। — CD दइस्सं। —

l. 8. ABD दइस्सं। — A पसादं। —

l. 9. A संपदे। —

l. 10. A किं शिलु पडति। Com. सिल पिउदि शिरः पतति भ्रमतीत्यर्थः। D ad पडदि in marg. पातयति। — B post syllabas पड pergit लोए बडो etc. l. 14. —

l. 12. A सु तुहुं तूदिमंडलीए बडो ऽसि॥ इति घूतमंडलीं कृत्वा तथा करोति। संवा° etc. C एसु तुहुं तूदिअमण्डलीए बडो ऽसि। संवा° etc. Nos scripturam D dedimus, omitta tamen voce एसो quam ante तूदिअर° habet codex. Ceterum D in marg. hanc habet interpretationem: एहि त्वं। एष घूतकर° etc. Com. एष खलु घूतकरमंडल्या बडः। —

l. 14. D verba मंडलीए usque ad अले (l. 16) in textu omitta addidit in margine. —

l. 15. Codices semper स pro प्र। — A से pro एषे। — A समये et दयिस्सं। —

l. 16. A घूतकरः pro मायुरः। — Vocem गन्धु C interpretatur गण्ड। D omittit interpretationem lineae 16 et huius vocis l. 20 et p. 32, l. 5. Com. गंडो लग्नक इति पूर्वटीका। Wilsonus: Give me a pledge then, et deinde l. 20: I will give you security. —

l. 17. BC उपसृष्य pro उपसृत्य। —

l. 20. BCD उपाय्य। — Codices अहस्स। — D गधु। — BCD अहं पि मे। —

l. 22. Codices दोषु। —

l. 25. A om. वि। —

Pag. 32.

l. 2. Codices गमिस्सं। —

l. 3. A दससुवणणं। BC दणसुवणणं। —

l. 4. Codices भट्टालाया। Com. भट्टारका इति मध्यस्थानसंबोधयति। — BCD हा संपदं sed हा in D deletum est. —

l. 5. ABC तयावि। — Codices संपदं। —

l. 6. B मगाहि। —

l. 7. C vocem धुनु interpretatur धूर्त ac si vocativus esset. — D मायुर। — B पिउण एहि bis. — A एहि। C एत्य। —

l. 8. D om. ता। — ABC प्रेदंउआ। D पेदंउ। — AB सुवणणं। D सुवणण। —

- l. 9. A दयिस्सं। BCD दस्सं। —
 l. 12. D मातरं। —
 l. 14. D विक्किअ। —
 l. 15. AB पसादं। —
 l. 16. Codices पण्ह quod CD semel tantum habent. —
 l. 17. BCD om. इति। — A संवाह ante अज्जा repetit. — C अज्जा: विक्किणिध। B विक्किणिध। D किणिध। — Codices in hac et sequenti linea semper स pro प्र। —
 l. 19. ABC कलइस्ससि। D कलइप्पसि। — ABD inserunt संवाह ante गेहे। — ABC हुविस्सं। — A अदयिअ। D अदइ। —
 l. 20. B भोदु स एवं। — Codices एसे। —
 l. 21. D अवअधोलिअ। — Codices आ:। — Codices चारुदन्नस्स। — A वि हउइदे। B वि हउइदे। — Codices एसे। —
 l. 22. C वहुमि। D वहुमि। —
 l. 24. Codices दस्सं। —
 l. 25. D अज्ज। —

Pag. 33.

- l. 2. C युतं। — B नाम तिम पुहं। —
 l. 6. AB ज्ञधं pro लब्धं। —
 l. 9. A सर्वस्वो पावरं। — B ज्ञापर et D दापर pro पावरं। — Ad त्रेता D in margine: तीया। ad दापर = दुअ। ad नर्दित = नादो। et ad कटेन = पूरा। Com. त्रेता तीया इति प्रसिद्धः कारः पावरो द्वय इति व्यातः। नर्दितो नान्दो इति प्रसिद्धः कटेन पूर इति प्रसिद्धः। पावरः पूरः कटो दुअ इति केचित्।
 l. 12. D अवकुंठयामि। — BCD om. इति। —
 l. 14—17. In codice A ordo versuum hic est: 16. 17. 14. 15. — l. 15 et 17. BC खयं pro अयं। Vide *Böhtlingkium*. Sanskr. Chrestom. p. 446. —
 l. 18. Com. तपस्वी वराकः। — BC यो हि। D यो हि deleta ि। —
 l. 21. C दापय। —
 l. 22. Codices दस्सं। —
 l. 24. Com. खलीक्रियते भर्त्यते। — BCD om. इति। — D नन्वहं ददुंरो मोचयामि। —
 l. 25. Com. अनन्तरमनन्तरमिनि (!) जनसंमर्दे प्रवेष्टायावकाशप्रार्थना। —

Pag. 34.

- l. 2. Codices य लब्धं। — BC शिरो। —
 l. 4. BCD अहरहः pro अपि मुहुः। — Com. उद्वर्षणः संवर्षणः। किपाः घाटिरिति प्रसिद्धः। यहरैर्लगुङ्गै-येते कुक्कुरै दृष्वत इति पाठो व्यक्त एक न ध्यायते। न निशेषयत। अरुतो विपु लप्ररोरः तथा कोमलस्याव्यायतो अकृतशम इति पूर्वटीका। e quibus quanquam corruptissi-

mis tamèn hoc mihi videor videre, in aliis codicibus scriptum esse दृश्यते
pro चर्यते et apud antiquiorem aliquem scholiastam inveniri scripturam
अव्यायत (pro अत्यायत) quam ille अकृतम्रम interpretatus sit. —

l. 9. Codices दस। —

l. 10. Ad कल्यवर्त D in marg. कलेवा लोके। Hindust. कलिया —

l. 11. A ददुर्कजा°। C कक्षातल। — D लुटेकृतं। — C भट्टाः। —

l. 12. D पट। — AD दस। B दसु। C दसुशुवणं। —

l. 14. BC स च किं। — BCD दर्शयति। —

l. 15. BC दुर्वणं et D उच्छिन्नो pro उच्छिन्नो। —

l. 17. A भट्टाह. एदश. शुवणु। B भट्टालुएदशशुवणु। C दसुशुवणु। D दशसुवणु।
— A एषु। BCD दस। — BC विह्वु। — Ironice dicit: „Tibi quidem, do-
minc, decem Suvarnac ientaculum sunt, mihi vero tanta pecunia divitiae
sunt.“ Molesta quidem est forma तुर्। nam alias (39, 5. 16.) Mâthuras ge-
nitivo तुह utitur, sed minus etiam placet scriptura A. Com. nil habet nisi
भट्ट इति संबोधनोक्तिः। —

l. 24. D त्रपिदुं। — Com. de duabus scripturis diversis loquitur, sed
codicis verba ita sunt corrupta, ut de neutra quae fuerit affirmari possit.
sic enim scriptum est: अथायं न दृष्टं भद्रं जन्यतु। पाठान्तरे तु अह अथ भद्रकं जन्यं। —
A अकलतो। D अकललो। — AD तुमं। BC तुमं। —

l. 25. D om. पि। — B मायुरे। C मायुरो। D मायुर। — BCD धुत्तो। — B
बुद्धा। — BC मित्या। —

Pag. 35.

l. 1. ABC धुत्त। — Codices तुमं। —

l. 3. Pro तुहं A सु। B तुहु। C तुहु। D तुर्। — D खपिउदबुदो। —

l. 4. A अपक्रामितुं। —

l. 5. BC गोसा° णं एव्वं नेव्व दूदं तुर् सेविदं। B सेवितं। Nostra scriptura ex
AD sumpta est, in quibus tamen पडिसुदिश्च scriptum est. Com. गोसाविन्ना वेप्रया। —

l. 6. B om. —

l. 7. A दससुवणुअं। B दससुवणुं। C दसुशुवणुं। —

l. 8. ABC दस्सं। D दस्सं दाव दस्सं। —

l. 9. A om. मूर्ध। — A न न ममा°। —

l. 11. A ददुर्कं। — BC विप्रतोपं। D id. sed deleta syllaba वि। —

l. 12. AB अले २ i. e. अले ले ut habet D. — C अले अले। — द्विप्यालिअ
confer Mahratt. द्विनाल et Hindust. द्विनाल scortum. —

l. 13. BC अये pro अरे quod D om. — A मागगति। B मार्गगती। —

l. 15. Codices एषु। — ABC पेक्खिअं। D पेक्खिअं। —

l. 17. A पेक्खिअं। B पेक्खिअस्सं। —

- l. 18. A अपक्रामितुं। —
- l. 19. D गृह्य om. नि। —
- l. 20. D om. मया। —
- l. 21. A om. verba inde a मम usque ad भविष्यतीति (l. 23.) — B प्रियस्येन। —
- l. 23. A अनुसर्तीति। —
- l. 25. Codices एसे कस्त बि अपरावुद°। A अवुद om. परा। —

Pag. 36.

- l. 1. C दुयालके। — ABC पविस्सिं। D पविशिसिं। — BCD आलोच्य। —
 - l. 2. Codices सलपा°। — A गदं म्हि। BC गदे म्हि। —
 - l. 3. D शर्पा°। — Com. ठक्केहि पिधेहि। — A दुवालमं। —
 - l. 4. BC चेटी तथा करोति omissis reliquis verbis et lineis 5 et 6. — D pr. m. cum BC, sed delete verbo करोति et addita in margine scriptura codicis A, quam recepi; sed l. 6. D habet अस्तुए pro तुए। —
 - l. 8. D धणीकादो। —
 - l. 10. Codices से। — BD अभयकालपां sed in D deleta est अ। —
 - l. 11. Codices सुदुतु। — A om. syll. वु। —
 - l. 12. B त्राणिमं लोभतुलिदं। A तुलिददेवहेइ। — Codices माणुशे। —
 - l. 13. Codices खलपां। — A कांतालकदे। B कंतालगणो। ने sic. D कन्ताड। —
- L. App. 59 metrum Aryam esse putans, scripsit गडि pro गडे। Sed vel sic versu secundo peccatum foret contra metri leges, quibus amphibrachys e septimo pede excluditur. Molesta praeterea est माणुशे forma. Secundum Com. metrum est Vaitāliya, atque hoc integrum fere habebis, si scripseris, ut feci, माणुजे et कखलपां atque ultimam vocis तुलिदं syllabam brevem metiaris. Nam Anusvaras finalis haud necessario positionem facit, ut monet Com. dicens: पदान्ते इति विन्दोर्लघुत्वं (leg. सविन्दो°)। Confer Lenzii notam ad Urv. p. 201. Ita unum tantum vitium restat. deest enim syllaba brevis in primo versu, quam supplere licebit scribendo त्रिणाणिमं। Ceterum in C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —
- l. 15. A अले २। —
 - l. 16. A ताव. चिअ et ताव. चिअ। Confer मह चिअ 104, 2. —
 - l. 17. A असो pro सो। —
 - l. 18. B घूतकस्मुष्टिप्रहारेण। C दूदकलस्मुष्टिप्रहारेण। D घूतकस्मुष्टिप्रहारेण। — BCD om. असि et D in marg. add. असो। —
 - l. 19. BCD om. ता sed D add. in marg. — A एद्धि। —
 - l. 22. C लाम्बउलं। —
 - l. 23. BCD अदो sed D in marg. इदो। —
 - l. 24. Codices उअरोधेणैव sed D corr. °पोव। —

Pag. 37.

l. 1. B verba को वा अज्ञो bis posuit. — कं वा emendavi pro A क वा।
BCD किं वा। —

l. 2. B विन्तिं अ अज्ञो। —

l. 3. Codices सुणादु। —

l. 4. BC हगे। D pr. m. हगे corr. हगे। — A संवाहकस्त। BCD संवाह्यस्त। —

l. 5. D अज्ञउत्तेण। —

l. 6. Codices सिक्खिदा। et संवुत्ता। —

l. 8. A वसन्त° pro चेटी। — A अब्बि . गिधिपां om. अज्ञेण। D अदिधिधिपां। —

l. 9—13. Codices semper स pro ज्ञ। — l. 9. C आहिण्डकाणां। Com पर्य
दूढकानां (leg. पर्यटकानां) भिज्जुकादीनां। —

l. 10. A आअदे। —

l. 12. C दइअं interpr. Sanscr. दयितं। — A दक्खिणदाए। C दत्तिणदाए। —

l. 13. C फलकेलअं interpr. फलकृते। — D अत्तापां। — C सलणाअ। D सलणा
गदवलङ्गले del. स initiali. —

l. 14. A मदनिका pro चेटी। — A मणोइहंतस्त। —

l. 16. A साहुं हंते २। —

l. 18. A मद° pro चेटी। —

l. 19. 20. D om. in textu, add. in marg. —

l. 19. BC om. तदो। —

l. 21. D ज्ञापिदं pro विण्णादं। —

l. 22. D गुणविहवा। — A om. अ। —

l. 23. A अपेयेसु। B अपेएसुं। — BCD तडाएसु। B °सुं। —

l. 25. BCD initio inserunt अज्ञे। — Codices को। — A तस्स भूअलमिअंकस्त। —

Pag. 38.

l. 1. Codices सो। — ABC श्रेट्ठि। D श्रेट्ठी। — A चउत्तले। — A पायहेओ।
BCD धेओ। — Codices चारु। A दत्त। BCD दत्तो। —

l. 3. D अदो अज्ञस्त। — BC अत्तण केरुं। —

l. 5. A मद° pro चेटी। —

l. 6. Codices चारु। ABD दत्तस्त। — A संकित्रणोण। B संकात्ताणोण। C संकीत्त°।
D संकित्त°। —

l. 7. A शाहु अज्ञचारुदत्त २। BC चारु°। — B पुरुवीए। D पुहुवीए। — A एकके
तुमं वणि om. syll. त्ती। — D त्तीवसि। —

l. 8. D ऊअणदि। —

l. 10. D उपविश्य।

l. 12. 13. BCD सक्काल et सत्तणो। — A होई चलचलेचले। — A पूयिटु। B पूइटु।
— AB बि . आणदि। — ABD विसेसं। — Verba Commentarii, quae huc per-

linent, sic scripta sunt in codice: शककापाधपो इत्यादि मात्रासमकं प्रतिपादं चतुलाचले वधासे इत्यकारत्रयं लघु ऋन्दोनुरोधात्। सत्कारधनः खलु सज्जनः कस्य च न भवति। चलाचलं धनं। त्र यः पूत्रितुमपि न जानाति। स पूत्राविशेषं जानाति। अपि तु जानात्येव। Si vir esset pro अपि scribendum potius esset पि ज्ञाणादि। erit igitur वि praepositio cum verbo coniungenda. De metro turbat me quod Com. dicit, esse Mâtrâsamacum, id quod nullo modo videtur posse expediri. (Confer notam ad p. 11, 10.) Prior versus est Vaitâliyum, atque ad idem metrum alter etiam, ni fallor, erit reducendus. Com. loqui videtur de tribus आ vocalibus, metri caussa correptis; nam corrigendum erit इत्याकारत्रयं। Sed quatenus illae sint, minus certum est. Puto vero legisse cum cum AB विद्याणादि et fortasse पूष pro पूषा। nam ita si scripseris, in altero secundi versus hemistichio iustam habebis Vaitâlyi mensuram ग्रे पूषविशेषं विद्याणादि। Prius vero hemistichium licebit fortasse sanare scribendo त्रे पूतद्दुं विद्याणादि। Nam negationem, quam Com. addit, videtur neque sensus pati neque metrum. —

l. 14. C तद्दे semcl. —

l. 15. AC सवित्री। B वित्री om. स। D सज्जित्री। — A पलिचालिके किदं लि। —

l. 16. D चालीन्ना°। — ABD तस्मिं। C तस्मिं। — BC ब्रूदोपनीवि। D ब्रूदोपनीव।

— Codices संवृत्ते। —

l. 17. D शुवण्णं। — A हरिदं। —

l. 18. A उत्सादिदो। — C मुसिदो। —

l. 19. B om. दे। C द pro दे। — D सहिम्। — A ब्रूदिश्रा। — CD संपदं। —

l. 20. D शुणीम्। — A अ अज्जुम्। —

l. 21. B om. वि। C ponit वि post तद्दे (l. 22.) D pr. m. cum C, sec. m. cum A. —

l. 25. A मदनिका pro चेटी। —

Pag. 39.

l. 1. C मुसिदो। —

l. 2. 6. 11. 14. 18. A मदनिका pro चेटी। —

l. 2. B एदो। — A^r उद्ध। B उद्धे। — BC विसूरअन्ति अ। —

l. 3. BC अहिलहन्ति। C interpr. अभिलपतम्। — BC दुअरम्। — BCD सहि अत्रूदिअला quod D sec. m. corr. in scripturam A. —

l. 4. D वन्दमि। —

l. 5. A होउ। D होदु corr. होउ। —

l. 8. BCD कण्ण। — A तुमं। C तुहुं। — BC रदददद°। — Observa ए breve in अहरेण। —

l. 9. A मम्मह। —

l. 10. BCD मम pro मे। — D वज्ज। —

- l. 11. BC पां मन्तेसि । — C तदिश्रो । —
 l. 12. D कोपि । —
 l. 13. A दससुवपणं । BC दशसुवपणं । — D धाले om. दि । —
 l. 14. Codices कालणादो et हत्याभलणं । —
 l. 15. D पाहि semel. — A पडिबालेदि । —
 l. 16. A et D sec. m. उभो pro मायुरः । — Codices भणेशि । — BC कुल
 बुत्रं । D कुलपुत्रं । —
 l. 17. रमह । Com. रमामहे । —
 l. 18. Verba अञ्जुर् usque ad संवाहकः l. 20. D in textu omisit et sec.
 m. add. in margine. — Codices पडितुट्ठा । — BCD सहिअ^० । —
 l. 19. A गच्छतु । —
 l. 20. Codices परिअण । — A हत्यागादा । D हत्यसदा । —
 l. 21. AD करीअदु । —
 l. 23. B ज्ञोइ pro ज्ञेव्व । —
 l. 24. Codices °दिट्ठो । — BC om. ता । —
 l. 25. D पचुप^० । — A अह pro अहं । — B om. syllabas पा तूदि । — A
 तूदिअरा^० । —

Pag. 40.

- l. 1. A ग्रमणके । BCD श्रवणके । itemque postea in eadem voce. Confer
 112, 14. 173, 10. — A तूअले । —
 l. 2. AD शुमलिदळ्ळो । BC °दळ्ळा । C et Com. interpretantur एतान्यत्तराणि
 recte si sensum respicias. textus videtur voluisse sing. masc. quanquam mo-
 lesta est pronominis forma. —
 l. 4. B कल्लो । —
 l. 5. 6. Ed. Calc. haud percepit metrum. — A वीहत्स । BCD वीहत्तं ।
 D marg. वीहच्छं quod coniectura assecutus est L. App. 59. C interpretatur
 विहत्तं । — Codices त्रपास्स सव्वस्स । — C शोसे । D सोसे । —
 l. 8. C णेदं । D कियणेदं । — A किं भणेशि melius fortasse. Confer Sáh.
 D. 177. —
 l. 9. D वसन्त । — खुट Mahrattice palum s. stipitem significat. — Codi-
 ces दुट्ठ । — D विहिलेदि । Com. विअलेदि विचरति विकलयतीत्येके । —
 l. 10. Pro गन्धाम्ना A नेधाम्ना । B गन्धाम्ना । D गन्धाम्ना । — BC पेक्खिस्सं । —
 B गदु वा किं नम etc. —
 l. 11. A ववशिणदं । D ववसिदं । — Codices °चिठिअं । —
 l. 12. A ततः प्रविश्य कर्णपूरु हृष्टः अपटीन्नेपेण । B ततः प्रविशति अपटीन्नेपेण प्रहृष्टो वि
 कटोञ्जलप्रवेशः कर्णपूरकः om. कर्ण^० l. 13. C अपटीन्नेपेण विकटोञ्जल^० । D पटीन्नेपेण । —
 l. 13. A कहिं अञ्जुअ २ । B कहिं अञ्जुअ । —

1. 14. C कालपां । —
1. 16. 17. omissae sunt in AB. —
1. 17. CD पलितुर्ह । — CD षेदे । —
1. 18. A कषणउर्स्स । —
1. 20. AD कषणउर् । B कषणउर्स्सा । — BCD किं semel. —
1. 22. A महत्थं । B मेत्थं । D pr. m. मेत्थं corr. महत्थं । —
1. 23. B कर्त्ते । — A ओदिपणे । — A उघुर्हं । —
1. 24. A अन्नपोधं । — AB आहृद्द । C आहृद्दु । D आहृद् । —
1. 25. A उण pro ण हु । —

Pag. 41.

1. 2. C ह्यन्ति sed interpr. द्विन्ते । — A मणिकवल्लिन्ना । —
1. 4. ACD कलचलण । B काल० । — BCD पुल्ल । — Pro विन्न BC व्व । D व्वि et in marg. add. अ । —
1. 5. CD अवगहं । — A समासादिओ । — A ते च । B त च । —
1. 6. D कुडिन्ना । — BCD सोमरेहि । Var. 2, 5 vult सोमर् । — D दंतरे । — BC किल्लं । D delevit vocem. —
1. 7. A उघुर्हं । — A ह । D om. in textu, marg. हा । — D वाव्रादिस्सिदि om. ति । —
1. 8. BC अहो पमादो bis. —
1. 9. 10. A विद्धिणविंसंखलाकलाव्वं । B विद्धिणविंसुलसिखलाकलाव्वं । CD विच्छिणविंसुलसिखलाकलाव्वं । Dedi scripturam A omissa syllaba विं । sed fortasse restituendum est विंसुल । Com. विंसुलसिखलापमिति क्रियाविशेषणं । De संखला sive सिंखला dubitare licet. Palice sonat संखला । cf. Clough, Vocab. p. 47. — Codices उव्वहंतं bis ponunt, primum post कलाव्वं deinde post परिव्वाव्वं । — D परिगहिदं । — D om. तं ante पेक्खिन्ना । —
1. 11. ABD अण्णपिडोन्नं । — B सेण pro दासेण । —
1. 12. A नूदिलेक्खन्नं । — BC लेखन्नं । — Verbum उघुसिन्न typothetae errore semel tantum positum est, cum his ponendum erat. —
1. 16. A आहणिहुणु । B आहणिक्कुण । D आहणीउण । — ABC सैल । D शैल । scribe सैल । —
1. 17. A दंतर्परिद्धिदो । D संठिदो । —
1. 18. BCD किंदं । D corr. कदं । — BCD om. तदो तदो । —
1. 19. A om. verba inde a तदो usque ad आसि (l. 21.). — D कषणउर् । — B एत्तिअमेत्तं । C एत्तिअमत्तं । —
1. 20. D पणहत्था । —
1. 21. B उत्तअणो । — A अत्तुएक्केण । — A अमर्ण । — D pr. m. परामिसिन्न । —
1. 22. D पामिसिन्न । — D पावर्ओ । B पाएवार्ओ । — A पिक्खित्तो । —

1. 24. A कण्णऊर् । — D एसे । —
 1. 25. D पावर्ओ । —

Pag. 42.

1. 1. D om. तं । —
 1. 3. ABD प्रावर्क° । —
 1. 6. D पावर्ओ । —
 1. 7. A om. hanc lineam. — D पावर्ओ । —
 1. 8. A कण्णऊर् । — D om. दे । —
 1. 9. C सोह् । —
 1. 10. D पावर्ओ । —
 1. 11. A कण्णऊर् । — BCD om. स । —
 1. 12. A पवत्तो । B पवुत्तो । —
 1. 13. AD उवर्दिण । — D अलिद et in marg. अं । —
 1. 14. C पेक्खेम्ह । —

Pag. 43.

1. 2—5. A सुहणे हु भिच्चाणुकम्पके सामिर् णिङ्गणके पि सोहिदि
 पिसु उणा दव्वगव्विदे दुक्कले क्खु पलिणामदालुणा
 अत्र अ तिउसाहु विटं तिन्निउ तिन्निउ ग्रंणो णिणलक्खले
 अलसवहुआ तिन्निआ णा जणाह दलिदूद तिन्निउ
 अत्रि अ कुणाउअं णा रोर्द पढुमकलअं असर्द
 सत्तणो णा सा गव्वद् अंचललंअ पढुम एक्कद्
 श्रश्रपलक्क etc. (l. 6.)

B सुहणेहुं अत्रि अ ।

तिउसाह विटं तिन्निउ तिन्निउ ग्रंणो णिणलक्खले ।
 अलसवहुआ अ तिन्निआ णो जणाह दलिदूद तिन्नि ॥
 अत्रि अ कुणाउअं रोर्द पढुमकलअं असर्द ।
 सत्तणो णा सा गव्वद् अंचललंअ पढुम एक्क ॥
 श्रश्र etc. (l. 6.)

C सुअणो हु भिच्चानुकम्पके सामिर् निङ्गणकेवि सोहिदि
 पिसुणो उणा दव्वगव्विदे दुक्कले खु पलिणामदालुणो ।
 सुअणो हु कुभिच्चपालर् धणाहीणो अपहू वि सोहिदि
 पिणुणो उणा दव्वगव्विदे णा अ लङ्घीविह्वल्लव्विदे ।

अपि च । श्रश्र etc. (l. 6.)

D (fol. 13. b. lin. ult.)

सुअणो हु [कुभिच्चपालर् धणाहीणो णा पटू वि सोहिदि । पिसुणो उणो]
 णिणलक्खले अलसवहुआ अ तिन्निआ (finis fol. 13.)

Verba, quae uncis inclusi, pigmento luteo illita sunt, atque in eorum locum in margine adscriptum est:

[मिञ्चाणुकंपके सामिह् पिङ्गणके पि सोह्दि ॥ पिमुणो उपा दाव्गळिदे दुक्कले क्खु पलिणाम दाहणे ॥ अवि अ। तिउत्तए विंठ तिन्निउ तिन्निउ बह्मणे]

Deinde, post vocem तिन्निआ in fine folii 13, sequitur fol. 14:

ए णा णणाह् दलिदुद तिन् (sec. m. ति)उ। अवि अ॥ कुणाउअं पा रोअइ पढुमका (sec. m. क) लअं अस्स सि (corr. स) इत्तणेण सा गळइ अचलं लअं पढुम ए (suprascr. ण) (अवि delet.) क्कइ। सस्स etc. (l. 6.)

Com. मुञ्चपोत्यादि वैतालीअं सुअणे इत्येकारो वुः इंदोनुरोधात्। et deinde, post interpretationem Sanscritam distichi nostri, खलु यस्मादर्थे। दुष्करो यतः अतः परिपा मदारुणः।

Recepi primum distichon codicis A, reieci vero eiusdem disticha alterum et tertium, quae neque in codice *Wilsoni*, quem litteris consului, neque in Commentario exstant. In altero disticho sermo est de rebus acerbis seu molestis, quarum prima est त्रिपुषाया वृन्तं caulis plantae vulgo Teori dictae (est convolvuli species), reliquae perspicuae sunt. In tertio disticho de scriptura et sensu incertus sum. —

l. 6. D सस्स et pr. m. पसत्त pro पलक्क। — D सक्कि। —

l. 7. Pro पसत्ते A et D sec. m. पलत्ते। —

l. 8. D पसत्त et सक्कि। —

l. 9. CD सहविअ। — D दोसे et सक्कि। — Com. प्रअपलक्के इत्यादि शक्करो ज्ञातेः पलक्कां लम्पटः। et deinde, post interpretationem Sanscritam, additः अमिरि-क्कदातुत्वं दोष एवेति तं च मम स्वामी न त्यजतीति भावः। —

l. 10. Codices चाहदत्तस्स et सुणिदुं गदस्स। — Com. गंधर्वं गंधर्वं गीतमित्यर्थः। —

l. 11. ABD तज्जाव। — Codices वाहिदुआरसा°। D corr. वहि°। —

l. 12. Codices सुविस्सं। —

l. 14. B साधु भाधु रेभि°। C साधु साधु रे°। — BCD रेभिलेन। —

l. 15. D °त्थितरत्नं। — BCD कुतः। —

l. 20. D om. गेहं। —

l. 21. A om. syll. हो। — D भावे। — CD रेभिलेन। —

Pag. 44.

l. 1. B मम दावेहिं। — BD इत्योआए। —

l. 2. A सक्किदं। — A पठन्तीये। C पठन्तीए। — BC काअली। — A सक्किदं। —

l. 3. C पठन्ती। — A दिह्ठआ pro गिह्ठी। — A अधिपअं। — BC सुशुआअदि। —

l. 4. C काअली। — D बुह°। —

l. 5. AD दहं। — AB एअदि (राअदि?) —

l. 6. A वअस्स सुह्ठु खलु। — D भावेरे° गीतं। —

l. 13. D. om. syll. मृ। —

l. 14. AB मृदु। —

l. 15. BC रणद्धि°। —

l. 17. A °वीहीरे। B आबपांतररहाविताहीए एहं om. सुहं। C आबपांतररहाविहाएसु
interpr. Sanscr. आपणान्तरस्थाविभागेषु। Com. आपणामध्यस्थाविभागेषु। D pr. m. रहा
विहाए del. रहा et corr. वीहीए। — A बि bis. —

l. 18. BC सुता et sic Com. — A गहं। B गेहे। — A एसो पि। —

l. 19. A अवसास दंतो। —

l. 20. A चन्द्रो। —

l. 24. C बहुमापाया उद्धेहि interpr. उद्घाटय। Videtur numerum २ pro
vocali ३ accepisse. —

Pag. 45.

l. 1. A अज्ञमि°। D अज्ञामि°। C अज्ञमिनेत्र शल°। — A शलसंज्ञाए। —

l. 2. A ता दाव दुआवअ। — BC जे देमि। in D जे deletum est. — BC om.
अज्ञ quod D in marg. add. —

l. 3. Codices आसपो पिसी°। —

l. 5. C बहुमापाया। D बहुमा°। —

l. 7. B अज्ञ मिनेत्र bis. — A गे- pro गेपहे। —

l. 8. BCD पुत्रो sed D corr. उत्तो। —

l. 9. Scribe गेपहदि। BC गेपहेदि। — BC मं उपा। — A धोवावेदि। B सोचा
वेदि। C दोधावेदि। D corr. धोवावेदि। —

l. 10. BC वर्धमानकः om. च। D वर्धमानस्तु। —

l. 15. BC om. पिट्टिद। Radix Pracrita पिट्ट् significatione ताड् superest
in Hindusth. پيٹنا et Mahratt. पिटणे। —

l. 17. CD तुमुं। —

l. 18. A डुडुहो। —

l. 20. Codices धोस्सं। —

l. 21. Codices सुवपण। — A मुह pro तुह। — Codices रत्तिं। —

l. 23. A उल्लअणीए। —

l. 24. BCD पुत्रो sed D corr. उत्तो। —

l. 25. B वअस्स अस्स अअन्त°। — BCD चतुःसा°। — ABD पवेसामि। —

Pag. 46.

l. 2. A प्रविशय। D प्रवेशय। — Com. प्रकाशनारी वेशय। —

l. 3. A तत् pro तस्मान्। —

l. 4. AB बिट्° निद्रां नाटयति। चार्ह° तं तस्य etc. D cum AB sed om. बिट्°। —
A संक्रम। BC संयम। D corr. संक्रम। —

1. 5. A भञ्जं । —
 1. 9. B om. syllabas नाह्येन ख । —
 1. 18. BC घनतिमिरुद्धसर्वभावा । Com. षटलं वृद्धं रोगभेदश्च (?) । तारा नक्षत्रं अक्षक नीतिका च । — A न जननीव । —
 1. 21. A इदं ति pro इदं वदन्ति । — B om. syll. पु । — A स्वप्ने मि च यद् ।
 D स्वप्नेषु यद् । —
 1. 22. B om. syll. श्रव । —
 1. 24. A कृतौ । —
 1. 25. A कस्मिन् देजे । CD कस्मिन्द्देजे । Confer 51, 15. —

Pag. 47.

1. 3. B जीषीकि pro जीर्ण क्लृ । —
 1. 4. D न च । —
 1. 5. AD नित्यादित्यादर्शनोदकसेवनेन । D corr. सेचनेन । — D सेविता प्रोटूषिता । —
 1. 6. D °क्षीपाभूयिको° । A मूषको° । —
 1. 7. A om. इदानीं । —
 1. 9. D इष्टिका° in utraque voce. — BC om. तु । —
 1. 10. Scribere volui cum D इष्टका° । A इष्टकार्षणां । BC इष्टिका° । — B om. तत्र । —
 1. 11. A पप्तव्या° । B तप्त° । —
 1. 14. AD om. यत् । B श्रवो द्रव्य वि° ? । —
 1. 21. A भास्करानन्दिने । —
 1. 22. A आयः pro प्रथमः । —

Pag. 48.

1. 2. A उपर्णां । BC उपकर्णाद्रव्यं । D उपकर्णां dcl. द्र । — A हि अस्मद्वि° । —
 1. 7. A कर्म मारुते । C समारुभे । —
 1. 8. D हा धिक् । —
 1. 9. A पुनः कर्ममारुते कृत्वा etc. —
 1. 11. D सुवर्णपिपित्ता । —
 1. 12. D सुर्णरे° । —
 1. 14. BC प्रतिपुरुषं निवेष्टयामि । D pr. m. प्रति° विप्रयामि del. वि et add. in marg. तावत्प्र । —
 1. 15. ABD कार्तिक्यायेति etc. Com. इति । —
 1. 16. BCD द्वारं pro कपाटे । — C जीर्णत्वाङ्गहस्य । —
 1. 17. 18. BC कु नु खलु ॥ सलिलं गृहीत्वा क्षिपन्सशकं । D cum BC sed in marg. add. verba quae ex A recepimus, excepto क्षिप्न् quod cum A mutavimus in प्रक्षिप्न् । —

1. 19. BC इदानीं परीक्षे किं। D ut videtur परीक्ष्य sed del. —
 1. 20. Com. लक्ष्यसुप्तं व्याजसुप्तं। —
 1. 22. AD निप्रवासो। — AB सुविप्रदः स्वल्पान्तरं। C सुवि^० स्वल्पान्तरं। D सुविप्रदः
 स्तुल्यान्तरं। Com. तुल्यमविषय (scr. म) मन्तरमन्तरालो यथा स्यादेवं वर्तते। —
 1. 23. BC नाभ्यन्तरं। —
 1. 24. D अस्त। —
 1. 25. ABD लक्ष। —

Pag. 49.

1. 2. BC नाट्याचार्यस्य। —
 1. 4. B भूमिस्थं। C भूमिष्ठं। D भूमिस्थद्वयं। —
 1. 5. BD भूमिस्थं। — A भवतुं न प्रक्षि^०। C om. भवतु वीजं। —
 1. 6. A कुचिदपि ऽप्य स्फारी^०। —
 1. 8. A भाग्नवं। —
 1. 11. A सत्येवेतद^०। B सत्येवेतलंकरणा^०। — CD अलंकरणा^०। —
 1. 12. A तुल्यावस्थकुल^०। —
 1. 16. A अनतिक्रमणी मम। BC om. मम। — D भाग in marg. —
 1. 17. BCD om. तत्। — BC गृह्णाति। —
 1. 18. BC post धार्यते inserunt: तं तावत्प्रवेशयामि। तथा कृत्वा। अग्रे निर्वापितः
 प्रदीपः। —
 1. 18. 19. A एष मुक्तो मया वचैवास्य दीपोपरि मंडकेर्विचित्रैर्विरचयति। B एष मुक्तो मया
 कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलं विचरति। C cum B, nisi quod habet दीपस्योपरि। D
 एष मुक्तो मया कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलैर्विचित्रैर्विरचयति। —
 1. 19. D एव pro एष। —
 1. 20. C धिक्कत^०। —
 1. 25. C मे ऽग्रहस्तः। —

Pag. 50.

1. 1. BCD om. इति। —
 1. 3. Verba प्रणयः . . . महाब्राह्मण (l. 6.) D add. in marg. —
 1. 4. AB द्दाणिं। C दाणीं। D द्दाणीं। — D विणिज्जिक्किपाद। — BC अहं सुहं। —
 1. 6. BCD स्वपिहि वर्षशतं। —
 1. 7. A ब्राह्मकुलं। D ब्रह्मणस्य कुलं। —
 1. 13. A ममापि शर्वि^० नाम। —
 1. 15. BCD गृहालुंचने। —
 1. 18. A डुडुमो। B डुमो। C डुडुमो। D डुडुमो et corr. डुडुमो et sic corrigendum
 est, ut nunc video ex AK. (Lois.) 52, 11 nota d. Nam डुपडुम s. डुडुम
 est serpentis seu lacertae species. Wilsonus (H. Th.) vertit: a mule in a defile.

1. 23. A सायए। B शालाए। D शालए। —
1. 24. BCD दीसइ। —

Pag. 51.

1. 4. C णिक्कमति। —
1. 5. BD उत्थेहि। —
1. 7. Verba किं . . . दासोए (l. 9.) D add. in marg. —
1. 7. 8. B चोरं कप्पिअ। C चोरो कप्पिअ सन्धिं। — BC om. त्ति। —
1. 10. D om. धोए। — A om. किं भणासि et habet ह दुदिअं। — C विअ
pro बि quod D add. in marg. Corrigendum erit पि। —
1. 11. Codices उद्घा°। C °उडि त्ति। — ABD ति pro त्ति। —
1. 14. AB भोः। — A भअवं। —
1. 15. CD कस्मिनुद्देशे। cf. 46, 25. —
1. 18. D उपरित्तन quam scripturam Com. etiam commemorat. —
1. 23. D अयं। — A दुवहिं। —
1. 24. BC अण्णाथा। — A इह। — A उत्तअणोए। — BCD ponunt को ante
अम्हाणं। —

Pag. 52.

1. 3. BC विसव्ध। — Corrige सुणं। —
1. 8. C अणुसोचेमि। —
1. 9. A णिक्कामयिस्सामि। —
1. 11. A सर्वं pro सव्व। — A मित्रेओ itidemque l. 12. —
1. 12. BCD om. क्खु। A खु। — A मे किदं। — A om. तं। —
1. 13. BCD अण्णाथा। — BCD पुत्तेण। —
1. 15. BCD om. बि। — BCD किं ता pro तह बि। —
1. 18. C भो ज्झा। — A भण्णिदो सदिलो। B सि bis. D om. syll. सी। —
1. 20. BC ते प्रियं। —
1. 23. BC पिणं। —

Pag. 53.

1. 1. A उपागतः। —
1. 2. BCD तुमं बि sed in D बि deletum est. —
1. 3. A उपागदो। —
1. 5. BC वयस्य कः अद्दा०। D pr. m. वयस्यति om. कः अद्दास्य deinde delet.
वयस्य add. in marg. कः अद्दास्यति। — D मा। —
1. 7. D om. कटं। —
1. 10. B अबलविबिस्सं। — A केपा दिपां दिपां केपा ण°। —

1. 12. D अधिधास्ये । —
1. 15. A om. गदुअ । —
1. 18. A अन्नकलद । —
1. 20. D वेप्रयातन । —
1. 24. A अन्नकलद । —
1. 25. A परिकलत्तो । —

Pag. 54.

1. 1. B उज्जअणीए । — D एवं । B एव्व स मन्त° । — B दल्लिदाए । D दल्लीदुदादाए । — D इदिसं । —
1. 2. ABC निअवत्थ । — A भवं । — B काअन्त । —
1. 3. B पडिदत्तलेहिं कीलसि । —
1. 4. C ओपडीए । —
1. 5. BC om. एसो । —
1. 10. A उपसप्प । —
1. 12. C अत्तं वन्दामि । — A पुरत्थिमासुहो । B पुरत्थिअ° । D पुरत्थीअ° । Com. पौरत्थमासिमुहो पौरत्थ्याभिमुखः पूर्वदिगवलंबितमुख इत्यर्थः । —
1. 13. A पुरत्थिमा° । B पुरत्थिअ° । — A om. म्हि । —
1. 15. BC om. भोदि । — CD पोदं । —
1. 16. Scribendum cum AD अत्त अहं कलु । — A रअणाइहिं et sic corrige. B सइहिं । CD सइहि । Com. रअणसब्बिं यट्टिकाभिधं व्रतं । अरअणयट्टिकानाम ग्रीष्मव्रतमित्येके । — A उअवसिदा । D उप° । — BC आसिं । — D तहि । —
1. 17. BC सो अणपडि° । D pr. m. सो अ ण del. अ । — BC पडिगहिदो । —
1. 18. A रअणावालिअं । BCD रअणमालिअं । —
1. 19. D गहिस्सं । —
1. 21. BCD मं pro तं । —

Pag. 55.

1. 4. A वस्स । BC om. वअस्स । D pr. m. भो जं दे del. जं दे et add. in marg. वअस्स जं दे । —
1. 7. A द्रव्य खीद्व° । —
1. 11. D न च । —
1. 12. BCD वसन्तसेनायाः सकाशं pro वसन्तसेनागृहं । —
1. 13. BCD आत्मीयं pro अस्मदीयं । — ABC विसम्भात् । —
1. 16. A चतुःसमुद्द° । D चतुस्समुद्द° । B चटुस्समुद्दस्स सार° । —
1. 18. A वयत्थ मैवं । —
1. 20. C तस्यै तन्मह° । B तस्यै तन्म° । — D मूलं । —

1. 22. B वर्धमानक २। D om. वर्धमानक। — D दृष्टिका^० et corr. इष्टिका^०। —
D सुहंतः। —
1. 23. D परिवत्वावाद्^०। — BC न यस्य pro नृपस्य। — BCD रक्षां। —
1. 25. D अकित्रिणो। —

Pag. 57.

1. 2. AD आणानं म्हि। — BCD अस्तुआसआसं। — A एसा अ अस्तुआ। —
1. 3. BCD चित्रफलहं। Cf. 59, 7. 69, 19. —
1. 4. AB उप^०। —
1. 6. D चित्राकदो। —
1. 9. AD कयं। —
1. 10. B नुणिरुद्धा। C मुसिणिद्धा। — BD अणुलगा। —
1. 11. D मअणिष्ट वं। —
1. 14. ABC अलीअ। —
1. 15. BCD दक्खिणो। —
1. 17. B आअं pro हिअअं। —
1. 18. D किं पि। —
1. 19. D नहि^०। — B उअहसणीअ देक्खामि। C उअहसणीअदां दिक्खामि। —
1. 20. D अस्तुष्ट वं। C एवं। — BCD अअलाअणो। —

Pag. 58.

1. 1. A उपमृत्य प्रथमा चेटो। — AD अवगुठणं। —
1. 2. A गच्छंदि। C गच्छेत्ति। —
1. 4. BC दस pro सद। — A साहस्सिआओ। C साहस्सिउ अलंकारुड। —
1. 6. BC को उण से। —
1. 7. BC राअसालसंठाणो। D राअउलसंठाणो del. उल et add. in marg. सालो।
A राअसालो। —
1. 11. BC किं ति। D किं त्ति। — BCD अन्नं। —
1. 12. D एवं। — C अं pro अद्। — A जीवन्तीं। C जीअन्तीमिच्छसि। —
1. 13. BCD एण पुणो अहं अजाए। — B आणाद्दव्वा। CD आणाअिद्दव्वा। A
आणाद्दव्व। —
1. 17. A निप्रायां। —
1. 18. Corrige cum AD रत्तान्। —
1. 22. B om. यः। — B निरीच्यते। —

Pag. 59.

1. 3. D om. नारो। — C त्रिवर्तितम्। —
1. 4. B om. पार्श्वी। —

18/10/24

l. 7. BCD इमं दाव । — B चित्तफलहृत् । — A सन्नपरीर् । — D याबिन्न corr. ठाबिन्न । —

- l. 8. A वेणहं । —
- l. 9. BC अं तं । —
- l. 11. BC om. नु मयात्र । —
- l. 13. A om. दृष्ट्वा । —
- l. 18. BC मदनिके semel. —
- l. 19. A सखिलो । C सखिलउ । —
- l. 23. D पुरिसेण । — C om. अ । —
- l. 24. C दीद्विठ् । — D आपीवंति । — BC पिज्जाअदि । —
- l. 25. AB रमादु २ । —

Pag. 60.

- l. 1. A पोदिङ्गदो । B पोदिङ्गेदो । C पोदिङ्गेदो । — BCD सदूदाबिस्सं । —
- l. 4. A कियपोदं । CD किं पोदं । — D सप्रंको । —
- l. 7. B पढमारुहस्सं । —
- l. 8. C निःक्रयेण । D निःक्रयेण । —
- l. 9. B कयं । — BC मत्तं वंधिणी । — Post सुणिस्सं BCD addunt इमिणा गवक्खेण (D गवक्खेण) ओवारिद (C उवारिद) सरीरा (D शरीरा) —
- l. 11. B संङ्गदो । C सङ्गदो । Com. मम इन्दो ममाभिलापः । — BCD अत्यं च । — Com. अभुत्तिस्सं अप्रेय्यां स्वाधीनामिति यावत् । — D करिस्सं । —
- l. 12. D अय सखिल । — A एत्तिको । C एत्तिउ । D एत्ति । —
- l. 13. BC मोअस्ससि । D मोअस्ससि et superscr. चङ् । —
- l. 15. C भूस्तेन । —
- l. 16. ABC अय pro अय । — A om. मया । —
- l. 17. C पसपा । —
- l. 19. AD इत्थि° । — D कलवत्तस्स । — Codices कालपोष । — A बि । —
- l. 20. A पिक्खिन्नं । —
- l. 22. D शरीरे । — C चारित्रं । —
- l. 24. A अलणउचारित्तो । — D चारित्तस्स pro चारित्तो सि । —
- l. 25. BC करन्तेण । D करेत्तंस्स । — BC आचरित्तं । —

Pag. 61.

- l. 3. A कांचनमथायेत्ता° । —
- l. 5. B om. कार्या । —
- l. 8. BC अप्रकाशो । Com. अनुचितः प्रकाशो यस्य सो ऽप्रकाशः । —
- l. 9. BCD अलंकारो अयं च । —
- l. 10. BC उन्नपोहि दाव पेक्खामि दाव । — D om. पेक्खामि । —

- l. 12. A om. निव्रय । — BC om. सखिलम् । — BC पुरुषो । D id. sed del. ह । —
- l. 13. BCD कुदो दे एसो । —
- l. 16. D पिक्किपिस्तसि । —
- l. 17. A अय pro अयि । —
- l. 18. Codices चारुदत्तस्येति etc. —
- l. 19. BCD समाश्रवसिहि semel. —
- l. 21. D अन्त । —
- l. 23. D post समाश्रवस्य repetit verba किमिदानीं व्वं । —
- l. 24. BCD कर्न्तेण । —

Pag. 62.

- l. 2. BCD न कश्चित् । — BC om. तत्र । —
- l. 4. BC सत्यं bis. —
- l. 5. CD पशुप° । —
- l. 6. D पित्रं २ । —
- l. 10. D वक्ष्यामि । — B पुमानं । C अय मानं । —
- l. 14. D याति । —
- l. 15. BCD कामो अग्निः । — D प्रणये धनः । —
- l. 17. Vocem अवेष्टो C interpr. अवेष्टः । —
- l. 18. BCD शर्वि° । सर्वथा । —
- l. 22. BC तु pro तु । — B दातव्या । —
- l. 25. BC तु pro च । —

Pag. 63.

- l. 4. A रीचीव । —
- l. 5. B om. syll. हृ । D हितार्याः । —
- l. 11. D वेष्टयाताः । —
- l. 12. Corrige भवसि । — C om. इति । —
- l. 22. C इयार्थ । —
- l. 24. A कथं । — A अन्नाग्रपान्तेण । —
- l. 25. A °चिष्टिदं । —

Pag. 64.

- l. 5. BCD शास्त्रैरेवोप° । —
- l. 8. BC et D pr. m. कथयति । —
- l. 12. B साहसो । —
- l. 13. C गुणाखं । —

1. 14. C वेदं । —
1. 15. D किं नृ । —
1. 16. A नीतिवित्ररुमे ° e quo conieci विरुहं । Reliqui libri omittunt नीति°
एतत् et habent तथाप्यन्य etc. —
1. 17. BCD सो pro एतो । — A उग्राम्रो । —
1. 18. A उग्राम्रो । —
1. 19. A हुविम्र । —
1. 22. D सोपि । — C अज्ञो । —
1. 25. A अण्णाहा । —

Pag. 65.

1. 1. D सासुहु । — AD मयपिर् । —
1. 4. C नाम pro मार्ग । —
1. 5. BC om. हि । —
1. 6. BC तुहगमणं । D तवगमणं । —
1. 8. BCD om. अज्ञ । —
1. 10. C केरुं । —
1. 11. Codices वि । — BCD त्रपामि । —
1. 12. C झुदि झुदि । —
1. 15. BCD om. सवैलक्ष्यं । —
1. 17. C दूरस्यं pro दूरत्त्यं । —
1. 19. BCD अज्ञो षोदु । —

Pag. 66.

1. 2. A मदणिआ दव्वा । — C दे दिवि pro देदि ति in interpr. Sanscr. vero
ते ददातीति । —
1. 3. B एत्थ pro एत्थं । — A अवगच्छद्वं । — B अवगद्धिद्वं । C अवगव्विद्वं
sed in interpr. अवगन्तव्यं । —
1. 4. BCD अये विज्ञातो । — BCD om. अर्थ । —
1. 7. D गुणायुक्तो । —
1. 10. B शम्भोर्लंघितमुत्तमांगं । C शम्भोर्लंघितं लंघितमुत्तमांगं । —
1. 13. Codices सज्जं sed Kumbhilakas Magadhice loquitur. —
1. 14. A सुदिच्छं । C सुदिद्वं । — BCD मं करेहि । — BC दिपासि et C interpr.
दक्षासि । —
1. 16. BC रुदती । — C परिचक्षिं interpr. परिच्युतास्मि आर्यायाः । —
1. 17. B सपद तुम ज्ञेय वदणीआ et deinde आर् om. ह । —
1. 19. A भयै । —
1. 20. D सुदृष्टिः । —

1. 24. A प्रत्ययर्त्त्रि° । —
 1. 25. BCD पालकेन रात्ता । — Corrige घोषादा° । — BCD क्षिपूः pro बद्धः । —
 D स्वेषु semel. —

Pag. 67.

1. 1. C अग्रमन्त्रमैर्भ° । D अग्रमैर्भ° । —
 1. 3. C कलत्रवांश्वास्मि । — BCD om. आः । —
 1. 10. A अद् । BCD भद्र pro अयि । — BCD उद्वसितं pro गृहं । Com. उद्व
 सितं गृहं । —
 1. 12. BCD प्रियां । —

Pag. 68.

1. 2. C दिट्दिम्ना । — A वडसि । — A चार्दत्तस्स । B चार्दत्तसन्नासादो । —
 1. 5. AD वन्धुरेण । —
 1. 7. A प्रविश्य । —
 1. 8. Codices भोः । —
 1. 10. B त्राणेण । —
 1. 11. BC केर्के । — BCD ंदुआर् । —
 1. 12. BCD अवलोक्य । — A किट्हरिदोव° । B किट्हरिदोव° । —
 1. 13. BCD विविह (D ध) सुअन्धकुसुमोवहारचित्तलिद° । Pro चित्तलिद (cf. 71, 19)
 noli putare scribendum esse चित्तलिहिद quoniam Com. interpretatur चित्रलि
 लित । — A भूमिआआस्स । —
 1. 14. BD कोटूल । — ABD दुरुपणामिद । C दुरुपामिद । — Codices लंबिदैरा
 वण । — BD ङमाअद् । C ङमाइद् । —
 1. 15. B समुददन्ति । C समुदद° । —
 1. 16. BC रण pro राअ । — A om. पवणाबलन्दोलणा । — D इदो इदो । —
 1. 17. B वहेणो उवसोहिदस्स । —
 1. 18. B तोरणध्वण । C °ध्वण । A °ध्वणाखम्भ° । —
 1. 19. A मंगलकहसाभिरामोहववास्स । — A पिअभेज्ज pro दुअभेज्ज । —
 1. 21. A भुवण । — BCD दुआर्स्स । — BC मज्जत्यस्स । —
 1. 22. C बलाद्दिट्ठि । —
 1. 23. B एद इमं । C एदु एदु इमं । —
 1. 24. BC प्रविश्यावलोक्य च । ही ही भोः इध बि पठमे पओदूठे सत्ति° । — AD भोः ।
 — A सच्चाआओ । B सत्यदाओ । C सउहाओ । D सइहाओ । —
 1. 25. D सुट्ठि । —

Pag. 69.

1. 1. D om. पासाबन्तीओ ओ । — D मुहुअन्देहिं । —
 1. 2. B पिअज्जाअन्ति । C पिअज्जाअन्ती । — A पिदूदाअदि सुहोवविट्ठो । —

1. 3. A सदाहिणा । B संदणा । — C फलमोदपोषा et Sanscr. फलमोदकेन । — BC भक्खंदि । —

1. 4. A सुदासवणादाए । —

1. 5. D इमं बि । —

1. 6. C दुदियपप्पोट्ठे । —

1. 7. D णद pro णोद । — C विसाणाबद्धा । — A पवहणा । D पवहणा del. ण । —

1. 8. C कुलिणो । —

1. 9. AD सैरिहो । — BC तुल्लस्स । — A मल्ल om. स्स । —

1. 11. A दंढं बद्धो । — BC मिश्रो । —

1. 12. A कूलत्विश्र । B कूरयिश्च । C कूरचुश्च et Sanscr. भक्त्युतधृत (leg. घृत) मिश्रं । D कूरव्विश्र । Com. भक्तैलधृतमिश्रं । Voluitne D कूरट्ठिश्च? quod melius fortasse est quam कूरत्विश्र । Conf. Var. 3, 10. et Palicum अट्ठि pro अस्थि Clough, Vocab. p. 35, 24. — A पडिक्खीअदि अदिमेत्यपुरिसेहिं । B ut nos, et sic C, excepto पुरिसेहिं । D pr. m. ut videtur पडिक्खीअइ मेट्ठपुरिं deinde litterae इ मे mutatae sunt in दि et in marg. additum अदिमेत्य ita ut scriptura codicis A proveniat. Dubius sum rectiusne मेट्ठ scribatur. Confer vocabulum Sanscritum मेठ apud *Filsonum* et Palicum हत्थिमेण्डो apud *Clough*, Vocab. p. 48, 9. —

1. 15. ABC तईए । —

1. 16. A वेसणाणिमित्राइ । — C अथ । —

1. 17. B पासाअपीवे । — BCD चिट्ठइ । — A सारोणं मणिमअं । D सारोणं मणिमअं । BC एद अ मणिमअं । Scripturam सारोणं sumpsit e verbis Commentarii : स्वाधीनमलिभयग्राहीसहित पासाकपीत्वं । सरित इति पात्रे प्रसारितमित्यर्थः । स्वाधीनमकृत्रिममिति प्राचीनटीका । — BC सहिदं °पीठं । —

1. 18. A विग्गहीचदुरा । — D चतुरा । —

1. 19. A वित्त pro चित्त । — B फलहअग्ग । C फलअग्ग । D फलहअग्ग । —

1. 20. BCD om. अ । — D भोदि । —

1. 21. D एदु semel. — Nescio cur non scribendum sit चउत्थं । ita enim h. l. habet A, et lin. seq. AB. — BD om. पप्पोट्ठं । — D पविसदु इह अत्तो । et C interpr. Sanscr. प्रविशत्विहार्यः । —

1. 22. AB चउत्थे । —

1. 23. A तुअदि । — D जलधारा । — D किण्ण । —

1. 24. D कांस । — A महुर् । —

Pag. 70.

1. 1. BC et D pr. m. परिमासेणा । —

1. 2. BC अदिमहुर्अइ । D corr. c. A. —

1. 3. A पअदीअदि । Corrigendum videtur पढीअदि cf. 44, 2. 3. — ABC ससिंमारओ । — C ओवाग्गदा । — C नेह्णुति । —

1. 7. BCD एपादणकरो । — A आहर्द् । —
 1. 8. A धूमृगा² । BC धूमृगरेहिं । — C पिचसन्नाविज्ञमाणि । —
 1. 9. BC दुवार । — A ओमासाबेदि । BC उत्सुसाबेदि । D pr. m. उद्दसाबेदि et corr. उमासाबेदि । Hoc recepi et interpretatus sum उपासयति „venerationem meam, studium meum movet“, sed dubito num recte fecerim. C interpretatur: उत्सुकयति sed hoc praeiure foret उत्सुसाबेदि s. ओसुसाबेदि Var. 3, 42. Com. habet रोमाचय । नं सं voluit रोमाचयति मां । — D सहिज्ञ⁰ । —
 1. 10. BC हृपिदादिश्रो । —
 1. 11. A बहुविहाहारविहारं अन्यतो ऽवलोक्य (l. 13.) omissis verbis interiectis. — CD पचन्ति च । —
 1. 12. B वाट्टिञ्च । C वट्टिञ्च । D वट्टिञ्च । — B भुंनुनु । CD भुनुनु । —
 1. 13. BCD ऽवलोक्य च । —
 1. 14. C om. अ तं । — A सगाअति । BC सगोअदि । Corrige सगाअदि e. D. —
 1. 19. D ऋषोष्ववाच्या cuius scripturae Com. etiam mentionem facit. —
 1. 20. A et D sec. m. ललामाः । B ललाम विलसामः । Com. ललामः विलसामः । लल विलासे भोमादिकः (?) । अनुप्तासानुरोधेन उलयोरैक्यं ललाम इति पाठे श्रेढा इत्यर्थः । —
 1. 22. C एदु semel. — A एदं इदं पोदं । —
 1. 23. D om. च । — A पोदं । —
 1. 24. Pro अमुं B अञ्चं । C अञ्चं । — A सुवणणरुअकम्पणणा तोर्⁰ syllabis पाणं ut videtur transpositis. D रअणणं । — A विणिक्कितादं । B विणिक्किक्कितादं । —
 1. 25. A दरिअति । B दरिसेति । — A योन्निअदाल⁰ । — B पदालअ । Com. प्रदालक । — Pro पुष्क A पुणण । B पुम्म । C पुस्त । D पुप्प । cf. L. I. 261. —

Pag. 71.

1. 1. C कक्केतर । Com. कर्केतर et deinde पुलकककर्कतरो मणिविशेषौ । — A पज्म । C पद्म । D पउपम । Cf. p. 77, 13. Var. 3, 64. — A विसेसाहिं । —
 1. 2. BC सिण्णपो । — D pr. m. घटिज्जन्ति । —
 1. 3. AB रत्न । — A सुत्तरण voluit सुत्तरण । — BC वेदुरिआइं । —
 1. 4. D साणिज्जन्ति । — C सुक्खजिअन्ति । — Pro ओल्लविद (nam ita scribere volui) C अविद । Confer Sanscr. ओल s. ओल्ल et Mahratt. ओल्लवणो made-facere. —
 1. 5. BC कुम । D कुकुम । — BC सालोअदि । D सामरोदि voluit सारोअदि । Com. सामोअदिः आर्दीक्रियते । — C सेरलत्तअं । Com. सेलल्लुअं कस्तूरिका । — D विस्तारीअदि । —
 1. 6. BCD कामुकाणं । — A तोओलअं । —
 1. 7. B पिब्बोअदि अ । C वीअदि अ । D del. अ । — A अपावअं । —
 1. 8. BCD मद्दा । — D ⁰पुत्तदाराविता । —
 1. 9. D गणिअत्तपो om. हिं । — D जे in marg. —
 1. 10. A पोअन्ति । —

1. 11. A पञ्चोद्वहं । —
 1. 14. BCD पारावद । — BCD बम्हणो विम्र । — D मन्दं pro सुतं । — B पददि ।
 CD पठदि । —
 1. 15. A गृहदासी । B घरादासी । —
 1. 16. A कुकुरकुरादि । — BCD मदण । — A अणोअफुल्ल । B °पुल । C °प्फल ।
 — B पट्टुठ । C पट्टुठ । sed est = प्रट्टुठ । Com. प्रट्टुठ । —
 1. 17. BCD परउट्ठा । — A पागहंतेसु । —
 1. 18. C लाचआ । — BC आलविम्रंति । D आलबोअंदि । — AD कविजला । C
 पंजरकविंजरकवोदाः om. rel. — BD कबोदा । —
 1. 19. C om. तदो । — C विन्नलिदो । Confer p. 68, 13. —
 1. 20. AB कर्ण । — C पक्कक्खे° । —
 1. 21. BC पोणोकिदा । —
 1. 22. B पत्तादो । C पत्तादो । — AB परिभामन्ति । D परिभमन्ति । — AC बुढ । —
 1. 23. B इदो तदो तदो । — Codices भोः । — BCD पत्तार्अं sed D add. ए
 in marg. —
 1. 25. BD गणिआहं । — B पडिभसदि । CD पडिभासदि । Corrige c. A पडिहादि । —

Pag. 72.

- A om. l. 1—4. — l. 1. AC एदु semel. —
 1. 2. D om. च । — D पावर् del. अ । —
 1. 3. B अधिग्रं । — B °लंकिदो दि अंग° । —
 1. 5. BCD अग्रं भादा । —
 1. 6. A केत्तिकं । —
 1. 8. A तह वि फुल्लपावारपावुदा उअपाहनुवलणिकिअओ अणाहिगमणीओ etc. — B
 तह वि ढमसाणा । C पमसाणा । — C वीवीए । —
 1. 9. C एपा । — A का (om. फुल्ल...नुअलणि) किअन्न° । — D का पाउदा et
 in marg. add. फुल्लपावार । —
 1. 12. A कर्दुहायिणीए । B कर्दुहाइणीए । Com. कर्दुहाकिन्याः । कर्दु इति पाठे
 अशेषाकाभ्युहरणप्रवृत्तः । कर्दुः ब्राह्मणवत् । sic. Incertus sum de utraque voce, ita-
 que interpretationem Sanscritam, quam C praebet, recepi. —
 1. 13. C इहु । —
 1. 14. BC उअहस pro उअक्खिअ । — BC अत्तिअं । —
 1. 16. A om. lin. 16—18. — Vocem उअअरेण C interpretatur उपकारेण ।
 Com. उपकारेण । —
 1. 19. BCD om. आ । — BC इदिसो । —
 1. 20. CD ण्ठरो । Scripturam ठो ढः Var. 2, 23. falsam esse, ex eu-
 phonia videtur concludendum; scribendum erit ठो ढः ut S. S. 61. —
 1. 21. D om. एअ । — BCD गत्तिअ pro अत्तिअ । —

1. 22. BCD मर्दि। — A सञ्चाल। — D corr. पत्रनिम्न। — De metro incertus sum. Com. qui plerumque metri nomen exhibet, nil habet nisi सी धुसुधामरेत्यादि। et statim addit श्रुंउतातिविशेषः vocem सीधु explicans. — Editor Calc. non animadvertit, versus esse. —

1. 23. ABD ज्ञापावन्ता। —

1. 25. BCD et Com. येम्पणिम्मलत्रले। —

Pag. 73.

1. 1. C त्यणणीश्रं वत्तहणा sed interpr. c. nobis. D यण। — ABD ज्ञापावन्ता। — BCD मणहरणा quod C interpr. मणोहरणि। —

1. 2. A बहुवृत्तं। — C °पञ्चोद्धमवणं। —

1. 3. A एत्थं। D एकत्थं del. क। — C तविद्धं। —

1. 4. B गणिहरो। C गणिग्रहरो। — A भवणा। — B परित्यंदो। C परिच्छेदो। D परिच्छेदो। —

1. 8. BCD सस्तिरिअदा। — BCD कुमुमाजत्यरोविदणोअदाद्या quod D corr. in scripturam A, excepto द्याद्या। —

1. 9. A णिमित्ता pro णिमिदा। — BC जुवति। D जुवदि। — C सुवणा। — B सहंगलिअा voluit सेहंगलिअा quod CD habent. —

1. 10. A णोवमालिअा। — Corrige c. A कुरवअादिमो°। B कुरकअादिमो°। CD कुरवअादिमोअा et D corr. अदिमेअा। — BC प्पहुदि। —

1. 11. AD लहुर्। addidi Anusvaram. B लहुर्। C लहु। — A °वणासस्तिरोअाकदं। —

1. 12. A कमलर्रोत्पलेदि। —

1. 13. C दिहिअा। — BCD post दीहिअा addunt: अवि अ। —

1. 14. Ed. Calc. non percepit versus. — A एसो असो असोअा°। — D वच्छो। —

1. 16. BC भोदु pro भोदि। — B om. अज्जुअा। —

1. 17. BCD दिद्धिअं। —

1. 19. A अंए। — BC वैत्रेय। —

1. 22. C अयि। —

Pag. 74.

1. 2. BC om. सुद्धु quod D in marg. addidit. —

1. 5. B सीसे। —

1. 8. A मये। — BC विस्समादो। — A अज्जणाकेरिणि। —

1. 9. A सहोअो। — D राजावहाअारी del. हा et add. in marg. त्य। De significatione incertus sum. C interpretatur राजावश्यकारी quod vix probandum erit, sive litteras spectas, sive sensum. Com. habet: वाचवन्तहारी वर्तिकः haud melius. Sed neque id, quod ex coniectura posui राजापात्रकारी poterit ferri. Recurrit idem locus p. 88, 25. —

1. 11. C दिष्टिः । — B वृद्धतिः । —
1. 12. BCD कथं चोरेण अब्रह्मं सोपडी° om. पि । — A बि quod correxi. —
1. 16. BCD post अलंकारं addunt विचिंत्य । —
1. 18. BCD एदं pro इमं । —
1. 19. B कथं । —
1. 21. A सन्नहिर्पाद° । — D मकरंदविद्यो । — BCD विपणाब्रेशि । —
1. 22. A मह । — BCD बि । —
1. 23. B आगमिस्समिति । CD आगमिस्सामि त्ति । —
1. 24. A तर्हि । —
1. 25. A भो pro भोदि । — A भि पिअन्ती° । C एणोअन्तीअदु । —

Pag. 75.

1. 4. C दुद्दणिं । —
1. 6. A उदयंति । —
1. 8. B लहु semel. C लहुं semel. —

Pag. 76.

1. 4. Com. अपाकृतं निरस्तमनभिनन्दितमिति यावत् । —
1. 5. C अन्तरीक्षं । —
1. 7. In cod. D lineae 11—13 ante lin. 7 scriptae sunt, sed numeris additis indicatus est ordo quem reliqui codices habent. —
1. 16. C दटा pro दृटा । —
1. 19. Com. व्याविष्टैर्भानैः । —
1. 20. D आकृतः । — D correxit अनुमतेः । —
1. 21. ABD गगनं । — BCD विप्रलेपितैः । —

Pag. 77.

1. 1. Com. धृतराष्ट्रचक्रसदृशं नष्टचन्द्रार्कत्वात् । —
1. 2. Com. वा इवार्थे । —
1. 3. C इवार्थं । —
1. 4. C चर्ये । —
1. 8. 9. BCD जदो या (C न) कथा कदा अणया । —
1. 9. Corr. अणादरेण c. AD. — BCD किं बि । — A एवमेव गहिदा । —
1. 10. Codices ऋद्धोए । — A एव्व बि quod mutavi in एव्वं पि । BCD या तए (D ताए) अहं (B om.) भणितो अन्न etc. —
1. 11. D विसमीअदु । — A मल्लकेपा । BCD मल्लकेपा quod D corr. in मल्लकेपा Com. मल्लको भाजनविशेषः । — BCD पाणीअं । — BC om. पि quod D add. in marg. — BC et D pr. m. पिबिअ गच्छीअदु । D del. syll. गच्छी । —

1. 12. A मुहं त्रि। BCD गणिआए मुहं कलु etc. D add. in marg. मुहं पेक्खस्सं सनिर्वेदं। —

1. 13. BCD पटुमिणी। — D सुवण्णकारो। —

1. 14. D गणीअन्ति। — D संभावणीअन्ति। —

1. 16. A पिअस्सो। D पिअवस्सो। — C उअविट्ठो। —

1. 17. BC भोदे। —

1. 18. BCD om. कथं। — C सुहन्ने। — BC मैत्रेयः प्राप्तः। —

1. 20. D उप°। — C उअविट्ठो। —

1. 21. C कथयत कार्यं। —

1. 22. C विणट्ठं। —

1. 23. B om. तया न। —

1. 24. A एत्तिआ। D एत्तिआ। — AD भाअथेआ। —

1. 25. BCD अंतलिं pro हत्तं। — D pr. m. पडिच्छिआ? corr. पडिच्छिआ। —

Pag. 78.

1. 2. BCD कथं ण विणट्ठं। — BCD अनुत्तपोदस्स। — D om. चोत्तिं अअहदस्स। —

1. 3. D अयमु°। — AB चतुस्समुदुद। — BCD रक्षणमाला। —

1. 5. BCD om. पय्य। —

1. 6. C न्यासे। —

1. 7. A मौल्यं। —

1. 8. A एदं त्रि। —

1. 9. B पउत्तोअवारिदं। C पउत्ताअवारिदं। — D मुदंहे। —

1. 11. C °पञ्चवाआ om. दो। —

1. 12. AD पविट्ठो। — BC विअ लेट्ठुआ pro ले°विअ। — BC दुक्खेण उण।
A पित्ताकरोदि। — Verba पसंगादो (l. 11) usque ad गणिआ (l. 13) in D repetita sunt in marg. sed scriptum ibi लेट्ठुआ et उण deest vero भो वअस्स। —

1. 13. C काअट्ठअो भिक्खु। — BCD रासहो अ। —

1. 14. A तहिं तहिं। — AD दुआ। C दुट्ठा। —

1. 15. D सर्वपरि°। —

1. 24. In A quattuor lineae inde a वयमयेः usque ad प्रकाअं (p. 79, 2) bis scriptae sunt.

Pag. 79.

1. 1. BCD पिअस्सदि। — C मए विणिआरि° et in interpr. Sanscr. मया त्रिवा°।
D पिआरियंतस्स। — C वट्ठिआ Sanscr. वृद्धा। —

1. 2. A prima vice om. वामो et secunda vice habet कामो वामो। BCD वामो कामो। —

1. 3. AB भणिअं। D भणिअं। —

1. 4. D °तुष्टा। — A अपरं अमागिदं। D अवरं। —

1. 5. B आअपपादि। C आअमिस्सदि। D आममिस्सदि। —

1. 8. A माणवहे। Com. अवेध माणवे इति हे अयेत अपमच्छेत्यर्थः। —

1. 9. C वस्सदि। — Codices पुट्ठि। —

1. 10. BCD हलक्के। —

1. 12. A वंसं। — Pro वाए dubito num recte posuerim Sanscr. वामि। C et Com. habent वादयमि। — ABC सत्त। — BC द्विदं। — ABC सुसदुदं। D सुगदुदं। — A om. वादे pro quo BC वाए। — ABC सत्त। — D पादं et in marg. तीं। —

1. 13. B om. गोअं। D गोयं। — D गये। — A म्दुदहस्साणुअं। B ग्दुदहस्साणुअं। C ग्दुदहस्साणुअं। D ग्दुदहस्साणुअं। — BCD को। — BCD तुंवह। — C पाएदे। —

1. 14. C अपात्र। — Codices वसंतसे°। — BCD om. तं। —

1. 15. Codices चाहदत्तस्स (B °स्य)। —

1. 16. ABC एसे। — A चाह°। — A हक्ख°। — ABC चिट्ठदि। D चिड्ठदि। —

1. 17. C एसे विसे। D om. शे। — A दुष्ट। BD दुट्ठ। C दुट्ठ। — A वदुके। B वदुव्वक। D pr. m. वउव्वके? corr. वदुके। — D कथं। —

1. 18. A दुअए। B दुअले। CD दुवाले। — A हक्ख°। — Codices एदस्स। — A दुट्ठवउअस्स। B दुट्ठवउव्वकस्स। C दुट्ठवउकस्स। D pr. m. दुट्ठवकस्स? corr. in marg. वउअस्स। —

1. 19. C गुटिकाः। D गुटिकां। —

1. 20. A चेठिदं। B वेठिदे?। C वेठिदं। D वेठिदं corr. वठिदं। —

1. 22. 23. A पातिअं चेत्। —

1. 24. BCD om. आ। A आः। — D पुत्त। —

1. 25. BCD दंउअट्ठेपा। —

Pag. 80.

1. 2. D °वीतेनाकृण्य। —

1. 4. CD मं ण pro ण मं। — Codices अवराए। —

1. 5. Codices लोदुह। — D om. पुणो वि। — Codices ताउस्सं। —

1. 6. D कुंभिलओ। — AB उप°। —

1. 9. A अये। — A अन्धअले। —

1. 13. D दुभिकल। — C काल। —

1. 14. B om. सा। — C एअ शा अति। D एअ शा अति deleta syll. बा। —

1. 15. BCD post विअ addunt सुएहु quod in D deletum est. — C किं काकाअसि। D del. किं। ABD काकाअसि। —

1. 18. CD भणिस्सं। —

1. 19. Codices दइस्सं। —

1. 20. A मोतुं। B मोदुं। D et Com. मोडुं। Confer Bengal. मोड et Hindusth.

گور gor. —

1. 21. Codices कस्सिं। — ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —

Pag. 81.

1. 2. ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —

1. 5. D ते। — Codices दस्सं। — BD का (C को) post गामाणं। — Codices सुसमि°। —

1. 6. Codices रक्खन्नं करेदि। —

1. 7. C रद्दा Sanscr. रद्धा। Posui रत्ता quod sensus postulat, neque impedire videtur, quod modo रक्खन्ना dictum erat; invenimus enim in lingua Hindust. ردها et ردها et Com. ad Var. 3, 30 dieit एवमादयः। —

1. 8. BC अरे। —

1. 9. D संदेहे। — A om. विचिन्त्य। —

1. 12. A om. चेट्सुपगम्य। — BCD पुत्ता। —

1. 13. C एककप्पि। D °स्सिं। —

1. 14. Codices मेना। —

1. 15. BC पडिअत्तिन्न। A पडिअत्तिन्न। D pr. m. cum BC, corr. c. A. —

1. 16. D सेना। —

1. 17. D मुख। — ABC वडुठ्ठका। — C corr. वडुळ्ळका। pr. m.? — D पादादं। — ACD पडिअ°। B परि°। —

1. 18. A परावृत्त्य। — CD सेना। —

1. 19. C विठः pro चेटः। — BCD om. मुक्ख। — Codices अक्खरं। — D पादादं। — A पडि°। BCD परि°। —

1. 22. A चारुदत्तं। —

1. 25. B तो pro ता। — CD दुवारे। —

Pag. 82.

1. 3. BC तद् मे। A इमेडा। Scripsi c. D तद् मम। — B वअणो णे ण। — D पत्तिअसि। — B तो। —

1. 4. BCD पुत्ता। — C कुम्भील्लन्न। —

1. 6. D कयं pro कयय। —

1. 7. A द्दात्ता शा। BC द्दात्ता सा। — Codices वसंतसेणा। —

1. 8. BCD चारु° सहर्षं। — A न कदाचिदपि। —

1. 12. 13. C अन्नादत्ति। —

1. 18. B वेणेषा। D वेणेषा। —

1. 22. A प्रणयन्ती। D प्रणयनि। —

1. 24. D पश्य semel.

Pag. 83.

1. 5. B पंकाक्लिन्^०। —
1. 7. AD स न्यासः। C संन्यासं। — ABD दृत pro वृत। —
1. 8. BCD संतिष्ठते pro विश्राम्यति। —
1. 14. BCD उपलभ्यतां। —
1. 15. D विदग्धोपल^०। —
1. 17. A गर्तन्तु वर्षन्तु। —
1. 18. BC रमणाभिमुखाः। —
1. 19. BCD पश्य semel. —
1. 21. AB खनित। —
1. 24. A om. syll. ता क। —

Pag. 84.

1. 1. BCD बलाक। A पतांक। —
1. 3. A चुते। —
1. 6. B कर्त। —
1. 7. A om. भाव। —
1. 11. C हुता। —
1. 14. BCD सधारा pro सरागा। —
1. 15. A पश्य २। D om. पश्य। —
1. 18. BC प्रास्यांक्त्वा। D corr. प्राप्तांक्त्वा। pr. m.?
1. 21. A पयुनरैः et sic D corr. —
1. 22. C प्रोड्डीय। D प्रोड्डीय et in marg. त्या। — A सोदाढं। —
1. 24. BCD समुन्निष्ठते। —
1. 25. A पश्य २। —

Pag. 85.

1. 1. AB नष्टं क्षपा^०। —
1. 2. A क्षपानष्टदृष्ट। B ०दृष्टनष्ट। C ०दृष्टसुदु। —
1. 10. A पश्य २। —
1. 14. AD खं विहसतीव। —
1. 15. BC शतोद्धारिणा। —
1. 16. C विष्पष्ट। — D निःस्वनेन। — C धूर्ण। —
1. 17. B नीलै नीलै सोद्विर्जल। —
1. 19. C गच्छन्ती। —
1. 24. A om. अपि च। —
1. 25. D om. शक्र। — C मोतमो। —

Pag. 86.

1. 3. A om. inde a गर्त usque ad syllabam त्रि 1. 6. —
1. 5. D यदि वा। —
1. 6. D अपि pro अयि। —
1. 7. BCD अलमलमुपा°। — D om. उपका° तवेयं। —
1. 10. A भुवनो°। —
1. 12. BCD मात्र एव तं। —
1. 16. D प्रसीद् त्वं च। — C om. ultimum च। —
1. 23. A भयवं। — D भवदीर्। —
1. 25. C चत्त। B वत्त pro इत्त। —

Pag. 87.

1. 1. A भवदि pro भोदु। —
1. 2. 3. D om. प्रकाशे। एवं भवतु। —
1. 6. A तपास्य pro पपास्य। —
1. 7. D पुण्य। —
1. 10. A ब्रूदिअरे। —
1. 12. B तुल्यकल्हकल। C तुल्यपां सुकल्हकलवा°। D pr. m. c. C, corr. in scr. A. —
1. 13. A त्रहिं वा पोरुअदि। —
1. 17. A om. ब्रूदिअर्। — D अपि। — C सुहो Sscr. शुभः। —
1. 19. BCD दे पार्°। —
1. 21. A अत्रि ब्रूदि° अद् सुहो। —
1. 23. A अद् pro अयि। —

Pag. 88.

1. 3. D उपवि°। —
 1. 4. C om. वसंत° et habet आसीनाः। —
 1. 13. D भोदे pro भोदि। —
 1. 14. BCD किं त्रि। —
 1. 16. 17. Corrige cum AB चन्दालोर्। C चन्द्रा°। D चंदलोर्। — D अंधारे। —
 1. 18. C उल्लसो Sscr. उल्ललो। ABD उल्लसो quod mutavi in उल्लसो = ऋगुक्।
- Confer p. 90, 21. et M. R. p. 10, 10. —
1. 19. A णिउणेत्ति et sic corr. D. — B भणाहि। C भणाहि। —
 1. 20. D कित्तिअं। —
 1. 25. D om. अ। — C नहिअो। — Confer p. 74, 9.

Pag. 89.

1. 1. D मन्तिं। — Post मन्तीञ्चिदि A pergit ता किं (l. 4.) omissis verbis चेदो usque ad णिङ्गाञ्चिदि। —

1. 2. Post syllabam ता vocis ताव D pergit किं दिह्ठ (l. 4) additque in marg. व एदं etc. — B त्रेळ्वं। —

1. 4. D om. चेदो। — BC णिङ्गाञ्चिदि। —

1. 5. BCD सिष्य। — A om. दिह्ठि। —

1. 8. A om. मेहे। —

1. 11. C प्रसुतो। — A सत्वं। D सत्यविडु?। —

1. 12. B बम्हणोष। CD बम्हणोष। —

1. 14. Corrige भो पुच्छामि णं। —

1. 19. D om. किं ante वयं। —

1. 20. Corrige एळ्वं। —

1. 23. BCD न कदाचित्प्रिय (D वं) निवेदनं (D दिनं) निःक^० मया। —

1. 24. Codices ^०लीयकमिति ॥ अन्नं गुनी^०। —

Pag. 90.

1. 2. A om. भो कटे। —

1. 3. A त्रीवितैरादित। —

1. 7. C om. syllabam ल्यं। —

1. 8. BCD om. वयस्य। —

1. 11. A विस्मितानां। D स्म corr. स्मि। —

1. 13. A अतिमेतं। D अदिमत्तं। — A संकथिदेण। —

1. 14. C द्वाण?। C एहाण। — D प्राडिआ। —

1. 21. A अदिमत्तं। — BD उल्लुभं। C उल्लभं Sanscr. उद्यतं। Confer p. 88, 18. — D अन्नाणं। — C दंसेति। —

1. 23. C हसारमन्तो। D pr. m.^२ corr. ओस्त^०। —

1. 24. D om. चि। — BC वित्यार्वारि^०। D pr. m. cum BC scd corr. रि। A पत्तिष्पो। C पत्तणो। —

Pag. 91.

1. 1. C भिन्ना। —

1. 3. D वियुक्ता। —

1. 7. D मेघा अवन्ति। —

1. 11. B om. वीजि। D उपतोवितं। —

1. 13. A रक्ता कांतमिकावांतरं। —

1. 18. D दासिर्। BCD पुत्र। —

1. 21. A अविरतं om. धारं। — C प्रतद्भदाः स्फुरन्तु। —

Pag. 92.

1. 4. A चेदि। B वेहि। — C संचयनं। —
1. 7. C चित्र quod D pr. m. habuisse videtur. —
1. 8. BCD अवलोक्व। —
1. 10. C अन्तरीक्षेण। —
1. 13. A नालीषु। — C मन्दं। —
1. 14. A प्रिकामु। — C रुचं। —

Pag. 93.

1. 2. B om. चेटी। — Corrige कथं। — C विवृदि। —
1. 3. BCD पडिबो°। —
1. 5. BCD चेटी॥ निवृण्य॥ — A पभादे। —
1. 6. D प्रबुध्य। — D रंति et Sanscr. रान्नावेव। — D संपभादं। —
1. 8. B हं उण pro हंते कहिं। — CD कहिं उण et in marg. C कुतः पुनः।
D कु पुनः। —
1. 9. Pro समादिसिञ्च A सदिञ्च। D समासादिञ्च marg. संदिञ्च। — AB पुण्य। —
1. 10. A °चाहृदन्नयो। —
1. 11. A मेमादिसिञ्च। D समादिञ्च। — BC addunt पुण्य (B पुण्य) कर्षउञ्चं त्रिण्य
ज्ञापं गदो अज्ञाचाहृदन्नो। —
1. 12. D om. syll. रादो del. ए et om. राज्ञो in marg. — BCD om. ज्ञेव्व।
— A om. त्रि। —
1. 14. A om. चेटी। —
1. 15. A परसर्दो। BC णिज्ञाहृदो। —
1. 16. A पञ्चकलं। C पट्टकलं। D पञ्चकलं। — BCD अहं इह sed D om. इह
in marg. —
1. 18. A हिञ्च त्रि। BCD त्रि हिञ्चं। —
1. 20. A om. quattuor lineas inde a वसंत° usque ad गमिस्सदि p. 94, 2. —
1. 21. BC संतपिस्सदि। —

Pag. 94.

1. 3. A पडुमं। C पढमं। — A संतप्पडुव्वं। BCD संतपिडुव्वं। — Ante हंते BC
inserunt सानुनवं। D सानुकम्पं। — D om. एदं। —
1. 5. BCD सिर्। —
1. 6. C तुह जव्व। — A कंहा?। B कंहा। C कंहा। D काहा। — D syllabas
रणं हो add. in marg. —
1. 7. BCD अज्जुए कुप्पि°। —
1. 9. D आपावेदि त्रि। —
1. 10. BCD निष्क्रम्य पुनः प्रविशति। —

- l. 11. A om. अजुए। — D पसादीकिदा। —
- l. 15. B सत्राए pro सत्रडि°। — BCD कीलम्ह। —
- l. 17. D om. syll. स। B om. syll. अं। —
- l. 18. A om. ज्ञाद। —
- l. 19. A कीलइस्ससि। —
- l. 20. AB उप°। D pr. m. उपविसिस्सं corr. in nostram scripturam. —
- l. 22. BC र्अणिए। — A अअं तर्ओ। B अअं दारे अंदार्ओ। —
- l. 25. B णामे। —

Pag. 95.

- l. 1. A पुत्ता। —
- l. 3. D वृपं। — Codices बि। — C एदीणा। —
- l. 4. D अत्रापां। —
- l. 6. BCD पडिवेसिअगह्वद्। A गिह्वड। —
- l. 8. D कदुआ। — BCD मए pro मम। —
- l. 11. BCD कदन्त। —
- l. 12. A भाअधेअेहिं। B °धेअेहिं। — BCD सोवण्ण। —
- l. 17. A अलीअं। —
- l. 18. C अलंकिदाए। —
- l. 19. D ज्ञात। —
- l. 20. BC रुदन्ती। —
- l. 24. BC मृच्छकटिकं। — BCD सोवण्ण। —

Pag. 96.

- l. 2. Codices र्दणिए। — Codices वसन्तसेणाए। —
- l. 3. A ओअारिअं। BCD ओहारिअं। — A दुआए। BCD दुआरए। — Codices सत्तं et चिह्ठदि।
- l. 5. D वड्डमाण। —
- l. 7. BCD addunt हंते ante चिह्ठदु। — ABC चिह्ठ। — BCD सुहुत्तं। — A दाव ज्ञाव। — B अज्जइआ pro अइ। —
lineae 9. 10 in C omissae sunt. —
- l. 11. A स्यलके। D त्यणके। — Codices विसुमसिदे। —
- l. 12. BC om. पां। — D वत्ता pro ज्ञाव। — B आअत्थामि। — ABD णस्सा कडुआ। C णस्साअज्जुकडुआ। Confer p. 99, 8. In interpr. Sanscr. pro नासिकारस्सु potuisssem scribere नस्या। Confer *Fājn.* 2, 299. (Mitāksh. II. §. 91. r.). Idem est quod नास्य Mn. 8, 291. — BCD भोदु bis. —
- l. 13. Codices करिस्सं। —
- l. 17. A om. लाअ। BC राअ। D राआ। — A सातस°। — BCD om. जं। — BCD स्यावललआ। —

1. 18. BD पुष्प । — Codices करुडम् । — BC अगच्छेहि । —
 1. 19. A वह्थ बइल्ला वह्थ २ । — D बइलाल्ला । —
 1. 20. BCD गामशालेहिं । — BCD कलइस्सं । —
 1. 21. C अले अले । AB अले २ । — BCD ओसलथ । C semel. — ABC एसे । —
 Codices कस्स केरुके । —
 1. 22. Codices एसे राअ । — AD साल । — Codices संठाणा । — A केरुके । —
 1. 23. A श्रिय । C श्रिय । — CD ओसलथ । — A एसे । — ACD सहिअं । B
 साहिअं । —
 1. 24. B ओहालि om. अ । —
 1. 25. A अवक्कन्तो । — Codices को et एसो । — B post किं मम ए pergit
 चक्कपलि° (p. 97, 2.) omisissis verbis दिणा . . . चिष्ट । —

Pag. 97.

1. 1. ACD गमिस्सं । — A अले । C अले अले । — CD ओसलथ C semel. —
 1. 2. ACD चिट्ठ । — A पडिवत्तिं । BC पडिवट्ठिअं । D पडिवडिअं et in marg.
 वत्ति । — C राअ । — A साल । — ACD संठाणा । —
 1. 3. BC ह्मे । D pr. m. ह्मे corr. ह्मे । — ABC पडि quod D om. — A
 वत्तिअं । BCD वट्ठिअं । — Codices दइस्सं । —
 1. 4. D पवहणअं । — AC चारु । Codices दत्तस्स । — A रुक्ख । —
 1. 5. A एसे । BCD एस्स । — BC आअदो । —
 1. 7. A आगदे पवहणे । —
 1. 12. D विसम । —
 1. 15. BCD लोअणां pro एअणां । — BCD चालु° । — C पमज्जिस्सदि Sanscr.
 प्रसंत्तयिअति । D पमज्जस्सदि । —
 1. 18. C ओसालिदा । —
 1. 19. C पवहणं । — Codices पडि । BCD वट्ठिआए । —
 1. 20. AB पडिअण° । CD पडिस्संतस्स । — Codices °भासदि et गमिस्सं । —
 1. 22. A गुम्माठाणोसु । D गुप्पठा° Sanscr. गुप्त । —
 1. 23. BCD दारुअओ । — C उत्तिअं । Sanscr. गुप्ती । D Sanscr. गुप्तिकां । —
 C उत्ति । — BCD आलिअं । —
 1. 24. C गेल्ल गेल्ल । Sanscr. गृह्णीत । —
 1. 25. BD पटीत्तेपेणा । C पटा° । —

Pag. 98.

1. 1. D तुलिदं semel. —
 1. 2. BCD गमिस्सं । —
 1. 9. A अन्धने । —
 1. 10. C परिअदो । — B om. verba अश्रूणि . . . संयमितो ऽस्मि 1. 12. —

1. 14. D sec. m. add. apostrophum ऽगम्यो। —
 1. 15. A om. verba विलोक्य . . . लुत्यभायः l. 18. —
 1. 19. BCD प्रविष्य तिष्ठामि। —
 1. 25. C भवेदेव । D भवेदूदेव । —

Pag. 99.

1. 1. C प्रवहणेन सह । —
 1. 2. A हो माहे । — ABD आपिदे । — B ज्ञापथलके । C ज्ञापयलके । — Codices रदणिर् BCD semel. —
 1. 3 et 4. Codices semper र pro ल et स pro प्र । —
 1. 4. BC पुष्प । —
 1. 5. BCD प्रवहणमिदं । — A अवरोहामि । D भवत्वरोहामि । —
 1. 7. Codices सद्दे । — D om. खु । —
 1. 8. ABC पास्त । D पास्ता । Confer p. 96, 12. — CD कटुआ । — ABC पिठदो । D पिठतो । — A जेव्वं । B जेव्वे । — D ओलुहदु । —
 1. 10. A om. चेदः । — BC om. त्था । — C पादुका° । D पायुदुष्का° । — Codices वीसन्तो सद्दे । — ABC भउक्कंते । C भउक्कंते । Corrigendum erit भालक्कन्ते ।
 1. 11. Codices सम्पदं । — A आत्त° । C आलूठाए । —
 1. 14. C post चन्दपाअ pergīt sam̐ etc. l. 17, omissis verbis मंगल . . . भेन्नूण । — C जयम्माणा । — D चन्दअ । — ABD पुल्ल । D in marg. फु । D कुल्ल interpretatur पुष्प confer Hindusth. چولہ et Mahratt. फूल । — A प्रमुहाः । —
 1. 16. A वीसीद्धा । —
 1. 17. C वल्लुह । — A हिअअं अ । — Corrige अन्धणं चात्रि cum ABC. — D च pro चात्रि । —
 1. 18. BCD अले । A अरे २ । — BCD दुअरे । — B om. alterum तुमं । — B पळिमे । C पळिमे । —
 1. 19. C तुमं om. पि । D तुमं पि पि । — B उत्ते । D उत्तले । — A ज्ञो पि । — D एसो । — BCD अभिरुद्धिअ । —
 1. 20. C समं गदुअ । B समं गअ । —
 1. 22. C वीरअविअ । — C विसलु । D विसण et suprascr. ल्ल । —
 1. 24. BC वीसद्धा । — B ज्ञेह । C ज्ञेहं et interpretatur यात्रां । — AB लहुं । D लहुं । — C करेज्जाह । —
 1. 25. AB रणो । — D पवहड् । —

Pag. 100.

1. 2. C णअरीए । — BC आपणे । —
 1. 3. AD तत्तं pro तं तं । — A जोअह । C जोहह = अन्वेषयत । D = रक्तत । Confer Hindusth. جوہا — A सकका धाए त्तय । — D शंका । — B त्ताए । —

1. 4. C किं semel. — B वीसद्धं। C वीसद्धं sed Sanscr. विप्रबध्। —
 1. 5. A वन्धण om. वं। —
 1. 6. C कस्स अट्ठसो। — D चउत्थो। — C वट्ठदे। —
 1. 7. C भूमिसुत्तो। —
 1. 8. Pro भण etc. D तन्मस्स अ अट्ठो जीवो et Sanscr. तन्मनश्च षडो जीवो। —
 A तह। C तेहअ sed Sanscr. तथैव। —
 1. 9. CD गोबालअं। D sec. m. add. दार। — A हरई। — Codices in fine
 addunt: युमं। — Quae Com. affert ad hos versus explicandos, corruptiora
 sunt quam quorum emendatio sine aliorum codicum ope tentari possit. —
 1. 10. A भण चन्दणअ। —
 1. 11. BC तुल्ल। —
 1. 12. B अट्ठुद। C अट्ठुद। D अत्यवर् et in marg. दुइअ। — D दिणअरे पाअरे
 et in interpr. Sanscr. °दिनकरे नगरं। — D गोबालदारअं। — Versus esse C
 non animadvertit, sed monet Com. — Ad खुडिदो C in marg. खुटित: पलायित
 इत्यर्थः। D नुकः। Cohacretne cum Beng. खुटिते Hindusth. چھٹنا evadere? Infra
 p. 162, 7 occurrit खुडिद fractus. —
 1. 15. Hic etiam versus in C scriptus est, ac si esset prosa oratio. —
 AC ओहाडिओ। B ओहाओ। — D ववर्। B वज्जर् मज्जर् मज्जेण। — D राअमगेण। —
 1. 16. D एवं ताव। — A पवसिदो। — Versus mancus est; fortasse in
 fine addendum est त्ति। —
 1. 17. BC om. रे। — D पहणवा°। — BCD एदं पवहणं। —
 1. 18. D verba कस्स . . . चालुदन्नाह (l. 20.) in marg. add. — BB कहिं
 वा च। —
 1. 19. A वज्जदि। D वुच्चदि। —
 1. 20. Codices चार्ह°। — D कर्के। — BCD om. पवहणे alterum. —
 1. 21. Codices स et र pro ज et ल। — BCD post आलूदा addunt पङ्काणं।
 — A पुण°। — D कोलितुं। — D चार्हदस्स। —
 1. 22. BCD पिज्जदि। —
 1. 23. BCD चालु। —
 1. 24. D दस्स। — A pro अज्ज (l. 23) . . . णोअदिन्नि habet: सर्वं पूर्वोक्तमुदा
 हरति। —

Pag. 101.

1. 6. BCD om. सो। —
 1. 7. A वज्जदि। —
 1. 8. ABD ज्ञापसि। —
 1. 9. A वसन्तसेषिअं। BD वसन्तसेणं। — ABD om. वा। — A ज्ञोएहासहिअं। —
 1. 10. BCD चन्दं पि। —

l. 12. C आबण। — A चौसाअरसाअरणं। B चउसाअरसाअरं र-णं sic. C चउः साअरसाअरं रअणं। D चउसाअरसाअरं रअणं sed in marg. Sanscr. ut nos. —

l. 13. B दो चेव। D दो चेव। — Versus corruptus est. Si scribas पाअरे habebis *Upagítim*. Com. habet दवेव पूतनीयाविह नगरी निवासभूमौ च unde iustam *Aryam* restituere licet, si omisso च scribatur इह पाअरीए निवासभूमौ। Quod L. App. 34 proposuit, तिलईभूदा अ id et metro adversatur, neque sensui aptum videtur. —

l. 15. D अरे रे। — ABD चन्दनक। C चन्दनआ। Corrige चन्दणआ। —

l. 16. A अ pro च। —

l. 17. D वि pro अ। Com. चकारः पुनर्ये। — Codices लाअ। — BCD विअरं। — AB वि। — BCD ज्ञाणामि। —

l. 21. A तुमअं। — BCD om. पि। — BD तन्तिलो। C तन्तिलो। Confer p. 159, 15. Interpretationem चिन्तापरं praebent CD et Com. in quo sic scriptum est: तन्तिअश्चिन्तापरः। —

l. 22. A ने। —

l. 23. D अचइदो। — B अलअदो। —

Pag. 102.

l. 1. D तं तुएअ अवलोइ तं रणपा et deinde post पालएणा verba अवलोइदं usque ad नाम (l. 4) add. in marg.

l. 2. A पत्रणवाहिआ। BCD om. hanc vocem. — B उणामेहि। C उणा°। —

l. 4. C रत्तणो। —

l. 8. AD साहस्य। —

l. 9. A अवलोक्य च। —

l. 15. A अज्जो। — BCD विअ पत्ररहो। —

l. 16. B एसो अणो अणअराधो। — A अणअराद्धा। —

l. 19. D अणुठिदुं। — B अय वा। BCD तं भोदु तं भोदु। — C पठमं। —

l. 20. A भोदाअभअणप°। — BD देत्तस्स। C दत्तस्स। — A रसिअस्स अ। —

l. 21. D verba उ णासो usque ad तदो (l. 23) add. in marg. — C तहविहु। D तहविह। CD et Com. तथापि खलु। —

l. 22. BCD इत्यर्थोक्तेन। अज्जुआ etc. Sed D in marg. Sanscr. न ऋतुका। —

l. 25. ABD चन्दणअ। — मह C interpretatur महान्। D omisit interpretationem. — Pro समुष्पणो A उअणो। —

Pag. 103.

l. 2. 3. Uterque versus corruptus est. consentiunt codices, nisi quod in BC scriptum est अअर et D pr. m. habet दिडो। Com. habet: संभमेत्यादिगाथा संभमअरकठो यः त्वं ज्ञातो सि तत्त्वं भणितं। दृष्टो मयेहअर्यः पुनरपि रसंतसेनेति। CD in interpr.

Sanscrita habent दृष्टो मया खलु अर्थः itaque secundus versus sic videtur restituendus: दिष्टो मए खलु अज्ञो पुणो वि अज्ञा वचनसेपोत्ति । Minus certum videtur, quomodo primus versus sit restituendus. —

l. 4 et 5. D अपचञ्चो । —

l. 6. 7. Populorum nomina exhibui sicut in A exstant, singulis nominibus eodem modo separatis, quo ibi punctis interpositis separata sunt, excepto quod ibi scriptum est कण्णाटकप्रावरणाश्च । Reliquorum codicum scriptura haec est:

B खसखन्निककडोककडयो ऽविलस्रकर्णाटिकर्णाप्रावरणाश्चद्रविड चोलवीणा वर्वरखेरखानमुखमधुधान ।

C खस खन्निककडो ककडूठो ऽविलस्र कर्णाट कर्णा प्रावरणा अद्रविड चोल वीणा वर्वर खेरखान मुख मधुधान ।

D खस खन्निककडो ककडूकडो विलस्र कण्णाट (कट s. m. del.) कर्णाप्रावरणाश्च द्रविड (corr. दविड) चीणा वर्वर खेर खान मुख मधुधान ।

Addam Commentarii verba, quae huc pertinent, quanquam miserrime corrupta: — सपञ्चितोक्तकडवालटोचेताधिकार्लुठैकर्णयावरणा । अर्थतविलचोलचीनगुणावद्धर्विराटेवा ल्हैकितकर्मभोललादेयेत् । घालमुखघातलघुप्रभृतीनां । —

l. 8. BC addunt वा post अज्ञो । —

l. 9. D पुननुंक । — A अनुप्रतं । B अप्रसुतं । —

l. 10. D om. पि । — D ए राअ० । —

l. 12. C ता किं अहं अपचञ्चो संवुत्तः । —

l. 14. D गोपाल । —

l. 15. D अघिरुहिं sed in interpr. Sanscr. अभि० । —

l. 16. C om. नु ante विचिंत्य । — ABD कण्णाल । D interpr. कृत्रिम । C कर्णाट । —

l. 17. Codices कलेमि । —

l. 20. Pro ए तुमरेसि AB अणुसुरेसि । C अणुसुरेसि । D pr. m. अणुसुमरेसि del. अ et corr. ए in ए । —

l. 25. BC om. चन्दनकः । —

Pag. 104.

l. 1. B ज्ञादिश्च । — BC तुक्त । — D मणामि । — Deest syllaba brevis. scribendumne तुक्त अ ए ? Com. ज्ञानतो पि खलु ज्ञानिं भणामि तव च न etc. —

l. 3. A भणद् २ । —

l. 5. CD एदे । — B om. एदे... सिपण l. 7. —

l. 7. BC कुक्क । D Sanscr. कूर्च । — C संठाअणो । — Vocem शिलाअल C interpr. शृगालक et WILSONS: a dead jackall, whose skin he is about to employ. Sermonem potius esse de lapide, in quo unguenta odorata terebant tonsores, coniiicio e Com. in quo sic scriptum est: ज्ञान श्रीर्णाशिलापदु ना पितामवेवं । नो वासनानि भवन्तीत्युक्तं । Est igitur शिलातल idem quod शिलापट्ट । —

1. 8. A बाबुदु। BC बाबुडु। — A बि pro पि। —
1. 11. D विशुद्धस्स। —
1. 12. BC को भणउ। — Scribendumne भणउ = भणयतां? —
1. 16. BCD सुणाहि semel. —
1. 17. BC ज्ञादी तुज्ज विसुद्धा। D तुज्ज विसुद्धा ज्ञादि। — BCD ते। —
1. 18. BCD कर्अअ। A क२उअ unde restitui कर्अअ। —
1. 19. C चुम्मारओ। —
1. 21. Codices पडिक्ता°। —
1. 25. C सहसं pro सहसा। —

Pag. 105.

1. 1. B वीसद्धो। C वीसदे। —
1. 2. BD om. रे। —
1. 3. ABC तदो। —
1. 4. C राअउलं। — A दे pro तए। — C सुणाअसरि°। —
1. 9. A वज्जति। —
1. 13. D ऽप्यहं et suprascr. स्य। —
1. 15. पचर्दा restituit L. App. 34 ex interpr. C प्रत्ययिता। A पञ्चविदा। B मए पणादा पडिक्ताविदां। C मए विपणादा पडिक्ताविदा। D मए णादा पडिक्ताविदा et Sanscr. मया ज्ञाता परिस्थापिता। Com. एवं परिज्ञात्वा परिज्ञापिता तत्र चंदनं न स्मरिष्यसि। — ABC चन्दपाअं। D चन्दअं। Correxist L. l. l. —
1. 16. BC णं। D Sanscr. न भणसि। —
1. 21. B विणह। C विन्ह। —
1. 22. D शत्रु। — A हृत्यं pro अक्खं। — D णिणुम्ये। —
1. 24. BC अरे णिक्खम°। — BCD विअअअस्तो मे। —
1. 25. B पुट्ठदो। C पुट्ठिदो। D पुट्ठिदो cum signo deletionis sub vocali f? —

Pag. 106.

1. 1. In Codice D folium 33 finitum est syllabis ता ज्ञाअ अ। Deinde desunt septem folia (34—40), et fol. 41 incipit syllabis त्रार्यअरवि p. 132, 7. — A अह बि। — A पुत्तभादुवेहिं पडिवुदो। BC पुत्तभादुपडिवुदो। Scripsi भादरेहिं परि° ex coniectura. —

Pag. 107.

1. 2. BC सस्तिरीअदां। —
1. 5. AB विभान्ति। —
1. 7. Ad अक्खकार Com. अकृत्रिमं प्रभावत एवेत्यर्थः। — BC रमणीयं। —
1. 9. AB चिर्यते। —

1. 11. AB आश्रच्छसु त्ति । —
1. 12. B भणितो तत्किं । C भणितस्तत्किं । —
1. 15. BC कर्मन्तोत्तित । —
1. 16. B प्रेवित । C प्रेतित । —
1. 17. BC in fine add. चेटः । —
1. 18. B गो om. णा । —
1. 21. B सावशेष्या^० । —

Pag. 108.

1. 1. C साधो सुयाने । —
1. 3. BC अयक्रान्तो pro अगतो । —
1. 5. A वङ्गलः । —
1. 6. C श्रूयतां । —
1. 7. C व्यसनार्णवोत्थितं । —
1. 9. Pro दृशां A दृशां । B दृढशां । —
1. 11. Codices उपसप्यामि । —
1. 15. B प्रियं नः २ । C प्रियं नः । प्रियं नः । —
1. 16. BC दासीपुत्राः । — A चिरविदो । —
1. 17. Codices विसुमरिदे । —
1. 18. C गद्गदं । —
1. 21. BC पित्रलेप । — BC से ब्रह्मा गोडा । — A गोठाडा । — Codices णोदलदि । —
1. 22. A उव pro उद्घाट्य । — Post उद्घाट्य adde दृष्ट्वा cum AB. — B om. वसन्तसेषा । —

Pag. 109.

1. 15. BC निगलं । —
1. 16. BC अत्रणीदाणि पित्रलेपाणि । —
1. 18. C रत्नानि pro दत्तानि । —
1. 19. Codices पित्रलेपां । — B सो त्रि । — C मुक्ते । Forma मुक्क unice vera videtur, siquidem eodicebus fides habenda est. Nam locum Sak. 23, 13 (ed. Chézy) corruptum esse, monstrum vocis तुश्चा ostendit. Scriptum ibi in aliis eodicebus किं दाणिं पि तुह आश्रन्नहि i. e. आयन्नास्मि । — BC सम्पदं अम्हे । — A वकिस्सामो । —
1. 24. C अलं ज्ञान्तो ऽस्मि । —

Pag. 110.

1. 3. C नावतर्तव्यं । —
1. 4. Pro अतिल्लु (A) corrige अल्लु cum BC. Com. अल्लुमन्दः । — C संवारा । —

- l. 12. BC स्वात्मापि । —
 l. 17. A परिचितो । —
 l. 18. A om. ननु हे । —
 l. 19. C अवक्रामतु । —
 l. 25. A चारुदृष्ट्या । —

Pag. 112.

- l. 2. C अज्ञाः । — A संचयं । BC संचयं । —
 l. 3. C om. ज्ञानमथ पित्र्यं पित्र्यं । A संतपथः । B संयम्य । — A पोदं । B पोदं ।
 Confer Mahratt. पोट Hindusth. پوٹا Bengal. पोटा । — BC वक्राण । — In Com.
 interpretationem lin. 3. 4. praecedat interpretatio linearum 6—9. —
 l. 4. Codices विसमा । — A द्द्विष्य । — Codices संचिदं । —
 l. 5. C om. अषिचं . . . शलपा म्नि । — B पाल pro पावल । — B शलशलपा ।
 A शलपं । —
 l. 6. B इक्षिष्य । C इक्षिष्य । — Corrige नाम pro नम । —
 l. 7. AB अवले कक । — A अवसं वि से पाल सममालुहदि । BC अवसं से । — Com.
 पाल । — BC सम । — In interpretatione Sanscrita C metaphoricam singulo-
 rum vocabulorum significationem posuit, in qua cum Com. consentit; पंच
 जनाः sunt पंचद्रियाणि, स्त्री est अविद्या, ग्रामः est गात्रं (Com. ग्रोरे), चाण्डालः est
 अहंकारः, अवलः Com. असहायः । —
 l. 8. C शिलमुण्डश्च (Sanscr. हे प्रिरोमुण्डक) मुण्ड मुण्डिदे । — BC तुण्ड । — BC
 चित्र । — Codices कीस । —
 l. 9. A om. ज्ञाह उणं अ चित्र मुण्डिदे । — B om. अ । — Codices साहु । —
 AB सुदुह । C सुह et Sanscr. साधुः शुद्धः । —
 l. 10. C निहिदं । — BC कप्राश्चोदके । — C एष । — AB लट्ठिष्य । C लट्ठिष्य
 voluit लट्ठिष्य nam Sanscr. reddit गृहीत्वा । — A सालकाह केके । —
 l. 11. AC पविस्त्रिष्य । — BC अवककमिस्त्रि । —
 l. 14. A चिह् । BC चिह् । — AB रे । C अरे । — A दुत्य । B दुह । C दुह् ।
 — C ग्रमणक । — A चिह् २ । B चिह् २ । C चिह् semel. —
 l. 15. BC om. alterum ही । —
 l. 16. A संठ्ठाणो व आग्रदे । — C एकेण । — A भिक्कुणा । BC भिक्कुणा । —
 A अवराहे । —
 l. 17. B जहिं semel. — C भिह् । — BC पेइदि । — A om. तहिं तहिं । —
 C गोणार्ठपासं et Sanscr. तत्र तत्र नासिकां विह्वा । AB पासं । — BC विन्धिष्य । —
 l. 18. C गमिस्त्रि । — Codices भट्टालके । —
 l. 21. Codices चिह् । — A रे । — Codices दुह् । — C ग्रमणक । — A
 चिह् २ । BC id. semel. —

Pag. 113.

- l. 1. A पविट्टस्स। B °ट्टश। C °ट्टस्स। — A मूलधस्स। — A मोडविशं। —
 l. 3. A कपायं। —
 l. 7. BC पत्तोद्दु। —
 l. 8. C आक्कोशदि। —
 l. 10. A ह pro हगे। BC हगे। —
 l. 12. A स्तुण। B स्तुणु। C सुणु et Sanscr. शृणु। —
 l. 13 et 14. C धणे et पुणे sed Sanscr. धन्यः et पुण्यः। — BC हगे। — C
 शलाविके। —
 l. 15. A कोवटके?। BC कोटके। — BC om. काम्भकाले। —
 l. 17. A इध अदे। —
 l. 18. BC इदं चीवलसं। — A पद्धालिदुं। B पन्ना ?। —
 l. 19. Pro अले B अ। — A दुट्ठ। B दुट्ठ। C दुट्ठ। — C शमणाक। —
 l. 21. BC हगे। — B ववल्लुलिशे। C पवल°। — C गहाम्भामि। B ह्माम्भामि। —
 l. 22. BC पुक्कवल्लणीर्। — A तूस्स। — BC शवपणाईं। — B उदुप्रमा°। C उदुदु
 प्रगमन्धि° et Sanscr. उग्रगन्धीनि। —
 l. 23. Codices पच्छालेशि। —
 l. 24. A ययानेन नाचिर्°। C ययानेन चिर्°। —

Pag. 114.

- l. 3. C अघार्यस्य। —
 l. 7. C om. अ। — BC हगे। —
 l. 8. A ज्ञातमेत्तं व्व। — BC ज्ञातमेत्तकं जेव्व। —
 l. 12. Codices चिर्ठ। —
 l. 15. C गतं। —
 l. 16. Pro पुत्तका et पुत्तके corrige पुत्तका et पुत्तके। Confer 118, 1. 119,
 11. 21. 124, 5. 129, 18. 132, 9. 164, 16. 165, 3. — BC हल्लक्का। — A भवटके।
 B भटके। C भट्टके। — BC पुत्तक। A पुत्तके। —
 l. 17. AB चिट्ठु। C चिट्ठुदु। — Nunc videor mihi male scripsisse स्वगतं
 pro स्वयं quod codices habent. postquam enim cor suum interrogavit, quid
 hoc homine faciendum sit, cordis loco ipse respondet. Praeterea si स्वगतं
 praecesserat, omitti vix debebat प्रकाशं ante भावे। — A ए चि...णाचि। B ए
 चि...ए चि। — AB चिट्ठु। C चिट्ठुदु। — BC भावे semel. —
 l. 18. A प्रपथालितं। —
 l. 20. AC चिट्ठुदु। B चिट्ठु। —
 l. 21. A कति। BC कत्तिम्भ। —
 l. 22. A गदं हि। —

Pag. 115.

1. 1. C पंकाइलं = पंकाविलं । Scripsi काइलं cum AB, sed vocabulum dubium est. E corruptissima Commentarii scriptura नम (114, 22.) इति प्रस्तावात् विटो यमर्थं काइलं । ककाशिनं । कलुषमिति यावत् । certo iudicari nequit, quid ille voluerit. Fortasse vocabulum काइलं cognatum est cum Bengal. काइट sedimentum, sive cum Bengal. कादा limus, कादाल limosus. —

1. 8. BC स्तौति भवन्तं । —

1. 9. A स्तुणु । B शुण । C शुणु et Sanscr. शृणु । —

1. 16. AC सुट्टु । B शुट्टु । —

1. 18. A बलेण । —

1. 19. A शिह्लदा । — BC लंबमाणा । —

1. 20. A कलाइ । C कला इव । Sed Anusvaras positionem non facit.

1. 22. C एषो । —

1. 23. A सुमलामि । —

1. 24. BC ओदलदि । —

1. 25. C निर्मो । —

Pag. 116.

1. 3. C तु pro तु । —

1. 5. C आगच्छेत्ति । — BC पागच्छदि । —

1. 6. A मत्तणे । BC मत्तणहे । Vide *Boehtlingkii* notam ad S'ak. 20, 4. —

BC प्रकीर्षदि । —

1. 7. A सरिहे । —

1. 8. C दृढ । — A सन्तता । —

1. 15. C शुक्कप्रश । —

1. 19. C प्र pro प्रे । — BC पागच्छदि । — BC om. अथवा । —

1. 20. BC गाइस्सं । — BC भावे semel. —

1. 23. C गन्धव्वो । —

1. 24. Codices मुल्ये । —

Pag. 117.

1. 2. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

1. 3. BC भावे semel. — BC om. इति । —

1. 6. C गन्धव्वो । —

1. 7. C दीण । — A मरीच । BC मरिच । —

1. 8. BC तेलघिह्दि । —

1. 9. Codices पार । —

1. 10. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

1. 11. A भावे २। — A चेड। — Codices पागइदि। —
1. 14. BC मल्लहणिके। — BC दाणिं pro दाव। —
1. 15. A त्राध गोणा त्राध २। —
1. 17. BC पडिस्समं। —
1. 18. BC अणपावहणं। —
1. 21. BC भावे semel. — BC आगडे। —
1. 23. AB पेइदि। — A घूले। C शुअलं। —
1. 24. A लीकथीअदि। —

Pag. 118.

1. 1. A पुइका। B पुइतका। C पुत्रका। — C यावलक। — BC आगले। —
1. 3. BC आगले। —
1. 5. BC आगले। —
1. 7. BC आगडे। —
1. 8. A भवटके। BC भट्टके। — Codices त्रि। — AB आअदे। —
1. 9. C पवेणहि। —
1. 11. BC पगल। —
1. 12. AC भट्टके। B भटके। — B हने। —
1. 14. B हने। — BC अचलं। — Codices कीलिग्रं। Confer 125, 10. —
1. 15. A भट्टो pro भग्ने। — B चलं। C अचलं। — C घडाइग्रं। — A तुनं मले bis. — BC अणं pro अचले। —
1. 17. B हने। — C अणकेलके sed Sanscr. आत्मनः कृते। B अत्रापा। — A हुविणिग्रं। —
1. 19. C ग्रत्रं वि पाइग्रदु et Sanscr. सर्वमपि न प्रयतु। — Codices पगल। — C om. इनेव्व। —
1. 21. A तम pro ग्रनं। — BC विभत्त semel. —
1. 22. AC भट्टके। B भटके। — A ponit प्रविश्य post भग्ने। — AC भट्टके। B भटके। —
1. 23. BC एगे उअत्तिदे। A उअट्टिदे om. एगे। —
1. 24. C णं हिण्णा। Com. त्रित्तानं गमना गोगा (sic) इति वक्तव्ये प्रकाशकत्वाद्भ्रमणं। Inepte scilicet, ut solet, 'loquitur Sākāras, dicitque: non rupti s̄mt boves, non mortui fūces etc. Sed ineptius verba eius interpretatur ed. Calc.: ननु पुंअलीज वृषभा न मृताः त्वमपि न मृतः। Fortasse obversabatur ei vox हिण्णल्लिआ। (35, 12). Suspecta est forma लत्त। —

Pag. 119.

1. 2. C om. पुलककलणीए त्ति। —
1. 5. AC चिट्ठ। B चिट। — Pro अणकेलके C habet प्यकलके et Sanscr. प्रकृतं। —

l. 6. Codices अहिलुहसि। corrige °शि। — B हगे। — BC अग्नादो पवह्णं अहिलुहामि। —

l. 8. A तयि। — B हगे। — A तव quod mutavi in तुह। BC तथात्रि तुष्ट्रिशिलाश्रले (C श्रेलाश्रले) अहिरुहेति। — A भट्टक। B भट्टके om. त्रि। C भट्टके om. त्रि। — A भण्ड om. Anusvara. —

l. 11. A अहिलुहति। — A पुष्पयका प्पावलका। B पुस्तका। C पुत्रका। —

l. 12. Codices पडिबन्ना°। —

l. 13. AC भट्टालके। B ut nos भट्टा°। —

l. 14. Pro त्रासं B त्रासं। C त्रासं। — B om. syll. त्वा। —

l. 15. BC भावे semel et मडे semel, om. शि। — Codices हडा। — A om. verba चोले....लकवजो (l. 16.) —

l. 16. BC उभ त्रि। — AB मुजे। —

l. 18. C न भेतव्यं semel. — BC राक्षत्या अवत्तः। —

l. 19. BC लिन्दृष्टेः। —

l. 21. A पुस्तका। B पुस्तका। C पुत्रका। — A यावलके। — A त्रिवेप्रिशि। —

l. 23. A पवह्णादिहडा पिडियिमा। B पवह्णाहिं इत्तिमा। C पवह्णाहिं इत्तिमा। —

Pag. 120.

l. 5. A आघातकारो। —

l. 6. C गालघो। —

l. 7. A भाषोर्। — A ओत्तर्। — B छेत्र। C छेतः। — C गिष्कतो। —

l. 9. BC वुड्छेडे। — B पावलोग्रेदि। C °लोग्रदि। —

l. 12. BC शिम्बालमा। — C उड्ग्रन्ति। — BC वचन्ति। — A om. तत्र। —

l. 13. BC हगे। —

l. 19. BC मानाद्व°। —

l. 20. Pro ए इति quod C omisit, AB habent नेति। —

l. 21. A अग्रौटोर्। —

l. 23. Confer p. 13, 16. —

Pag. 121.

l. 3. Pro अथ BC अथवा। — B चेडे। C चोडे। — BC ता किं तुमं ए भक्तिवदे। —

l. 4. C विहपितेन। —

l. 7. A परिभ्रमः। —

l. 10. Codices चिह्ठ। —

l. 11. B अहिलुहिय। —

l. 12. A लट्ठिमा। BC लट्ठिमा। — A भट्टा°। BC भट्टा°। —

l. 13. BC ओयधी°। —

l. 15. BC सन्तं पात्रं semel. —

1. 16. BC भावे semel. — BC पत्रलपुलिग्रामपाश्र्वां । — Codices वासुदे° । —
1. 19. C सादिदा । —
1. 20. B लोमाशाद्दा । A लोमायादिदा । — Codices सम्पदं पादेसुं । — A पसादेमि । —
1. 22. Codices पादेसुं । — A पडमि । — BC अम्बिर । —
1. 23. A शुष्णु । —
1. 25. Codices ह्य° । — B तुव । —

Pag. 122.

1. 1. BC मदणा° । —
1. 2. C सि । —
1. 3. BC post वसन्व° addunt सक्रोधं । —
1. 5. B syllabas मादुके bis habet. —
1. 6. A पमापां । —
1. 7. 8. A om. सुपटे वपो शिञ्जलेण । — BC मुदगे । —
1. 9. A तुर् सा समासादिता । —
1. 10. AC भट्टके । B भट्टके । — BC हृक्के । — Codices °द्वन्मस । —
1. 11. A चक्कट्टिञ्चं । —
1. 12. A एसा et °सेषा । —
1. 13. BC पवह्णापलट्टपोषा । C Sanser. प्रवह्णाविपर्ययेषा । — C अहिशीलिदुं et Sanser. अभिशीलितुं । —
1. 14. BC तुमं तं दलिदूदश्रूठवाहपुनहकं । A सत्यवाह । —
1. 15. C केलकाइं । —
1. 16. BC ओदल etiam in fine bis ponunt. —
1. 17. B °चारुदत्ताकं । — A अहिशालेशि । —
1. 19. C दशपाहपल° । —
1. 20. Codices ह्येहिं । — A शतताडणालम्पटेहिं । —
1. 21. C वट्टामि । Conf. Mahratt. वठपो s. ओठपो to pull, draw, drag. —
1. 22. A बालिदंअस्वे जहा । B वं pro वि । — B जहा । — Codices जडाड । —
1. 24. A नु pro न । — Codices लता । — C अर्हन्तु पवनोद्भवाः । —
1. 25. BC तदुन्निष्ठ त्वमहमेना° । —

Pag. 123.

1. 2. Codices वंचणाव° sed C Sanser. वचनाव° । — A लोप्रामो । —
 1. 3. A प्रंभुद्धिदे । BC प्रंभुद्धिदे । — A °प्यहारेणा° । — A पञ्जलिद । C °दो । —
- In तं consentiunt codices; scribendum videtur ता । —
1. 5. A जदित्यसे । B जदित्यसे । —
 1. 6. A पावलञ्चं । — B प्रदेहि । —
 1. 7. A मसं । — AB तुट्टि । C तुट्टि । —

1. 9. B om. विटः। —
 1. 11. C om. तु। —
 1. 12. C भावे semel. — BC अकालाह। — A गन्ध। — A गृहि pro पात्त्रि।
 — B लखलिखा। C लखलिखा कावि et Sanscr. राक्षसी कापि। Vocabulum लखलिखा
 putavi cognatum esse cum Mahratt. लकेरी *a slight taste*. —
 1. 15. C वसन्त°। —
 1. 18. A प्रणवोप°। —
 1. 21. A दयिप्रणं। C दहस्तं। — C अणं। —
 1. 22. Codices को। Corrige के। —

Pag. 124.

1. 2. A उंतोवालिदूदं om. syll. प। BC पंतोवलिदं। —
 1. 3. A धिक्कृतो pro अपध्वस्तो। —
 1. 4. BC खोले et C Sanscr. शृगालः। — B यावलकचेडं। C यावलचेडं। —
 1. 5. A पुष्पयका। B पुस्तका। C पुत्रका। — A खंडाई। C खलुआई et Sanscr.
 कटकानि। Sermonem esse de armillis video ex Com. in quo voci Pracritae
 indistincte scriptae additur वलयविशेषान्। Scripsi eum B खडुआई। Confer
 Hindusth. کھڑک. — BC om. दे। —
 1. 6. 8. 10. Codices त्रि। — 1. 6. Pro पहिलिप्रणं Com. परिभिःसं परिवासे।
 Videtur voluisse परिवासे। Confer Hindusth. پہارنہ paharnā = परिधान *to dress
 one's self*.
 1. 7. C शोवपपो। — A om. पोढं। B पोढ। C पोढके। —
 1. 9. C सत्वं। — AB उच्छिष्टं। C उच्छिष्टं। — A दयिप्रणं। —
 1. 11. BC चेडकाणं महत्तलकं। —
 1. 12. AC भट्टके। B भटके। —
 1. 13. C मपोहि। —
 1. 14. AC भट्टके। B भटके। — BC कलेमि। —
 1. 15. B एस्ति। —
 1. 16. AC भट्टके। B भटके। —
 1. 18. AC भट्टके। B भटके। — Codices पडि pro पलि। —
 1. 19. A अपिदूदा। —
 1. 21. AC भट्टके। B भटलेके। — BC पप्रिदूदु bis. —
 1. 22. AC भट्टके। B भटके। —
 1. 23. BC चेट मम। — A आभाशि। —
 1. 24. AC भट्टके। B भटके। — A परलो°। —

Pag. 125.

1. 1. AC भट्टके। B भटके। — B दुक्खिद। C दुक्खिदप्र पलि°। —

1. 2. A कीदिशे। B केशरो। C केप्ररो। —
 1. 3. C ज्ञादिशो। — Codices भट्टके। —
 1. 4. BC दुःकिदश्र। —
 1. 5. BC हगे। — BC पड pro पल। — A पुठके। BC भक्त्वके। — BC भूदे pro ज्ञादे। — C अक्वज्जं। —
 1. 8. A चिट्ठु। BC पिट्ठु। — Codices भट्टके। — BC अक्कज्जं। —
 1. 9. 10. in C scriptae sunt, ac si esset prosa oratio. Versus esse Com. dicit. — 1. 10. Codices तेषा अहं अक्कज्जं sed C Sanscr. et Com. om. अहं। — Codices पडि pro पलि। —
 1. 11. C श्रृणा°। —
 1. 12. BC दृशो। —
 1. 19. A तदीयां। —
 1. 20. A अधम्मभीरु। C अधम्मभिलुर्। — A पललोअभीलु। —
 1. 21. BC हगे। — A लट्ठिअ। B लद्धिअ। C लद्धिअ। —
 1. 22. C गहे। — BC ante ओवल्लके inscrunt अर्द्ध C Sanscr. अयि। — B पाविअिअ। — B वीशन्ते वि। —
 1. 23. AC चिट्ठु। B चिड। —
 1. 24. Codices भट्टके। —

Pag. 126.

1. 1. A चिट्ठु। C चिट्ठु। B ut nos. — BC repetunt चिट्ठ post वणन्त°। —
 1. 2. A व्यापादय्यत्तीति। C व्यापादय्यत्ति। —
 1. 3. A भावे भव भट्टके। B भट्टके। C भट्टके। —
 1. 5. AB पुट्टे। C पुट्टे। —
 1. 6. C समु°। — A वेलिर्। BC वैलर्। Corrige वेलिर्। —
 1. 7. C लव्वे। — Codices श्रिश्चा°। —
 1. 8. A श्रेणां। BC श्रेणिअं। —
 1. 9. C तुमे। — AB तुमं pro तं। — BC हगे। — BC मल्लकप्पमा°। et sic Com. legisse videtur, e cuius verbis corruptissimis hoc video, S'akâram suo more inepte dicere: „ego e tanta familia, poeuli instar magna oriundus“, cum dicere debebat: oceani instar magna. —
 1. 10. B एदे। — BC अंगीकालीअेदुं। —
 1. 13. A कैंटकदुमाः। —
 1. 14. A कलेहि। —
 1. 15. C यावलअ। — वेदु pro चेडे। — Codices पिट्ठिदे। —
 1. 21. Codices श्रृणा°। B syllabas मि श्रृणा bis scripsit. —
 1. 24. Codices हस्ते। — AB चिट्ठु। C चिट्ठु। —
 1. 25. A स्वत्वं। —

Pag. 127.

- l. 1. A सच्चं। B मच्चं। C सच्चं। —
 l. 4. Codices माडिप्रश्नं। —
 l. 6. BC एदस्स। — C कर्दप्रश्नं। —
 l. 7. C वप्रान्तप्रेणि (semel) एहि। —
 l. 9. BC निर्वृत्तो। —
 l. 12. Codices सुवपणमं। — A प्रवेठणेण। B प्रवेठ्ठ^०। C प्रवेठ्ठ^०। Confer p. 11, 22.
 l. 13. B पाच्छि। — Codices कटमम्रा। — A मणुप्रश्ना। C मणुप्रश्नाः। — C habet किं प्रेवमं et Sanscr. किं सेवकं। Com. कं त वयं नूरंया मनुय्याः। Dubito num recte scripserim किं ते वयं। —
 l. 19. B om. inde a दिट्ठो usque ad सहस्रारपाद् l. 21. —
 l. 20. A पयस्सीणां। —
 l. 21. C om. ण sed habet न in interpr. Sanscr. — Codices पलाश। — BC कर्दस्सं। —
 l. 23. C दाशो पधीए। — A चालुसदत्ताके। BC चार्द^०। — BC कदे। —
 l. 24. BC ह्मे। — Codices पडाणे। —
 l. 25. A देतो। — C चार्द^०। —

Pag. 128.

- l. 1. AB किं त्ति। —
 l. 2. BC om. च। — BC समं। —
 l. 3. B दलिदूदप्रस्यस्तवाह। C ०प्रववाह। — A चिट। B चिट२। C चिट्ठ चिट्ठ। —
 l. 4. BC सलाहपिआदं। —
 l. 6. AB पडित्ता^०। — Codices पुत्ते। — C चार्द। —
 l. 9. A पुत्रंधं। B प्रंरंके?। —
 l. 10. AB रुददे राग्रा। C रुददेएग्रा et Sanscr. रुद्रेराग्रा। — C जडाउ। —
 l. 13. A प्रीथा। — A मालथे। — BC युगे। —
 l. 14. C जडाउ। —
 l. 16. AB चालुदत्त। —
 l. 17. BC अककन्दस्सं। —
 l. 18. C उहे अककन्ददि। B post उहं pergit अज्ज बि etc. l. 19. — AB चालुद^०। —
 l. 19. BC पावस्स। —
 l. 20. AB दाशो। —
 l. 21. Codices चालुद^०। —
 l. 22. AB दाशो। —
 l. 25. Codices दोष। —

Pag. 129.

1. 2. A प्रूलकवणं । —
 1. 3. C मले इञ्चं च मुमला et Sanser. म्रियते इयं च मुमृता । Com. haec verba non explicat. WILSONUS: *Fainly calling on her mother, she has fallen* etc. —
 1. 4. C णेष्टसि । —
 1. 5. C सुणणे । B सुणण । — Codices सहसा । —
 1. 6. B प्रो pro प्रा । — Com. in fine versus aliam scripturam commemorat, quam divinare nequeo. dicit enim पाठान्तरे तत्प्रमातः पतिः । —
 1. 7. A जे जे पिद्धि णेहि । वचशिदं । B जे जे पेद्धि ग्रं ववशिदे । —
 1. 8. Codices संपदं । — AB चिद्धामि । C चिद्धामि । —
 1. 15. B देवता । —
 1. 16. AB करिष्यति । —
 1. 18. A पुयका । B पुस्तका । C पुत्रका । — BC थावलक । — BC तवापि । —

Pag. 130.

1. 1. AC पिद्धो । B पिद्धो । —
 1. 2. B न गता सा खलु न तया दिशा । C न गता सा खल्वनया दिशा । —
 1. 3. Codices गडे । —
 1. 5. C गडा । —
 1. 8. AB बुध्यति । —
 1. 11. Codices संठायेहि । Corrige ग्रंठायेहि । — C दसा । — BC मए pro प्रा । —
 1. 13. BC पेह । — Pro पठमं A पलककमं । C पठमं । — A लट्ठिअ । B लट्ठिअ । C लट्ठिअ । —
 1. 14. B जिअलअ । C जिअल । — A संठाणअह । BC संठाणाह । — Pro पलककमं BC प्रूलतणं । —
 1. 17. BC अविअलिअं पवहणं आणन्तेण तेअ मए पठमं (C पठमं) । — A आणन्तण । —
 1. 22. A आग्रमे । —
 1. 24. BC om. भोः कटं । —
 1. 25. B किं नु अय कदाचि नाम etc. । C किं तु । —

Pag. 131.

1. 2. A एअ pro अये । —
 1. 5. BC मामाश्वत्तोः । —
 1. 6. A द्वपिअ । —
 1. 7. BC हगे । —
 1. 9. 10. A अत्यशदं दे दे देमि et सामणो । Corrige ग्रामणो । — B अत्यं श देमि सुवणणं दे कहावणं देमि प्रवेडिअं दे । एसे दु श्रद्धाणपलककमे मे सामणो स भोदु मणुअण्णाणां । C अत्यं शदं देमि सुवणणं दे कहावणं देमि प्रवेडिअं दे । एसे दुश्रद्धाण पलककमे मे सामाणण् भोदु

मणुश्रमणां । et श्रवेडिं interpretatur सवेष्टिकं । दुश्रदूदाया vero दुःश्रब्दानां । Com. nihil dicit de metro, itaque codicem A secutus sum. कहांवणं recte scribitur. confer *Clough Pali Vocab.* p. 63, 35. श्रवेडिं confer Mahratt. तपोटी (*a service*) in which the servant obtains daily provision besides his wages. —

l. 15. A अकार्यं pro अनार्यं । —

l. 18. C पसीद् । — BC णालिणीद् pro णअलीद् । WILSONUS: *let us go bathe.* — BC कीलम्ह । —

l. 23. C नगरुणी । —

l. 25. A ज्ञातौ त्वं मा वेण्या भूस्त्वं । —

Pag. 132.

l. 1. BC चारिञ्च । — B om. कुले । —

l. 2. Codices केर्के । — A पुफ । B पुष्क । —

l. 3. A अउत्तश्र । B अतुत्तस । C आवुत्तस । — BC अवहले । —

l. 5. BC अं । —

l. 6. BC ता गङ् । —

l. 7. C विठः स्वगतं । — BC भवतु यत्रा° । — Inde a त्रय° incipit cod. D fol. 41. vide supra adnot. ad p. 106, 1. —

l. 9. D गश्च et superscr. श्र । — BC थावलक । D थावल । — A पुत्तथका चेडा । B पुत्तका । C पुस्तका । D पुत्तका । — A कीलेशि मम । —

l. 11. ABC भट्टके sed D भष्टके । — A कदे । —

l. 14. B तेन्निके वेलं मम । CD तेन्निकं वेलं मम । — CD अणान्तव et C Sanscr. तावतीं वेलं त्वमात्मानमलंकुरु । —

l. 15—17. D om. in textu, add. in marg.

l. 15. ABC भट्टके । D भष्टके । — D मए pro मम । —

l. 16. D गश्च । — D एदाइ । — D मह । — BCD केलिआए । —

l. 17. D om. बालगम । — BC पडोलिआए । D पडोलिआए । — ABC चिह्ठ । D चिह्ठ । — BC हगे । — D आअश्रामि । —

l. 18. ABC भट्टके । D भष्टके । —

l. 19. D पि । —

l. 20. BC पडोलिआए । D पडोलिआए । — BCD प्लिअं । — BC थावइस्सं । — D मन्ने लश्चिदे । —

l. 21. D गश्चामि et पेश्चामि । — BCD inserunt दाव ante एदं । — AD एसा । BC एसा । —

l. 22. D पुणे । — D माउइश्रं । — Codices सुमला । — B post एदि om. पा usque ad पञ्चहिता l. 24. —

l. 23. D पश्चादेमि । —

- l. 24. C पञ्चहिन्नापादि। — D वादालिपु^०। — AD पण। D पुटेण। — D पञ्चदेमि। —
l. 25. Codices संपदं। — C गण्डिम्। D गण्डिम। —

Pag. 133.

- l. 12. BC तहा। — BCD कातणाए। — Corrige श्रत्यवाह cum ABD. —
BCD om. पुत्र। — D चालुद्वकेण। —
l. 2. A पुफ। BD पुष्फ। — D पवेसिम्। —
l. 4. Consentiant codices in विपाप्राय। L. 430 corrigat विपाप्राह। —
l. 5. C पात्रलिट्। — A पणुयदिं। C non animadvertit metrum esse. —
l. 6. Pro त्रेण त्रेण A त्रेखा २। —
l. 7. B मगेण गच्छामि। — A तेण २ त्रेखा। — A दुट्ट। B दुट। C दुट्ट। D
दुट्ट। — A चीवले। —
l. 8. BC आगच्छदि। D आगच्छदि। — B पात्रिदिम्। C पात्रिदिम् et Sanscr. नसि
दित्वा वाहितः। D पात्रिदिम्। — BC कसात्रि। D कसात्रि। —
l. 9. C पञ्चासत्सदि। — D गच्छामि। —
l. 10. Corrige cum A अग्रतो अवलोच्य। — BCD पागाल। A खण्डे। — C
गच्छामि। D गच्छामि। —
l. 11. A तुलितदुटे। B तुलितदुटे। C om. तुलित्। — A गच्छामि। BCD गण
sed D numeris superscriptis indicavit, legendum esse गच्छामि। — D गच्छामि। —
l. 13. BC पटे। D pr. m. प्रविश्यापटे deleta vocali १। —
l. 14. BCD संवाहको भिन्नुः। — A पच्छादिदे। BC पच्छादिदे। D पच्छादिदे। —
D चीवर्। —
l. 15. D विलुप्यलि। — B किं ण हु। D किं ण हु। —
l. 16. BC हंदि। — Codices पञ्चादिम्। — BC पुक्खाविश्रं। —
l. 17. AB संचये। — B शु pro एणु। C om. एणु। — C पञ्चासत्सं। —
l. 18. A पञ्चज्ञपात्यादि। B पञ्चज्ञपात्रेण मालिंद्यादि। C cum B sed मालिंदे
इत्यादि। D cum C sed त्रेण। —
l. 19. ABD सगेण। —
l. 20. BC दिपाणं। — ABD मुत्रण। C मुत्रण। BCD कदे। — B ज्ञूदि। —
l. 21. Codices पात्रिदिम्। —
l. 22. A समुद्रादि। B समुद्रादि। C समुद्रादि। D समुद्रादि। — B अथवा। —
l. 23. A नन्तत्रा चीवलजलेण। — A तिम्मिद्। C तिम्मिद् sed Sanscr. आर्द्राणि। —
l. 24. A वित्तिपण। B वित्तिपण। C विदिदपण sed Sanscr. विस्तीर्ण et sic Com.
— D अ pro विम्। — Codices फुरन्ति। —

Pag. 134.

- l. 1. Codices कार्। — AB भूसिदे। C भूषिदे। D भूहिसिदे। — A om. verba
पात्रक्रमदि . . . इत्ये (l. 2) —

1. 2. A पञ्चमिवज्ञापामि । —
1. 3. Codices विचारेण । Corrige ले । —
1. 4. D पेक्खिणामि । —
1. 7. A दिविग्ग । — D किं दा et in marg. व pro णि । —
1. 8. ABC उव्वरि । D उव्वरो । —
1. 13. BCD किं मं ण । — AD शुमलदि । — ABD सुवण्ण । —
1. 15. A शुमलामि । C सुमलेमि । — D जया । —
1. 16. B वंरदा pro उव्व^० । —
1. 17. CD णोदं । —
1. 18. A जं वेसवास्स सत्तिं । B जं सत्तिं भावस्स । —
1. 19. BC उट्ठेउ २ । D उट्ठेउ २ । — A समीप । BCD समीव्व । —
1. 20. D नमयति । —
1. 22. ACD चिट्ठदि । B चिट्ठदि । —
1. 24. 25. AB ओगलध २ अज्जा ओगलध । — D अत्थिग्ग । — Codices एग्गो । —

Pag. 135.

1. 1. B हित्त । — Codices संजद । — A माणुग्गे । D माणुग्गेग्गे । —
1. 2. C लाम्भउले । — A णिच्चले । —

Pag. 136.

1. 2. Codices अधिग्रलण । — BCD भोद्धहिं । — Codices अले । —
1. 3. Codices ववहाल et कलेहि । —
1. 4. Codices अधिग्रलण । —
1. 5. BCD एण pro ता । — Codices पविग्गामि । — D विचित्रं । — D मए धिअरण । —
1. 6. Codices अधिग्रलणिअणां । —
1. 7. D om. च । — Codices एग्गे । — AD लट्ठिअ । BC लट्ठिअ । — ABC शाले । D शाल । — Codices मणुग्गे । —
1. 8. D भोदु pro ता । — A परिअरिअ । —
1. 10. C उज्जल । — D वेप । —
1. 11. C झ्झादो । — B हे pro हिं । —
1. 12. C कानने । —
1. 13. Codices सह । — D जुअदोहिं । — AC इत्थिकाहिं । B इत्थिकाहिं । D इत्थिकाहिं । —
1. 14. BCD गन्धव्वेहिं om. विअ । — Codices शुविहिद्धहिं । Com. गन्धर्व इव स्वहितैरंगकैर्लज्जितः । —
1. 15. BC गट्ठी । D गठी । — D मे व लण्ण । —

- l. 17. A विगंठि। D विप्रतकंठि om. गच्छ। Confer p. 164, 1. — AB पवि
रूढेण। C पविश्येण। D पविश्येण। — D किमिणाके pro कीड्ण। — BCD अत्रलं। —
l. 18. A न pro नरु। — BCD महत्तलं। — AD किमिणाचिरुठिञ्चं। BC किञ्चिण
चेरुठिञ्चं। — BCD पालदृशं। —
l. 19. BCD चारु। — Post चालुदत्तग्र BC pergunt संभावोच्चदि omissis verbis
एदं . . . शब्धं। — D चालुदत्तग्र तृत्तग्र एदं etc. — AD किमिणाचिरुठिञ्चं। —
l. 20. D तस्स राब्धं। —

Pag. 137.

- l. 1. BCD om. अत्त। — A वगन्तशेषिणा मो व्य च कथं (l. 3.) omissa l. 2. —
l. 4. A दिदंति। BC चिरुठि ति। D चिरुठि ति। — BCD अधिअत्तपा। — D भोइअ
भोदु एदृशं। —
l. 5. D मुहुत्तं। — BCD तथा pro इति। —
l. 6. D पुरतो। —
l. 7. A om. ता त्राव उवसं। —
l. 8. D अधिअत्त°। C अधिअत्त°। —
l. 10. BCD तो pro उभो। —
l. 11. A °हाराधीनतया। — D om. पर ante चित्ति। —
l. 12. C अधिअत्तपाकैः। —
l. 13. A द्वेदन्तं। —
l. 18. D corr. दूरीकर्ता। — l. 18—21. in B bis scriptae sunt. —
l. 23. D om. सार et in marg. add. कारु। — CD न च। —
l. 24. D तुल्यो ऽमित्र। — C दृष्टैव। —
l. 25. D व्यययता। — C धर्म्ये ऽतिलोभा°। —

Pag. 138.

- l. 1. A परतंत्र। —
l. 2. BCD पाय गुणे दोस ति। — C तद् pro तदि। —
l. 3. A अन्धकास्राते। —
l. 5. Codices अधिअत्तपा। — A भोइअ। BC भोइत्तो। D pr. m. ut videtur
उत्तो corr. ओ। —
l. 6. D परिक्रामति। —
l. 7. Codices अधिअत्तपा। —
l. 8. C च प्रविशन्ति। —
l. 9. BCD कः bis. —
l. 11. Codices अधिअत्तपा। —
l. 12. BCD को को। —
l. 13. BCD हगे। —

1. 14. BCD पुलिशमणुशे। — A लटि दाव (l. 16) omissis syll. अशाले. . . चिट्ठ। — BC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — BCD शिअले। — D राअ। —

1. 15. C पठमं। — BC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — C शाले। D शालके। Corrige साले। —

1. 16. B अज्जा मुहुत्ते। C मुहुत्तं। — Codices अधिअलणि०। —

1. 17. A om. उपगम्य। — D अज्ज। — AD लट्ठिअ। BC लट्ठिअ। — C शाले। Corrige साले c. AB. — B अवहाललमुअ०। CD अवहाललमुअ०। D त्विदे। Corrige ववहारं। —

1. 22. BCD आब्रेणादि त्ति नि०। —

1. 23. AD अधिअलणिअ। — C दोषादि। B ण दोससिलववहाले। ACD ववहाले। —

1. 24. AB दोसदि। — A त pro मम। —

1. 25. ABD दोसदि। — A अदो pro तदो। — A बहिणीं। BCD बहिणिअं। —

Pag. 139.

1. 1. B om. hanc lineam. — A अधिअणीअं। C अधिअरुणिअं। — CD फेलिअ एत्य अणं। D del. एत्य। —

1. 2. C गवट्ठं। —

1. 3. Codices लट्ठिअ। — CD शालअ। — D मुहुत्तं। — D अधिअल०। —

1. 4. BD अधिकरुणिकान्। C आधिकरुणिकान्मुप०। — C एणे। D एणे। — ABC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — C शाले। D शालो। — C कुविदे। —

1. 5. A सर्वमूर्खस्य। —

1. 6. BCD भद्र उच्यतां om. तत्। —

1. 9. B post दोसदि pergīt संपदं (l. 10). — Com. दोसदि usque ad finem sermonis. —

1. 10. C om. सद्दमात्मगतं हो। — C पठमं भणन्ति। — ACD दोसदि। — Codices संपदं। —

1. 11. AB दोसदि। — BCD हगे। —

1. 12. AB पत्तिअअट्ठसं। — BCD om. च। — AB सुट्ठुहं। CD सुंशुहं। —

1. 13. A सुभं। D सुहं। — D हेमिमि ण। —

1. 16. C प्रो pro मे। — D भूमि। — A ता ता त्तिदि। — ABC दोसदि। —

1. 17. A एष। — CD णं। —

1. 18. C आधिकरु०। — BCD एअ pro एत्य। —

1. 21. AB अधकिं। D अयइं। —

1. 23. BC कथयइस्सं। D कथयइअं। — A एवउके। BC एअवउके। D एअवउउके। Confer p. 126, 9.

1. 24. BCD हगे। —

1. 25. A तादस्स। — D तामदा। —

Pag. 140.

l. 1. A लाम्प्रयालर्। BCD लाम्प्रिञ्चाले। — BD हने। — B ब्रह्मोत्रदी। CD भद्रोत्रदी et D pr. m. बदि। — Codices रत्ना। — In C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

l. 2. C त्रायते। —

l. 4. BCD त्रिपिने कंठकिहुनाः sed D pr. m. कंठक। Confer p. 126, 13.

l. 5. D कार्य in marg. —

l. 6. C अवलङ्काद्वि। B अवलङ्क वि। D अवलङ्काद्वि विषय पा अ। — A पा मे om. अ। — Codices किं वि। —

l. 7. A वह्निषा pro वह्निषोत्रदिषा। — D वदोषा। — ABD परितुष्टेण। C वरितुष्टेण। —

l. 8. D तल्लुत्राणां। — A पुक। B पुक्क। D पुक्क। — Codices करण्डक। — D च in marg. —

l. 9. A अणुदिषा। B अणुदिषह्। CD अणुदिषह्। — A प्रोप्रादुं। — AD पोस्तावेदुं। BC पोत्या°। — D लुस्तावेदुं pro लुपा°। —

l. 10. A र्द्विष्या। B र्द्विय। C र्द्विष्य। D र्द्वित्या। —

l. 11. C त्रायते। —

l. 12. BCD किं त्रि। —

l. 13. A तादिशं। — ABC भूयषिभं। D भून्° corr. प्र। — C केष वि। — A कुपुत्रेण। —

l. 14. BD कालपा। — C शुषां। — A पुक। D पुक्क। — D करंउत्ति°। —

l. 15. BC काले। A कालेपा। — BCD द्यर्थोक्ते च। — A मुख वृणोति। —

l. 19. A आपावेदि त्रि तया। —

l. 20. BCD उल्लाम्प्रेण। — A वि pro विष्य। — BC पायप्र। —

l. 21. A पिण्डेण। in D syllaba ल vocis पिण्डलकेण dubia est. — A पिपा सिदे। B पिपणाप्रिदो। C पिपाप्रिदो। D पिपणाप्रिदे et sic corrige. —

l. 22. A om. syllabas भणा। — ABD दिह्ठा। C दिह्ठा। —

l. 23. B कलंकलेध। — BCD लिखनं। — C प्रोञ्जन्ति। —

Pag. 141.

l. 1. A णोवालिआर्। B शुषाणूपाए मोघवाणीए गावालिआर्। C शुषाणूपाए मोघठा षाए गोवालिआर्। D शुषाणूपाए मोघठायाए गोवालीआर्। — Codices पिसुवपपा°। —

l. 2. A थापोहिं। D ठापोहिं। —

l. 4. Codices दिह्ठिआ। — B पञ्चुज्जोविद। C पत्युज्जोविद। D पञ्चुपज्जोविद। —

l. 5. CD भो कं एसो। —

l. 7. C केरिसी। —

l. 8. D अर्यानु° वाक्यानु° च। —

1. 9. CD स खल्वर्चि०। — BCD स चाधिकर्०। —
 1. 14. Scribe प्रोधनका। तथा॥ इति etc. Codices तथेति etc. — BCD गपि
 कामात्रा। —
 1. 15. C घर्त्रं। — Codices त्रोव्वपामणुभ०। — BCD ०भविडं। —
 1. 16. AD अधिखल्लपिण्यो। BC अधिखल्ल०। —
 1. 17. A मोहपवसमिव। BD परवसमिव। C परवसमिव। — यर्हरेदि confer Mah-
 ratt. यर्धरणो et Hindusth. تہرہرنا s. تہرہرنا to tremble. —
 1. 18. A अधिखल्लपा। —
 1. 20. ABC अधिखल्लपा। D अधिखल्ल om. पा। — B पविदु। C पविग्रदु। —
 1. 24. Codices तथेत्युपविष्टा। —
 1. 25. A वृढकुट्टिणि। D कुट्टपिआ। —

Pag. 142.

1. 1. BCD वसन्तसेनाया माता। —
 1. 6. BCD initio addunt हृद्दी हृद्दी। — B om. अदि। — BC लङ्गणीयं। —
 1. 6. D verba क्व एदं प्रकाशं omisit in textu, in margine vero addidit
 verba inde a क्व एदं usque ad finem lineae 7. —
 1. 7. C अधिखर्०। —
 1. 9. BCD पात्वि pro पा एत्थ। —
 1. 10. AB ववहालो। — BCD तद् एव ता सुषान्तु। — A नास्मि pro सत्य। —
 1. 11. BC विषायद०। D विषायवंतस्स। — BCD सुनिहिद्। —
 1. 12. ABC चालु। — A चत्तले। —
 1. 13. Codices सुहमणुभवदि। —
 1. 14. Codices सुदं। — BC लिहोयन्तु। — CD चार्। —
 1. 15. ABC सह। D स om. ह। —
 1. 16. BC मित्रे त्ति। — A पात्वि। —
 1. 20. A om. syll. लि। —
 1. 22. D आहूय। — B ०धिकर्पात्त्वां। D ०कर्पात्त्वां द्रुमिच्छंति deleto

Anusvara. —

1. 24. C ०वेदिनि नि०। D ०वेदि ति नि०। —

Pag. 143.

1. 5. A om. स। —
 1. 6. C मार्गं गतः। D मार्गागतप्रवह०। —
 1. 10. D अधिकर्पापणउपत्य। —
 1. 11. B अज्जे। C अज्ज। —
 1. 13. A om. syll. सु। —
 1. 14. A प्रसत्य। D प्रसत्तुं। —

- l. 15. B सौरमसंभ्रान्तं। C om. haec verba l. 15, et habet स्वैरमसंभ्रान्तं l. 16 post चारु^० in parenthesi. —
 l. 16. BD om. च। —
 l. 19. B सर्पस्तर्प्यः। —

Pag. 144.

- l. 2. A om. तावत्। —
 l. 3. A महामृत्युं धोरं। —
 l. 5. Codices अधिग्रहणः। D मण्ड et in marg. पं। —
 l. 10. B चारु। — A नागध्वः। D नागध्व recte. —
 l. 12. BC राजकर्णः। —
 l. 14. AD स्पन्दति मे। —
 l. 15. A om. स्वस्ति। —
 l. 20. A om. गोषु। —

Pag. 145.

- l. 1. B एदे। — C अस्ते। —
 l. 3. Codices रे इत्यिमा। —
 l. 4. Locus inde syllabis हो णार् huius lineae usque ad चारु p. 146, 11 in B bis scriptus exstat. — A om. अहो धम्मे व्यवहारे। — Pro एदाह BC एष्य अण्णाह। D एष्यं अण्णाह। — AC इत्यिमा। B इत्ययो। D इतिमा। — BCD घादुकाह। —
 l. 5. A दिज्ञादि। — BC समञ्चं et sic D corr., sed pr. m. समई। — D om. णं दोअदु। —
 l. 7. C प्रसक्तिः। —
 l. 11. BC et D pr. m. चिरे। D corr. चिरे। —
 l. 12. BC ण्विन्नं। — B दारियाए। —
 l. 16. 17. A लज्जाए आदु भोलुदाए वा चालिन्नं अलीए णिमूहिदुं।
 सञ्चं इत्यिञ्चं मालिञ्चं अत्यकालणार् णिमूहिदि नतं हि भट्टके ॥

Cum hac scriptura reliqui codices fere consentiunt, nisi quod l. 16, BCD habent अलिए। BC णिमूहिदुं। D णिमूहिदुं। et l. 17. B सयं। B नातं। BC भट्टको। D भट्टके। Com. dicit metrum esse Vaitāliyam; quod non nisi emendatione violentiore potuit restitui. Eieci आदु quod Com. videtur non habuisse, quanquam ferri potest आदु sequente वा. confer p. 51, 25. Sensus postulare videbatur चिमूहिदुं। Quae in versu secundo mutavi, ea partim nituntur verbis Com. in quo sic scriptum est: स्वयं मारयित्वा अर्थनिमित्तं। इदानीं गृह्णाति। न नटके। अपि तु नट एव नटक इत्यपि पाठः। — De voce एणिणं dubius sum. confer L. p. 129. Animadvertite utramque syllabam finalem vocabulorum भोलुदाए et अञ्चं (sic corrige) esse brevem. —

1. 20. BCD चारु° सलज्जं। — BCD अधिकृते। —
 1. 21. BD चारित्रं। —
 1. 23. C सविप्रो। —

Pag. 146.

1. 1. A अधिकृते। —
 1. 2. BCD om. साटोपं। — AD अये। BC अले। — C ववहालो। —
 1. 4. A om. अए। — ABC इत्थिआ। D इत्थिआद्वा। — BCD addunt तं तादिभिं
 ante लक्षण°। — BC भूषणियं। D भूषणीमं। —
 1. 16. A केरकं। — ABC करंडक। D करंड। —
 1. 21. CD चापाय। — BC अन्तराले। —

Pag. 147.

1. 2. BCD कथमिदमकार्यं। — C om. घोषेत्यादि पठति। —
 1. 5. ABD अवेहि। —
 1. 7. D वीक्ष्यसे। — A तव न। —
 1. 10. Pro अयं D scripsit अयं et corr. अयं। — BCD कथमयमकार्यं। —
 1. 14. BC अवीरुष्टं। —
 1. 16. ABC हदाग्रा। — A किदं। —
 1. 17. ABC कालपादो। D कारणा। —
 1. 18. A अत्यकालपादो। BCD अत्यकल्लवन्नस्स कारणादो। — BC त्रादे। —
 1. 22 et 23 in A omissae sunt. —
 1. 24. A सामर्शोक। D सामर्शो। —

Pag. 148.

1. 1. C वद्ध pro लद्ध। —
 1. 2. A अणुसोअग्रंतस्स। — ABC इयं। — D कयं त्रि। —
 1. 3. A om. उब। — C प्रवेष्टकेन। —
 1. 5. D om. वीरक। —
 1. 7. C हो semel. — A अकज्जं। B अज्जाकं। — BCD ओव्वाउदं। —
 1. 8. A वज्जदि। —
 1. 9. Codices महन्नलएण। —
 1. 12. A इदमस्स। — C आउठा। — B पुण्ण। —
 1. 14. Codices सुदं। — BCD अज्जेहिं। —
 1. 18. A om. य। —
 1. 20. BCD विपन्ना स्त्री। —
 1. 22. D om. च। — C इत्थिआ। D इत्थिआ। — C विलुण्णं। D विलुण्णं। —
 1. 24. A पाणिआदेहिं। BCD °पादएहिं। — D उपलक्खिदं। —

Pag. 149.

1. 2. D om. alterum तथा । —
1. 16. C प्रगृह्य । —
1. 22. A अधिकृते। Confer p. 145, 20. 146, 1. —
1. 24. D अपपोषा om. मर् । —
1. 25. A मन्त्रयके। BC त्य। D स्त । — D चालुदत्ते । — BCD हमे । —

Pag. 150.

1. 2. A om. मर् । — ABD माडिद् त्रि। C माडिदे त्रि। —
1. 3. D सनिःश्रवांसं । —
1. 7. D पर्वित्यसनेन । —
1. 12. D अलंकरूपानि । —
1. 13. BC om. अत्रणो । —
1. 15. BC च आकाशे । — A कथं । — Codices रेभिलः । —
1. 16. C किं निमित्तं । — A उपा तुमं voluit उपा । — BC उव्विगो उव्विगो ।
D उव्विगो उव्विगो । —
1. 17. BCD पिश्रवस्सो pro अज्ञ । — BCD अधिग्रहणमंड्रं । — D सद्दुदाबोअ
त्रि ता ण । —
1. 19. BCD सन्नसं pro गेहं । —
1. 23. A भो om दु । BC दे pro भेदु । —

Pag. 151.

1. 2. BC अयस्त । — BCD om. उपा । — BC उव्विगो उव्विगो । —
1. 6. C °रुतिर्वावि° । —
1. 7. D किं semel. —
1. 8. BCD एवमेवं om. इति । —
1. 10. BCD दर्शयति pro निर्दिशति । —
1. 12. BCD विट्° जनान्तिकं । — BC एव्ं pro एदं । —
1. 14. D तेषा pro त्रेषा । — B पुरत्यावण । C पुरत्तावण । — BC देउल्लतडाम° ।
D देउल्लतडाम° । —
1. 15. BC कूयन्नूवेहिं । D कूयेहि et in marg. अन्नू । Com. कूपयूपेति लोकोक्तिः ।
— BCD णअरी उज्जअणी । — BC सो अणीसो अत्य° । — D कलवन्न । — AC कार्णदो ।
D कार्णा om. दो । —
1. 16. AD अणुचिट्ठिदि त्रि । —
1. 17. उस्संवलअा sic D correxit; pr. m. ut videtur cum ABC दुस्संवलअा ।
— ABC मणउअ sed C Sanscr. भाणउ । —
1. 18. BC मक्कउअ । —
1. 19. A त्रि pro पि । — C आअव्विअ sed Sanscr. आकृष्य । D आअट्ठअि । —

BC ०च्यं। — A आश्रूढदाए। B आश्रूढताए। C आश्रूढताए et Sanscr. आश्रूढतया। D आश्रूढता। —

- l. 20. BD हेओ। C हेऊ। — A एसं pro एरिसं। —
- l. 21. A कुरदिणि। — BCD om. चिह् चिह्। —
- l. 22. A दपउकठेण। — D मङ्गं। —
- l. 23. Codices सुणन्तु et मिस्सा। — ABC चारु। —
- l. 24. A मत्यका। BCD मस्तका। Confer p. 20, 17. — Addit B दुत्यवुट्टका। C दुट्ठवुट्टका। D दुट्ठवुट्टका। —
- l. 25. A मए pro मम। — D शीशे। — A ग्रदखंडं। — BCD कलेदि। — Codices दुट्ठ। — B वडुट्टका। C वुट्टका। D वडुट्टका। —

Pag. 152.

- l. 2. In A post syll. सक्को sequitur सं ultima syllaba vocis ससाध्वसं l. 5. —
- l. 5. C पेक्खन्तु bis. —
- l. 6. BC तवस्सिए। —
- l. 7. D काणाए एशा। ABC कालणाए एशा। —
- l. 8. B आधिकृताः। CD अधिकृता। —
- l. 12. Codices कीण। — BC णिवेदीयदि। —
- l. 16. D om. भोः कटं। —
- l. 19. BCD ओदि० विलोक्क वसन्तसेना०। —
- l. 20. BCD अवलोक्कदु। —
- l. 21. BCD अवलोक्क। — A om. एसो। BCD एसो bis, sed D delevit alterum एसो। —
- l. 22. A om. आं। D आः। — A कुरदिणि। — D pr. m. मूकिदं et corr. मूकिदं। —
- l. 25. B अज्जा। — A सित्थि pro सित्थि। — C ओबन्धे om. दि। —

Pag. 153.

- l. 1. D एनान्यामर्०। —
- l. 2. C ण हु semel. — Pro अपाभिज्ञापिदो B अपणाणदो। C अपादो Sanscr. अन्यतः। D अभिणादो। — D अह अ। —
- l. 3. Post कदाचि BD add. केणाचि। C केणाचि। — BC घट्टिदा। —
- l. 7. BC शिल्पवर्माः। —
- l. 9. D om. ओदि०। — BCD केरकाणि। A केरणाणि। — BCD एदाणि। —
- l. 13. C विम्वानं। —
- l. 15. A सच्चं pro सच्चं। —
- l. 17. A om. खु। Corrige क्खु। — AC लम्भइ। B लन्नइ। D लम्भइ। — BC सच्चालात्रे। — A पादइं। — BD पावए। C पावं। Sanscr. पातकं। —

l. 18. C सञ्चति sed Sanscr. सत्यमिति। D सञ्चति। — C वे pro दुवे। — Codices अक्वत्ता। — A अलिर्णिगुहेहि। BC अलिर्णिगुहेहि। — C non animadvertit esse versus. —

l. 21. C पठसं। B पठमे। — D कडवाकाअडिआए। —

l. 24. A निःशंकाः। —

l. 25. A सदास्माके। —

Pag. 154.

l. 5. D खलु pro किल। — A दयलोक। D परलोक। —

l. 6. AD स्त्रीरत्नं च। —

l. 7. BCD भण मए वावादिदा। —

l. 9. ABC भूटालका। D भूटालका। —

l. 10. D शल्लील। — BC om. ण। D न। —

l. 13. BCD दाव pro दाणिं। Confer p. 147, 16. —

l. 14. BC ता तदि वावादिदा मम दादिआ वावादिदा जीवदु मे दीहाड। D ता तदि दा (delet.) मम दादिआ वावादिदा जीवदु मे दीहाड। —

l. 15. BC अतिपञ्च०। — AD वहारो। — BC ण अ अहं अतिपणी। D ण अहं। —

l. 18. BCD एनं pro एनां। —

l. 19. A पुन। —

l. 20. A अत्तपो ए सलितं। — A पदं pro शंपदं। D pr. m. सपदं corr. सएदं। —

l. 21. C om. इति। —

l. 22. BCD श्रेये तु राता। —

Pag. 155.

l. 2. D गद म्हि तहिं। लाया etc. ABC लाया। — BC ०वत्तप्रा। —

l. 3. A कालपादो। — BC वशन्त०। — Codices आहलपाइं। —

l. 4. C डिण्डिअ दक्खिण om. ताडिअ। — A यसाणअं। — BCD णर्य। — Codices प्रले। —

l. 5. D अकज्जणुचि०। —

l. 6. AC सात्तिअदि। —

l. 7. BC अहो अविवेको विमृष्य०। D in marg. add. अविवेको। AD अविमृष्य। —

l. 9. C अयं pro दणां। —

l. 10. ABC प्रवैत। —

l. 12. D मम वचनात्। —

l. 14. BCD पालणं om. परि। —

l. 18. BCD initio addunt भो वज्जस। — A विज्जवज्जसो। — D पाणइं। —

l. 22. Pro वटुः B वहिः। C वाहकः। —

l. 24. C भो चापड०। —

l. 25. BCD विसर्ज्य। —

Pag. 156.

1. 2. A मैत्रेयं न भोः किदं । BC मैत्रेय ऽयमेवंविधे काले । इत्यादि । —
 1. 3. A पुषानि । —
 1. 5. D मा निहंसि । —

Pag. 157.

1. 2. A तत्किं पां । B तत्किं पा । C तत्किं पा । — A कललपाकालपापाव ब्रह्मन्ध्र
 अपो । C कलश्रद् कालपा । — B पावब्रह्मन्ध्रपापापो । — D ब्रह्मन्ध्रपो । —
 1. 3. A सीसहेदपासूलाललोबेसु कुसलं ह्य । BC सीस । D सास । — BCD सूलालोबेसु ।
 — Com. omittit hoc distichon. Addidi interpretationem Sanscritam, quam
 C praebet, sed incertus sum de primo versu, in quo suspicabar olim la-
 tere दक्षिणकर्कतन् । sed hoc ad Pis'āc'icam dialectum accederet, cuius nul-
 lum aliud vestigium in C'an'd'alorum sermoneprehenditur. —
 1. 4. Codices चारुदत्तः । —
 1. 5. Ed. Calc. non animadvertit metrum esse. — A दिपा । — Codices
 कलत्रोड । — D अम्हेहि । — Codices पुलिसेहि । — In B post पुलि sequitur लसितं
 etc. (l. 8.), et quae hic ommissa sunt, sequuntur post पितृ l. 9. —
 1. 6. C दीवे जेव्व । — D पोहो । — A थोअ २ । —
 1. 8. BC रुत्तो । —
 1. 10. Pro रटन्तो B लरटन्तो । D रठन्तो pr. m. लठन्तो? —
 1. 13. BCD द्विज्जनं शप्पुलिशं । — A कल pro काल । — BC पशु । — B
 धाराहिं । CD धाराहिं । Com. et C Sanscr. पशुधारानिः । —
 1. 14. ABC सउपा० । — D वासं । —
 1. 15. A अगच्छ रे चारुदत्त अगच्छ । — D अगच्छ । —
 1. 16. BCD अविचिन्त्याः । —
 1. 21. BCD in parenthesi सकृपां । — BC नुपेतमेतत् । D एवं pro एतं । —
 BC वाष्पाः pro वेदाः । —

Pag. 158.

1. 2. B ओझालथ । —
 1. 3. A प्पवाहन्ते । C पराहिन्ते । — D corr. गोप्पसत्रे pr. m. प्रा । —
 1. 4. A शप्पुलिश । BD शुपुलिश । C शुपुलिश । — C दट्टव्वा । —
 1. 5. BC अहीता । D अहीउता । — B पेक्क semel. —
 1. 6. C पथापाभूतीअन्ते sed Sanscr. प्रधानभूते वध्यमाने । A भूदं । B भूदे वज्जोअन्ते ।
 D भूदे द्विज्जन्ते । — A कट्ठअपाए । D कट्ठअपाए । —
 1. 7. C अन्नलिकवे । —
 1. 8. A अले २ । BCD अले । — B ना pro गो om. हा । —
 1. 9. B om. पा । — A om. अ । — A पो अण्णमे । —

1. 10. ACD समूहः। B समूहे। — Codices धाराहिं। —
1. 13. Codices सिन्ने। — BD उपपामद्। — AC लेणु। —
1. 15. D विनिःशृताच्चः। —
1. 17. D आग्रप्रह्। — Codices घोत्तपा। —
1. 18. B आहपोषठः। D आहपोधः। —
1. 19. B सुपाधः। D शुपाधः। —
1. 20. D corr. पाश्रितके। — B पुस्तके। D pr. m.?। — ABC चार्हदत्ते। —
1. 21. AC वसन्तसेपा। — D कालपा। —
1. 22. D पवेसिम्। — BCD मालिम् त्रि। —
1. 23. B श्रलोत्ति। C ग्रेलोत्ति। D लोत्ते et in marg. श्र। — D पविडिब्रपणो। —
D om. अम्हे। —
1. 24. A इदिसं। BC इदिशे। D इदिसे। — A इहम्। BCD उभम्। —
1. 25. B कलोदि। —

Pag. 159.

1. 6. BD हा प्रिये वसन्त?। C प्रिये वसन्त° om. हा। —
1. 8. A सुचिर्दुम्। B सुचिर्। —
1. 12. AC दृग्। — Codices सङ्गणः। — AC हुक्वापां। — ABC सेदू। —
1. 13. AC अशुवपणः। B अशुवपणो। — D pr. m. मंठपात्रं। — B आत्रपणीम्निदि।
D वणीम्निदि। —
1. 15. Codices सव्वे et सुह्। — A संविदापा। B संविदापा। C संविदापां। D
संविदापा। — B तन्मिल्ला। Confer p. 101, 21. —
1. 16. B विवडि° om. पि। C °दापां। — A णरापा। —
1. 22. C ओश्रलपां। — BC विवन्नं। A ओश्रा? किदं विविन्नं किदं लात्र°। —
1. 23. AD दिपा। — BCD वन्न। —
1. 24. BC चार्ह° निःश्रवत्यः। D निःश्रवत्यः। —
1. 25. BCD तात। —

Pag. 160.

1. 1. A om. आकर्ण्यः। — B स्वस्वजाति। —
1. 3. BD अम्हाणं अ ह्यादो। — ABC et D pr. m. कलेसि। —
1. 4. BC नापरीक्षितः। D न परीक्षितः। —
1. 9. C post पाण्डालो pergit अले पडला (l. 11.) — B अले आग्रच्छदु। D अले
आग्रच्छदु। —
1. 11. ABD om. अले। — C देव् pro देधः। — Codices चार्ह°। — BCD
मुलं। —
1. 12. D पेक्खदु। — BCD इदो semcl. — D आग्रप्रह्। — A दाग्रम्। —
1. 15. BCD हा आलुक हा ताद। —

l. 16. BC मये। —

l. 19. A लोक। —

l. 21. Pro वीक्ष्य BC अवलोक्य। D विलोक्य। — BC आ। —

Pag. 161.

l. 1. A रे। — D आश्रयः। — ABC चाह। —

l. 4. ACD अम्बुदये। B अदुदये। — Codices तह्य। C Sanscr. तयाच। Com. तयैव। — A रत्तिं। —

l. 5. BD पडिच्छिदुं। C पडिच्छिदुं। C Sanscr. परीक्षितुं। Com. प्रत्येक्षितुं। —

l. 7. A शुक्ला। BD शुष्का। — AD विवदेषा। B वददेशो। — D om. किं। — A मद्यत्यर्ण। B मद्यत्यर्ण। D मद्य^० et in marg. श्रुतु। — BCD काष्ठव्यं। —

l. 8. A लाहुग्गाहिदे। BC लाहुग्गाहिदे। — Codices विग्र। C Sanscr. अपि च। Com. इव। Scripsi बि metri caussa. Interrogatio est. —

l. 9. Codices अले अले। — BD चण्डाला। C चाण्डाला। —

l. 11. A स्कन्देन। —

l. 12. BC आलब्धमि^०। D आलब्ध इवा^०। — A अध्वरैतः। D अध्वरैतः pr. m. त्र। —

l. 13. BCD ante distichon inserunt दालम्ना। —

l. 14. A चण्डालउम्नि ज्ञाद। — BC om. बि। —

l. 15. Codices साहुं। —

l. 16. BCD मालेध। —

l. 17. BCD initio sermonis inserunt दीहान्नो। —

l. 19. A मे चिलं। —

l. 24. D post वक्त्रा addit प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः et pro इत्यादि habet इति। —

Pag. 162.

l. 2. A शान्तं पापं २। — A om. स्वगतं। — BCD अयावगच्छामि। —

l. 6. A अलिङ्गप्रवेण। — C पपाण्ड। —

l. 7. Codices कषुडिद। — B पाण्डक। — B कलप्र व्व। — उरुवनं Confer Mahratt. उरुवणे। Hindusth. قوينا et Bengal. उरुवणे। —

l. 16. D घोषणमा^०। — Codices चाह। —

l. 17. BCD हगे। — Codices आककन्दामि। —

l. 18. Pro एत्य BC अस्ति। D pr. m.? in marg. corr. अत्यि। — A वडिवन्नेषा। BCD पडिवन्नेषा। — D पुष्क। — A कर्णउक। BCD कर्णउक। —

l. 19. Corrige^० ज्ञापां। — A मं पपा। D मपपा। —

l. 20. BCD बलककारेण। —

l. 22. ABC पातेमि। D पादेमि। — A om. विचिन्त्य। — AC चाहदन्ने। BD चाहदन्ने। —

l. 23. D corr. पासाद। — BD बाउग। — B एदिण। — D त्रिपागवक्त्रेकेषा। —

- l. 24. A अं pro वलं । — BCD ह्ये । —
 l. 25. A विहंगाणं । — B आत्तो । — A चाहृदन्तो । BCD चाहृदन्ते । — B यदि ।
 D तदि । — A विवत्रासि । —

Pag. 163.

- l. 1. A परलोए । — BCD ही semel. — BC om. उप । —
 l. 2. BD उपडण्डिच्छे । C उपडण्डिच्छे । — C चाण्डाल । — Codices स pro प्र ।
 — B दृष्ट्वाप° । —
 l. 3. C चाण्डाल । — Codices अन्तरं । —
 l. 4. B अन्तलघ्नं । CD अन्तलघ्नं । —
 l. 8. BC इवोदितः । —
 l. 10. A न भीतो मरुपोव विपाकेन (l. 13.) om. l. 11. 12. —
 l. 13. BC प्ररेणौव । Corrige प्ररेणौव cum D. —
 l. 14. A थावलया । D थावलया । — Codices सच्चं भण्णासि । —
 l. 15. Codices सच्चं । — BCD ह्ये । —
 l. 16. BCD पदोलिकाए । — C दण्डिच्छे । — BCD णिस्विन्ने । —
 l. 19. Codices समच्छे । —
 l. 20. A अन्नपाकस्त । BCD अन्नपाकस्त । — A गुडोदपोष । —
 l. 21. A भिन्नसंखणाए । BC भिन्नसंखणाए । D भिन्नसंखणाए । Confer Mah-
 ratt. खणाख्या with a clang, clank etc. — Codices वयाए । —
 l. 22. BC उकालिदे । A उकालिदे । — A पड्हा om. पा अ । —
 l. 23. BC पेक्किवस्सं । —
 l. 24. A णास bis. C विणाशेण महन्ते । D विणाशेणममहन्ते । — Codices
 पडिदोशे । —
 l. 25. BC वात्राद्यन्तं । — C अण्णासि । —

Pag. 164.

- l. 1. Codices विष । — A गंडि । C गन्दि । — ABD पविट्ठेण । C °ट्टेण ।
 Confer p. 136, 17. —
 l. 2. Codices किं वि । — AD उप्पालिदे । —
 l. 3. A विणासे संपदं । — B अन्नाया । — A पासाद । B पण्णाद । — BC पदोलिमाए । —
 l. 4. Codices पडक्कमं । — BCD ही semel. —
 l. 5. AC वड्क । B वडं । — BCD एणे वड्ठे । — A समूहे । — A ते वेलं । B
 om. तं । D ते वलं । —
 l. 6. A अम्हारिसे । — Codices पवडे वड° । — ABC माणुण्णे । —
 l. 7. BC वल्लदूदक । — BC दक्षिणं । —
 l. 8. A पदोलिमाए । —
 l. 9. ABC समीन्ने । — BC घोवणा । AD घोसणा । — BC थावउके । D थावउक । —

- l. 10. A चेड। — C इदामदुश्च। — B भवत्यदि। D pr. m.? —
 l. 12. Codices भट्टा°। — BCD अगडे। —
 l. 14. C देव pro देध। — A इक्केध। — B तुपाहीआ। C तुर्हीआ। —
 l. 15. ABC विप्रापं। — C दुर्दु। —
 l. 16. BC अले अले। — AD पुत्यका sed D pr. m.?। B पुस्तका। C पुत्रका। —
 BC थावउका। —
 l. 18. BCD हो semel. — ABD पलितुट्टे। C °ट्टे। —
 l. 19. B मालाइदुं। —
 l. 20. BC लदण। D ओदण et in marg. जोल। — B गालिशे। — BCD ह्मे।
 — Codices इत्थिअं। — BC वाबदेदि। C Sanscr. व्यापादयामि। D वाबदेदि। —
 l. 21. ACD मालिदा। B माहिदा। —
 l. 23. BC साहु। —
 l. 24. BCD अविदमादिके bis. — B थावउय। CD थावउअ। — Codices सुट्टु। —
 l. 25. Codices सक्खी। —

Pag. 165.

- l. 1. ABC मदूदा°। D भट्टा°। — BC चेले। —
 l. 2. AC पिट्ठिदे। BD पिट्ठिदे। — BCD मालिदे बद्धे अ। — D om. जं। —
 l. 3. A पुत्यका। B पुशत्तका। C पुत्रका। D पुस्तका। —
 l. 4. BCD थावउका। — C अनथा। —
 l. 5. BCD पेक्खध semel. — Codices भट्टा°। — Codices नुवणपोषा। —
 l. 7. BCD कारणा om. दो। —
 l. 8. BC वड्डे। — D चण्डालिआ। — A भण्डालो। —
 l. 9. C शुवपण om. Anusv. — Codices पिट्ठिदे। — AC पत्तिआ°। — 'ABD
 पिट्ठिं। C पिट्ठि। —
 l. 10. A पेक्खधं। —
 l. 11. Codices सोहणं। — A भणाधि। —
 l. 13. AB दास। — A सच्चकं ण पत्ति°। D जच्चकं पि ण पत्ति°। — BCD
 पत्तिआइअदि। —
 l. 14. Codices चारु। —
 l. 16. BCD addunt सकरूणं। —
 l. 19. C सुमहन्मम। —
 l. 21. BCD चेउअं। — BC पाक्खालेहि। —
 l. 22. BC पािअल। D पािअकम। — BCD निर्वामयति। — AB ante अले in-
 serunt शकारः। — CD चाण्डाला। —
 l. 23. BD विलंबध। C विलंबधं। — D मालेध २। —
 l. 24. ABC यदि। — BCD तुवलशि। — BC शयं। —
 l. 25. Codices अले। — BD चण्डाला। C चाण्डाला। — BCD नं मारेध। —

Pag. 166.

1. 9. D om. एवम् । —
1. 11. BCD न युज्यते तत्र । —
1. 14. BC व्यस्तविरहिदे । — A बम्हपां । — B समप्यिञ्च bis. —
1. 16. C लहु । —
1. 17. D ग्रहणा pro ग्रहं । —
1. 18. A चारु । — A वावाधत्ति । —
1. 21. BCD init. addunt अले । — BCD शपुत्रं चारुदत्तं । —
1. 22. BC पिक्कम । D पिक्कम । — BCD om. alterum पिक्कम । —
1. 24. Codices घोसणा । — B ह्यापां । C थापां । D ठापां । —
1. 25. BCD पुनः pro पूर्वोक्तं । —

Pag. 167.

1. 1. A om. स्वगतं । — C एषो pro शे । — A om. प्रकाशं । —
 1. 2. BCD चारु । — B वडुवुट्टका । C वडुवुट्टका । — C पत्तमाश्रंदि । —
 1. 3. BCD भणाहि । — BCD वशन्तश्रेणिमा । — BCD मारिदेत्ति pro वात्रा० । —
 1. 5. C चण्डाल । D चण्डाला । — BCD चारु । — BC वुडुच्चके । —
 1. 6. BC र्मिणा pro खंमिणा । — A ज्ञत्तर् । BCD ज्ञत्तर् । — AD संखलेपा । —
- BC तालिञ्च semel. D तालिञ्च लिञ्च del. ult. लिञ्च । —
1. 7. BCD om. अज्ञ । — Codices चारु । —
 1. 9. A प्रपातं । C प्रयातं । —
 1. 17. B अले तवड्वालिमा । C अले तव वड्वालिमा । D om. अज्ञ । —
 1. 19. A अले २ । D अलेकखञ्चं कलम्ह । C लेखञ्चं । —
 1. 21. AC वड् । — Pro बालिञ्चा D वाडिदा et या supra दा । — B चिह् । —
 1. 24. BC यया । —
 1. 25. AC वड्वालो । — BCD सहसत्ति । —

Pag. 168.

1. 2. BCD शाशू । — A दयिञ्च । — A om. वज्जं । —
 1. 3. BC तेण बडावेण । C Sanscr. तेन वृद्धिमहोत्सवेन । D तेण वट्हावेण । —
- Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
1. 4. D वज्जो । — BC मुत्ते । D मुत्तो । — Codices होदि । —
 1. 5. Codices पडिञ्चे होदि । — Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
 1. 6. A पडि । BC पडि । D पलि । —
 1. 7. A अले २ । BCD अले । — BCD वाडिञ्चाए । — C लेखञ्चं । —
 1. 10. A लाञ्छणिञ्चो । D लाञ्छणिञ्चो । — BD या हु अम्हे । C या लु अम्हे । —
 1. 11. C चाण्डाल । — A सुमरेहि । BCD सुमरेहि । — A om. जं । B जे ।
- D ज्ञा । —

1. 14. BC प्रबल । —
1. 15. BC भवन । — B तत्रास्थिता । —
1. 18. A मसाण । —
1. 19. A पेक्खिअ अज्ज वत्ता । — A मुंचेति । C मुंचति । — BC पेक्ख semel. —
1. 20. Codices अद्धकलेवर्पडिवत्त । — AB कठन्ति । C कठ्ठन्ति । D कठ्ठति । —
1. 21. Codices बि । — A शूलगं । — ABD वेण्णमिव । — A हासय । —
1. 23. ABD नेपथ्ये शकार् । — BCD चार्ह । — D वाबादञ्चता । —
1. 24. ABC उब्रविट्ठे । D उब्रविट्ठो । —
1. 25. A चापडालो । — A भूदे । D भिदे । —

Pag. 169.

1. 1. A om. सहसोत्थाय । — BCD post अस्मि addunt केवलं दूषितं यशः । —
1. 2. A om. पुनः । —
1. 3. Codices चार्ह । — A तले । — D पर्हि । — Codices वसन्ता । — Codices सुत्ता । — BC om. बि । —
1. 4. B ज्ञाण । D pr. m. ज्ञाण corr. ज्ञाण । — A भीह्मा । B भीतुमा । — A मायावा.वालो.ण को.बि । D मा वा वा लो ण del. all. वा et ण corr. in ए । —
1. 5. Codices पलदि । — D उठ्ठदि । — D उठ्ठत । —
1. 6. B वज्राएया । — Codices पाडिमा । — AD प्रलज्ज । — Codices सन्धालेहि । —
1. 7. A चउत्थमं । BCD चउत्थ । — AD घोसण । B घोषण । — A त्याणं । B द्वाणं । — Codices उद्योसम्ह । —
1. 8. BC °द्योषयति । —
1. 9. D विमल pro शकल । —
1. 11. AB अत्थाण । — C पत्थाण । — Codices पडि । — A श्रान्तिं । BC श्रान्तिं । D pr. m. श्रान्ति corr. श्रान्तं । — ABC वसन्त । —
1. 12. AD पायन्तो । B पायतो । C पायन्ते । — BCD अपुग्गिहि° । —
1. 14. ABC चालु । B दत्तज्ज । C दत्तज्जे । — B छ om. ज्ञे । —
1. 15. C लांउड्ढ° । —
1. 16. D रत्त । —
1. 17. BCD पविश्रामि pro गच्छामि । — BCD एहि semel. —
1. 18. D पज्जे pro एजे । — A कलकले । B कल्यल्लमाले । — BC सुणीअदि । —
1. 20. A भवक्कन्ता । — C et D pr. m. एअवा° । D corr. एअवा° । —
1. 22. B पत्तिमं । C पत्तिमं । — AD घोसण । — BCD तालेध । —
1. 23. AD उद्योसेध । — AD घोसणं । BC घोषणं । — AD चार्ह । — BC post पडि om. बालेहि मा भाअहि ita ut habeant पडि लहुं etc. —

Pag. 170.

1. 1. D उवाशिक । — A चार्ह । —

1. 2. Codices चालुदत्तो । —
1. 4. A om. अज्ञ । — ABC चालु । — A भो तुलिदं २ । BD भो तुरिदं २ । C भो तुरिदं भो तुरिदं । —
1. 5. A चारु । — A जीवतं । D जीवतं? —
1. 6. A ग्रामश्रादिदु । BC ग्रामश्रादिदुं । —
1. 7. Codices ल pro र् । —
1. 8. BC चारु । — Codices सामि । — A पिश्रोदकुलु । D inde श्रीश्रो usque ad syll. चा (l. 11) in marg. add. — B अवरुक्त्रि । — A सुमरेहि । BCD सुमलेहि । —
1. 9. A सुमरि° । BCD सुमलि° । —
1. 10. BCD श्लोकं पठति । —
1. 11. ABC चारु । — BC दत्ता । — Codices समं । —
1. 12. A महिलिश्च । — A समं । —
1. 13. BC om. चारुदत्तः । —
1. 15. A आश्रद्धिदे । D आश्रद्धिदे । — D सलोप्रां । — C मुट्टीए मुट्टिणा । — D गिहीदे । —
1. 16. A धरणीए । — BCD दालुणाके । —
1. 17. Codices संवुत्तं । — D तथा । — A विवज्जति । D विवज्जदि । — ABC चारु । —
1. 18. AD सत्य । BC सत्य । A वाहिणि । D in textu वाशिणि in marg. हि । Com. सुव्यसिनि । सय पर्वतविशेषः तत्रस्थां वृद्धां स्वकुलदेवतां संबोधयति । Scripsi शब्द meo periculo. — ABC चारु । — Codices मोक्खो । —
1. 19. BCD °गिहिदं । — AC चाण्डाल । —
1. 20. BD त्रधापात्र । — B om. syll. चि । —
1. 24. BC ना दाव semel. —
1. 25. BCD तस्सा pro त्ताए । — BD कारणा sed D in marg. add. दो । —

Pag. 171.

1. 2. A दस । — Codices पलन्तेण । — AB चिहुल? । —
1. 3. BC उद्धिद । —
1. 4. A om. अज्ञ । — D चालु । — Codices पणोदं त्रि उरसि । —
1. 5. A चारुदत्त । B चारुदत्तम्म । C चारुदत्तस्स et Sanscr. °दत्तस्य । — D om. verba इति...वावादिदे (l. 7) sed add. in marg. —
1. 6. D अपसृत्य । — Codices l. 6 et 7 स pro ज्ञ । —
1. 7. C साहु । —
1. 8. BCD om. अज्ञ । — A चारु । —
1. 9. A वरिससदं । B वम्मरसदं । C वस्सरसदं । D वस्सशदं । —
1. 10. D sec. m. पञ्चवत्ती° । —

1. 11. Pro जथाश्रुतं BD एदं वुनंतं। C एदं वुनं sed Sanscr. वृत्तान्तं। — A लङ्घो।
BC राङ्घो। D जणवाउ°। — ABC गदस्स। —
1. 14. BCD दासी। —
1. 15. A क्कन्ताइं om. उ। D उक्कन्ताइं। —
1. 17. BCD चाण्डाल उपसृत्य। — Post अम्हाणं BC addunt ईदिशा। D इदिशो।
— Codices सा। — C om. गणिम्मा। —
1. 18. C लट्टिम्मा। —
1. 22. BCD सम्यग्गुट्ठिवा°। —

Pag. 172.

1. 2. D किं तु। — B जीवानुकाय्या। D जीवानुकंपया। —
1. 4. BC et D pr. m. ज्ञेवाहं। —
1. 5. BD कारणा sed D दो in marg. —
1. 6. B et D pr. m. अइरिअं। —
1. 8. BD स्पर्शसुखनिमीलितान्नं। C सस्पर्शसुखनिमो° om. अभिनीय। — A निलिताल। —
BCD post एव addunt हर्षगद्गदाक्षरं। —
1. 10. BCD ज्ञेवाहं। —
1. 12. C वाप्याम्बु। —
1. 17. A पण्य २। —
1. 22. AB दक्खिणपपादाए। —
1. 25. D पतता तेन। —

Pag. 173.

1. 1. A om. कर्णो पिधाय। — BCD श्रान्तं। —
1. 7. AD आपादि। —
1. 8. BC संवाहं। — A चिन्तएज्जा। C Sanscr. चिन्तया। — BCD om. णाम। —
1. 9. A अज्जत्तस। D अज्जज्ञ। — A केरुके। — A अलंकार्ण। C अलंकालपया et
Sanscr. अलंकार्पया। — A णिकिकदे। —
1. 10. B पवह्पावितिविज्जाश्रेया। C °विअज्जश्रेया। A विपश्रेया। —
1. 11. A कर्णउक। BD कर्णउ। C कर्णउअ। — A गदो। — BCD तेपा अ। —
BC मणोशि। D मणोशि। —
1. 12. BCD in fine addunt मए दिट्ठा C दिट्ठा। —
1. 16. A om. कृत्स्नां cf. l. 20. — CD केतुः। —
1. 17. BC विनिहित। — ABC वैरा। —
1. 20. A मभिकृत्स्नांच्य। cf. l. 16. —
1. 23. BC मंत्र। D मत्र pro मित्र। —
1. 24. BC समाज्जस्य। — BC प्रकृषान्। —

Pag. 174.

1. 1. BCD बलारेः। —
1. 2. Pro भवत्वत्र तेन C भविष्यन्न। —
1. 3. A नामार्म्मः om. अयं। C नामायं वार्म्मः। — BCD आर्यचारु। —
1. 5. Pro खल्वस्मत् C सत्वरं। — D संपूर्णः... मनोरथः। —
1. 8. ABC तावेव। — ABC निरीक्ष्ये। —
1. 9. AC इवापरण। —
1. 10. A om. कृतमहापातकः। —
1. 12. BCD om. ऽत्र। —
1. 16. D त्वया स प्र°। — Corrige प्रणयः कृतः। —
1. 17. C अन्यच्च bis. —
1. 18. A कुलमानं च। —
1. 25. A गृह्णामारे। Com. गृह्णामारे। CD कृह्णामारे बन्धने बद्धः। —

Pag. 175.

1. 2. D om. नः प्रियं। —
1. 4. D कुशावत्या। — D del. न्य in प्रतिमान्यतां। —
1. 6. BCD om. शर्विलकः। —
1. 7. B विज्ञायति। —
1. 8. C om. राश्यं। —
1. 14. A एव। — D corr. अविक्कन्ते। — A गदूदहे विश्व। —
1. 15. A हगो। — A हुडे अ व्व om. एणो। B अणोव। C अणो व। D अणोव। —
1. 17. A श्रयंतदो। BCD समन्तदो। — B दृष्टे। — ABC लट्ठिअ। C लट्ठिअ। —
C बन्ध। — BC दाणि। — BCD अशरणो। —
1. 18. D शलपा om. Anusv. — D om. भोटु। —
1. 19. BCD om. शलपां। — BCD इत्युपसृत्य। — Ante अन्न ABD inserunt
प्रकारः। — D चारु। — BCD पलित्राएहि। —
1. 21. ABC चालु। D चारुदत्तं। —
1. 22. Post प्रकारः BCD inserunt चारुदत्तं प्रति। — A अशलपो शलपो। BD
अशलपो om. शलपा। — B पलित्राअ। C पलित्राएहि। D पलित्राआएहि del. ए। —
1. 24. BCD अयं pro अतो। — B चारुदत्तपार्श्वत् पश्यति। C चारुदत्तः पश्यति। —
1. 25. B ननूच्यतां। C न मुच्यतां। —

Pag. 176.

1. 1. B आकार्षेत्। C आकर्षत्। —
1. 2. D भियतामेष। —
1. 5. A om. भष्टालम्बा। BCD भट्टालम्बा। — BCD post म्हि। inserunt
ता। —

1. 6. BC पङ्क्तिर्वाहः semel. D पङ्क्तिर्वाहः del. ए । — C तुए pro तुक् । —
A दृष्टं । D इष्टं । B ईहिष्टं कारिष्टं । C ईहिष्टं कारिष्टं et Sanser. ईष्टं कारिष्टं । —
1. 8. A चारुदत्तस्य कण्ठादध्यमालामपनीय । —
1. 9. BC गम्भदासीधीदे । — BC पञ्चोद semel. —
1. 10. D पङ्क्तिर्वाहः bis. ABC पङ्क्तिर्वाहः । —
1. 13. D om. यत् । —
1. 24. BCD न हि semel. —
1. 25. C वदत्वार्यः । D वदत्वात्यार्यः del. syll. त्वा । —

Pag. 177.

1. 2. C शर्वि । इति मुक्तः । —
1. 3. BC पञ्चुज्जीविदे म्हि । A पञ्चुज्जीविदे म्हि । D पञ्चुज्जीविदे म्हि । — Post lin. 3.
BC addunt: इतः परं नीलकण्ठेनापूरि et deinde in BC sequitur haec scena, in
AD omitta:
नेपथ्ये ॥ कलकलः । पुनर्नेपथ्ये ॥ एषा अञ्जचारुदत्तस्य बहुधा अञ्जा धृता पदे वसनाञ्जले विल ३३५
गन्तं दारुअमाञ्जिबन्ती वाहभरिदपाअपोहिं तपोहिं पिवाञ्जिमाणा पञ्जलिदे पावए पविंसदि । १ ।
शर्वि ॥ आकपर्यं नेपथ्याभिमुखमवलोक्य ॥ कथं चन्दनकः । चन्दनक किमेतत् । ३३६
॥ प्रविश्य चन्दनकः ॥ किं पा पञ्चुज्जीविदे अञ्जो महाराजप्रसादं दक्षिणोऽपि महन्तो तपोसंमदो
वर्द्धति ॥ एतेत्यादि पुनः पठति ॥ कथिदं अ मए तोए तपो अञ्जे मा साहसं करेहि । जीवदि अञ्जचारुदत्तो ५
न्नि परं तु दुःखव्यावृत्तादौ को सुपोदि को पत्नियार्दि । २ ।
चारु ॥ सोद्वेगं ॥ हा प्रिये जीवत्यपि मयि किमेतद्व्यवसितं ।
॥ ऊर्ध्वमवलोक्य दीर्घं निश्वास्य च ॥
न महीतलस्थितिसहानि भवञ्जरितानि चारुचरिते यदपि ।
उचितं तथापि परलोकसुखं न पतिञ्जते तव विहाय पतिं ॥
॥ इति मोहमुपगतः ॥
शर्वि । अहो प्रमादः

११ । एषा अञ्जचारुदत्तस्य बहुधा धृता पदे वसनाञ्जले विलगन्तं दारुअमाञ्जिबन्ती वाहभरितं
यनैर्जलैर्निवार्यमाणा प्रवर्तिते पावके प्रविशति ।

१२ । किं न पश्यति अर्थो । महाराजप्रसादं दक्षिणेन महान् जनसंमदो वर्तते । कथितं च मया
तस्यै यथा अर्थो मा साहसं कुरुत्व जीवति अञ्जचारुदत्त इति परं तु दुःखव्यापृततया कः शृणोति कः
प्रत्ययते ।

1. 1. B एषा
1. 4. B चन्दनकः २ । — महाराजप्रसादं । —
1. 5. B वदइ तथा pro वर्द्धति । —

त्वरयाः सर्पयस्त्र मोहमार्यो ऽत्र चागतः ।

१५

हा धिक् प्रयत्नवैफल्यं दृश्यते सर्वतोमुखं ॥

३३७ वसं । समस्तसिद्धिं अज्जो तन्थ गदुअ जीवाब्बेदु अज्जां । अपणाधा अधौरत्तपोणा अपात्थो सम्भावा
अदि । १ ।

चारु ॥ समाश्रवस्य सहसोत्थाय ॥ हा प्रिये क्वासि देहि मे प्रतिवचनं ।

५

चंद । रदो रदो अज्जो । २ ।

॥ इति सर्वे परिक्रामन्ति ॥

ततः प्रविशति यथा निर्दिष्टा धूता चेलाञ्जलमाकर्षन् विद्रूपकेषानुगम्यमानो रोहसेनो रद
निका च ।

१०

धूता ॥ साहं ॥ जगद मुञ्चेहि मं मा विघ्नं करेहि भोअमि अज्जउत्तस्स अमङ्गलाकपणादो । ३ ।

॥ द्युत्यथाञ्जलमाकृष्य पावकाभिमुखं परिक्रामति ॥

रोह । दाव अज्जए णडिवालेसु मं तुए विणा ण सक्कणोमि जीविदं धारेदुं । ४ ।

३३८

॥ इति त्वरितमुपसृत्य पुनरञ्जलं गृह्णाति ॥

विद्र । भोदोए दाव बल्लणीए भिणत्तपोणा चिदाधिरोहणं पावमुदाहरन्ति रिसीओ । ५ ।

५

धूता । वरं पापाचरणो ण उणा अज्जउत्तस्स अमङ्गलाकपणां । ६ ।

प्रवि ॥ पुरो ऽवलोक्य ॥ आसन्नहुतवहार्या तत्स्वर्गतां ।

चारु ॥ त्वरितं परिक्रामति ॥

१०

धूता । रअणिए अवलम्ब दारुअं ज्ञाव अहं समोहिदं करेमि । ७ ।

चेटी ॥ सक्कणां ॥ अहंअि ययोब्बदेसिण्हिअि भट्ठिणोए । ८ ।

धूता ॥ विद्रूपकमवलोक्य ॥ अज्जो दाव अवलंब्बेदु । ९ ।

११ । समाश्रवसितु आर्यः तत्र गत्वा जीवयतु आर्यो । अन्यथा अधोर्त्वेनानर्थः सम्भाव्यते ।

१२ । इत इत आर्यः ।

१३ । तत मुञ्च मां मा विघ्नं कुरुष्व त्रिभेमि आर्यस्यामङ्गलाकर्षणात् ।

१४ । हा आर्ये प्रतिपालय मां त्वया विना न प्राप्नोमि जीवितं धर्तुं ।

१५ । भवत्यास्तावत् ब्राह्मण्या भिन्नत्वेन चित्परोहणं पापमुदाहरन्ति ऋषयः ।

१६ । वरं पापाचरणं न पुनरार्यपुत्रस्यामङ्गलाकर्षणं ।

१७ । रदनिके अवलम्बस्व दारुकं यावद्दहं समोहितं करोमि ।

१८ । अहमपि ययोपदेशिन्यस्मि भट्टिन्याः ।

१९ । आर्यस्तावदवलम्बयतु ।

1. 10. B °कपणाणादो । —

1. 12. B हा pro दाव । — सक्कणोमि । —

1. 14. B भोदो मा दाव । — भिणत्तपोणा । —

विदू ॥ सवेगं ॥ संमोहिदसिद्धिर् पउत्तेण बह्मणो अगदो कादव्वो । अदो भोदीए अहं अगणी ३३१
होमि । १ ।

धूता । कहं पच्चादिट्ठस्मि दुवेहिं ॥ बालकमालिङ्ग्य ॥ ज्ञाद तुमं जेव्व पज्जाधावेहि अत्ताणां
अह्माणां तिलोदअ दापाअ अदिवक्कने किं मनोरुहेहिं ॥ सनिःश्चासं ॥ या हु अज्जउत्तो तुमं पज्जव ५
धाबिस्सदि । २ ।

चारू ॥ आकर्ष्य सहसोपसृत्य ॥ अहमेव पर्यवस्थापयामि बालिशमिति ॥ बालकं बाहुभ्यामुत्थाप्य
वत्ससालिङ्गति ॥

धूता ॥ विलोक्य ॥ अहमे अज्जउत्तस्स जेव्व सर्संजोओ ॥ पुनर्निपुणं निवृत्त्य सहर्ष ॥ दिट्ठिआ १०
अज्जउत्तो जेव्व एसो पिअं मे पिअं मे । ३ ।

बालकः ॥ विलोक्य सहर्ष ॥ अहो आवुत्त मं परिष्वज्जदि ॥ धूतां प्रति ॥ अज्जए वधाओअसि ३४०
आवुत्त जेव्व मं पज्जवधावेदि । ४ ।

॥ इति प्रत्यालिङ्गति ॥

चारू । धूतां प्रति ।

हा प्रेयसि प्रेयसि विद्यमाने को ऽयं कठोरो व्यवसाय आसीत् ।

५

अम्भोजिनीलोचनमुद्रणां किं भानावनस्तंगमिते करोति ॥

धूता । अज्जउत्त अदो जेव्व सा अचेतणा ति चुम्बोअदि । ५ ।

विदू ॥ दृष्ट्वा सहर्ष ॥ हो भोः एदेहिं जेव्व अच्चीहिं पिअवअस्सो पेक्खोअदि । अहो सदीए
पहावो जदो जलनप्पवेसव्ववसाएणा जेव्व पिअसमागसं पाबिदा ॥ चारूत्तं प्रति ॥ जेदु जेदु पिअव १०
अस्सो । ६ ।

। १ । समोहितसिद्धये प्रवृत्तेन ब्राह्मणो ऽग्रे कर्तव्यः । अतो भवत्या अग्रणीर्भवामि ।

। २ । कथं प्रत्यादिष्टास्मि द्वाभ्यां तात त्वमेव पर्यवस्थापयामानं अस्माकं तिलोदकदानाय अतिक्रान्तं
किं मनोरुपैः । न त्वत्तु आर्यपुत्रत्वां पर्यवस्थापयिष्यति ।

। ३ । आश्चर्य्य आर्यपुत्रस्येव स्वरसंयोगः । दिष्ट्वा आर्यपुत्र एवैषः प्रियं मे प्रियं मे ।

। ४ । आश्चर्य्य पिता मां परिष्वजति आर्ये वर्द्धसे जनक एव मां पर्यवस्थापयति ।

। ५ । आर्यपुत्र अत एव सा अचेतनेति चुम्ब्यते ।

। ६ । आश्चर्य्य एताभ्यामेवालिङ्ग्यां प्रियवयस्यः प्रेक्ष्यते । अहो सत्याः प्रभावो यतो ज्वलनप्रवृत्तव्यवसा
येनैव प्रियसमागमं प्रापिता । जयतु जयतु प्रियवयस्यः ।

1. 1. B उत्तेण pro पउत्तेणा । —

1. 3. B 'दिट्ठं स्मि । — पज्जट्ठावेहि । —

1. 4. B पज्जवत्याबिस्सदि । —

1. 6. B वत्सं pro बालिशं । —

1. 8. B दिट्ठिआ । —

1. 10. B अम्भो आवुत्तुं मं परिस्सज्जदि । — वर्द्धाओअसि । —

1. 11. B आवुत्तु । — 'वद्धावेदि । —

1. 17. B हो २ भोः एदे जेव्व ... पिय । —

1. 18. B पिय । —

- ३४१ चारु । एहि मैत्रेय ॥ इत्यालिङ्गति ॥
 चेटी । अहो संविधाणां अज्ज वन्दामि । १ ।
 ॥ इति चारुदत्तस्य पादयोः पतति ॥
 चारु ॥ पृष्ठे करं दत्त्वा ॥ रुदनिके उत्तिष्ठ ॥ इत्युत्थापयति ॥
 धृता ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा ॥ दिदृष्टिञ्चा कुसलिणी बहिषिञ्चा । २ ।
 वसं । अहुषा कुसलिणी संवृत्तास्मि । ३ ।
 ५ ॥ इत्यन्योन्यमालिङ्गतः ॥
 शर्वि । दिदृष्ट्वा जीवितसुहृद्वर्गं आर्यः ।
 चारु । युष्मत्प्रसादेन ।

In fine huius scenae BC addunt:

यत्सूर्योदयभयतः कविनोचितपात्रमेलनं न कृतम् ।
 सुन्दरयुक्तिभिर्रचयदाचन्दनकोक्ति नीलकण्ठस्तत् ॥

1. 4. BC बन्धुशब्देना° । —
 1. 7. BC वसन्तसेनावगु° । —
 1. 10. A इदिसं । B इमं इदिसं । C इमं इदिसं । D इमं इदिष्ण deletो इमं । — BCD
 दिउपादलं sed D del. syll. दले । — ABC पव्वज्जाय । D पव्वज्जा । —
 1. 11. ABC संवृत्ते । D समुत्ते । —
 1. 13. D कुलपतिर्यं । —
 1. 15. BC प्रियं नः om. altero प्रियं । —
 1. 16. C om. hanc lineam. B संपदे । — A जीवाबिद । —
 1. 18. A सुववृत्त । D स सुवृत्त । —
 1. 19. C चन्दनकः पृथिवीदपउपालको । — BD पृथिवी । —
 1. 21. D corr. यथाहार्यः । — C post आर्यः pergīt तदुच्यतां (l. 23) omissis
 verbis परमेनं...शर्विलकः । — B पश्येनं pro परमेनं । — D मुंच semel. —
 1. 23. A उपकरोमि । Conf. Sāh. Darp. 171, 10. —
 1. 24. A पर om. Anusv. —
 1. 25. A om. चा । — D बुद्धि pro शुद्धि । —

- । १ । अहो संविधानं आर्य वन्दे ।
 । २ । दिदृष्ट्वा कुसलिनी भगिनी ।
 । ३ । अहुना कुसलिनी संवृत्तास्मि ।

1. 2. B संविधाणा अज्ज । —
 1. 4. B उत्थापयति । —
 1. 5. B दिदृष्टिञ्चा । —

Pag. 178.

- l. 1. A अचलां pro अचलां। D अचनीं। —
 - l. 2. D सुदृढ भवान्। — B सदतो। — Pro वयस्यो लभ्यं C च यस्योत्तम्यं। —
 - l. 3. D वल्लभ्यं चातिरिक्तं deleta syll. रि। —
 - l. 4. init. D inserit स्वगतं। — B कांश्चित्पुष्यति। C दूषयति। —
 - l. 5. D पानविधौ। —
 - l. 6. B प्रतिदानं। —
 - l. 8. A init. addit प्रकाशं। — B तथा इदमस्तु। —
 - l. 9. A सर्वपन्न om. सं। — D सत्या। —
 - l. 12. D delevit पृथ्वीं प्रशमि et in marg. add. सर्वान्प्रतिहत्। —
-

C O R R I G E.

p.	1	1.	ज्ञानो
„	4	3.	पेक्कन्नन्तु पेक्कन्नन्तु
„	6	12.	अज्ञाचारु
„	7	19.	वधस्स
„	12	9.	पल्लुद्विं
„	16	13.	अन्विष्यतामन्वि
„	—	14.	भावे
„	25	5.	धिउपूर्व
„	—	22.	ताओ
„	28	7.	हंते पूअणीओ
„	29	20.	अंगलाअमुक्काए
„	30	1.	भट्टा
„	32	4.	भट्टालअ
„	—	21.	चालु
„	40	10.	गदुअ
„	41	12.	उगुसिअ उगुसिअ
„	45	9.	गेएहदि
„	47	10.	रुट्ठका
„	48	18.	प्रत्तिपन्स
„	49	5.	भूमिउ
„	50	5.	स्सं
„	—	17.	माया इए
„	51	10.	पि
„	52	3.	सुत्तं
„	54	15.	अज्ञा अहं कलु ^० इहं
„	58	18.	रत्तान्
„	63	12.	भवसि
„	65	1.	सेना
„	66	25.	घोषा
„	67	7.	साअ

- p. 68 l. 14. सीसस्त
 „ — „ 23. in marg. १३४
 „ 70 „ 14. सग्गाअदि
 „ 71 „ 4. ओल्लबिद
 „ — „ 25. पडिहादि
 „ 72 „ 2. भोदि
 „ 73 „ 10. कुरवअअदि
 „ — „ 19. स्वागत
 „ 77 „ 9. अणादरेण
 „ 78 „ 16. वास्मि
 „ 79 in margine numeri ५—२० et
 „ 80 numeri १५ et २० iustis locis reponendi sunt.
 „ 88 „ 11. सुस्तूसइस्सं
 „ — „ 16. चन्दा
 „ 89 „ 14. भो पुच्छामि णं
 „ — „ 20. एव्वं
 „ 93 „ 2. कथं
 „ 96 „ 20. साढोपम्
 „ 99 „ 17. बन्धपां चाबि
 „ 101 „ 15. चन्दाअ
 „ 108 „ 7. वोत्थितं
 „ 110 „ 4. अल्लु
 „ — „ 25. दृष्ट्या ॥
 „ 111 „ 6. मय्यने
 „ 112 „ 6. गाम
 „ 115 „ 22. शकार्ः
 „ 116 „ 10. निद्रायते गोकुलं
 „ 119 „ 6. अहिलुहणि
 „ 123 „ 22. के
 „ 126 „ 3. ॥ इति मोहं ना°
 „ — „ 6. वेलिए
 „ 130 „ 11. श्रपठाबेहि
 „ 131 „ 10. ग्रामपपो
 „ 134 „ 3. विचालेण
 „ 137 „ 3. आश्रणाइं
 „ 138 „ 15. सालो
 „ — „ 17. सालो.. ववहारं
 „ 140 „ 13. भूशणिअं

- p. 140 l. 15. वप्रान्त
 „ — „ 21. पिपपाशिदे
 „ 141 „ 13. द्वेजय
 „ — „ 14. । तथा ॥ इति
 „ 142 „ 6. एदं
 „ 145 „ 17. शत्रं
 „ 146 „ 19. °दत्तः ।
 „ 151 „ 14. नेपा
 „ 153 „ 17. क्खु
 „ 162 „ 19. ज्ञाणं
 „ 163 „ 13. प्ररेषेव
 „ 174 „ 6. व्यसन
 „ — „ 16. प्रणयः कृतः ॥
 „ 177 „ 4. in marg. ३४१
 „ — „ 10. — — ३४२
 „ 178 „ 4. — — ३४३

Nāṭaka
Sanskrit lit - Nāṭaka
" - drama

2-
N/17/1/1/2

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

Call No. ⁸⁹⁴³ Sa8N / Sud / Ste

Author—Steuzler, A. F

Title—Muccha Kartika.

Borrower No.	Date of Issue	Date of Return

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.